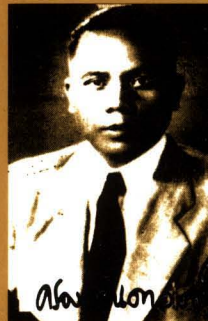

บันทึกประวัติศาสตร์ ฉบับสามัญชนบนเส้นทางประชาธิปไตย

จากยอดโดม ถึงฐานพาน

จัดพิมพ์เนื่องในโอกาส
100 ปี ปรีดี พนมยงค์
91 ปี เติง ศิริจันทร์
สืบสานอุดมการณ์
ประชาธิปไตย

ชื่อหนังสือ

จากยอดโดมถึงภูพาน : บันทึกประวัติศาสตร์ฉบับสามัญชน
บนเส้นทางประชาธิปไตย

กองบรรณาธิการ

ผ.ศ.ปรีชา ธรรมวินทร
สมชาย พรหมโคตร

ผู้จัดพิมพ์

สถาบันพัฒนาการเมือง

พิมพ์ครั้งที่ 2

มกราคม 2544

จำนวนพิมพ์

1,500 เล่ม

PRIDI-PHOONSUK
ปรีดี - พูนสุข พณมวงศ์

www.pridi-phoonsuk.org

ChangeFusion OPENBASE.in.th

คำนำ

ประวัติศาสตร์ที่แท้จริงของประชาชนประเทศหนึ่ง มิใช่ “เป็นเรื่องราวของวีรกรรม และเรื่องของคนชั้นสูงในสังคมเท่านั้น แต่ต้องเป็นเรื่องราวของผู้คนหลากหลายในแผ่นดิน ทั้ง ไพร่ ข้าราชการบ้านเดินดิน และสามัญชนด้วย **“และมีใช้”** เป็นสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวและยิ่งใหญ่จนชาวบ้านธรรมดาไม่สามารถเอื้อมถึงร่วมสัมผัส หรือมีความรู้ลึกซึ้งได้” อย่างประวัติศาสตร์ในปัจจุบันที่นักวิชาการของคนชั้นสูง พยายามเสกสรรปั้นแต่งเพื่อสอพลอ หรือเอาอกเอาใจผู้เป็นใหญ่ในบ้านเมือง อันเป็นเหตุทำให้ประชาชนและเยาวชนนักเรียนนักศึกษา แทบไม่อยากจะอ่านประวัติศาสตร์ เพราะเห็นว่ามันไม่ใช่เรื่องของตน เรื่องของชุมชน เรื่องของชาวบ้าน กลับกลายเป็นเรื่องของผู้มีบุญหนักศักดิ์ใหญ่เท่านั้น ที่จะมีอิทธิฤทธิ์และบุญบารมีที่จะสร้างประวัติศาสตร์ได้

อันที่จริงถ้าไม่มีสามัญชน ชาวบ้านตัวเล็กตัวน้อยที่รักษาปกป้องแผ่นดินด้วยเลือดเนื้อและชีวิต บางทีประวัติศาสตร์ของประเทศหนึ่ง อาจจะเป็นได้เพียงหน้ากระดาษแผ่นหนึ่งเท่านั้น **เพราะประชาชนอันหลากหลายทั้งแผ่นดินล้วนเป็นผู้สร้างประวัติศาสตร์ทั้งสิ้น เพราะแผ่นดินคือสมบัติอันล้ำค่าชิ้นเดียวที่พวกเขาภิรมสิทธิ์ และเป็นเจ้าของ** หากสูญเสียแผ่นดินแล้วก็จะไม่มีอะไรหลงเหลือให้พวกเขาเป็นเจ้าของอีกต่อไป ฉะนั้นบรรพบุรุษของพวกเขาจึงต้องใช้ชีวิต เลือดเนื้อปกป้องรักษาไว้ยิ่งชีวิต เพราะแผ่นดิน ป่าไม้ หนองน้ำ สายลมและทรัพยากรธรรมชาติ คือชีวิตแท้ ๆ ของพวกเขา

หนังสือ **“จากยอดโดมถึงภูพาน : บันทึกประวัติศาสตร์สามัญชนบนเส้นทางประชาธิปไตย”** ที่คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏสกลนคร ได้จัดทำขึ้นเพื่อเป็นเอกสารประกอบการสัมมนาทางวิชาการ เรื่อง **“100 ปี ปรีดี พนมยงค์, 91 ปี เติง ศิริพันธ์ : สืบสานอุดมการณ์ประชาธิปไตย”** ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการเฉลิมฉลอง 100 ปี ชาติกาสิริบุรุษอาวุโส ปรีดี พนมยงค์ จัดเป็นหนังสือที่เชิดชูเกียรติคุณคนของประชาชน ที่ใช้ทั้งชีวิตในการตอบแทนบุญคุณของแผ่นดินเกิด ไม่ว่าจะเป็น **“อาจารย์ปรีดี พนมยงค์ รัฐบุรุษอาวุโส คุณเติง ศิริพันธ์ ขุนพลแห่งภูพาน และ ครูครอง จันดาวงศ์** นักต่อสู้สามัญชนแห่งอีสาน” นับเป็นหนังสือที่ให้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับประวัติศาสตร์และการต่อสู้เพื่อประชาธิปไตย ของประชาชนไทยที่มีคุณค่า และจักเป็นประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับเยาวชน นักเรียน นักศึกษา และประชาชนไทยจะได้อ่านได้ศึกษา และเก็บไว้เป็นสมบัติที่หาค่ามิได้รวมทั้งการที่จะได้นำออกมาอ่านมาใช้ในยามท้อแท้เพื่อเตือนสติและให้กำลังใจแก่ตัวเองในการทำงาน และทำสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ชุมชนและแผ่นดินไทย

นั่นคือความภาคภูมิใจเป็นอย่างยิ่ง สำหรับสถาบันพัฒนาการเมืองที่ได้จัดพิมพ์หนังสือที่มีคุณค่า และความหมายยิ่งต่อประชาชนและประเทศไทยเล่มนี้ และขอขอบคุณทางสถาบันราชภัฏสกลนครและผู้เกี่ยวข้องทุกท่าน ที่ทำให้นหนังสือเล่มนี้ออกมาสู่สายตาและมือของท่านผู้อ่านทุกคน

ชัยวัฒน์ สุรวิชัย

ผู้อำนวยการสถาบันพัฒนาการเมือง

สารบัญ

	หน้า
ปรีดี พนมยงค์ : บุรุษรัตน์แห่งสยาม.....	1
กองบรรณาธิการ	
สถาบันพระมหากษัตริย์กับรัฐบุรุษอาวุโส ปรีดี พนมยงค์.....	7
นพ. ประเวศ วะสี	
คำคม - ความคิด ปรีดี พนมยงค์.....	11
อำรงค์ศักดิ์ เพชรอนันต์	
ชีวประวัติย่อ : เตียง ศิริขันธ์.....	19
ปรีชา ธรรมวินทร	
รำลึกถึงขุนพลภูพาน เตียง ศิริขันธ์ คนดีศรีสกล.....	29
อภิสิทธิ์ กิจเจริญสิน	
ชีวิตและบทบาททางการเมืองของขุนพลภูพาน : เตียง ศิริขันธ์.....	53
กองบรรณาธิการ	
แถลงเรื่องการยุบสภา โดย เตียง ศิริขันธ์.....	80
คำแถลงเรื่องที่ราษฎรสกลนครเดือดร้อนและร้องทุกข์เสมอ.....	82
ไปปลิวถึงเพื่อนครูจังหวัดสกลนคร โดย เตียง ศิริขันธ์.....	83
ครูครอง จันดาวงศ์ : ชีวิตเพื่อประเทศชาติและประชาชน.....	95
สมศักดิ์ ภูสุวรรณ	
ชีวิตที่เลือกเดินไม่ได้.....	111
แดงอ่อน จันดาวงศ์	

ปรีดี พนมยงค์

บุรุษรัตบัณฑ์แห่งสยาม*

ประวัติ

ปรีดี พนมยงค์เกิดเมื่อวันที่ 11 พฤษภาคม 2443 บนแพทางด้านใต้ของคูเมืองอยุธยา ท่านเป็น บุตรชายคนโตของครอบครัวกสิกรฐานะดี สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมเมื่ออายุเพียง 14 ปี ซึ่งเยาว์เกินกว่าจะเรียนต่อในสถาบันการศึกษาขั้นสูงได้ ปรีดีจึงช่วยครอบครัวทำนาที่อำเภอวังน้อยอีกสองปีก่อนที่จะเข้าเรียนในโรงเรียนกฎหมายในปี 2460 สองปีต่อมาจึงสำเร็จเป็นเนติบัณฑิต พร้อมกับได้รับทุนจากกระทรวงยุติธรรมให้ไปศึกษาต่อด้านกฎหมายที่ ประเทศฝรั่งเศส ในปี 2463 ท่านได้รับปริญญารัฐเป็น “บาเชอลิเยร์” กฎหมาย และ “ลิซองซีเย” กฎหมายจากมหาวิทยาลัยกียง และในปี 2469 ได้รับปริญญารัฐเป็น “ดุษฎีบัณฑิตกกฎหมาย” ฝายนิติศาสตร์ และประกาศนียบัตรการศึกษาขั้นสูงในทางเศรษฐกิจ จากมหาวิทยาลัยปารีส นับเป็นคนไทยคนแรกที่สำเร็จการศึกษาระดับนี้ หลังจากกลับสู่สยามได้หนึ่งปี ในเดือนพฤศจิกายน 2471 นายปรีดีได้สมรสกับนางสาวพูนศุข ณ ป้อมเพชร์ มีบุตรธิดาด้วยกันหกคน

ชีวิตและการเมือง

ในเดือนกุมภาพันธ์ 2470 ระหว่างที่ยังศึกษาอยู่ในกรุงปารีส นายปรีดีและนักเรียนไทยพร้อมทั้งข้าราชการไทยอีก 6 ท่าน ซึ่งต่อมาได้เป็นแกนนำของคณะราษฎรได้จัดประชุมครั้งประวัติศาสตร์ขึ้น พวกเขา

ปรีดี พนมยงค์เป็นคนไทยผู้มีความสำคัญยิ่งในศตวรรษนี้ท่านมีบุคลิกภาพเข้มแข็งมีสายตาวาวไกลอุทิศตนเพื่อรับใช้ชาติด้วยความซื่อสัตย์สุจริต และมีคุณธรรมอันประเสริฐเป็นแนวทางแห่งชีวิต ชื่อของนายปรีดีจะดำรงอยู่ต่อไปแม้หลังจากท่านได้สิ้นชีวิตจากโลกนี้ไปแล้วทั้งนี้เพราะความคิดของท่านตั้งอยู่บนฐานของคุณธรรมสากล อันยังประโยชน์ได้แม้ในปัจจุบันกาล

*เรียบเรียงจาก “ปรีดี พนมยงค์ สามัญชนผู้ยิ่งใหญ่” เอกสารประชาสัมพันธ์งาน “100 ปี ชาตกาล รัฐบาลอาวุโส ปรีดี พนมยงค์”

ได้ตั้งปณิธานร่วมกันในอันที่จะเปลี่ยนระบอบการปกครองจากสมบูรณาญาสิทธิราชย์ไปสู่ระบอบที่กษัตริย์อยู่ใต้รัฐธรรมนูญ คณะดังกล่าวได้เลือกนายปรีดีเป็นผู้นำชั่วคราวคณะราษฎรได้วางหลัก 6 ประการเป็นเป้าหมายเพื่อนำความก้าวหน้าทั้งด้านวัตถุและจิตใจสู่สยามอันได้แก่

1. จะต้องรักษาความเป็นเอกราชทั้งหลายเช่นเอกราชในทางการเมือง ในทางศาล ในทางเศรษฐกิจ ฯลฯ ของประเทศไว้ให้มั่นคง

2. จะต้องรักษาความปลอดภัยในประเทศให้การประทุษร้ายต่อกันให้ลดน้อยลงให้มาก

3. จะต้องบำรุงความสุขสมบูรณ์ของราษฎร ในทางเศรษฐกิจ โดยรัฐบาลใหม่จะหางานให้ราษฎรทุกคนทำ จะวางโครงการเศรษฐกิจแห่งชาติ ไม่ปล่อยให้ราษฎรอดอยาง

4. จะต้องให้ราษฎรมีสิทธิเสมอภาคกัน (มิใช่ให้พวกเจ้ามีสิทธิยิ่งกว่าราษฎรดังที่เป็นอยู่)

5. จะต้องให้ราษฎรได้มีเสรีภาพ มีความเป็นอิสระ เมื่อเสรีภาพไม่ขัดกับหลัก 4 ประการดังกล่าวข้างต้น

6. จะต้องให้การศึกษาย่างเต็มที่แก่ราษฎร

ปี 2470 นายปรีดีได้กลับมายังสยามและเข้ารับราชการในกระทรวงยุติธรรม ตำแหน่งผู้พิพากษา และต่อมาได้เป็นผู้ช่วยเลขานุการกรมร่างกฎหมาย ในขณะที่เดียวกันท่านได้ตั้งโรงพิมพ์เพื่อพิมพ์ตำราและเอกสารด้านกฎหมาย ทั้งท่านยังได้เป็นผู้สอนที่โรงเรียนสอนกฎหมายกระทรวงยุติธรรม ความใฝ่ฝันของท่านที่จะเห็นการพัฒนาทางด้านการเมือง สังคมและเศรษฐกิจของประเทศมิเคยจืดจางลง

ย่างรุ่งของวันที่ 24 มิถุนายน 2475 คณะราษฎรอันประกอบด้วยข้าราชการนายทหาร และราษฎรสามัญ ได้ยึดอำนาจจากรัฐบาลอย่างรวดเร็ว และปราศจากการสูญเสียเลือดเนื้อ) เปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบ

สมบูรณาญาสิทธิราชย์ไปสู่ระบอบประชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญและประกาศใช้ธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราวฉบับ 27 มิถุนายน พุทธศักราช 2475 เป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ นายปรีดีผู้นำพลเรือนแห่งคณะราษฎรได้เป็นผู้ร่างธรรมนูญการปกครองฉบับดังกล่าวและนำไปเป็นพื้นฐานการร่างรัฐธรรมนูญฉบับต่อมา

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม ฉบับ 10 ธันวาคม พุทธศักราช 2475 ได้วางรากฐานที่หนักแน่นสำหรับการเติบโตและพัฒนากิจการด้านประชาธิปไตยในสยาม ทั้งนี้โดยมีสาระที่สำคัญต่อสังคมและวัฒนธรรมการเมืองไทยสองประการดังนี้ ประการแรกอำนาจสูงสุดต้องตกอยู่กับปวงชนชาวสยาม ประการที่สองกำหนดให้แยกอำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร และอำนาจตุลาการออกจากกันอย่างชัดเจน หลักการทั้งสองได้ปฏิรูปเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอำนาจทั้งหมดของประเทศ และเพาะเมล็ดพันธุ์แห่งประชาธิปไตยขึ้นในสยาม

เพื่อสันติภาพเอกราชประชาธิปไตยและความยุติธรรมในสังคม

ระหว่างปี 2475 ถึง 2490 นายปรีดีได้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่สำคัญหลายตำแหน่ง ได้แก่ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์และนายกรัฐมนตรี พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดลได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ยกย่องนายปรีดี พนมยงค์ ไว้ในฐานะรัฐบุรุษอาวุโส และให้มีหน้าที่รับปรึกษากิจราชการแผ่นดิน

ในช่วงที่รับราชการและเป็นผู้นำรัฐบาล นายปรีดีได้เพียรพยายามที่จะดำเนินการให้หลัก 6 ประการของคณะราษฎรเป็นจริงขึ้นมาหลายประการได้ส่งผลยั่งยืนสืบมา อาทิ การร่างแผนเค้าโครงการเศรษฐกิจ การ

ปรีดี พนมยงค์ ขณะตรวจเรือนจำ
จังหวัดนครพนม พ.ศ. 2479

สถาปนา มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง พระราชบัญญัติเทศบาลพ.ศ. 2476 ที่มอบอำนาจให้ประชาชนเลือกตั้งองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นได้ การยกเลิกสนธิสัญญาที่ไม่เสมอภาคที่รัฐบาลสยามได้ผูกขาดสิทธิ อำนาจบีบบังคับให้ลงนาม การปฏิรูประบบการจัดเก็บภาษีอากรที่ไม่เป็นธรรมการจัดทำประมวลรัษฎากรขึ้นเป็นครั้งแรกและการจัดตั้งธนาคารแห่งชาติ ซึ่งในเวลาต่อมากลายเป็นธนาคารแห่งประเทศไทย

ในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 กองทัพญี่ปุ่นได้กรีธาทัพเข้ายึดประเทศสยาม แม้ในขณะที่ยังเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ นายปรีดีได้เป็นผู้นำขบวนการเสรีไทยเพื่อต่อต้านการยึดครองของญี่ปุ่นอย่างลับๆ ยังผลให้ในเวลาต่อมารัฐบาลสหรัฐอเมริกายอมรับถึงปฏิบัติการร่วมมืออย่างห้าวหาญของขบวนการเสรีไทยในการต่อต้านญี่ปุ่น และได้ถือว่าสยามเป็นประเทศเอกราชที่ถูกหักหาญยึดครองโดยกำลังทหารของญี่ปุ่น ไม่เข้าข่ายเป็นประเทศคู่สงครามกับกองทัพฝ่าย

สัมพันธมิตรและได้รับการยกเว้นจากมาตรการควบคุมบังคับภายหลังสงคราม

ในวันที่ 16 สิงหาคม 2488 ตามคำแนะนำของลอร์ดหลุยส์ เมานท์แบตเทน ซึ่งเป็นผู้บัญชาการกองทัพล้มพันธมิตรภาคพื้นเอเชียอาคเนย์ นายปรีดีในฐานะที่เป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์และผู้นำขบวนการเสรีไทย ได้ประกาศให้คำประกาศของรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามที่เข้าสงครามกับฝ่ายสัมพันธมิตรเป็นโมฆะ เพราะขัดกับเจตนารมณ์ของประชาชนชาวสยาม คุณูปการของเสรีไทยได้ช่วยให้ไทยได้มีสันติภาพและได้รับสถานภาพเดิมก่อนสงครามกลับคืนมา 50 ปีต่อมา ในปี 2538 รัฐบาลได้ยกย่องคุณูปการนี้และประกาศให้วันที่ 16 สิงหาคมเป็นวันสันติภาพไทย

นายปรีดีตระหนักดีว่าสังคมเราจะเป็นประชาธิปไตยได้ก็ต่อเมื่อคนจำนวนมากได้รับการคุ้มครองสิทธิและได้รับโอกาสพัฒนาตนเอง ท่านทราบดีว่าการให้แต่เสรีภาพทางการเมืองโดยไม่ส่งเสริมโอกาสทางเศรษฐกิจและสังคมแก่ชนเหล่านั้นไม่ ใช่เรื่องถูกต้อง ท่านพยายามที่จะทำลายระบบศักดินาและเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอำนาจเพื่อให้เกิดสังคมที่ดียิ่งขึ้น

นายปรีดีได้กล่าวถึงเรื่องนี้อย่างชัดเจนว่าสังคมจะดำรงอยู่ได้ก็โดยมวลราษฎร ดังนั้นระบบของ “สังคมที่ทำให้มวลราษฎรมีพลังผลักดันให้สังคมก้าวหน้าก็คือระบบประชาธิปไตย” ท่านยังได้เสริมว่า เนื่องจากว่าสังคมก่อปรด้วยมิติต่างๆ ทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ในสังคมประชาธิปไตยเราจึงไม่เพียงต้องส่งเสริมประชาธิปไตยทางด้านการเมือง หากต้องส่งเสริมประชาธิปไตยทางเศรษฐกิจ รวมทั้งความคิด ที่เป็นประชาธิปไตยด้วย

ในการส่งเสริมโอกาสด้านเศรษฐกิจ นายปรีดีได้ผลักดันแนวคิดการจัดตั้งระบบสหกรณ์ท้องถิ่น เพื่อ

ดำเนินการด้านเศรษฐกิจอันเป็นไปเพื่อประโยชน์ของมวลสมาชิก ท่านเชื่อว่าราษฎรจะต้องสามารถดำรงชีวิตได้ด้วยตัวเอง มากกว่าที่จะต้องพึ่งพาการบริจาคหรือการทำบุญกุศลจากชนชั้นปกครอง

นายปรีดีและคณะ เห็นความจำเป็นที่ราษฎรจะต้องเข้าใจระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยอย่างถ่องแท้ ต้องตระหนักถึงสิทธิใหม่ของตนเอง รวมทั้งหน้าที่ความรับผิดชอบภายใต้ระบอบที่สถาปนาขึ้นมาใหม่นี้ ดังนั้นในปี 2477 นายปรีดีได้สถาปนามหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมืองขึ้น ท่านดำรงตำแหน่งผู้ประศาสน์การคนแรกของมหาวิทยาลัย ที่เปิดหลักสูตรการเรียนอย่างหลากหลายเหมือนเป็นตลาดวิชา ซึ่งรวมทั้งวิชาด้านนิติศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยแห่งนี้ได้กลายเป็นสถาบันนำในการช่วยส่งเสริมและปกป้องระบอบประชาธิปไตยในเวลาต่อมา

พร้อมกันนั้นนายปรีดียังมุ่งมั่นให้เกิดสันติภาพระดับนานาชาติ ในฐานะรัฐมนตรีภายใต้รัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม ท่านแสดงความไม่เห็นด้วยอยู่เนือง ๆ กับนโยบายการเรียกร้องเอาดินแดนคืน อีกตัวอย่างหนึ่งได้แก่ความพยายามของท่านที่จะบอกกับนานาประเทศให้ทราบว่าการใช้ความรุนแรงเข้าห้ำหั่นกันเป็นสิ่งที่สูญเปล่า โดยสร้างภาพยนตร์เป็นภาษาอังกฤษเรื่อง**พระเจ้าช้างเผือก**ขึ้นเป็นอุทาหรณ์

นายปรีดีสนับสนุนการกำหนดใจตนเองและอิสรภาพของประเทศอาณานิคมทั้งหลาย ซึ่งเห็นได้อย่างชัดเจน ในระหว่างที่ท่านดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี นโยบายต่างประเทศดังกล่าวเป็นองค์ประกอบด้านสากลส่วนหนึ่งเพื่อเสริมรับกับการปฏิรูปสังคมและระบอบประชาธิปไตยของสยามเอง ท่านได้ร่วมก่อตั้งสันนิบาตเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ให้เกิด

สันติสุขโดยจะร่วมมือประสานงานกันระหว่างประเทศในภูมิภาคนี้

ลี้ภัย

ในวันที่ 9 มิถุนายน 2489 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดลเสด็จสวรรคตในห้องพระบรรทมอย่างลึกลับด้วยกระสุนปืนที่พระนลาฏ หลังจากที่ได้เข้าไปในพระบรมมหาราชวัง ทั้งนายปรีดีได้ออกแถลงการณ์ในฐานะนายกรัฐมนตรีว่าการสวรรคตเป็นอุบัติเหตุ ส่งผลให้ศัตรูทางการเมืองของนายปรีดีฉวยโอกาสนี้ บั่นแตงว่า**ในหลวงถูกลอบปลงพระชนม์** และใส่ไคล้ว่า**นายปรีดีเป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการลอบปลงพระชนม์**

คืนวันที่ 8 พฤศจิกายน 2490 คณะนายทหารและพลเรือนได้ทำรัฐประหาร โดยอ้างเหตุผลลอบปลงพระชนม์เพื่อทำลายนายปรีดี รอดถึงกระสุนใส่ทำเนียบท่าช้างซึ่งนายปรีดีและครอบครัวพำนักอยู่ ทำให้ท่านต้องลี้ภัยการเมืองไปสิงคโปร์ ต่อมาในวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2492 ด้วยความร่วมมือจากทหารเรือและชาวยุโรปผู้คร่ำครวญรัฐบาลประชาธิปไตยจำนวนหนึ่ง นายปรีดีได้ทำการยึดอำนาจกลับคืนมาแต่ไม่สำเร็จ ที่รู้จักกันในชื่อ **“กบฏวังหลวง”** และท่านได้ออกจากประเทศโดยมิได้กลับมาอีกเลย ระหว่างปี พ.ศ. 2492-2513 ท่านพำนักในสาธารณรัฐประชาชนจีน เป็นเวลา 21 ปี นายปรีดีได้ติดตามข่าวสารความเป็นไปในประเทศไทยและของโลกอยู่เสมอ และได้เขียนงานชิ้นสำคัญหลายเรื่องขึ้นที่เป็นที่รู้จักและแพร่หลายก็เช่น **“ความเป็นอนิจจังของสังคม” “ปรัชญาคืออะไร”**

นายปรีดีพิจารณาที่จะกลับประเทศอยู่เสมอแต่การรัฐประหารนำโดยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ในปี 2500 ทำให้เปลี่ยนใจและต่อมาในปี 2513 ได้ดำเนินชีวิตอย่างสามัญชนที่บ้านชานกรุงปารีส ประเทศ

ฝรั่งเศสพร้อมด้วยภริยาและบุตร ตลอดระยะเวลาที่อยู่
ฝรั่งเศสได้ใช้ชีวิตอย่างแข็งขันในการเผยแพร่ความรู้
และถ่ายทอดประสบการณ์แก่นักเรียนไทยในยุโรป มีตร
สหายผู้สนใจทั่วไป โดยการแสดงปาฐกถา ให้สัมภาษณ์
และเขียนตำรา บทความอยู่เสมอ ดังจะเห็นได้จากงาน
เขียนรวมกว่า 20 ชิ้น ท่านได้ถึงแก่กรรมอย่าง
สงบเมื่อวันที่ 2 พฤษภาคม 2526

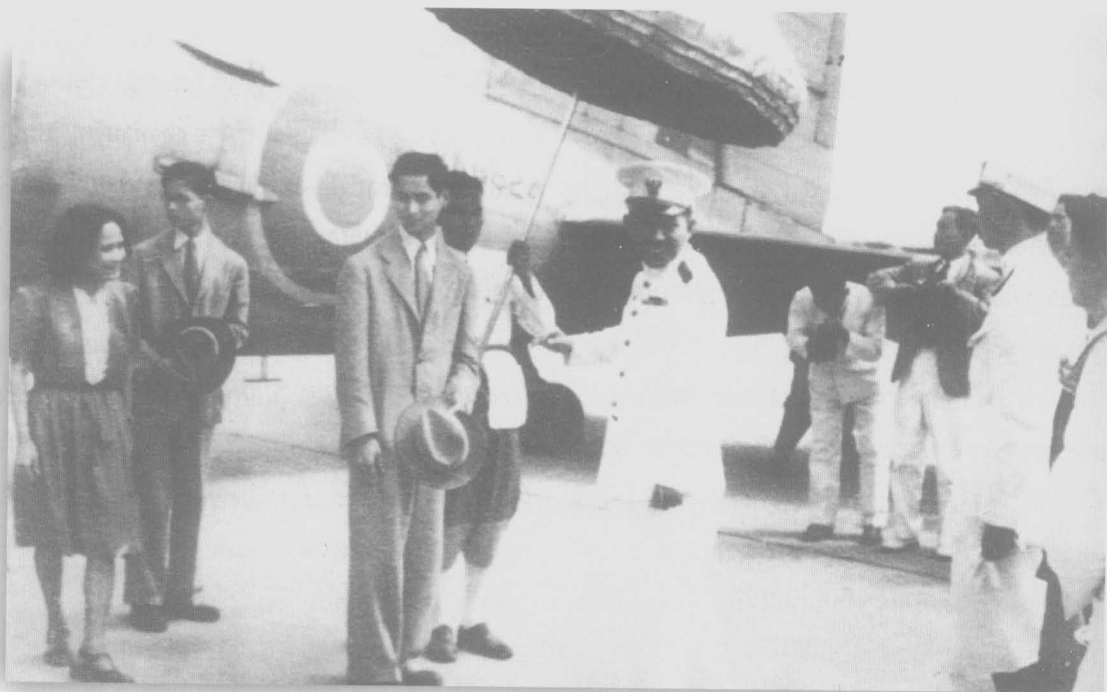
ท่านยังคงทำหน้าที่แบ่งปันความคิดด้าน
ประชาธิปไตย สันติภาพ และความยุติธรรมในสังคม

ของท่านกับคนรุ่นหลังเสมอมา เมล็ดพันธุ์แห่ง
ประชาธิปไตยที่นายปรีดีได้เพาะไว้เมื่อหกทศวรรษก่อน
เริ่มออกเงยขึ้นมา ต้นไม้แห่งเสรีภาพของท่านจักเติบโต
ขยายกิ่งก้านสาขายังยืนสืบไปเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับว่า
มวลราษฎรสยามเรียนรู้และนำความคิดของท่านไปใช้
อย่างไร

ผลของการที่ก่อสร้างไว้ดีแล้ว ย่อมไม่สูญหาย
หลวงประดิษฐ์มนูธรรม

นายปรีดี พนมยงค์ เดินทางไปเยี่ยมโฮจิมินห์ ณ กรุงฮานอย สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม พ.ศ. 2509

นายปรีดี พนมยงค์ รับเสด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล สมเด็จพระอนุชาและสมเด็จพระราชชนนี
เสด็จนิวัติสู่ประเทศ เมื่อวันที่ 5 ธันวาคม พ.ศ. 2488

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล ทรงพระราชทานรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2489
เมื่อ 9 พฤษภาคม 2489 ซึ่งถือได้ว่าเป็นรัฐธรรมนูญฉบับที่เป็นประชาธิปไตยมากฉบับหนึ่ง

สถาบันพระมหากษัตริย์

กับรัฐบุรุษอาวุโส ปรีดี พนมยงค์*

ศ.นพ.ประเวศ วะสี

ท่านนายกสภามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ท่านอธิการบดี ท่านที่เคารพทุก ๆ ท่านในการกล่าวเรื่องคุณูปการของอาจารย์ปรีดี พนมยงค์ ที่มีต่อสังคมไทย ควรเริ่มต้นด้วยสังขารม สังขารมประการหนึ่งคือ ความเป็นจริงที่ว่าสรรพสิ่งทั้งหลายล้วนเปลี่ยนแปลง สรรพสิ่งทั้งหลายเป็นอนิจจัง นั่นคือ ทุกสิ่งทุกอย่างล้วนเปลี่ยนแปลงทั้งสิ้นตั้งแต่จักรวาลไปจนถึงอะตอม ท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลง ถ้ามีระบบใดระบบหนึ่งที่ปรับตัวไม่ได้ ระบบนั้นย่อมเกิดวิกฤตและเสื่อมสลายไป นี่เป็นความจริงที่เกิดขึ้นกับระบบทุกชนิดไม่ว่าจะเป็นระบบชีวิตตั้งแต่จุลินทรีย์ไปจนถึงไดโนเสาร์ องค์การสถาบัน บริษัท ตลอดไปจนถึงอารยธรรมต่าง ๆ เช่น อารยธรรมเมโสโปเตเมีย กรีก และโรมัน เป็นต้น อารยธรรมเหล่านี้ย่อมเสื่อมสลายไปเพราะปรับตัวไม่ได้ ท่ามกลางกระแสความเปลี่ยนแปลง ต้นเค้าของการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ของโลกในปัจจุบันเกิดขึ้นเมื่อ 300 ปีก่อน เริ่มต้นด้วยการปฏิวัติทางวิทยาศาสตร์ อันนำไปสู่การปฏิวัติ อุตสาหกรรม ซึ่งนำไปสู่อำนาจและการเผยแพร่อำนาจของประเทศมหาอำนาจ ไปทั่วโลก อันก่อให้เกิดกระแสการเปลี่ยนแปลงที่เขยวกรากไปทั่วโลก กระทบประเทศน้อยใหญ่ทุกประเทศทั่วไป การที่ประเทศต่าง ๆ จะปรับตัวต่อกระแสการ

เปลี่ยนแปลงอย่างรุนแรงของโลก เป็นเรื่องที่ยากมากเพราะการที่จะปรับวิธีคิดและปรับโครงสร้าง ไม่ว่าสังคมใดสังคมหนึ่งเป็นเรื่องที่ยากมากประเทศต่าง ๆ จึงประสบภัยพิบัตินานัปการ เช่น ความขัดแย้ง สงครามผันผวนรุนแรงในสังคม วิกฤตการณ์วัฒนธรรม หรือวิกฤตการณ์ในรากเหง้าของตนเอง

พระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 4 และโดยเฉพาะรัชกาลที่ 5 ทรงพยายามปรับประเทศไทยให้มีความเป็นสมัยใหม่ กระแสความเปลี่ยนแปลงของความเป็นสมัยใหม่ของประเทศไทยและของโลกก่อให้เกิดความเครียดเชิงโครงสร้างในสังคมไทยเพราะโครงสร้างทางสังคมปรับตัวไม่ได้ง่าย ๆ ความเครียดเชิงโครงสร้างนำไปสู่ความรุนแรงได้ ดังนั้นที่มีความพยายามที่จะก่อการปฏิวัติรัฐประหาร ที่เรียกว่า **กบฏในรัชกาลที่ 6**

ในรัชกาลที่ 7 เศรษฐกิจตกต่ำครั้งยิ่งใหญ่ที่เรียกว่า **The Great Depression of 1930** เป็นกระแสใหญ่อีกกระแสหนึ่ง ที่เพิ่มความเครียดให้สังคมไทย ความเครียดเพราะกระแสความเปลี่ยนแปลงจะผลิตปัญหารุนแรงต่าง ๆ เข้าสู่รัฐบาลที่รวมศูนย์อำนาจ ถ้าโครงสร้างอำนาจยังรวมศูนย์ ไม่ว่ารัฐบาลนั้นจะเป็นพระมหากษัตริย์หรือทหาร หรือพลเรือน ดังที่เราเห็นเหตุเภทภัยที่

* จากคำกล่าวเปิดงานปรีดี พนมยงค์ หน้าตึกโดม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ วันที่ 11 พฤษภาคม 2540 โดย ศ.นพ.ประเวศ วะสี.

เกิดขึ้นกับรัฐบาลต่าง ๆ เรื่อยมา การเปลี่ยนแปลงการปกครองด้วยสันติวิธี เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน 2475 เป็นระบอบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นองค์ประมุขทำให้สถาบันพระมหากษัตริย์ย้ายบทบาทจากจุดศูนย์รวมทางการเมือง อันเป็นจุดที่หล่อหลอมกลายเป็นศูนย์รวมทางจิตใจ วิญญาณ ซึ่งพ้นอันตรายจากความเครียด และการเป็นเป้าทางการเมือง ทำให้เกิดความมั่นคงในสถาบันพระมหากษัตริย์สืบมา

การเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 จึงเป็นการเปลี่ยนแปลงที่ทำให้สถานะของสถาบันพระมหากษัตริย์ มีความปลอดภัยและมั่นคงยิ่งขึ้น ถ้าศึกษาความคิดบทบาทและพฤติกรรมของอาจารย์ปรีดี คือผู้ที่พยายามพิทักษ์สถาบันพระมหากษัตริย์ นี่จะเป็นการตรงข้ามกับความพยายามสร้างภาพให้สังคมไทยเข้าใจไปว่าอาจารย์ปรีดีเป็นปฏิปักษ์กับสถาบันพระมหากษัตริย์ ท่านผู้มีเกียรติได้รับประสบการณ์ตรงอาจหลอกเราได้ เช่น ประสบการณ์โดยตรงเกี่ยวกับพื้นผิวโลก จะทำให้เราคิดว่าโลกแบนเพราะเราเห็นอยู่ทุกวี่ทุกวัน เราจะสรุปว่ามันแบน แต่การประมวลความรู้โดยอาศัยหลักฐานต่าง ๆ สามารถสรุปได้ว่าโลกกลมจากประสบการณ์จะคิดว่าดวงอาทิตย์โคจรรอบโลกเพราะเราเห็นดวงอาทิตย์ขึ้นทางทิศตะวันออก ตกทางทิศตะวันตกทุกเย็น มนุษย์จะเชื่อเช่นนั้นว่าดวงอาทิตย์โคจรรอบโลก แต่การประมวลความรู้โดยอาศัยหลักฐานต่าง ๆ โลกหมุนรอบดวงอาทิตย์ ฉะนั้นประสบการณ์ตรงอาจทำให้เราเข้าใจผิดได้ แต่การประมวลความรู้โดยหลักฐานต่าง ๆ ทำให้เรารู้ความจริง

เรื่องท่านอาจารย์ปรีดีก็เช่นกัน ได้มีผู้จงใจสร้างภาพว่าท่านเป็นปฏิปักษ์กับสถาบันพระมหากษัตริย์ แต่การประมวลความรู้โดยหลักฐานต่างๆ จะพบความจริง ซึ่งตรงกันข้ามคือ ท่านเป็นผู้ที่พยายามที่จะพิทักษ์สถาบันพระมหากษัตริย์ทั้งในการเปลี่ยนแปลงการปกครองในช่วงที่ท่านมีอำนาจในการการเมือง และในช่วงที่ท่านไม่มีอำนาจแล้ว จนวาระสุดท้ายในชีวิตของท่าน ถ้าวิญญูชนใช้การประมวลความรู้โดยหลักฐานจะพบความจริงตามนี้ ความจริงที่ตรงข้ามกับคำเล่าลือประจักษ์เรื่องดวงอาทิตย์โคจรรอบโลก หรือโลกโคจรรอบดวงอาทิตย์

ท่านผู้มีเกียรติที่เคารพ ความจริงเป็นเรื่องสำคัญ ความจริง ความรัก ความสมานฉันท์ เป็นเรื่องที่ไม่ไปด้วยกันได้ ความไม่จริงก่อให้เกิดความเกลียดชัง ความเป็นปฏิปักษ์และความแตกร้าง ประเทศไทยมีความแตกแยกกันมากเป็นสังคมทอนกำลัง จนไม่มีกำลังที่จะเผชิญวิกฤตการณ์ต่าง ๆ มีความจำเป็นที่จะต้องสร้างความรู้ ความรักและความสามัคคี ตามพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

ถ้าคิดว่าท่านอาจารย์ปรีดี พนมยงค์ เป็นปฏิปักษ์ต่อสถาบันพระมหากษัตริย์แล้ว จะมองไม่เห็นความดีของอาจารย์ ซึ่งมีเป็นเอกประการถ้ารู้ความจริงว่าอาจารย์ปรีดีเป็นผู้พิทักษ์สถาบันพระมหากษัตริย์ จะเห็นคุณประการอันยิ่งใหญ่ต่อสังคมไทยของท่านอาจารย์ปรีดี พนมยงค์

อาจารย์ปรีดี พนมยงค์ ได้ก่อตั้งมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมืองแห่งนี้ โดยมุ่งที่จะสร้างคนที่มีการศึกษาจำนวนมากขึ้นมา มีส่วนร่วมทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตย

อาจารย์ปรีดีวางระบบการคลัง อาจารย์ปรีดีวางความสัมพันธ์ที่ถูกต้องระหว่างประเทศไทยกับนานาประเทศเมื่อเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ได้ดำเนินการแก้ไขสนธิสัญญาภายนอกอาณาเขตที่เสียเปรียบต่างประเทศและเสียศักดิ์ศรีหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองไม่ถึง 10 ปี เกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 ญี่ปุ่นบุกไทยยกทัพเข้ามาในประเทศไทย และบังคับให้ไทยประกาศสงครามกับสัมพันธมิตร อาจารย์ปรีดีในขณะนั้นดำรงตำแหน่งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ได้ก่อตั้งขบวนการเสรีไทยขึ้นเพื่อต่อต้านญี่ปุ่น เมื่อญี่ปุ่นแพ้สงคราม พันธมิตรถือว่าประเทศไทยแพ้สงครามด้วย อาจารย์ปรีดีในฐานะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์และหัวหน้าขบวนการเสรีไทย ได้ชิงประกาศสันติภาพเมื่อเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2488 โดยถือว่าการประกาศสงครามเป็นโมฆะ ประเทศไทยไม่มีการนิสงครามกับสัมพันธมิตร และดำเนินการเจรจากับฝ่ายสัมพันธมิตรให้รองรับอิสรภาพของประเทศไทย

การประกาศสันติภาพของอาจารย์ปรีดีเมื่อเดือนสิงหาคม 2488 เท่ากับเป็นการกู้อิสรภาพของประเทศไทยจากการตกเป็นเมืองขึ้นของสัมพันธมิตรจากคุณูปการในการรักษามืองไว้เมื่อพระมหากษัตริย์ยังทรงพระเยาว์ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวนั้นทมหิตลได้ทรงตอบแทนคุณงามความดีของท่านอาจารย์ปรีดี ด้วยการทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ สถาปนาให้ดำรงตำแหน่ง **รัฐบุรุษอาวุโสเป็นคนแรกและคนเดียวในประเทศไทย**

ท่านรัฐบุรุษอาวุโสเป็นตัวอย่างของสามัญชนคนไทยที่มีความรักชาติบ้านเมืองอย่างแรงกล้า พยายามเรียนรู้จนเกิดปัญญา ใช้ปัญญาทำงาน

เพื่อประเทศชาติ ดำรงตนอยู่ในความสุจริต ถูกต้อง มีความกล้าหาญ เป็นกำลังสำคัญในการก่อให้เกิดประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นองค์ประมุข พิทักษ์สถาบันพระมหากษัตริย์ เชิดชูและพยายามพัฒนาประชาธิปไตย ดำรงตำแหน่งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ หัวหน้าขบวนการเสรีไทย นายกรัฐมนตรี เป็นผู้รักษามืองไว้เหนียวแน่นไม่ให้เกิดเป็นเมืองขึ้นของประเทศอื่น นับว่าอาจารย์ปรีดี พนมยงค์ **เป็นคนดีศรีสยาม** โดยแท้

การมีคนไทยคนหนึ่งเป็นคนดีขนาดนี้เป็นเรื่องหายาก ควรที่สังคมไทยโดยเฉพาะอนุชนรุ่นหลังจะได้รู้ความจริงมีความภาคภูมิใจในความดีของเพื่อนร่วมชาติ ที่ทรงคุณงามความดีอันสูงยิ่งเช่นนี้ และเกิดความบันดาลใจที่จะทำความดีเพื่อประเทศชาติบ้านเมือง

ท่านรัฐบุรุษอาวุโสเกิดเมื่อวันที่ 11 พฤษภาคม พ.ศ. 2443 หรือตรงกับ ค.ศ. 1900 ในปี ค.ศ. 2000 หรือ ปี พ.ศ. 2543 ปีข้างหน้าที่ท่านจะมีชาติกาลครบ 1 รอบศตวรรษ ในโอกาสเช่นนี้ ประเทศไทยควรจะกระทำอะไรอันเป็นสัญลักษณ์เพื่อให้สังคมไทยระลึกถึงคุณูปการอันยิ่งใหญ่ที่ท่านอาจารย์ปรีดี พนมยงค์ รัฐบุรุษอาวุโสมีต่อสังคมไทย เพื่อก่อให้เกิดกำลังใจชาตินิยมบ้านเมืองในการที่จะก้าวเดิน ต่อไปข้างหน้ารัฐบาลควรเป็นเจ้าภาพจัดงานโดยจะเรียกว่า **“งานฉลอง 1 ศตวรรษ ปรีดี พนมยงค์ รัฐบุรุษอาวุโสของไทย”** หรือ **“1 ศตวรรษ ปรีดี คนดีศรีสยาม”** หรือ ชื่ออื่นที่ท่านองเดียวกันนี้ก็ตาม ประกอบกับการสร้างสื่อในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้อนุชนรุ่นหลังได้รู้จักคนไทยที่ประกอบคุณงามความดีแก่แผ่นดิน นอกจากนั้นรัฐบาลควรที่จะดำเนินการเสนอให้ UNESCO

นายปรีดี พนมยงค์
กับครอบครัวและ
เพื่อน ๆ ที่บ่อน้ำร้อน
เมืองกวางเจา

ประกาศให้อาจารย์ปรีดี พนมยงค์ รัฐบุรุษอาวุโส
ของไทยเป็นบุคคลสำคัญของโลก เพื่อโลกจะได้รับ
รู้การมีบุคคลสำคัญระดับโลกของประเทศไทย

ท่านผู้มีเกียรติครับ ถ้ารัฐบาลได้ทำตามนี้
จะเกิดความเป็นมงคล มงคลกับรัฐบาลเอง และ
มงคลกับสังคมไทย คนไทยนั้นถือเรื่องมงคล มงคล
เกิดจากความจริง ความงาม ความถูกต้อง การมี
ความกตัญญูทวนเวียนต่อคนที่มีความดี คุณ
สังคมที่
ความกตัญญูทวนเวียนต่อคนที่ควรกตัญญูทวนเวียนที่ย่อม
เป็นสังคมที่มีความเป็นมงคลอยู่ในตัว ในปี พ.ศ.
2543 นี้ หรือ ค.ศ. 2000 จะเป็นปีแห่งชาตกาล
ครบรอบศตวรรษของคนไทยผู้ทรงคุณวิเศษอีก
ท่านหนึ่ง คือ สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี
การประกาศเกียรติคุณของคนไทยผู้ทรงคุณงาม
ความดีสูงสุดมากกว่า 1 คน ไม่ใช่ข้อเสียหยาอะไร
ตรงข้ามกลับจะเป็นไปในทางที่จะเป็นคุณยิ่งขึ้น เรา
ยังมีคนไทยที่ทรงคุณงามความดีสูงจำนวนมาก
เท่าใดที่จะให้ โลกได้รับรู้ ยังเป็นการดีเท่านั้น

ท่านผู้มีเกียรติครับ สังคมไทยควรจะล่อง
พันการคิดอย่างชาตวุฒิภาวะหรือคิดอย่างเด็ก ๆ
ว่าถ้ารักคนนี้ต้องไม่รักคนโน้น การคิดแบบแยก
ข้างแยกพวก ได้ทำลายสังคมไทยมาเกินไปแล้ว
ควรจะปรับเปลี่ยนวิธีคิดมาเป็นการคิดแบบเชื่อม
โยงเป็นบูรณาการ

ท่านที่เคารพครับ สังคมไทยตอนกำลัง
กันเองมามากจนสังคมอ่อนแอ ถึงเวลาที่เราจะ
สร้างความรักความสามัคคีกัน ความดีเป็นมงคลให้
เกิดขึ้นในชาติบ้านเมือง เพื่อสังคมไทยจะได้มีกำลัง
ของแผ่นดิน หรือภูมิพละในการดำเนินไปข้างหน้า
สามารถเอาชนะอุปสรรคอันยากลำบากนานา
ประการ สามารถสร้างสันติภาพและสันติสุขให้เกิ
ขึ้นในแผ่นดินของเราให้จงได้ อันเป็นสิ่งปรารถนา
สูงสุดของท่านอาจารย์ปรีดี พนมยงค์ รัฐบุรุษอาวุโส
ขอขอบพระคุณครับ

คำคม-ความคิด

ปรีดี พนมยงค์

อัครังศักดิ์ เพชรเลิศอนันต์*

ปรีดี พนมยงค์ (เกิด 11 พฤษภาคม 2443 อัสสัมชัญ 2 พฤษภาคม 2526) ผู้ซึ่งได้รับยกย่องจากประกาศในพระปรมาภิไธยของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัววอนันตมหิตล ในหลวงรัชกาลที่ 8 ยกย่องให้เป็น “รัฐบุรุษอาวุโส” ของประเทศไทย “และให้มีหน้าที่รับปรึกษาราชการแผ่นดินเพื่อความวัฒนาถาวรของชาติสืบไป” (8 ธันวาคม 2488)

ในช่วงชีวิตของนายปรีดี พนมยงค์ ที่มีบทบาทในสังคมไทยกล่าวได้ว่า ได้สร้างความวัฒนาแก่ประเทศไทยหลายประการ แม้ว่าบางอย่างจะเป็นเพียงจุดเริ่มต้นแห่งความเปลี่ยนแปลงก็ตาม ในทางสังคมยากที่จะปฏิเสธ ถึงการนำมาและนำปฏิบัติถึงแนวความคิดว่าด้วยสิทธิเสรีภาพ และความเสมอภาคของประชาชนชาวไทย ซึ่งปรากฏในรัฐธรรมนูญฉบับแรกของไทย เมื่อ 27 มิถุนายน 2475 ในทางเศรษฐกิจ คือความพยายามที่จะก่อให้เกิดการวางแผนเศรษฐกิจแห่งชาติเป็นระยะมากกว่าที่จะเป็นเพียงการดำเนินงานแก้ปัญหาเฉพาะหน้าของภาครัฐบาล ดังปรากฏในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5 ปี ในทางการเมือง ทฤษฎีอันเป็นรากฐานทางการเมืองที่ฐานทางการเมืองที่สำคัญที่สุดคือ อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนชาวไทย ให้เกิดการเมืองแบบสภาผู้แทนราษฎร ก่อให้เกิดการเมืองแบบกระจายอำนาจจากศูนย์กลาง เช่น เทศบาล และเหนืออื่นใดคือท่านเป็นผู้ที่ทำให้ประเทศไทยรอดพ้นจาก

การเป็นผู้แพ้สงคราม และสามารถดำรงเอกราชอธิปไตยต่อมาได้เมื่อคราวสงครามโลกครั้งที่ 2 ที่สังคมไทยรู้จักกันดีในนาม วันสันติภาพ 16 สิงหาคม 2488 ตำแหน่งสูงสุดของท่านคือ นายกรัฐมนตรี (2489) และผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ของในหลวงวอนันตมหิตลรัชกาลที่ 8 (2485 - 2488)

ในวาระ 100 ปี ชาตกาล นายปรีดี พนมยงค์ ในปี 2543 นี้ UNESCO แห่งองค์การสหประชาชาติ ได้ยกย่องท่านให้เป็นบุคคลสำคัญของโลกจึงได้รวบรวม “คำคม-ความคิด” ของนายปรีดี พนมยงค์ นำเสนอไว้เพื่อศึกษาเรียนรู้ร่วมกันดังต่อไปนี้

“มหาวิทยาลัยย่อมอุปมาประดุจบ่อน้ำบาดาล ความกระหายของราษฎรผู้สมัครแสวงหาความรู้ เป็นสิทธิและโอกาสที่เขาควรมีได้ ตามหลักแห่งเสรีภาพในการศึกษา”

ปรีดี พนมยงค์, 27 มิถุนายน 2477

ปัญหาของประเทศ “สยาม” - “ไทย” ณ ปี พ.ศ. 2475

เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475 “คณะราษฎร” ซึ่งเป็นการรวมตัวของข้าราชการกลุ่มเล็ก ๆ จำนวนหนึ่ง อันประกอบด้วย ข้าราชการทหารบก ทหารเรือ และพลเรือน ได้ทำการ “เปลี่ยนระบอบการปกครอง” ของ

*หัวหน้าภาควิชาสังคมศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

ประเทศจากระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ มาเป็นระบบประชาธิปไตย และ “หลัก 6 ประการของคณะราษฎร” ที่ได้ประกาศออกมาใน “แถลงการณ์ของคณะราษฎร” ในวันเดียวกันนั้น กล่าวได้ว่าเป็น “ความคิด” ของคณะราษฎร และนายปรีดี พนมยงค์ ต่อปัญหาของประเทศ ณ ปี พ.ศ. 2475

หลัก 6 ประการของคณะราษฎร

1. จะต้องรักษาความเป็นเอกราชทั้งหลาย เช่น เอกราชในการเมือง ในทางศาล ในทางเศรษฐกิจ ฯลฯ ของประเทศไว้ให้มั่นคง
2. จะต้องรักษาความปลอดภัยในประเทศ ให้การประทุษร้ายต่อกันลดน้อยลงให้มาก
3. จะต้องบำรุงความสุขของราษฎร ในทางเศรษฐกิจโดยรัฐบาลใหม่จะหางานให้ราษฎรทุกคนทำ จะวางโครงการเศรษฐกิจแห่งชาติ ไม่ปล่อยให้ราษฎรอดอยาก
4. จะต้องให้ราษฎรมีสิทธิเสมอภาคกัน (ไม่ใช่พวกเจ้ามียัทธิยิ่งกว่าราษฎรเช่นที่เป็นอยู่)
5. จะต้องให้ราษฎรได้มีเสรีภาพ มีความเป็นอิสระ เมื่อเสรีภาพนี้ไม่ขัดต่อหลัก 4 ประการ
6. จะต้องให้การศึกษาย่างเต็มที่แก่ราษฎร

ประกาศของคณะราษฎร 24 มิถุนายน 2475

อำนาจอธิปไตย

“มาตรา 1 อำนาจอสูงสุดของประเทศนั้นเป็นของราษฎรทั้งหลาย”

รัฐธรรมนูญฉบับแรกของไทย 27 มิถุนายน 2475

“พระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พุทธศักราช 2475”

“มาตรา 2 อำนาจอธิปไตยย่อมมาจากปวงชนชาวสยาม พระมหากษัตริย์ผู้เป็นประมุข ทรงใช้อำนาจนั้นแต่โดยบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้”

รัฐธรรมนูญฉบับที่ 2 เมื่อ 10 ธันวาคม 2475

“รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม”

ระบอบรัฐธรรมนูญ

“ระบอบรัฐธรรมนูญยิ่งมั่นคงประชาชนยิ่งมั่งคั่งสมบูรณ์ สยามรัฐจะมีสิทธิเทียมบาเทียมไถ่กับนานาประเทศ ความสุขที่ได้รับระบอบรัฐธรรมนูญเป็นสุขและประโยชน์อันแท้จริง ไม่ใช่ประโยชน์ในทางความคิดในทางฝัน เราท่านมองเห็นประโยชน์นั้นอยู่ใกล้ ๆ แล้วขอให้ช่วยแผ้วถางทางเดินของเราต่อไปให้ถึงจุดหมาย”

ปรีดี พนมยงค์, 27 มิถุนายน พ.ศ. 2479

ปฏิวัติ

“เหตุการณ์เมื่อ 20 ตุลาคม 2501 จอมพลสฤษดิ์ (ธนบุรี) กับพวก ร่วมกันจัดตั้งเป็นคณะเรียกว่า “คณะปฏิวัติ” ขึ้นทำการล้มระบบปกครองตามรัฐธรรมนูญ...แล้วปกครองประเทศตามระบบเผด็จการคือใช้วิธีการปกครองโดย “คำสั่งคณะปฏิวัติ” ซึ่งมีผลเป็นกฎหมายสูงสุด ทำให้คนไทยอกสั่นขวัญหาย เพราะคณะปฏิวัติจับคนไปประหารชีวิตได้โดยไม่ต้องส่งตัวไปให้ศาลชำระ..ผมจึงเห็นว่า คำว่า “ปฏิวัติ” ควรปล่อยให้คำไทยที่มีความหมายเฉพาะเรียกการกระทำของจอมพลสฤษดิ์กับพวกซึ่งเป็นการเปลี่ยนระบบสังคมให้ถอยหลังกลับ”

ปรีดี พนมยงค์, “ความเป็นมาของศัพท์ไทย

ปฏิวัติ รัฐประหาร วิวัฒน์ อภิวัฒน์ ”(2519)

อภิวัฒน์ (Revolution)

“อภิวัฒน์ ประกอบด้วยคำ ‘อภิ’ ซึ่งเป็นคำใช้นำหน้าศัพท์ มีความหมายว่า ยิ่งวิเศษเหนือ กับคำว่า ‘วัฒน์’ ซึ่งแปลว่าความเจริญ ความงอกงาม เมื่อรวมความหมายของคำทั้งสองแล้วได้ความว่า ‘ความงอกงามอย่างยิ่งหรืออย่างวิเศษ’ ทั้งนี้ตรงกับความหมายทางวิทยาศาสตร์สังคม..... คือการเปลี่ยนระบบเก่าตามแนวทางกฏอรรถภาพของมนุษย์ที่ถูกกดขี่เบียดเบียนนั้น เป็นการเปลี่ยนที่ก้าวหน้าซึ่งเป็นการเปลี่ยนอย่างวิเศษ”

ปรีดี พนมยงค์. “ความเป็นมาของศัพท์ไทย
ปฏิวัติ รัฐประหาร วิวัฒน์ อภิวัฒน์” (2519)

ประชาธิปไตย

“สังคมจะดำรงอยู่ได้ก็ด้วยมวลราษฎร ดังนั้นระบบของสังคมที่ทำให้มวลราษฎรมีพลังผลักดันให้สังคมก้าวหน้าก็คือระบอบประชาธิปไตย.....

การมีระบอบประชาธิปไตยทางการเมืองเท่านั้นแม้จะเป็นประโยชน์แก่ราษฎรส่วนมาก ดีกว่าไม่มีระบบประชาธิปไตยทางการเมืองเลยก็จริงอยู่ แต่ถ้ามั้ระบบประชาธิปไตยทางเศรษฐกิจด้วยแล้วราษฎรส่วนมากก็ไม่มีโอกาสในทางปฏิบัติที่จะใช้สิทธิประชาธิปไตยได้เพราะคนส่วนน้อยที่กุมอำนาจเศรษฐกิจอยู่ในมือ ย่อมมีโอกาสดีกว่าในการใช้สิทธิประชาธิปไตยทางการเมือง ขอให้ดูตัวอย่างการเลือกตั้งผู้แทนราษฎรของหลายประเทศที่ไม่มีประชาธิปไตยทางเศรษฐกิจนั้น พวกของผู้กุมอำนาจทางเศรษฐกิจสามารถทุ่มเทเงินมาใช้จ่าย ได้รับเลือกตั้งเข้ามาอยู่ในรัฐสภายิ่งกว่าผู้มีความสามารถทางการเมืองแต่ไม่มีทุนมาลงในการเลือกตั้ง ในกรณีเช่นนี้อำนาจทางการเมืองก็ตกอยู่ในมือของผู้กุมอำนาจ

ทางเศรษฐกิจ ซึ่งสามารถใช้อำนาจทางการเมืองดลบันดาลให้เศรษฐกิจเป็นไปตามความประสงค์ของตนและพวก”

ปรีดี พนมยงค์,

“อนาคตของประเทศไทยควรดำเนินไปในรูปใด” (2516)

เชื้อชาตินิยม

“ทัศนคติเชื้อชาตินิยม” (Racism) เป็นทัศนคตินิยมหรือรักเฉพาะคนเชื้อชาติเดียว อันเป็นทัศนคติแบบที่สืบมาจากทัศนคติสังคมต่างกลุ่มเผ่าพันธุ์ โดยมิได้คำนึงถึงความเป็นจริงในปัจจุบันและในประวัติศาสตร์และวิวัฒนาการของ “ชาติ”.....

ทรากรของ “ทัศนคติเชื้อชาตินิยม” (Racism) ยังคงตกค้างอยู่ในหลายชาติ จึงเป็นเหตุให้คนจำนวนหนึ่งแห่งเชื้อในชาตินั้น ๆ ถือว่าชาติของตนอยู่เหนือเชื้อชาติและชนชาติอื่น ซึ่งเป็นส่วนข้างน้อยอยู่ในชาติเดียวกัน อันเป็นการบั่นทอนเอกภาพของชาติ ซึ่งทำให้ชนส่วนน้อย (Minority) ในชาติด้นั้นแยกดินแดนดังปรากฏอยู่ในหลายประเทศ

พวก “เชื้อชาตินิยม” ได้ผลักดันทัศนคติของตนเป็นการ “คลั่งเชื้อชาติ” หรือ “คลั่งชาติ” (Chauvinism) เพราะถือว่าชาติเป็นของเชื้อชาติเขาเท่านั้น ครั้นแล้วก็คิดรวมคนเชื้อชาติเดียวกันที่อยู่ในดินแดนต่าง ๆ เข้าเป็นอาณาจักรเดียวกันเช่นที่ฮิตเลอร์ได้ดำเนินซึ่งเป็นการล้มเหลวและนำความพ่ายแพ้มาสู่ประเทศเยอรมัน”

ปรีดี พนมยงค์ “ความเป็นมาของชื่อ

“ประเทศสยาม” กับ “ประเทศไทย” (2517)

เอกภาพของชาติ

“การรักปิตุภูมิท้องถิ่น (Local Patriotism) ของชนชาติส่วนน้อยในประเทศต่าง ๆ นั้น ยังไม่อาจสิ้นไปได้ภายในเวลาสั้น ๆ วิธีใช้อำนาจปราบปรามพวกคิดแยกดินแดนเพียงวิธีเดียวเท่านั้น มีตัวอย่างประเทศใดในปัจจุบันนี้บ้างที่รักษาเอกราชของชาตินั้นไว้ได้อย่างราบรื่น และวิธีโบราณที่ให้ทุกชนชาติในสังคมถือพระศาสนาองค์เดียวกันก็ไม่สามารถรวมกันเป็นเอกภาพได้ ดังนั้นจึงคงพิจารณาว่าถึงเวลาหรือยังที่จะไม่สลายเกินไปในการใช้วิธีการรักษาเอกภาพของชนชาติไทย จากระากฐานที่แท้จริงของสังคมโดยสถาปนาระบบประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ทั้งทางเศรษฐกิจ การเมือง ทศนะสังคมอันเป็นรูปสังคมที่เหมาะสมเพื่อให้ทุกชนชาติเห็นวาระระบบนี้ นำความผาสุกในความเป็นอยู่แท้จริงของเขาได้พวกเขาก็จะเต็มใจร่วมกับชนชาติไทยคงอยู่เป็นอาณาจักรอันเดียวตลอดไป”

ปรีดี พนมยงค์, “อนาคตของประเทศไทย
ควรดำเนินไปในรูปใด” (2516)

การประกันความสุขสมบูรณ์ของราษฎร

“ความไม่เที่ยงในการเศรษฐกิจเป็นอยู่เช่นนี้จึงมีนักปราชญ์คิดแก้ โดยวิธีให้รัฐบาลประกันความสุขสมบูรณ์ของราษฎร (Social Assurance) กล่าวคือราษฎรที่เกิดมาย่อมจะได้รับประกันจากรัฐบาลว่าตั้งแต่เกิดมาจนกระทั่งสิ้นชีพ ซึ่งในระหว่างนั้นจะเป็นเด็ก หรือเจ็บป่วยหรือพิการ หรือชราทำงานไม่ได้ก็ ราษฎรจะได้มีอาหารเครื่องนุ่งห่ม สถานที่อยู่ ฯลฯ ปัจจุบันแห่งการดำรงชีวิตเมื่อรัฐบาลประกันได้เช่นนี้แล้ว ราษฎรทุกคนจะนอนตาหลับเพราะตนไม่ต้องกังวลว่า เมื่อเจ็บป่วยหรือพิการหรือชราแล้วจะต้องอดอยาก หรือเมื่อตนมีบุตรจะต้องเป็นห่วงใยในบุตรเมื่อตนได้สิ้นชีพไปแล้วว่า

บุตรจะอดอยากหรือไม่ เพราะรัฐบาลเป็นผู้ประกันอยู่แล้วการประกันนี้ย่อมเป็นของไม่เที่ยงแท้”

ปรีดี พนมยงค์, “เค้าโครงการเศรษฐกิจ” (2475)

“การจัดเศรษฐกิจโดยรัฐบาลต้องระวังมิให้มนุษย์กลายเป็นสัตว์”

ปรีดี พนมยงค์, “เค้าโครงการเศรษฐกิจ” (2475)

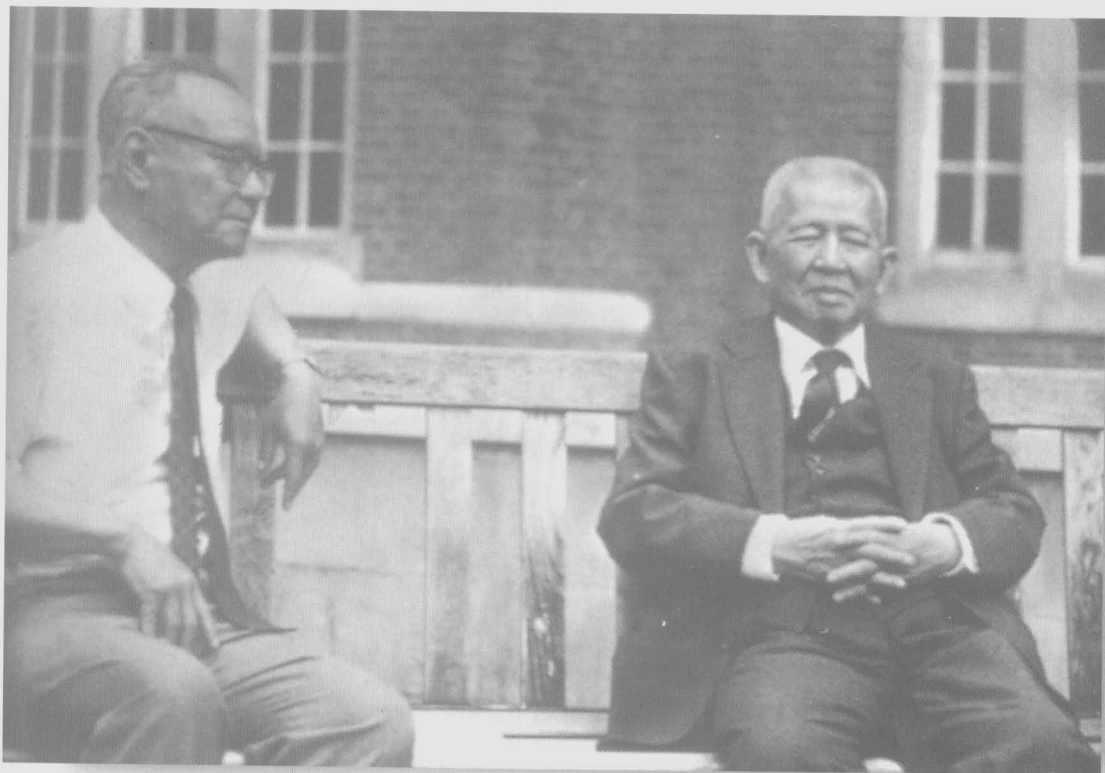
เอกราช

“เวลานี้มีแต่พากันบ่นกลัวฝรั่ง ไม่กล้าทำอะไรลงไป ก็เมื่อเราจะจัดบ้านเมืองของเราตามความเอกราชของเรามีอยู่ เรารักษาสัญญาและข้อตกลงกับเขาดังนี้ต่างประเทศใดเขาจะข่มเหงเรา ถ้าเรามัวกลัวฝรั่งว่าเขาจะข่มเหงเราในทางที่ผิด เราก็อย่าทำอะไรเสียเลยดีกว่า”

ปรีดี พนมยงค์, “เค้าโครงการเศรษฐกิจ” (2475)

ประกาศสันติภาพ

“การประกาศสงครามเมื่อวันที่ 25 มกราคม พุทธศักราช 2485 ต่อบริเตนใหญ่และสหรัฐอเมริกา ตลอดทั้งการกระทำทั้งหลายซึ่ง เป็นอุปสรรคต่อสหประชาชาตินั้นเป็นการกระทำอันผิดจากเจตจำนงของประชาชนชาวไทยและฝ่าฝืน ขันชัดตอบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญและกฎหมายบ้านเมือง.... ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ในพระปรมาภิไธยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จึงขอประกาศโดยเปิดเผยแทนประชาชนชาวไทยว่า การประกาศสงครามต่อสหรัฐอเมริกาและบริเตนใหญ่เป็นโมฆะไม่ผูกพันประชาชนชาวไทย”

สองสามัญชนผู้ยิ่งใหญ่ ป๋วย อึ๊งภากรณ์ และปรีดี พนมยงค์ ที่อิมพีเรียลคอลเลจ
มหาวิทยาลัยลอนดอน ราวปี พ.ศ. 2517 - 2518

ประกาศสันติภาพ ในพระปรมาภิไธยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล

ปรีดี พนมยงค์ ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์
ณ วันที่ 16 สิงหาคม 2488

เสรีไทย

“เสรีไทย” ความหมายก็คือไทยที่เป็นเสรีไทยทั้งหลายที่ต้องการให้ประเทศ ของตนเป็นอิสระถือว่าทำหน้าที่เป็นผู้รับใช้ชาติมิได้ถือว่าเป็นผู้กู้ชาติ การกู้ชาติเป็นการกระทำของคนไทยทั้งปวง..... 17 ล้านคน”

ปรีดี พนมยงค์, สุนทรพจน์ “รัฐ”

26 กันยายน 2488

14 ตุลาคม 2516

“ประชาธิปไตยกำลังถูกคุกคามโดยมีบุคคลจำนวนหนึ่งต้องการฟื้นเผด็จการขึ้นมาอีก และบุคคล อีกจำนวนหนึ่งดำเนินการอย่างสุดเหวี่ยงยื้อแย่งผลแห่งชัยชนะ ซึ่งวีรชน 14 ตุลาคม 2516 นำมาให้ปวงชนนั้นไปเป็นประโยชน์ของอภิสิทธิ์ชน โดยเฉพาะเพื่อสถาปนาเผด็จการของอภิสิทธิ์ชนขึ้น”

ปรีดี พนมยงค์,

“เราจะต่อต้านเผด็จการอย่างไร” (2517)

ต้องรอนับร้อยวันเป็นพันปี
 จังจกมีสักคนคนที่กล้า
 กล้าหมิ่นผลักจักรวาลกาลเวลา
 คืบสู่ความธรรมดาสู่สามัญ
 เป็นเปลวเทียนสุดท้ายละลายแห่ง
 เพื่อเปล่งแสงส่องทางอย่างเจิดจรัส
 มีเพียงหนึ่งล้ำค่ากว่าหมื่นพัน
 อยู่เพียงวันมีค่ากว่าหมื่นปี.....

ปรีดี พนมยงค์ คงนาม
 ดี งามน่าใจให้สูงส่ง
 พนม มือถือธรรมไทอำรง
 ยงค์ ยิ่งยงอยู่ในใจนิรันดร์

เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์

เติ๋ยง ศิริจันทร์ ส.ส.สกลนคร 5 สมัย ผู้มีสมญานามว่า “ขุนพลภูพาน”

ชีวประวัติย่อ เติง ศิริจันทร์

ปรีชา ธรรมวินทร

เกิด เมื่อวันที่ 5 ธันวาคม 2452* ที่บ้านคุ้มวัด
ศรีสะเกษ ถนนมรรคาชัย ตำบลธาตุเชิงชุม
อ.เมือง จ.สกลนคร

บิดา ชื่อ ขุนนิเทศพานิช (นายบุตติ ศิริจันทร์) หรือ
นายอ้อย บุตติ เป็นชาวเมืองมหาชัยกองแก้ว
ซึ่งอยู่ทางฝั่งซ้ายแม่น้ำโขง

มารดา ชื่อ นางอัม ศิริจันทร์

บิดา มีอาชีพเป็นพ่อค้าแร่ เป็นหัวหน้าคาราวาน
รับซื้อวัวควายไปขายที่พม่า ขุนนิเทศพานิช เป็น
น้องชายของพระบริบาลศุภกิจ (คำสาย ศิริจันทร์) กรม
การพิเศษ เติง ศิริจันทร์ มีพี่น้องร่วมบิดามารดา รวม
9 คน คือ

1. นางเนียม ศิริจันทร์
2. นายเจียม ศิริจันทร์
3. นายบุญเทียม ศิริจันทร์
4. นางเที่ยง ศิริจันทร์
5. นางเถียง (ถนอมสิน) ศิริจันทร์
6. นายเติง ศิริจันทร์
7. นางคำปลิว ศิริจันทร์
8. นายนุ่ม ศิริจันทร์
9. นายนวม (เรืออากาศโทพระ ศิริจันทร์)

ชีวิตสมรส

เติง ศิริจันทร์ แต่งงานกับนางสาวนิวาคน์ พิชิต
ธนาการ บุตรีของ ร.อ.นาถ และ นางเวศ พิชิตธนาการ
เมื่อ พ.ศ. 2482 มีบุตรคนเดียวชื่อ นายวิฑูรย์ (ติง)
ศิริจันทร์

ครอบครัวของภรรยาเติง ศิริจันทร์ มีความ
ใกล้ชิดกับครอบครัวของ จอมพลผิน ชุณหะวัณ และ
พล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์อยู่ด้วย กล่าวคือ ร.อ.นาถ พิชิต
ธนาการ ก็เป็นเพื่อนกับจอมพลผิน ชุณหะวัณ และนางวิง
น้องสาวของนางเวศ พิชิตธนาการก็แต่งงานกับพ่อของ
พล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์**

การศึกษา

ป.1-ม.3 เรียนที่ ร.ร.สกลราชวิทยานุกูล
จ.สกลนคร
ม.4-ม.6 เรียนที่ ร.ร.อุดรพิทยานุกูล จ.อุดรธานี
(โรงเรียนประจำจนตลอด)
จบประกาศนียบัตรประโยคครูประถม (ป.ป.) ที่
โรงเรียนฝึกหัดครูวัดบวรนิเวศ กรุงเทพฯ
จบประกาศนียบัตรประโยคครูมัธยม (ป.ม.) ที่
คณะอักษรศาสตร์และวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหา

* เอกสารที่บันทึก โดย รต. เสรี นวลมณี ระบุว่าเกิดวันที่ 23 มกราคม 2452 วัน เดือน ปี เกิด ที่แน่นอนนั้น ป้ายม
อาลาเสน (ปัจจุบันอายุ 72 ปี) ซึ่งเคยทำงานใกล้ชิดกับนิวาคน์ ศิริจันทร์ ภรรยาของเติง ศิริจันทร์ ยืนยันว่าน่าจะเป็น 5 ธันวาคม 2452
จะถูกต้องกว่า เพราะจำได้ว่าเดือนธันวาคมของทุกปี จะต้องช่วยภรรยาของเติง ศิริจันทร์ จัดเตรียมอาหาร ตักบาตร ถวายพระในวัน
เกิดของเติง ศิริจันทร์

** พล.ต.อ. เผ่า ศรียานนท์ เป็นลูกเขยของ จอมพลผิน ชุณหะวัณ

วิทยาลัย (สมัยนั้นคณะอักษรศาสตร์ฯ ยังไม่เปิดสอนถึงระดับปริญญา)

เติง ศิริจันทร์ เคยสมัครเรียนกฎหมาย ที่มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง (มธก.-ชื่อเดิมของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์) แต่ไม่จบเพราะไม่มีเวลาไปสอบ

ชีวิตการทำงาน

รับราชการครู

เริ่มชีวิตเป็นครู เมื่อ พ.ศ. 2472 หลังจากจบการศึกษาได้วุฒิ ป.ม. ที่ ร.ร. มัธยมหลวง ต่อมาได้ย้ายไปเป็นครูที่ ร.ร. ฝึกหัดครูเพชรบุรี ร.ร.ฝึกหัดครูวัดบวรนิเวศวิหาร

พ.ศ. 2477 เป็นผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ที่ ร.ร. อุดรพิทยานุกูล

ทำงานหนังสือพิมพ์

พ.ศ. 2479 ลาออกจากราชการครู ภายหลังจากถูกฟ้องร้องร่วมกับเพื่อนครู** เมื่อพ.ศ. 2478 กล่าวหาว่ากระทำการฟักใฝ่ ลัทธิคอมมิวนิสต์ (ต่อมาศาลตัดสินว่าไม่มีความผิด)

เมื่อออกจากราชการแล้ว ได้มาทำงานหนังสือพิมพ์ ตำแหน่งบรรณาธิการหนังสือพิมพ์เสรีราษฎร์

งานการเมือง

พ.ศ. 2480 ได้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร(ส.ส.) ทางตรง ครั้งแรกของประเทศ เติง ศิริจันทร์ ได้รับเลือกตั้งเป็น ส.ส. ของจังหวัดสกลนคร

และต่อมาได้รับเลือกตั้งทุกสมัย จนกระทั่งปี 2495 รวมเป็น ส.ส. 5 สมัย ระยะเวลา 15 ปี เติง ศิริจันทร์ ได้รับเลือกตั้งทุกสมัย เพราะเขามีผลงานดีเด่นทั้งในสภาฯ และในพื้นที่จังหวัดสกลนคร เขามีความใกล้ชิดกับชาวบ้าน จนอาจกล่าวได้ว่า “เติง ศิริจันทร์ นั่งอยู่ในหัวใจของประชาชน” อย่างแท้จริง

พ.ศ. 2489 เมื่อ มี พ.ร.บ.พรรคการเมืองแล้ว เติง ศิริจันทร์ ได้เป็นสมาชิกพรรคสหชีพ ที่สนับสนุนแนวทางทางการเมืองของ ปรีดี พนมยงค์

ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี 3 สมัย ดังนี้

สมัยที่ 1 รัฐบาลที่มีนายทวี บุณยเกตุ เป็นนายกรัฐมนตรี (1 กันยายน 2488-17 กันยายน 2488)

สมัยที่ 2 รัฐบาลที่มี ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช เป็นนายกรัฐมนตรี (17 กันยายน 2488 - 15 ตุลาคม 2488)

สมัยที่ 3 รัฐบาลที่มีพลเรือตรีถวัลย์ อ่างนาวาสวัสดิ์ เป็นนายกรัฐมนตรี (23 สิงหาคม 2489 - 28 พฤษภาคม 2490) ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีสั่งราชการแทนรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย

เติง ศิริจันทร์ ได้ร่วมงานการเมืองกับเพื่อนร่วมอุดมการณ์ คือ ทองอินทร์ ภูริพัฒน์ (ส.ส.อุบลราชธานี) จำลอง ดาวเรือง (ส.ส.มหาสารคาม) และถวิล อุดล (ส.ส.ร้อยเอ็ด) ทั้ง 4 คน ทำงานร่วมกันอย่างใกล้ชิดจนได้รับการขนานนามว่า “สี่เสืออีสาน” มีทองอินทร์ ภูริพัฒน์ เป็นหัวหน้าทีม ส่วนเติง ศิริจันทร์ เป็นเสมือนเลขาธิการของกลุ่มทำหน้าที่วางแผนเป็นหลัก

เติง ศิริจันทร์ ได้ทุ่มเทเสียสละทำหน้าที่ ส.ส.เพื่อประเทศชาติและประชาชนด้วย อุดมการณ์

** เพื่อนครูที่ถูกจับพร้อมกันคือ นายบัน แก้วมาตย์ นายญวง เอี่ยมศิลา และนายสุทัศน์ สุวรรณรัตน์

ภาพงานศพหลวงปู่มั่น ภูริทัตโต ปลายปี พ.ศ. 2492
 (จากซ้ายไปขวา) 1. เจียม ศิริจันทร์ 2. ครูเตียง ศิริจันทร์ 3. ไม่ทราบชื่อ - นามสกุล
 4. วิศิษฐ์ วัฒนสุชาติ 5. ปลัดพอง นวลมณี 6. วิเศษ เชาวส์มิต

ประชาธิปไตยอย่างแท้จริง ดังที่นักเขียนอาวุโส **ศรีบูรพา** และ **สุภา ศิริมานนท์** ได้กล่าวยกย่องไว้ว่า

“บุคคลที่มีความสุจริต จริ่งใจ และบากบั่นในการทำหน้าที่ของตนนั้น เป็นบุคคลที่ข้าพเจ้าเห็นว่าสมควรเป็นผู้แทนราษฎรอย่างยิ่ง **ข้าพเจ้าแน่ใจว่าข้าพเจ้าได้พบคุณสมบัติสาระสำคัญนี้ใน เติง ศิริจันทร์ ผู้แทนของชาวสกลนคร**”

กุหลาบ สายประดิษฐ์ (ศรีบูรพา) นสพ.ประชามิตร

“ในจำนวนผู้แทนราษฎรทั้งหมด... เติง ศิริจันทร์ เป็นบุคคลที่ดี ซึ่งมีอยู่ไม่กี่คน เติง ศิริจันทร์ เป็นนักรัฐธรรมนูญที่แท้จริง เขาทำหน้าที่ผู้แทนราษฎรชาวสยามสมหน้าที่โดยสมบูรณ์”

สุภา ศิริมานนท์ นสพ. สยามนิกร

ผู้นำกองทัพพลเรือน (ท.พ.ร.) ขบวนการเสรีไทย สายอีสาน

8 ธันวาคม 2484 กองทัพญี่ปุ่น ได้เคลื่อนกำลังเข้าสู่ประเทศไทย รัฐบาลภายใต้การนำของ จอมพล ป. พิบูลสงคราม ก็ได้ประกาศให้ไทยเป็นพันธมิตรร่วมกับญี่ปุ่น

ปรีดี พนมยงค์ ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ เป็นผู้นำในการรวบรวมคนไทยผู้รักชาติ ก่อตั้งขบวนการเสรีไทยต่อต้านการรุกรานของญี่ปุ่น มีศูนย์บัญชาการใหญ่ที่ตึกโดม มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง และทำเนียบท่าช้าง โดยใช้ชื่อรหัสว่า “**รูธ**” (Ruth)

เติง ศิริจันทร์ ได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบ เป็นหัวหน้าใหญ่ งานเสรีไทยสายอีสาน ร่วมกับทองอินทร์ ภูริพัฒน์ จำลอง ดาวเรือง และฉวีล อุดล โดยที่ทุกหน่วยล้วนอยู่ภายใต้การควบคุมของ เติง ศิริจันทร์ “**แม่ทัพแห่งกองทัพพลเรือน**” ซึ่งจะติดต่อรับทราบนโยบายใหญ่

จากปรีดี พนมยงค์ อีกทีหนึ่ง

งานเสรีไทยสายสกลนคร

เติง ศิริจันทร์ หรือมีรหัสลับว่า “**พลูโต**” ได้ร่วมกับเพื่อนสนิทและลูกศิษย์ใกล้ชิดที่สกลนคร ทำงานเสรีไทยอย่างได้ผล อาจกล่าวได้ว่า เสรีไทยสายสกลนคร หรือเสรีไทยภูพาน มีกองกำลังมากและแข็งแกร่งที่สุดในภาคอีสาน เสรีไทยส่วนใหญ่เป็นครู ซึ่งรักและศรัทธาในตัวเติง ศิริจันทร์

เพื่อนสนิทและลูกศิษย์ที่ร่วมงานเสรีไทยสายสกลนครกับเติง ศิริจันทร์ ได้แก่ **สนิท ประสทธิพันธ์** (รองแม่ทัพ), **ครอง จันดาวงศ์**, **กฤษณ์ ไชยยานนท์**, **สวาสดี ตราขุ**, **สวัสด์ ตราขุ**, **กำนันละเอียด อภิวาทนศิริ** (กำนันตำบลโนนหอม), **กำนันเขียน จันลาโสม** (กำนันตำบลเต่างอย), **เสรี นวลมณี**, **สหัส กาญจนพิงคะ** (ศึกษาธิการจังหวัดสกลนคร), **เรวัตร ชื่นสำราญ** (ครูใหญ่โรงเรียน สกลราชวิทยานุกูล), **นายช่างแขวง พินัย แสงพันธ์**, **อาคม พรหมสาชา ฦสกลนคร**, **วิสุทธ์ มุขยกุล** ฯลฯ

เติง ศิริจันทร์ ได้จัดตั้งค่ายลับทำงานเสรีไทยที่สกลนคร ดังนี้

ค่ายใหญ่ที่สุด คือ **ค่ายตานนกยูง** อ.เต่างอย ถือได้ว่าเป็นกองบัญชาการใหญ่

ค่ายบ้านโนนหอม, **ค่ายบ้านโพนนาแก** งามปลา อ.เมือง

ค่ายดงพระเจ้า หนองหลวง อ.สว่างแดนดิน

ค่ายตาดม่วง อ.วาริชภูมิ

ค่ายดงบ้านนาอวน อ.วานรนิวาส

งานเสรีไทยสายสกลนคร มีวีรชนผู้สละชีวิต 2 ท่าน คือ **เกษม เกษมคานต์** และ **อำไพ พงษ์สิทธิ์ศักดิ์**

เดือนสิงหาคม 2488 สงครามโลกครั้งที่ 2 ยุติ

นางนิวาคน์ คิริขันธุ์ (พิชิตรณการ) ภรรยาของเตียะง คิริขันธุ์ เสียชีวิตประมาณ พ.ศ. 2530 - 2531

ปรีดี พนมยงค์ ได้ประกาศสันติภาพเมื่อวันที่ 16 สิงหาคม 2488 โดยถือว่าการประกาศสงครามกับฝ่ายสัมพันธมิตรเป็นโมฆะ **คุณูปการของขบวนการเสรีไทย** ได้ช่วยให้ไทยรอดพ้นจากการเป็นผู้แพ้สงคราม และรอดพ้นจากการถูกยึดครองโดยกองทัพประเทศสัมพันธมิตร ประเทศชาติได้กลับคืนสู่สภาพปกติดังเดิม ดำรงไว้ซึ่งเอกราชและอธิปไตยชาติ

การมีส่วนร่วมในขบวนการกู้ชาติในอินโดจีน

เติง ศิริจันทร์ ได้ให้การสนับสนุนขบวนการกู้ชาติใน เวียดนาม ลาว และเขมร ด้วยการให้ที่พักพิงผู้นำ และสนับสนุนอาวุธของเสรีไทยที่เหลืออยู่จากงานเสรีไทย

ต่อมาเมื่อสิงหาคม 2490 เติง ศิริจันทร์ ได้รับเลือกเป็นประธานพันธมิตรใน **องค์การพันธมิตรแห่งเอเชียอาคเนย์** หรือสันนิบาตเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีนายตัน วัน เกียว จากเวียดนามเป็นรองประธาน และเจ้า **สุภานุวงศ์** จากลาว เป็นเลขาธิการ อาจกล่าวได้ว่า องค์การนี้เป็นจุดเริ่มต้นของการรวมตัวของกลุ่มอาเซียนในเวลาต่อมา

หลบหนีขึ้นภูพานหลังรัฐประหาร พ.ศ. 2490

8 พฤศจิกายน 2490 พล.ท.ผิน ชุณหะวัณ (ยศขณะนั้น) ได้รัฐประหารรัฐบาลของ พล.ร.ต.ถวัลย์ ธำรงนาวาสวัสดิ์ คณะรัฐประหารประกาศจับ ปรีดี พนมยงค์ และกวาดล้างจับกุมสมาชิกพรรคสหชีพ รวมทั้งกลุ่มเสรีไทยที่สนับสนุน ปรีดี พนมยงค์ด้วย

เติง ศิริจันทร์ จึงหลบหนีการจับกุมไปอยู่ที่เทือกเขาภูพาน

ณ เทือกเขาภูพานแห่งนี้มีภูมิประเทศที่เป็นป่าเขา มีชอกหลืบมากมายและเป็นฐานที่ตั้งเก่าของขบวนการเสรีไทยที่รักและศรัทธาในตัวเติง ศิริจันทร์ เป็น

อย่างมาก ด้วยเหตุนี้เขาจึงรอดพ้นจากการจับกุมของกองกำลังตำรวจ ทหารจำนวนมากไปได้ เขาจึงได้ฉายาว่า **“ขุนพลภูพาน”** และ ณ ที่แห่งนี้ เขาก็ถูกกล่าวหาว่าสะสมกำลังเพื่อเป็น **“กบฏแบ่งแยกดินแดน”** เป็นข้อหาจรรยาที่ตำรวจตาม ลำตัวเขา

แม้เติง ศิริจันทร์ จะรอดพ้นจากการจับกุมได้ แต่ชาวบ้านก็เดือดร้อนเพราะถูกทางการข่มขู่ทำร้ายทารุณกรรมให้ยอมเปิดเผยที่ซ่อนของเขา ในที่สุด เติง ศิริจันทร์ ก็ตัดสินใจจะมอบตัวกับทางตำรวจ โดยต่อรองขอประกันตัวหลังจากมอบตัวแล้ว ขณะกำลังมาจากภูพานเตรียมเจรจามอบตัวก็ถูกตำรวจจับกุมเสียก่อนที่บ้านจั่ว อ. เมือง จ.สกลนคร (ปัจจุบัน คือ อ.กุสุมาลย์) ภายหลังศาลพิพากษายกฟ้อง เนื่องจากพยานหลักฐานไม่เพียงพอ

26 กุมภาพันธ์ 2492 ปรีดี พนมยงค์ ร่วมกับพวกและทหารเรือ ได้รวมกลุ่มกันในนาม **“ขบวนการประชาธิปไตย”** เพื่อยึดอำนาจรัฐคืนจากคณะรัฐประหารและจอมพล ป.พิบูลสงครามแต่ไม่สำเร็จ จึงกลายเป็น **“กบฏวังหลวง”**

ความพ่ายแพ้ของหลังประชาธิปไตย สลาย ปรีดี พนมยงค์ ถือเป็นการยุติบทบาททางการเมืองโดยสิ้นเชิงของปรีดี พนมยงค์ และนำไปสู่การกวาดล้างจับกุมนักการเมืองสายปรีดี พนมยงค์ ครั้งใหญ่ในเวลาต่อมา

3 มีนาคม 2492 **ทองอินทร์ ภูริพัฒน์, จำลอง ดาวเรือง, ถวิล อุดล, และ ดร.ทองเปลว ชลภูมิ** ถูกสังหารโหด ณ **กิโลเมตรที่ 14-15 ถนนพหลโยธิน** หลังจากบุคคลทั้งสี่ถูกจับไม่กี่วัน

เติง ศิริจันทร์ ได้บรรยายความรู้สึกของตนในการสูญเสียเพื่อนร่วมอุดมการณ์ว่า

“การตายของพวกนาย ทำให้เราเศร้าใจ และว่าเหว้มาก แต่เมื่อนึกถึงการตายในสภาพเดียวกันของนักการเมืองและบุคคลสำคัญทางประวัติศาสตร์

อีกหลายคนก็พอจะทำให้เราคลายความขมขื่นลงไปบ้าง ส่วนด้านประชาชนแล้ว ก็รู้สึกว่าจะเป็นเรื่องทำ ลาย ขวัญกันอย่างรุนแรง โดยเฉพาะประชาชนชาวอีสาน การตายของพวกนายมีใช่เป็นการหลู่เกียรติกันอย่างเดียว แต่เป็นการทำทลายประชาชน ชาวอีสาน ทั้งหมดอีกด้วย

ถึงแม้พวกนายจากไปแล้วก็ตาม เรายังคงยึดมั่น อยู่ในอุดมการณ์สละชีพอยู่อย่างเดิมไม่เปลี่ยนแปลง แต่ชีวิตและความเป็นอยู่ของเรา ขณะนี้ทั้งในด้านส่วนตัวและการเมือง ตกอยู่ในสภาวะที่เลวร้ายที่สุดมันเป็นอุปสรรคอันสำคัญยิ่งที่ทำให้เราไม่สามารถปฏิบัติงานใดใด ได้ดังปรารถนา ถ้าหากว่าเรามีอิทธิพลทางการเมืองขึ้นเมื่อใด เมื่อนั้นเราจะดำเนินงานตามอุดมคติของเราทันที”

(จากบันทึกของ นายเตียง คิริซันท์ ที่มีต่อสหภาพร่วมอุดมคติของเขาที่ถูกฆาตกรรมทางการเมือง เมื่อ มี.ค. 2492)

จบชีวิต ขุนพลภูพาน ด้วยการถูกล้างทหารโหด

หลังจากเพื่อนร่วมอุดมการณ์ถูกฆ่าตายอย่างทารุณได้มีการเลือกตั้ง ส.ส. ใหม่ เตียง คิริซันท์ ได้มีโอกาสกลับมารับเลือกตั้งอีก

แต่การเป็น ส.ส. ของเตียง คิริซันท์ สมัยที่ 4 (2492) และสมัยที่ 5 (2495) หลังการจากไปของ 4 อดีตรัฐมนตรี เขาต้องหลบหนีไปอย่างมาก เพราะภัยคุกคามจากฝ่ายเผด็จการยังมีอยู่ตลอดเวลา

ในที่สุด วาระสุดท้ายของขุนพลภูพานก็มาถึงระหว่างวันที่ 12-14 ธันวาคม 2495 เตียง คิริซันท์ พร้อมกับ ชาญ บุนนาค เล็ก บุนนาค ผ่อง เขียววิจิตร และสง่า ประจักษ์วงษ์ ได้ถูกอำนาจเถื่อน สังหารโหดและนำไป เผา-ฝัง ที่ ต.แก่งเสี้ยน อ.เมือง จ. กาญจนบุรี (ดูคำพิพากษาศาลฎีกา เตียง คิริซันท์ กับพวก คดี

หมายเลขดำที่ 2628/2501 และคดีหมายเลขแดงที่ 1542/2502)

รวมอายุของ “ขุนพลภูพาน” เตียง คิริซันท์ ได้ 43 ปี

การจากไปของวีรบุรุษประชาธิปไตย เตียง คิริซันท์ ทำให้นึกถึงคำกล่าวของ ศาสตราจารย์ วิสุทธิ์ บุษยกุล ที่ว่า

“นายเตียงทำทุกอย่างเพื่อชาติ แต่ก็ต้องตายเพราะคนเลวในชาติ แต่ชาติให้อะไรแก่นายเตียงบ้าง หรือสกลนครได้อะไรแก่นายเตียงบ้าง เราควรจะทำอะไรให้แก่คนผู้นี้บ้างไหมหรือจะคอยให้คนอื่นทำให้”

ผลงานทางวิชาการของเตียง คิริซันต์

1. หนังสือชุดเพื่อนครู เขียนร่วมกับ สหัส กาญจนพงศ์ มี 5 เล่ม คือ
 - 1.1 หลักการศึกษา
 - 1.2 ประวัติการศึกษา
 - 1.3 จิตวิทยา
 - 1.4 การสอนวิชาเฉพาะ
 - 1.5 นักการศึกษา
2. หัวใจปฏิวัติในฝรั่งเศส เขียน โดยเตียง คิริซันต์ ร่วมกับ จำรัส สุขุมวัฒนะ

3. เอมีล (Emile) งานเขียนของ ฌ็อง ฌาค รูสโซ แปลโดย เตียง คิริซันต์

“ทองจะสุกต้องผ่านไฟ น้ำใจคนจะเด็ดต้องผ่านอุปสรรค โฉนเพียงสภาพถูกยุบ จึงจะทำให้ข้าพเจ้าวิตกกังวลชีวิตของข้าพเจ้าเท่านั้น ไม่กลัวตาย ไม่กลัวอด และไม่กลัวใคร ๆ ในโลก อย่าว่าแต่เพียงการได้เถียงในสภาฯ ซึ่งเคยทำมาแล้วเลย ท่านจงคิด ตรึกตรองดู ถ้าท่านจะใช้ข้าพเจ้า ข้าพเจ้ายินดีสู้อีกจนชีวิตหาไม่ หัวใจของข้าพเจ้า เป็นของชาวสกกลนคร ทุกคนรวมกัน”

เขียน คิริซันต์

“จงให้เสรีภาพแก่การพูด การพิมพ์ โดยสมบูรณ์
นี่เป็นหลักธรรมอันใหญ่ยิ่งแห่งประชาธิปไตย”

เตียง คิริซันต์

“หัวใจปฏิวัติในฝรั่งเศส”

เทิดคักดีนักรู้คูอีสาน

ศรีศรีบูชา	ข้าค้อมเกศา
กราบดวงวิญญาณ	บนฟ้าสวรรค์
เลือดแห่งนักรู้	ผู้ปคร้ามครั้น
ชีพพร้อมเดิมพัน	แผ้วถางทางไท
“ครูครอง” คนกล้า	“เตียง” ดาวสภา
มิ่งขวัญประชา	ศรัทธายิ่งใหญ่
“จำลอง-ถวิล”	“ทองอินทร์” เกริกไกร
“ทองพันธ์” เทิดไว้	เสรีไทย “ปรีดี”
ร่วมอุดมการณ์	เกียรติถ่องตำนาน
ยุคทรราช	ประกาศศักดิ์ศรี
ขบถกดขี่	ราษฎรร้อนลำเค็ญ
ด้วยคักดีนักรู้	ยอมบยอมมอยู่
ได้ฝ่าฟันผู้	ข่มขู่ฆ่าเข่น
ชีวิตวิญญาณ	ชาตานมันเห็น
แค่เพียงของเล่น	ดั่งเป็นผักปลา
ใส่ร้ายป้ายโทษ	ใครขวางประโยชน์
หินชาติใจโหด	มันพิพากษา
“มาตรา 17”	สั่งเด็ดชีวิต
นักรู้ผู้กล้า	ลับลาร้าวรอน
บันทึกตำนาน	ส.ส.อีสาน
สืบทอดลูกหลาน	เทิดอนุสรณ์
เลือดวีรชน	ชนแท้แน่นอน
คืออุทาหรณ์	ผู้รักแผ่นดิน

ดุสิตาพลิดอกบานแต้มลานผา

แทนศรัทธาอย่างสูงสันชนถวิล

นักรู้เอยเคยล้ำค่าจุนคุณแผ่นดิน

ขอดวงวิญญาณอยู่ดีและมีแวง

ด้วยคารวะ

วัชรินทร์ วิเศษ สถาบันราชภัฏสกลนคร

รำลึกถึงขุนพลภูพาน

เตียง ศิริขันธ์ คนดีศรีสกลนคร

อภิสิทธิ์ กิจเจริญสิน¹

การศึกษาเรื่องราวของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ผ่านมาเป็นการอธิบายในลักษณะที่นักการเมืองให้การสนับสนุนผู้นำส่วนกลางกลุ่มต่างๆ ทั้งที่เป็นคณะราษฎรและกลุ่มผู้นำเดิมจึงทำให้บทบาทในการมีส่วนร่วมทางการเมืองยังไม่ชัดเจนเท่าที่ควร ได้มีการแบ่งแนวคิดและบทบาทของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็น 2 กลุ่มใหญ่ โดยต่างมีลักษณะการแสดงออกหรือมีท่าทีต่อรัฐบาลแตกต่างกัน กล่าวคือ **กลุ่มแรก**มีแนวคิดค่อนข้างไปทางอนุรักษนิยม ซึ่งเป็นบุคคลที่มาจากครอบครัวตระกูลเจ้าเมืองหรือเคยรับราชการตำแหน่งสูงในท้องถิ่นมาก่อน โดยมุ่งหวังที่จะมีอิทธิพลในท้องถิ่นอีก เนื่องจากการปฏิรูปการปกครองทำให้ระบบเจ้าเมืองสูญเสียอำนาจไป บุคคลสำคัญในกลุ่มนี้อาทิ นายทองม้วน อัดถาวร (มหาสารคาม) นายทองดี ณ กาฬสินธุ์ (มหาสารคาม) พระยา สารคามภินาล (มหาสารคาม) นายเสียง ไซยกาล (อุบลราชธานี) นายฟอง สิทธิธรรม (อุบลราชธานี) ขุนบุรีสการ กิตติคดี (อุบลราชธานี) และหลวงวรนิติปรีชา (วรดิพรหมสาขา ณ สกลนคร (สกลนคร) เป็นต้น บทบาททางการเมืองในสภาผู้แทนราษฎรของกลุ่มนี้ไม่ปรากฏว่า มีการคัดค้านที่สำคัญคือกลุ่มนี้ไม่ได้มีทัศนคติต่อต้านผู้นำส่วนกลาง แต่ให้การสนับสนุนข้อเสนอของรัฐบาลและเข้าร่วมการทำงานกับรัฐบาลเมื่อมีโอกาส

กลุ่มที่สอง คือ กลุ่มที่มีแนวคิดค่อนข้างไปทางเสรีนิยมมีลักษณะการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองในท่าทีต่อต้านรัฐบาลและคัดค้านนโยบายการพัฒนาประเทศ ที่เน้นพัฒนากองทัพเพื่อรักษาอำนาจรัฐการต่อสู้ทางการเมืองบนเวที ระดับชาติของกลุ่มนี้หันเข้าร่วมตัวเกาะกลุ่มเป็นการเฉพาะของตัวเอง ด้วยการทำหน้าที่เป็น **“ฝ่ายค้าน”** ในสภาผู้แทนราษฎรและมีความเข้มแข็งขึ้น ทำให้ผู้นำส่วนกลางเริ่มให้ความสำคัญและสนใจ บุคคลในกลุ่มนี้มีพื้นฐานมาจากครอบครัวระดับกลาง-ล่าง มีแนวคิดเสรีนิยมเห็นได้จากการให้ความสนับสนุนรัฐธรรมนูญฉบับ 2489 ส่วนแนวคิดสังคมนิยมพิจารณาได้จากการสนับสนุนเค้าโครงการเศรษฐกิจแห่งชาติของนายปรีดี พนมยงค์ กลุ่มนี้มีความผูกพันกับประชาชน ในเขตเลือกตั้งของตนอย่างแนบแน่น ชื่อเสียงของบุคคลในกลุ่มนี้ค่อยๆ พัฒนาขึ้นมาจากการต่อสู้ในหลักการและนโยบายที่แจ่มชัดและจริงจัง ทำให้ได้รับความนิยมจากประชาชนอย่างกว้างขวางในเขตท้องถิ่น บุคคลสำคัญในกลุ่ม อาทิ นายทองอินทร์ ภูริพัฒน์ (อุบลราชธานี) ** นายจำลอง ดาวเรือง (มหาสารคาม) นายถวิล อุดล (ร้อยเอ็ด) และนายเตียง ศิริขันธ์ (สกลนคร) เป็นต้น กลุ่มนี้ถูกเรียกว่า **“กลุ่มผู้นำอีสาน”**² ซึ่งต่อมามีจำนวนเพิ่มขึ้นและมักได้รับการเลือกตั้งเป็นผู้แทนราษฎรอย่างต่อเนื่อง ทำให้มีประสบการณ์ทางการเมืองและเกาะกลุ่มกันเข้มแข็ง

¹ อาจารย์ประจำโรงเรียนเมืองวาปีปทุม อ.วาปีปทุม จ.มหาสารคาม

² นายทองอินทร์ ภูริพัฒน์ เป็นกลุ่มผู้นำอีสานสมัยแรกในสภาผู้แทนราษฎร (พ.ศ. 2476-2480) ที่แสดงบทบาทอย่างชัดเจนเพียงคนเดียว

ยิ่ง ๆ ขึ้น ภายหลังได้ร่วมกันก่อตั้งพรรคการเมืองซึ่ง **“พรรคสหชีพ”** เมื่อ พ.ศ. 2489 เพื่อสนับสนุนนายปรีดี พนมยงค์ เป็นนายกรัฐมนตรี ภายหลังบุคคลเหล่านี้ถูก ขาดกรรมโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจและกลายเป็นคดีการเมือง ที่ศึกโครมที่สุดของวงการการเมืองไทยช่วง พ.ศ. 2492-2495³

กรณีนายเติง ศิริจันทร์ซึ่งเป็นหนึ่งในบรรดา สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจากภาคอีสานที่มีจิตใจรักชาติ ชื่อสัตย์สุจริต และรับใช้ผลประโยชน์ของประชาชนชาว สกลนคร ประเทศชาติและสืบสานแนวคิดของนายปรีดี พนมยงค์ จนวาระสุดท้ายของชีวิต เมื่อจอมพลผิน ชุณหะวัณ ด้วยการสนับสนุนทางการเมืองของพรรค ประชาธิปัตย์ ที่มีนายควง อภัยวงศ์ เป็นหัวหน้าพรรคใน เวลานั้นได้ทำการรัฐประหารโค่นล้มรัฐบาลประชาธิปัตย์ โดย ของ พล.ร.ต. ถวัลย์ ธำรงนาวาสวัสดิ์ เมื่อวันที่ 8 พฤศจิกายน 2490 แล้วสถาปนาระบอบเผด็จการเปลี่ยน รัฐประชาธิปไตยเป็นรัฐตำรวจที่มี พล.ต.อ. เผ่า ศรียานนท์ (ลูกเขยจอมพลผิน ชุณหะวัณ) เป็นหัวหน้าใหญ่ และใน เวลาต่อมานายทองอินทร์ ภูริพัฒน์ นายจำลอง ดาวเรือง นายถวิล อุดล รวมทั้งนายเติง ศิริจันทร์ 4 ชุณหะวัณนัก ประชาธิปัตย์จากภาคอีสานก็ถูกอำนาจเผด็จการจับกุม และถูกฆ่าตายอย่างทารุณ เป็นการยุติบทบาททางการเมืองโดยสิ้นเชิง

ด้วยเหตุนี้ การศึกษาแนวคิดและบทบาททาง การเมืองของนายเติง ศิริจันทร์ สมาชิกสภาผู้แทน จังหวัดสกลนคร 5 สมัยซ้อน (พ.ศ. 2480-2495) และ ได้รับโปรดเกล้า ฯ แต่งตั้งเป็นรัฐมนตรี 3 สมัย (พ.ศ. 2488-2490)⁴ ในรัฐบาลชุดที่ 12 (นายทวี บุญยเกษตร) รัฐบาลชุดที่ 13 (ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช) และรัฐบาลชุด ที่ 17 (พลเรือตรีถวัลย์ ธำรงนาวาสวัสดิ์) เป็นผู้มีบทบาท ทางการเมืองในระดับผู้นำกลุ่มมาโดยตลอด จึงอาจกล่าว

ได้ว่าเป็นเรื่องที่สำคัญเรื่องหนึ่งที่สามารถสะท้อนภาพ ประวัติศาสตร์ทางการเมืองท้องถิ่นภาคตะวันออกเฉียง เหนือที่ชาวอีสานส่วนใหญ่ต่างมีความภูมิใจ และสำนึก ร่วมกันเป็นเอกลักษณ์ทางการเมืองของคนอีสาน เพื่อจะ ได้เป็นประโยชน์แก่ผู้สนใจประวัติศาสตร์ทางการเมือง ท้องถิ่นในภาคอีสานรุ่นหลังต่อไป

การศึกษาชีวิตและบทบาททางการเมือง ของ นายเติง ศิริจันทร์เน้นที่ตัวบุคคลที่ปรากฏบทบาทในสภา ผู้แทนราษฎร เช่น กระบวนการเสนอร่างพระราชบัญญัติ หรือการอภิปรายสนับสนุนคัดค้าน จากรายงานการประชุม สภาผู้แทนราษฎร และข้อมูลแทรกจากเอกสารอื่น ๆ เช่น จากบุคคลที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับนายเติง ศิริจันทร์ เท่าที่มีชีวิตอยู่ อาทิ คุณสวัสดิ์ ตรีชู คุณเทียม ศิริจันทร์ คุณวิสุทธิ บุญกุล คุณอาคม พรหมสาขา ณ สกลนคร คุณสถาปน ศิริจันทร์ และชาวสกลนครอีกหลายท่าน พอที่จะสรุปผลการศึกษา นำเสนอในบทความนี้ ภูมิหลัง ชีวิตและงานก่อนเข้าสู่เวทีการเมือง

นายเติง ศิริจันทร์ เกิดเมื่อวันที่ 5 ธันวาคม พ.ศ.2452 ที่บ้านคุ้มวัดศรีสระเกศ ถนนมรรคาชัย ตำบล สะพานหิน (ตำบลธาตุเชิงชุมในปัจจุบัน) อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร เป็นบุตรคนที่ 6 ของนายบุตติ ศิริจันทร์ (ขุนนิเทศพานิช) และนางอัม ศิริจันทร์ มีพี่น้องร่วมบิดา มารดาเดียวกัน 9 คน ทั้งหมดถึงแก่กรรมแล้ว

ส่วนภูมิหลังด้านอื่น ๆ จากการศึกษาพบว่านาย เติง ศิริจันทร์ มีภูมิหลังที่มีลักษณะพื้นฐานทาง ครอบครัวและโดยส่วนตัวที่โดดเด่น กว่าสมาชิกอื่น ในกลุ่ม ผู้นำอีสานด้วยกันหลายประการ ซึ่งผู้ศึกษาได้ประมวลไว้ 8 ประการคือ

1. ครอบครัวมีฐานะดี

นายบุตติ ศิริจันทร์ บิดาเป็นนักธุรกิจที่มีคนนับ หน้าถือตามากและอยู่ในระดับผู้นำ ในจังหวัดสกลนคร

เป็นพ่อค้าผู้นำที่คุมกองเกวียนส่งของออกไปขายต่างจังหวัด เช่น นครพนม ขอนแก่น อุดร ฯลฯ จึงเรียกท่านว่า “นายอ้อย บุคติ” อีกทั้งยังมีชื่อเสียงในการคุมพ่อค้าวัวนำวัวไปขายถึงเมืองมระแห่ง อย่างกึ่ง ประเทศพม่า จนบุคคลทั่วไปเชื่อถือและยอมรับเพราะเป็นคนที่มีไหวพริบดีเด็ดขาดและเข้มแข็งสามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ดี แม้ว่าไม่ได้เข้ารับราชการแต่ก็ได้รับการแต่งตั้งจากทางราชการให้เป็นขุนนิเทศพานิช^๖ เป็นคนคบดีมีผู้ฐานะดีมากผู้หนึ่งในจังหวัดสกลนครสมัยนั้น

2. ได้รับการศึกษาดี

นายเตียง ศิริจันทร์ เข้ารับการศึกษาระดับชั้นที่โรงเรียนสกลราชวิทยานุกูลชั้น ป.1 จนถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผลการเรียนอยู่ในขั้นดีเด่นตลอดมาเนื่องจากเป็นคนฉลาดเฉลียวแหลมและมีปฏิภาณไหวพริบดีมาก ชอบเล่นกีฬาและดนตรี เป็นคนสนุกสนานชอบพูดชอบคุยเรื่องสนุก ๆ และค่อนข้างเป็นคนตลกขบขันไม่เคยสร้างความเดือดร้อนให้กับใคร ๆ นายเตียง ศิริจันทร์ เป็นคนมีนิสัยรักการอ่านหนังสือมาก เมื่อมีเวลาว่างก็จะอ่านหนังสือทุกชนิดด้วยความขยันจึงทำให้มีความรู้แปลกใหม่อยู่ตลอดเวลาจนสามารถเป็นที่ปรึกษาของเพื่อนนักเรียนรุ่นเดียวกันได้อย่างดี เมื่อเรียนจบชั้นสูงสุดของโรงเรียนประจำจังหวัดแล้ว บิดาได้ส่งมาเรียนต่อชั้น ม.4 ที่โรงเรียนอุดรพิทยานุกูล (โรงเรียนประจำมณฑล) มีการสอนถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สูงกว่าโรงเรียนประจำจังหวัดอื่นๆ

เมื่อนายเตียง ศิริจันทร์ เรียนจบชั้นสูงสุดของโรงเรียนอุดรพิทยานุกูลแล้วนายอ้อยบุคติ ได้ส่งนายเตียง เข้าเรียนต่อที่โรงเรียนฝึกหัดครูวัดบวรนิเวศในกรุงเทพฯ^๗ ได้ประกาศนียบัตรครูประถม (ป.ป.) ในปี พ.ศ. 2470 เมื่ออายุได้ 18 ปี ต่อจากนั้นได้เข้าศึกษาต่อในคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นนิสิตรุ่นแรกของคณะ จึงนับได้ว่านายเตียงมีโอกาสดีกว่าคนอื่นๆ ใน

สมัยนั้นที่ได้รับการศึกษาสูงทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าครอบครัวฐานะดีนั่นเอง

3. ได้ทำงานมีตำแหน่งดี

ชีวิตการทำงานของนายเตียง ศิริจันทร์ หลังจากจบการศึกษาได้วุฒิ ป.ม. จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้เข้ารับราชการเป็นครูสอนที่โรงเรียนมัธยมหอวังเมื่อ พ.ศ. 2472 ต่อมาได้ย้ายไปเป็นครูที่โรงเรียนฝึกหัดครูวัดบวรนิเวศวิหาร (จนปี พ.ศ. 2477 ทางราชการได้ย้ายนายเตียงไปเป็นผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ที่โรงเรียนอุดรพิทยานุกูล บทบาทและหน้าที่ของนายเตียงต้องทำหน้าที่บริหารงานทั่วไป งานด้านธุรการและการปกครองแทนอาจารย์ใหญ่คือ ม.ล. นานิจ ชุมสาย ซึ่งดำรงตำแหน่งผู้ตรวจการศึกษามาด้วย อีกทั้งต้องทำการสอนแทนครูที่ขาดวิชา เช่น ภาษาอังกฤษด้วย ต่อมา พ.ศ. 2479 นายเตียง ศิริจันทร์ได้ลาออกจากราชการมาทำงานหนังสือพิมพ์ในตำแหน่งบรรณาธิการหนังสือพิมพ์เสรีราษฎร์^๘ จนกระทั่งได้รับการเลือกตั้งเป็นสมาชิกผู้แทนราษฎรในปี พ.ศ. 2480 จึงหยุดไปทำหน้าที่ในสภาผู้แทนราษฎร

4. เป็นผู้มีความรู้ภาษาอังกฤษดี

นายเตียง ศิริจันทร์ เป็นผู้ที่รักการอ่านหนังสือมาตั้งแต่เป็นนักเรียน จึงสะสมหนังสือจัดทำเป็น ห้องสมุด หนังสือที่สะสมมาได้แก่ หนังสือวรรณคดีภาษาอังกฤษ ซึ่งมีหลายร้อยเล่มนอกจากนั้นเป็นวิชาประวัติศาสตร์ และการเมืองยุโรป วิชาการศึกษาและจิตวิทยา มีสารานุกรมภาษาอังกฤษอยู่ 4 ชุด ทั้งชุดเล็กชุดใหญ่ ที่นายเตียง ภูมิใจและอ่านประกอบค้นคว้าเสมอได้แก่ชุดบริตันนิกาและชุด Social Sciences จึงทำให้นายเตียงเป็นผู้มีความรู้ความสามารถในด้านภาษาอังกฤษดี คล่องทั้งในการอ่านพูด และเขียน นายเตียงเล่าให้นักเรียนฟังว่าเมื่อยังเรียนอยู่ปี 2 คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยอ่าน หนังสือชุด Everyman's Classics

เจดีย์แล้วเดือนละ 3 เล่ม ที่อ่านได้เดือนละ 4 เล่ม ก็มีบ้าง แต่เท่าที่มีงานมากก็เพียง 2 เล่ม¹⁰

5. เป็นผู้สนใจวิชาประวัติศาสตร์

นายเตียง ศิริขันธ์มีความสนใจวิชาประวัติศาสตร์มาตั้งแต่เมื่อยังเรียนอยู่คณะอักษรศาสตร์ อยากรู้ อยากเห็นว่าการเมืองเป็นอย่างไร และเข้าใจความคิดทางการเมืองต่างๆ ดี นายเตียงมีโอกาอ่านเรื่องเกี่ยวกับการเมืองต่างประเทศและทฤษฎีการเมืองหลายสิบเล่ม เช่น มุสตาฟา เคมาล ปาชา ประธานาธิบดีเผด็จการของตุรกี ซึ่งบรรยายประวัติศาสตร์และการทำงานทางการเมืองตลอดจนวิธีการเข้ากุมอำนาจไว้อย่างละเอียด

6. เป็นพุดแก่ง

นายเตียง ศิริขันธ์ เป็นนักพุดฝีปากเอกของชาวลกลนคร ไปรับเชิญไปบรรยายและได้เวทีในสถานที่ต่างๆ อยู่เสมอเพราะนายเตียงเรียนทางอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยซึ่งเป็นสถาบันการศึกษาชั้นแนวหน้าและเฝ้าหาความรู้ตลอดเวลา¹¹ เวลาออกหมู่บ้าน ชอบพุดคุยอย่างเป็นกันเองกับประชาชน ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน และครูประจำบาล รวมทั้งพระภิกษุ นายเตียงก็ชอบสนทนาธรรมทำให้มีความผูกพันกับประชาชนในเขตเลือกตั้งของตนอย่างแนบแน่น ด้วยความจริงใจทำให้ได้รับความนิยมนำมาโดยตลอด เมื่อได้รับการเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรก็ได้แสดงบทบาททางการเมืองในฐานะฝ่ายค้าน อภิปรายอย่างชัดเจนได้รับสมญาว่าเป็น “ดาวสภา” ระดับแนวหน้าคนหนึ่งในสมัยนั้น

7. เป็นนักเขียนเก่งมีฝีมือ

ในด้านงานเขียนนายเตียง ศิริขันธ์ ได้ร่วมกับนายสหัส กาญจนพิงค์ เป็นเพื่อนที่เรียนในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยด้วยกัน ซึ่งดำรงตำแหน่งศึกษาธิการจังหวัดลกลนครและต่อมาเป็นแกนนำของขบวนการเสรี

ไทยสายอีสานร่วมกับนายเตียงแต่งหนังสือคู่มือครูหรือหนังสือ “วิชาครู” มี 5 เล่ม เป็นหนังสือชุดริเริ่มในเมืองไทย ที่รู้จักกันทั่วหลายในวงการครูเพราะได้ทำให้ครูที่สังกัดกระทรวงศึกษาธิการในโรงเรียนรัฐบาลและโรงเรียนประจำบาลต่างจังหวัดได้ใช้เป็นคู่มือสอบเลื่อนวิทยฐานะและสอบได้เป็นจำนวนมาก

งานเขียนบทความที่นายเตียงเขียนลงในหนังสือพิมพ์เสรีราชวัตรก่อนเข้าสู่เวทีการเมืองที่เนื้อหาสาระสำคัญสะท้อนแนวคิดแบบเสรีนิยม รวมทั้งงานแปลหนังสือมุสตาฟา เคมาล ปาชา ที่บรรยายประวัติชีวิตของประธานาธิบดีเผด็จการของตุรกีตลอดจนการดำเนินการเมืองและวิธีการเข้ากุมอำนาจไว้อย่างละเอียดจุดมุ่งหมายของการแปลหนังสือเล่มนี้เนื่องจากเห็นว่า จอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรีประเทศไทยสมัยนั้นปกครองประเทศแบบเผด็จการที่จะใช้วิธีการเมืองคล้ายประธานาธิบดีตุรกีจึงต้องการจะโจมตีลัทธิเผด็จการและมีความเห็นว่า การโจมตีรัฐสภาอาจจะไม่ได้ผลเท่าที่ควร จึงต้องการให้ความคิดและข้อโต้แย้งไปถึงเหล่าปัญญาชนของประเทศที่ไม่สามารถจะแสดงตนได้ในสภาพทางการเมืองในสมัยนั้น

นอกจากนี้งานเขียนขนาด 1,000 หน้า ของนายเตียง ศิริขันธ์ ชื่อ “หัวใจปฏิวัติในฝรั่งเศส” ได้มีการนำมาตีพิมพ์จนเกือบจะเสร็จ แต่มีเหตุการณ์ที่ผันผวนทางการเมืองเกิดขึ้นก่อนใน พ.ศ. 2480 การพิมพ์จึงต้องหยุดชะงักไป¹² งานเขียนชิ้นนี้ได้สะท้อนถึงเป็นผู้มีจิตใจเฝ้ามองทางการเมืองจากอิทธิพลของเหตุการณ์ปฏิวัติในฝรั่งเศส

8. ได้แต่งงานกับผู้มีชาติตระกูลดี

ชีวิตสมรสนายเตียง ศิริขันธ์ ได้แต่งงานกับนางสาวนิवासน์ พิษิตรณการ บุตรีของ ร.อ.นาถและนางเวศ พิษิตรณการ ซึ่งเป็นหลานสาวคนหนึ่งของจอมพลผิน ชุณหะวัณ เป็นชาวกรุงเทพฯ ซึ่งได้ติดตามบิดา

เตียง คิริซันต์ ถ่ายภาพร่วมกับทหารอังกฤษ ขณะปฏิบัติงานเสรีไทย
จากซ้ายไปขวา : กันเนอร์ (Gunner) เตียง คิริซันต์ และสไมล์ (Smiley)

ซึ่งเป็นทหารประจำการอยู่ที่กรมทหารในจังหวัดอุดรธานี ในสมัยนั้น โดยรู้จักกันก่อนจะไปสมัครรับเลือกตั้งเป็นผู้แทนราษฎรจังหวัดสกลนคร จนกระทั่งแต่งงานกันในปี พ.ศ. 2482 มีบุตรชายคนเดียวคือ “ตัง” นายอิศรย์ คีร์ซัน เกิดในปี พ.ศ. 2485 เคยลงสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดสกลนคร ปี พ.ศ. 2519 แต่ไม่ประสบความสำเร็จในชีวิตทางการเมืองเช่นบิดา¹³

มีผู้เข้าใจว่าการที่นายเตียง คีร์ซัน กล้าแสดงตนเป็นปฏิปักษ์ทางการเมืองกับฝ่ายผู้มีอำนาจในขณะนั้น อย่างเปิดเผยโดยไม่กลัวว่าจะถูกเก็บเหมือนกับ 4 อดีต รัฐมนตรีในปี พ.ศ. 2492 เช่น นายทองอินทร์ ภูริพัฒน์ นายจำลอง ดาวเรือง นายถวิล อุดล และ ดร.ทองเปลว ชลภูมิ เป็นเพราะว่านายนิวาคน ภรรยาของนายเตียงมีความเกี่ยวพันเป็นเครือญาติของนางอุดมลักษณ์ ภรรยาของตำรวจเอกเผ่า แต่ความคิดของพลตำรวจเอกเผ่าเห็นว่าการสังหารเป็นทางเดียวเท่านั้นในระบบเผด็จการที่จะกำจัดนักการเมืองฝ่ายตรงข้ามให้ได้อย่างเด็ดขาด โดยมีได้ละเว้น ด้วยเกรงว่าสักวันหนึ่งนายเตียง คีร์ซันจะหักหลังเอาเพราะความจงรักภักดีของนายเตียง ที่มีต่อนายปรีดี พนมยงค์ นั้นมากกว่าที่จะลบล้างได้ ดังนั้น การสังหารนายเตียงจึงต้องทำอย่างรัดกุมและเรียบเรียบไม่ให้อะไรรู้เรื่องไปเข้าหูนางอุดมลักษณ์ผู้เป็นภรรยา¹⁴

ปัจจัยที่ทำให้ นายเตียง คีร์ซัน เข้าสู่เวทีการเมือง

ปัจจัยที่ผลักดันให้นายเตียง คีร์ซัน เข้าสู่เวทีทางการเมืองเท่าที่ปรากฏหลักฐานที่เป็นลายลักษณ์อักษรจำนวนไม่มากนัก แต่เมื่อวิเคราะห์ร่วมกับประวัติของนายเตียงแล้วอาจกล่าวได้ว่ามีดังนี้

ประการแรก เนื่องจากถูกจับในข้อหาว่าเป็นคอมมิวนิสต์ เมื่อวันที่ 9 กรกฎาคม 2478 ขณะทำงานเป็นผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่โรงเรียนอุดรพิทยานุกูล¹⁵ พร้อมกับเพื่อนครู คือ นายญวง เอี่ยมศิลา นายบัน แก้วมาตย์

และนายสุทัศน์ สุวรรณรัตน์ ถูกส่งตัวมาดำเนินคดี ผากซึ่งที่โรงเรียนพลตำรวจอยู่ประมาณ 2 เดือน ก็ถูกปล่อยตัว ในการพิจารณาคดีด้วยข้อหาว่าเป็น “คอมมิวนิสต์” ตามที่ระบุไว้ในพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเป็นคอมมิวนิสต์ พ.ศ. 2476 นายเตียงได้ต่อสู้คดีอธิบายต่อศาลโดยรับว่าตัวเองมีแนวคิดไปในทางสังคมนิยม (Socialist)¹⁶ ตามแนวที่รัฐบาลต่างประเทศในยุโรปตะวันตกส่วนใหญ่ปกครอง ประเทศซึ่งต้องการลดความแตกต่างทางฐานะเศรษฐกิจ ระหว่างชนชั้นไม่เคยสนับสนุนความคิดที่จะให้รัฐบาลเป็นเจ้าของอสังหาริมทรัพย์ ไม่เคยสนับสนุนให้รัฐกำหนดการใช้ แรงงานของบุคคล ในลักษณะที่เป็นการบังคับ ไม่เคยมีการ กระทำใดๆ หรือแสดงออกใด ๆ เป็นการชี้ว่าลัทธิคอมมิวนิสต์ เป็นวิธีการปกครองที่เป็นอยู่ในประเทศไทยและไม่เคยเผยแพร่หรือพยายามเผยแพร่ลัทธินี้ในลักษณะใดเลย นายเตียงอ้างงานเขียนชุด “เพื่อนครู” และหนังสือ “เอมิล หรือการศึกษา” (ของรุสโซที่แปลออกจำหน่าย) ว่าไม่มีข้อความที่เน้นหรือสนับสนุนแนวคิดทางการเมืองหรือเศรษฐกิจที่เป็นคอมมิวนิสต์ เมื่อศาลยกฟ้องจึงเป็นแรงจูงใจที่ทำให้ตัดสินใจเข้าสู่เวทีการเมือง

ประการที่สอง เนื่องจากพื้นฐานทางครอบครัว ตี ตระกูลคีร์ซัน เป็นกรมการเมืองระดับสูงเป็นบุตรของขุนนิเทศพานิช คหบดีผู้ทำการค้าขายกว้างขวางในหมู่ผู้ทำการค้าระหว่างเมืองจันทน์ ความผูกพันกับประชาชน ในเขตเลือกตั้งของตัวอย่างแนบแน่น¹⁷ ต่างจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรคนแรกเป็นบุคคลในกลุ่มที่มีพื้นฐานมาจากตระกูลเจ้าเมืองเก่า มีแนวคิดค่อนข้างอนุรักษนิยม จึงไม่ได้รับความนิยมจากประชาชน เมื่อมีการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชน¹⁸ นายเตียงจึงได้รับความนิยมจากประชาชนอย่างกว้างขวาง

ประการที่สาม อาจเนื่องมาจากนายเตียง ศิริขันธ์ เป็นปัญญาชนรุ่นใหม่ที่จะการศึกษาจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อกลับมารับราชการเป็นครูอยู่ในท้องถิ่นภาคอีสานนับเป็นคนรุ่นใหม่ที่มีกระแสแนวคิดที่มุ่งหวังท้องถิ่นของตนเองซึ่งเผชิญปัญหาการถูกดูแลทางวัฒนธรรมและข้อจำกัดของตัวระบบราชการที่ขึ้นอยู่กับส่วนกลางเป็นหลัก จึงมีความมุ่งหวังให้ประเทศเจริญก้าวหน้าทัดเทียมเป็นที่ยอมรับในสังคมการเมืองระหว่างประเทศและต้องการขจัดอิทธิพลอันไม่ชอบธรรมของมหาอำนาจตะวันตก⁹ จึงเป็นปัจจัยที่ผลักดันให้นายเตียงต้องการไปต่อลู่เคลื่อนไหวทางการเมือง

ประการที่สี่ ด้วยนิสัยส่วนตัวรักการอ่านหนังสือและมีความสนใจวิชาประวัติศาสตร์การเมืองการปกครองของยุโรปเป็นพิเศษ อีกทั้งงานเขียนชื่อ **“หัวใจปฏิวัติในฝรั่งเศส”** เมื่อพิจารณาจากจุดประสงค์ในการจัดทำงานเล่มนี้ซึ่งนายเตียงกล่าวว่า “.....เรื่องปฏิวัติในฝรั่งเศสนี้ชาวอารยประเทศถือว่าผู้ที่ได้รับการศึกษารักชาติเอาใจใส่ในชาติควรจะารู้ละเอียด เพื่อจะได้ขบขั้งในหลักประชาธิปไตยแท้ โดยพิจารณาให้เห็นปรัชญาจากเรื่องจริง ๆ นี้”²⁰ จึงเป็นปัจจัยที่ทำให้เขาต้องการเข้าไปมีส่วนผลักดันให้การปกครองเป็นระบอบประชาธิปไตยอันสมบูรณ์

ประการที่ห้า สืบเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงการปกครองในวันที่ 24 มิถุนายน 2475 เข้าใจว่านายเตียง ศิริขันธ์ เป็นข้าราชการรุ่นใหม่ผู้หนึ่งที่ชื่นชมกับเหตุการณ์ครั้งนี้ และได้ศึกษาความคิดทางการเมืองและทางเศรษฐกิจของนายปรีดี พนมยงค์ มาตั้งแต่เมื่อเปลี่ยนแปลงการปกครองจึงเกิดความศรัทธาในความสามารถของนายปรีดี พนมยงค์ ทั้งที่ตอนนั้นนายเตียงยังไม่รู้จักกับท่านเลย นอกจากได้อ่านเค้าโครงเศรษฐกิจแห่งชาติที่นายปรีดี พนมยงค์ร่าง ซึ่งมีจุดมุ่งหมายช่วย

เหลือคนยากจนที่มีความสามารถจำกัด โดยรัฐให้ความช่วยเหลือในการจัดระเบียบการเศรษฐกิจ ส่วนสิทธิเสรีภาพทางการเมืองยังให้การประกันและรับรองตามกฎหมายรัฐธรรมนูญทุกประการ²¹ นายเตียงเห็นชอบกับแนวคิดที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ต่อประชาชนที่เขามีความห่วงใย

ประการสุดท้าย อาจเนื่องมาจากได้เข้าไปทำหน้าที่บรรณาธิการหนังสือพิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2479 ได้เสนอบทความที่มีเนื้อหาเน้นถึงเรื่องเสรีภาพมีความต้องการให้ทุกคนมีสิทธิ์เท่าเทียมกัน จึงได้อาศัยหนังสือพิมพ์เป็นกระบอกเสียงทำหน้าที่ในการเสนอข่าวสารการเมืองทั้งปวงให้ประชาชนได้ทราบเป็นที่ยอมรับจากราชฎาอย่างกว้างขวาง ทำให้นายเตียง ศิริขันธ์มองเป็นว่าตัวเองควรเข้ามาทำหน้าที่ในสภาผู้แทนราษฎร เพื่อทำประโยชน์แก่ประเทศชาติได้ดีกว่าเป็นนักหนังสือพิมพ์

แนวคิดทางการเมืองของนายเตียง ศิริขันธ์

การวิเคราะห์แนวคิดทางการเมืองของนายเตียง ศิริขันธ์ จากภูมิหลังส่วนตัวสามารถมองภาพลักษณะเกี่ยวกับแนวคิดทางการเมืองได้จากกิจกรรม 2 ด้าน คือด้านแรกมองผ่านการแสดงบทบาทในสภาผู้แทนราษฎร เช่นงานเขียนงานแปลหนังสือ การเคลื่อนไหวทางการเมืองในขบวนการเสรีไทย การตั้งโรงเรียนและแนวคิดดังกล่าวพอสรุปได้ 3 ลักษณะคือ

1. **แนวคิดท้องถิ่นนิยม** ซึ่งเป็นแนวคิดที่มุ่งพัฒนาไปสู่ท้องถิ่นของตนโดยเฉพาะจังหวัดสกลนคร และภาคอีสาน แนวคิดนี้มีขึ้นหลังจากการได้รับเลือกตั้งและได้ปฏิบัติหน้าที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้พบปัญหาความยากจนของคนในท้องถิ่นจึงปรารถนาที่จะให้ท้องถิ่นของตนเองซึ่งเป็นหน่วยหนึ่งของสังคมมีความเจริญก้าวหน้า หลังอุดมการณ์ที่ว่า “เราจะร่วมกันทำงานให้แก่ประเทศชาติและมาตุภูมิ ด้วยความเสียสละประโยชน์ของท้องถิ่น

ยิ่งกว่าชีวิตของตน” ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเกิดแนวคิดท้องถิ่นนิยมสืบเนื่องจากความร้นแค้นของราษฎรที่ไม่ได้รับการเหลียวแลช่วยเหลือจากรัฐบาลในด้านที่รัฐบาลควรจะได้ส่งเสริมและทำได้เช่นการพัฒนาแหล่งน้ำและการคมนาคม ซึ่งเห็นได้ชัดว่ารัฐบาลให้ความสำคัญกับภาคกลาง ภาคเหนือและภาคใต้มากกว่าภาคอีสาน²²

แนวคิดท้องถิ่นนิยมของนายเตียง ศิริขันธ์ดังปรากฏในรูปของกระทู้ถาม ถูคดีและร่างพระราชบัญญัติต่าง ๆ ที่เสนอรัฐบาล อาทิเช่น เรื่องกระทรวงไหนจะก้าวไกลที่สุด กระทู้ถามเกี่ยวกับการวางหลักสูตรของกระทรวงธรรมการของให้กระทรวงธรรมการให้ความแจ่มแจ้งแก่ครูในเรื่องหลักสูตร กระทู้ถามเรื่องกรรมกรรับจ้างพูนถนนที่ถูกโกงและเอารัดเอาเปรียบ กระทู้ถามเรื่องชลประทาน การเกษตร และการประมง ขอให้ทำท่อน้ำพุ และห้วยชลนให้น้ำอุ่นไหลเร็ว ๆ น้ำจะได้ไม่ท่วมนาและมีที่ทำนาริมน้ำนั้นมาก ๆ ตลอดจนคัดค้านมิให้รัฐบาลออกกฎหมาย สัตว์ พาหนะใหม่เพราะจะบีบบังคับให้ราษฎรต้องไปทำตัวรูปพรรณสัตว์พาหนะไม่เลือกกว่าตัวผู้ตัวเมียซึ่งจะเป็นเหตุให้พวกเลี้ยงวัวแม่ไว้มากหลายนั้น ต้องเดือดร้อนเพราะไม่มีเงินค่าตีพิมพ์ วัว ควาย ม้า เป็นต้น²³

นอกจากนี้นายเตียง ศิริขันธ์ เป็นผู้ที่เอาใจใส่ประชาชน ใครเดือดร้อนก็จะคอยช่วยเหลืออยู่เสมอ โดยเฉพาะชาวบ้านที่ยากจน ได้จัดหาอาชีพเสริมให้แก่ราษฎรให้มีรายได้เพิ่มขึ้นโดยไม่ต้องหนีจากบ้านเกิด เช่นอาชีพจักสานและเครื่องปั้นดินเผาต่อมาได้ช่วยเหลือจัดหาสถานที่ปลูกหม่อนเลี้ยงไหมโดยไม่ต้องเสียค่าเช่าเพื่อรองรับการทอผ้าไหมจากทุนสนับสนุนและความร่วมมือกับจิม ทอมสัน ซึ่งรู้จักกับนายเตียง จากการงานเสรีไทย²⁴

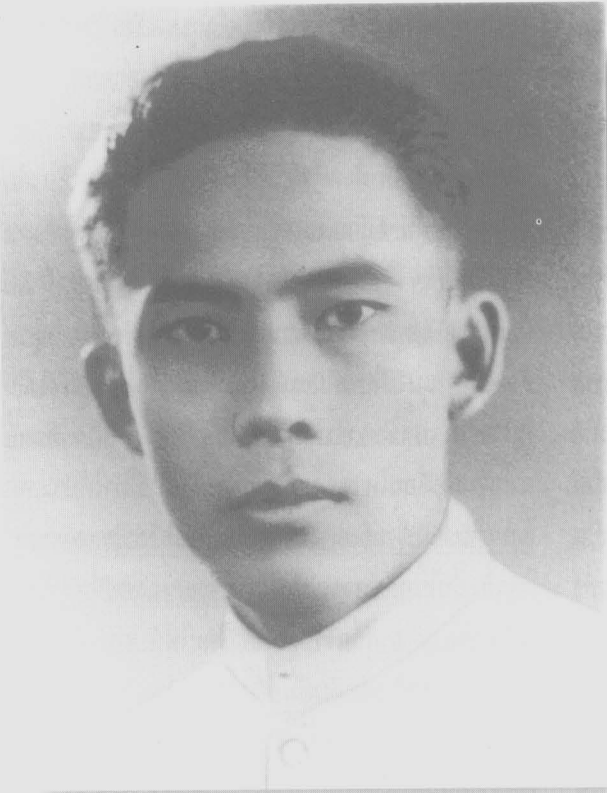
2. แนวคิดสังคมนิยม กล่าวกันว่าความคิดทางการเมืองของนายเตียง ศิริขันธ์นั้นนิยมในทางสังคมนิยมมาตั้งแต่ก่อนจะเข้าสู่การเป็นนักการเมืองแล้ว ดูจากความ

สนใจการชออ่านหนังสือศึกษาเกี่ยวกับการเมืองต่างประเทศและทฤษฎีการเมืองตามกระแสแนวความคิดลัทธิสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ในแถบทวีปเอเชียและประเทศที่ด้อยพัฒนา โดยสร้างระบบสังคมนิยมแบบมาร์กซิสต์ เมื่อสตาลินได้ขึ้นมาเป็นผู้นำในพรรคคอมมิวนิสต์โซเวียตรัสเซียจึงแพร่ในหมู่คนจีนและลูกครึ่งจีนไทย ส่วนอีกสายหนึ่งแพร่โดยชาวนวนจากการถูกฝรั่งเศสปราบปรามอย่างหนักทำให้ชาวนการชาตินิยมเวียดนามได้พากันอพยพเข้ามาอยู่บริเวณหลายจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ จังหวัดสกลนคร อุตรดิตถ์ นครพนม หนองคาย เป็นต้น²⁵

การที่มีการเคลื่อนไหวของลัทธิมาร์กซ์ - เลนิน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทำให้นายเตียงได้รับความรู้เกี่ยวกับลัทธิสังคมนิยมคอมมิวนิสต์จากการสนทนากับชาวเวียดนาม รวมทั้งกระแสการแพร่เข้ามาโดยปัญญาชนที่ได้รับการศึกษาจากทวีปยุโรป จากการผลักดันของนายปรีดี พนมยงค์ ผู้นำฝ่ายพลเรือนของคณะราษฎร ที่เห็นได้ชัดเจนจากร่างเค้าโครงการเศรษฐกิจ เป็นแนวทางในการพัฒนาประเทศ ซึ่งนายเตียงให้ความสนใจเป็นพิเศษทั้งที่มีได้เป็นลูกศิษย์ของนายปรีดี เช่น นายทองอินทร์ ภูริพัฒน์ นายจำลอง ดาวเรือง และนายถวิล อุดล ซึ่งนายปรีดีเป็นผู้ประศาสน์การมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง

งานเขียนของนายเตียง ศิริขันธ์ที่ปรากฏแนวคิดทางการเมืองแบบเสรีนิยมจากบทความที่เขียนลงในหนังสือพิมพ์เสรีราษฎรก่อนเข้าสู่การเมืองว่า

.....ข้าพเจ้าเป็นคนไทย ข้าพเจ้าเป็นไทแก่ตนเอง ข้าพเจ้าเป็นราษฎรไทยราษฎรสยาม ทั้งข้าพเจ้าต้องการให้ทุก ๆ คนบนพื้นอันเป็นสยามประเทศนี้เป็นราษฎรเสมอหน้ากันหมด ปราศจากความเหลื่อมล้ำต่ำสูง ความเป็นราษฎร จึงเป็นอุดมคติที่ข้าพเจ้าบูชาอีกอันหนึ่ง²⁶

เตียบง ศิริจันทร์ ถ่ายขณะเป็นนิสิต
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เตียบง ศิริจันทร์ เมื่อได้เป็น ส.ส. มีบทบาทโดดเด่นมากจนได้รับการยอมรับว่าเป็น “หนึ่งในสี่ทหารเสืออีสาน”

จากเนื้อหาสาระสำคัญของบทความนี้สะท้อนแนวคิดแบบสังคมนิยมของนายเตียงที่เน้นถึงการให้ราษฎรทุกคนมีสิทธิเสรีภาพอย่างเท่าเทียมกัน สามารถรวมกลุ่มจัดพรรคการเมืองได้ซึ่งจะส่งผลก่อให้เกิดระบอบประชาธิปไตยที่แท้จริง

จากแนวคิดหลักสองลักษณะที่กล่าวมาได้นำไปสู่การพัฒนาแนวคิด ในระดับกว้างออกมาจากประสบการณ์จริงของนายเตียง กล่าวคือนายเตียงได้สัมผัสจากการรับราชการและใช้ชีวิตคลุกคลีอยู่ กับราษฎร ชาวนา ข้าราชการและผู้ประกอบธุรกิจการค้าแสดงให้เห็นว่า **“คนรุ่นใหม่”** ของภาคอีสานคนหนึ่งที่น่าสนใจในความเป็นคนไทย จึงน่าจะได้รับอิทธิพลของแนวคิดชาตินิยมซึ่งกำลังแพร่หลายอยู่ในสังคมคนรุ่นใหม่ในเวลานั้น แนวคิดชาตินิยมเป็นแนวคิดท้องถิ่นนิยมในลักษณะที่สัมพันธ์กับแนวคิดเรื่องความก้าวหน้าของชาติอันเป็นแนวคิดที่มุ่งหวังอยากให้ประเทศเจริญก้าวหน้าทัดเทียมเป็นที่ยอมรับในสังคมการเมืองระหว่างประเทศและต้องการขจัดอิทธิพลอันไม่ชอบธรรมของมหาอำนาจตะวันตก

จากแนวความคิดข้างต้นของนายเตียง ศิริขันธ์ได้ตระหนักในฐานะที่ตนเองเป็นคนไทยที่ได้รับการศึกษาและเป็นชาวสกลนครโดยกำเนิด จึงเป็นพื้นฐานแนวคิดที่มีส่วนผลักดันให้เข้าถึงความจริงที่ว่าราษฎรชาวนาชนบทส่วนใหญ่ยังไม่ได้รับการศึกษาไม่ได้รับการบำรุงจากรัฐบาลอย่างพอเพียง การสร้างความเจริญก้าวหน้าในความคิดของนายเตียง คือ การพัฒนาชนบทโดยจัดการศึกษาให้ทั่วถึงเป็นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยการจัดการศึกษา เพื่อเป็นรากฐานในการนำไปสู่การพัฒนาประเทศ จึงได้จัดตั้งโรงเรียนราษฎรเพื่อเป็นการตอบสนอง การขยายตัวของการศึกษาขึ้นในจังหวัดสกลนคร 2 แห่ง คือโรงเรียนมัธยมศิริขันธ์ 1 อยู่ที่อำเภอพรรณานิคม และโรงเรียนมัธยมศิริขันธ์ 2 อยู่

อำเภอสว่างแดนดิน²⁷ ซึ่งได้จัดตั้งภายหลังจากการเข้าสู่เวทีการเมืองครั้งที่ 2 พ.ศ. 2481²⁸ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าการตั้งโรงเรียนในช่วงนี้อาศัยเป็นฐานคะแนนเสียงสำหรับการเลือกตั้งสภาผู้แทนราษฎร ด้วยเช่นเดียวกับผู้แทนกลุ่มผู้นำอีสาน เช่น นายทองอินทร์ ภูริพัฒน์ และนายจำลอง ดาวเรือง ได้จัดตั้งโรงเรียนเรื่องวิทยา ที่อำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม

แนวคิดชาตินิยมอีกลักษณะหนึ่งที่สะท้อนให้เห็นอย่างชัดเจนจากการเป็นผู้นำเสรีไทยภาคอีสาน ซึ่งผลจากการเคลื่อนไหวของขบวนการเสรีไทยนี้ทำให้ประเทศไทยสามารถรักษาเอกราชโดยสมบูรณ์ยังเป็นผลมาจากการยึดมั่นในอุดมการณ์ประชาธิปไตย นายเตียง จึงได้สืบสานแนวคิด เรื่องรักษาอธิปไตยให้กับประเทศเพื่อนบ้านด้วยการติดต่อสัมพันธ์การต่างประเทศเพื่อนบ้านด้วยการวางตัวเป็นกลางเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติวิธีเมื่อภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 พ.ศ. 2488-2489 ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางของประเทศที่เรียกร้องเอกราชประชาธิปไตย ด้วยแนวคิดนี้นายเตียงจึงเข้าร่วมขบวนการชาตินิยมจากประเทศลาว ญวน เขมร อินโดจีนเซีย มอญ และไทยที่เข้า มาประชุมกันเพื่อกอบกู้เอกราชด้วยการจัดตั้งสมาคมสันนิบาตเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ขึ้นในประเทศไทย²⁹

ฉะนั้น จึงเห็นได้ว่านายเตียง ศิริขันธ์ มีแนวคิดทางการเมืองแบบลักษณะท้องถิ่นนิยม-สังคมนิยม และพัฒนาไปสู่ลักษณะชาตินิยมที่มีจุดมุ่งหมายที่ต้องการจะสร้างสรรค์ความเจริญให้แก่ท้องถิ่นและความก้าวหน้าของประเทศชาติด้วยความเสียสละโดยไม่คำนึงถึง ความยากลำบาก ด้วยเป็นผู้มีจิตใจกล้าหาญ เด็ดเดี่ยว อดทนเป็นที่สุด ซึ่งน่าจะเป็นเหตุผลสำคัญที่ทำให้เป็นที่ยอมรับของชาวสกลนครเรื่อยมาทุกสมัย ดังคำกล่าวของนายเตียง ที่ปรากฏในใบปลิวหาเสียงตอนหนึ่งว่า

...ทองจะสุกต้องผ่านไฟ น้ำใจคนจะเด็ดต้องผ่านอุปสรรค อิตเลอร์และมุสโสลินี เคยถูกจับลงโทษจำคุก แต่ภายหลังได้เป็นผู้นำ ที่เก่งที่สุดของชาติ โฉนเพียงสภาอุยกูร์จึงจะทำให้ข้าพเจ้า วิตกกังวล ชีวิตของข้าพเจ้าเท่านั้น 1 ตัวไม่กลัวตายไม่กลัวอด และไม่กลัวใคร ๆ ในโลก อย่างไรก็ตามแต่เพียงการโต้เถียงในสภาซึ่งเคยทำมาแล้ว ท่านจงคิดตรึกตรองดูถ้าท่านจะใช้ข้าพเจ้า ๆ ยินดีสู้อีกจนชีวิตหาไม่ หัวใจของข้าพเจ้าเป็นของชาวสกลนครทุกคนร่วมกัน.....³⁰

นานาทัศนะและมุมมองของบทบาททางการเมืองของนาย เติง ศิริจันทร์ต่อชาวสกลนคร

ภายหลังจากที่นายเติง ศิริจันทร์ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดสกลนครเป็นผลสำเร็จเพื่อรับใช้ ประชาชนตามอุดมการณ์ของตนเองและได้รวมกลุ่มกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรภาคอีสานที่เป็นลูกศิษย์ของนาย ปรีดี พนมยงค์ ซึ่งได้มีนโยบายความคิดเห็นของอุดมการณ์ทางการเมืองคล้ายคลึงกัน ได้ร่วมมือกันทำงานอย่างใกล้ชิด เช่น นายทองอินทร์ ภูริพัฒน์ นายถวิล อุดลและนายจำลอง ดาวเรือง ได้ดำเนินกิจกรรมทางการเมืองทั้งในและนอกสภา โดยยึดแนวคิดของนายปรีดี พนมยงค์ ร่วมกันคัดค้านนโยบายเผด็จการของฝ่ายรัฐบาล สำหรับนายเติงเองกล่าวโดยสรุปว่า บทบาททางการเมืองเท่าที่ปรากฏในสภาผู้แทนสมัยแรกเมื่อ พ.ศ. 2480 จากการเสนอแนวคิดผ่านรูปกระทู้ถาม เสนอร่างพระราชบัญญัติของฝ่ายรัฐบาลและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรฝ่ายค้านจำนวน 7 ฉบับนับเป็นความพยายามในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อรักษาผลประโยชน์ของประชาชนโดยส่วนร่วมผลักดัน ให้นายเติงเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในสภาผู้แทนราษฎร สมัยนั้นจนได้รับสมญาเป็น “ดาวสภา” ผู้หนึ่ง

การเคลื่อนไหวทางการเมืองของนายเติง ศิริจันทร์ กับกลุ่มผู้นำฝ่ายค้านปรากฏค่อนข้างชัดเจนและทวีความรุนแรงมากขึ้น เนื่องมาจากต้องการในแนวคิดของตนเป็นผลในแง่ปฏิบัติ และบางส่วนก็ต้องการสร้างชื่อเสียงของตนเองเพื่อให้หนังสือพิมพ์ในท้องถิ่นได้ยอมรับความเคลื่อนไหวครั้งนี้สำคัญได้แก่นายถวิล อุดล (ร้อยเอ็ด) ได้เสนอร่างข้อบังคับการประชุมและปรึกษาของสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ 2481 เพื่อให้รัฐบาลเสนองบประมาณ โดยมีรายละเอียดมากขึ้น แต่รัฐบาลพ.อ. พระยาพหลพลพยุหเสนา ปฏิเสธอ้างว่ามีข้อจำกัดไม่สามารถกระทำได้ เมื่อสภาฯ ลงมติรับหลักการ จึงนำไปสู่การยุบสภาครั้งแรกในปี พ.ศ.2481³¹

นายเติง ศิริจันทร์ซึ่งให้การสนับสนุนข้อบังคับของนายถวิล อุดล มาโดยตลอดได้ออกคำแถลงการณ์เรื่องยุบสภาฯ ซึ่งแจ้งกับประชาชนโดยแจกจ่ายไปทั่วจังหวัดสกลนครได้ทราบข้อเท็จจริงพร้อมให้ราษฎรเป็นผู้ตัดสินใจว่า ถ้ามีความเห็นว่ารัฐบาลทำถูกก็เลือกเอาคนใหม่ไปเป็นผู้แทนโดยมีสาระดังนี้

....ฉะนั้น ท่านจะเอาใคร ท่านจะเอาผู้ที่ยอมรัฐบาลเสมอหรือเอาผู้คัดค้านรัฐบาลเพื่อราษฎร ถ้าจะเอาคนที่ยอมรัฐบาล ท่านอย่าเลือกเอาข้าพเจ้า แต่ถ้าท่านต้องการคนสู้คน ชนคน คัดค้านเพื่อท่าน ท่านจงเลือกเอาข้าพเจ้า³²

นอกจากนี้นายเติง ศิริจันทร์ยังได้ออกคำแถลงการณ์เรื่องราษฎรสกลนครและร้องทุกข์เสมอโดยสรุปเรื่องช่วยเหลือราษฎรอย่างเต็มความสามารถ เช่น การตัดไม้ซึ่งต้องห้ามตามพระราชบัญญัติป่าไม้ฉบับเก่าและฉบับออก เมื่อ พ.ศ.2479 การปันบัว หมอยา หมอเป่า ต้องห้ามตามกฎหมายควบคุมการประกอบโรคศิลป์ พ.ศ. 2479 พระราชบัญญัติควบคุมการขายยา พ.ศ. 2479 การเก็บเงินค่าธรรมเนียมการค้าสัตว์ตามกฎหมายกระทรวง

เศรษฐกิจและการจับจองที่ดินต้องเสียภาษีให้เป็นไปตามกฎหมายออกโฉนดที่ดิน ฉบับที่ 6 พ.ศ. 2479 ซึ่งนาย เติง ศิริจันทร์ยกปัญหาความเดือดร้อนที่ราษฎรร้องทุกข์ ในเขตจังหวัดสกลนคร เขาได้แสดงผลงานให้ราษฎรเห็น โดยแสดงเจตนาก็คือเป็นผู้เปิดป่าความเดือดร้อนให้แก่ราษฎรต่อไป จะต่อสู้จนกว่าคอกจะหลุดออกจากป่า ขอให้พี่น้อง จวงจางใจเถิด ข้าพเจ้าไม่ถอยข้าพเจ้าเชื่อว่า ท่านทุกคน ฉลาดพอที่จะพิจารณาเอาเอง³³

สิ่งที่นายเติง ศิริจันทร์ ทำหน้าที่ผู้แทนฯ ครั้งแรกเพื่อชาวสกลโดยแท้จริงจากการออกไปปลิวหาเสียง กล่าวถึงผลงานเมื่อคราวเป็นผู้แทนราษฎร โดยได้ทำงาน เต็มที่นำความดีมาสู่จังหวัดสกลนครบ้านเกิดเมืองนอน แม้ว่าจะได้มีโอกาสเข้าประชุมเพียง 2 สมัย รวมเวลา 6 เดือนกับ 9 วัน คิดเป็นการประชุม 52 ครั้งก็ตาม แต่ งานที่เขาทำไว้มากมาย คิดว่าชาวสกลนครคงพอใจมาก เมื่อปรากฏว่ารายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร (สามัญ) สมัยที่ 2 ชุดที่ 2 พ.ศ. 2481 มีชื่อว่าจังหวัด สกลนครนำหน้ามาที่ 1 เรื่องสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แสดงบทบาททางการเมืองและได้รับคำชมเชยมากในสภา ผู้แทนราษฎร นอกสภาผู้แทนราษฎรและต่างประเทศซึ่ง นายเติงกล่าวว่าชื่อเสียงอันนี้ ข้าพเจ้าขอมอบให้แก่ พี่น้องชาวสกลนครทุกคน สิ่งที่นายเติงยกมาอ้างคือ ใน คราวสมัยผู้แทนรุ่นก่อน ชื่อเสียงของจังหวัดที่ดีเด่นที่สุด คือ อุบลราชธานีเพราะเขามีนายทองอินทร์ ภูริพัฒน์ และนาย เลียง ไชยกาล เป็นผู้นำ ครั้งนี้เขาได้เห็นชื่อ สกล-อุบลขึ้นเทียบไล่กันแล้ว รูปถ่ายและคำปราศรัย ของผู้แทนอุบล คงเป็นพยานแก่ข้าพเจ้า ต่อไปนี้เป็น หน้าทีของท่านทุกคน จะต้องเลือกผู้แทนอีกครั้งหนึ่งท่าน จะเอาใคร ? ท่านจะลืม ชื่อเสียงผู้ที่ทำเกียรติยศให้แก่ท่าน หรือ ? ท่านจะเอาผู้ที่ท่านเกรงว่าเขาจะละทิ้งท่านไปหา ตำแหน่งสูง ๆ หรือ ? พี่น้องชาวสกลที่รักของข้าพเจ้า

ทั้งหลาย ชาวสกลต้องไม่เป็นเช่นนั้น ชาวสกลเคย รักษาชื่อไว้เสมือนเกลือรักษาความเค็ม โฉนชาวสกลมี แววดาแจ่มแจ้งสดใสและคงจะได้ส่งผู้กล้าผู้ เคยชนะมา เป็นผู้แทนของเขาอีกครั้งหนึ่ง³⁴

สิ่งที่ประจักษ์ให้ชาวสกลนครได้เห็นผลงานของ นายเติง ศิริจันทร์ จากใบปลิวหาเสียงของเจ้าตัวแล้วยังมีใบปลิวจากกลุ่มผู้สนับสนุนในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งได้แถลงการณ์ถึงผลงานของนายเติง ออกแจกจ่ายให้ ชาวสกลได้รับทราบอาทิ

1. นายเลียง ไชยกาล (อุบลราชธานี) เรียก ร้องให้ชาวสกลนครเลือกนายเติง ศิริจันทร์ เพราะเป็น ผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ ไหวพริบดี วิถีพูดในสภา เจ็บแหลมเป็นผู้เอาใจใส่ต่อหน้าที่ พยายามช่วยเหลือผู้ อื่นทุกขณะไม่ว่าจะช่วยเหลือทางสภาผู้แทนราษฎร หรือช่วยเหลือเป็นส่วนตัวในบ้าน ทุกๆคนชมว่าเติงกว้างขวางใจ คือนักกีฬา ไม่เห็นแก่ตัวลักษณะเหล่านี้เป็นสิ่งจำเป็น สำหรับนักการเมืองอีกเรื่องทีใคร ๆ เขากลัวนายเติง กับกล้าสู้ กล้าได้ กล้าเสีย ท่านเคยได้ผู้แทนราษฎรที่ติมาแล้ว ท่านจะไม่เลือกเขาอีกหรือ.....³⁵

2. นายทองอินทร์ ภูริพัฒน์ (อุบลราชธานี) ได้ออกใบปลิวถึงชาวจังหวัดสกลนครว่า..... คุณเติง ศิริจันทร์ เป็นผู้มีความประพฤติดี มีความกว้างขวาง มีความเข้าใจในการเมืองอันถูกต้องได้กระทำหน้าที่ร่วมกับผมเป็นเพื่อนคู่หูที่ดีที่สุดท่านผู้นี้ได้ทำงานด้วยความรู้ความสามารถและความเข้มแข็ง เพื่อรักษาประโยชน์ พลดเปื่องข้อเดือดร้อน ส่งเสริมอาชีพและสวัสดิภาพ ของราษฎรมิ ได้ใส่ใจในตำแหน่งราชการแต่อย่างใด เป็นผู้กว้างขวางในการสมาคม อยู่ง่ายกินง่ายไม่ถือตน จะทำประโยชน์แก่ประเทศชาติอย่างแท้จริง โดยเฉพาะ จังหวัดสกลนครถ้าเลือกผู้นี้จะไม่เสียใจภายหลัง³⁶

3. พระยาสาธิตสารขันธ (อดีตรัฐมนตรีกระทรวงเศรษฐกิจ)

“นายเดียง ศิริจันทร์เป็นผู้ที่ทำหน้าที่เป็นผู้แทนราษฎรเป็นอย่างดี ขอให้ท่านเลือกนายเดียง ศิริจันทร์เป็นผู้แทนของท่านเถิด จะได้เป็นประโยชน์ต่อรัฐบาลของเรา”³⁷

4. สุภา ศิริमानนท์ (หนังสือพิมพ์สยามนิกร)

ในจำนวนผู้แทนราษฎรทั้งหมดที่ถูกยุบสภาครั้งนี้ นายเดียง ศิริจันทร์เป็นบุคคลที่ดีซึ่งมีอยู่ไม่กี่คนสำหรับข้าพเจ้าการร่างพระราชบัญญัติป้องกันรัฐธรรมนูญของเขา นั้นแหละเป็นเครื่องชี้ให้เห็นว่าเดียง ศิริจันทร์เป็นนักรัฐธรรมนูญอย่างแท้จริง เขาทำหน้าที่ผู้แทนราษฎรชาวสยามสมหน้าที่โดยสมบูรณ์

5. กุหลาบ สายประดิษฐ์ (หนังสือพิมพ์ประชามิตร)

ความสุจริต จริใจและบากบั่นในการทำหน้าที่ ของตนนั้น เป็นบุคคลที่ข้าพเจ้าเห็นว่า สมควรเป็นผู้แทนราษฎรอย่างยิ่ง ข้าพเจ้าแน่ใจว่าข้าพเจ้าได้พบคุณ สมบัติสาระสำคัญนี้ในนายเดียง ศิริจันทร์ผู้แทนของชาวสกลนคร

6. ธนวนต์ จาตุประยูร (หนังสือพิมพ์ประชาชาติ)

....เขาเป็นคนทำอะไร ทำจริง ไม่ทอดทิ้ง ไม่กลัวในสิ่งที่ไม่ควรกลัว ในหน้าที่ผู้แทนราษฎร เดียง ศิริจันทร์ก็ได้ปฏิบัติอย่างเข้มแข็งน่าพอใจ การที่ชาวสกลนครเลือกเดียง ศิริจันทร์เป็นผู้แทนของตนนับว่าสายตาดิ ข้าพเจ้าเห็นว่าเดียงเป็นผู้แทน เป็นมิตรที่ดีของชาวสกลนครซึ่งในการรับเลือกอีกครั้งหนึ่งชาวสกลนครจะไม่ลืม....³⁸

เดียงศิริจันทร์กับการเคลื่อนไหวทางการเมืองภายใต้บริบทขบวนการเสรีไทย

ขบวนการเสรีไทยเป็นขบวนการไต่ดินจากความร่วมมือของคนไทยกลุ่มหนึ่งทั้งไทยและนอกประเทศ³⁹ โดย

มีจุดมุ่งหมายที่สำคัญ เพื่อต่อต้านการรุกรานของญี่ปุ่นและรักษาเอกราช และอธิปไตยของไทย⁴⁰ ในสงครามหาเอเซียบูรพา เมื่อวันที่ 8 ธันวาคม 2584 และจุดมุ่งหมายหนึ่งก็คือเพื่อเคลื่อนไหวผลักดันการเมืองไปสู่การแข่งขันในระบอบรัฐสภาควบคู่ไปด้วยการพยายามโค่นอำนาจของจอมพล ป. พิบูลสงคราม⁴¹

นายเดียง ศิริจันทร์ได้เข้าร่วมขบวนการเสรีไทย โดยได้รับคำสั่งจากนายปรีดี พนมยงค์ ไปรับการฝึกอบรมที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์เมื่อ พ.ศ. 2484 ต่อมาได้เป็นหัวหน้าเสรีไทยสายอีสานจัดตั้งหน่วยเสรีไทยขึ้นที่จังหวัดสกลนคร มีหน่วยใหญ่ๆ ที่เรียกว่าค่าย คือ บ้านโนนหอม อำเภอเมือง ที่ภูเขายางต่างอย (ขณะนั้นอยู่ในอำเภอเมือง) เป็นค่ายใหญ่ ซึ่งมีนายเดียง ศิริจันทร์เป็นหัวหน้าที่บ้านหนองหลวงในเขตอำเภอสว่างแดนดินซึ่งมีอาจารย์สหัส กาญจนพิงคะ เป็นหัวหน้า ที่ดงบ้านนาอวน ในเขตอำเภอนารินวาส ซึ่งมีอาจารย์อัมพร เป็นหัวหน้า

นอกจากมีค่ายใหญ่แล้วยังมีหน่วยย่อยไปอีกเพื่อให้เหมาะสมกับหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย แต่ละหน่วยหรือค่ายมีระเบียบวินัยอย่างเคร่งครัด รักษาความลับอย่างสุดยอดหากทำผิดจะมีโทษประหารชีวิต นายเดียง ศิริจันทร์ได้ประหารชีวิตนายอนันต์ (คนไทยที่เป็นสายลับให้ญี่ปุ่น) ด้วยปืน 11 มม. ที่ค่ายบ้านหนองหลวง อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดสกลนคร⁴² เพราะฉะนั้นจะทำอะไรต้องระมัดระวัง เพราะญี่ปุ่นมีหลายจังหวัด รวมทั้งสกลนครก็มีทหารอยู่จำนวนมาก

ขบวนการเสรีไทยที่เข้ารับการฝึกอบรมและปฏิบัติหน้าที่ต้องได้รับความไว้วางใจจากนายเดียง โดยส่วนมากนายเดียงจะชักชวนข้าราชการครู นักเรียน นักศึกษา กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และราษฎร ผู้เข้ารับการฝึกต้องขึ้นลงเป็นชุดเล็กๆ เพื่อมิให้ทหารญี่ปุ่นเกิดความสงสัยอาวุธที่ใช้ฝึกนั้นเป็นอาวุธยุทโธปกรณ์ที่ส่งจากสหรัฐและ

เตียง คีรีชนธ์ ผู้นำกองทัพลเรือ ณ แห่งขบวนการเสรีไทยสายอีสาน
นั่งคู่กับ พ.ต.สไมล์ (Smiley) นายทหารอังกฤษ

จ.ส.ต.ผจญ ศิริมาศ (เสื้อแขนยาวลาย) ตำรวจที่ใกล้ชิดเตียง คีรีชนธ์ และเทียม คีรีชนธ์ (เสื้อแขนยาวสวมหมวกขาว)
อดีตเสรีไทย พาทีมผู้สื่อข่าว ITV. รายการ “ย้อนรอย” ออกสำรวจถ้าเสรีไทย เมื่อเดือนกันยายน 2543

อังกฤษ โดยเครื่องบินจากการทิ้งทางร่วมใช้สัญญาณ ถ้าเป็นเวลากลางวันก็สูบบุหรี่ให้ควัน ถ้าเป็นเวลากลางคืน ก็สูบบุหรี่ให้ถูกเป็นเปลวเพลิงหรือมีเครื่องหมายอื่นที่สามารถเข้าใจกันได้ มีพลพรรคที่เป็นเลรีไทยไปรับและนำไปเก็บไว้ตามที่ผู้บังคับบัญชาสั่ง นายเต็ง ศิริจันทร์ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นหัวหน้าคณะสำหรับไปรวบรวมล้มการครั้งแรกที่ นายปรีดี พนมยงค์ ได้กำหนดในคืนวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2488 เป็นการล่ำเลียงอาวุธยุทธภัณฑ์ ล้มการทางอากาศ ที่กำหนดกันที่หาดทรายขาวสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์⁴³ ซึ่งหน่วย เอส.ซี.เอส. ของอังกฤษมีแกนนำเลรีไทยสายอีสานคนสำคัญอีกหลายคนร่วมไปด้วย อาทิ นายจำลอง ดาวเรือง นายติลก บุญเสริม และนายมาบ ภูมวด นายเต็ง ศิริจันทร์ ได้ใช้รหัสแทนตัวว่า “พลูโต” (Pluto) ซึ่งรหัสเดิมว่า “ต”

นายเต็ง ศิริจันทร์ใช้กลยุทธ์เคลื่อนไหวจัดตั้งกองกำลังติดอาวุธหรือพลพรรคเลรีไทย ในรูปแบบกองกำลังและขยายกองทัพพลเรือน (ท.พ.ร.) นายเต็งเองเป็นแม่ทัพกองทัพพลเรือนได้แต่งตั้งนายสนธิ ประสิทธิ์พันธ์เป็นรองแม่ทัพกองทัพพลเรือนและเป็นรองหัวหน้าเลรีไทยสายอีสานปฏิบัติงานจนกระทั่งสงครามยุติ⁴⁴ นายเต็งได้ขยายสาขาของเลรีไทยซึ่งได้สมญาว่ากองโจร (Guerilla)⁴⁵ ออกไปตามจังหวัดใกล้เคียงมีหน่วยอุดรธานี (นายอ้วน นาคทรพรพ) หน่วยอุบลราชธานี (นายทองอินทร์ ภูริพัฒน์) หน่วยร้อยเอ็ด (นายถวิล อุดล) หน่วยมหาสารคาม (นายจำลอง ดาวเรือง) หน่วยขอนแก่น-เลย-หนองคาย (นายสุวรรณ รื่นยศ) หน่วยโคราช (พระสาครบุรารักษ์) ส่วนนายเต็ง ศิริจันทร์ นอกจากจะรับผิดชอบหน่วยสกลนครแล้วยังมีหน่วยนครพนมด้วย⁴⁶

ในช่วงปี พ.ศ. 2488 นายเต็ง ศิริจันทร์ได้พาทำเลสร้างสนามบินในจังหวัดสกลนครไว้สองแห่งที่บ้านเต่างอยและบ้านตาดภูาง⁴⁷ ส่วนสนามบินแห่งแรกที่สร้าง

ขึ้นในภาคอีสานที่บ้านชานาคูหน่วยมหาสารคาม⁴⁸ (ปัจจุบันอยู่ในท้องที่จังหวัดกาฬสินธุ์) ขบวนการเลรีไทยโดยการนำของ นายเต็ง ได้ปฏิบัติมาด้วยดีโดยไม่ยอมปะทะกับญี่ปุ่น ถ้าไม่จำเป็นต้องรบคำสั่ง จากนายปรีดี พนมยงค์ ซึ่งต่อมา ค่ายเต่างอยแตก ที่ตัวเมืองสกลนคร มีทหารญี่ปุ่นที่โรงเรียนเทศบาล 1 และอื่นๆ มากทำให้ประชาชนกลัวทหาร ญี่ปุ่นจึงอพยพไปอยู่ตามไร่นา และนิคมบ้านนาอ้อย สภาพเมืองสกลนครจึงว่างเปล่า ทหารญี่ปุ่นกระจายทั่วไป และออกไปตามหมู่บ้านเพื่อหาข่าวทางการจึงสั่งให้ทุกหมู่บ้าน ตั้งเวรยามมีสัญญาณ เช่น กะหล่ำ โป่ง กลอง ให้สัญญาณเมื่อทหารญี่ปุ่นขึ้นไป เพื่อหน่วยงานอื่นจะทราบว่าการทหารญี่ปุ่นเดินทางไปไหน จะได้เตรียมตัวทัน

ฝ่ายทหารญี่ปุ่นหาข่าวมาหลายเดือน ยังมี ความสงสัย จึงติดต่อกับผู้ว่าราชการจังหวัดสกลนคร (นาย เติม ศิลป์) ขอขึ้นค้นทางบ้านเต่างอย นายเดิม ศิลป์ ได้นัดวันกับทหารญี่ปุ่น โดยให้ร้อยโทอิม ขึ้นสำรวจเป็นหัวหน้าพาทหารญี่ปุ่นขึ้นไป ก่อนถึงวันกำหนด นายเดิมได้ส่งข่าวถึงค่ายเต่างอย นายเต็งสั่งให้เรือและทำลายหลักฐานต่างๆ แล้วปลูกฝ้ายและพืชอื่นแทนสิ่งพลพรรค แยกย้ายกลับ ไม่ให้มีคนอยู่ สิ่งของก็ฝังและซ่อนมิดชิดอย่าให้ทหารญี่ปุ่นจับได้ นายเต็งได้ขี่ม้าไปยังบ้านโพนไฮ และสั่งให้นายสุพรรณและนางถนอมสิน ศิริจันทร์พานางนิวาคน ภรรยานายเต็งตามไปที่หลัง เพื่อพบนายเต็งตามกำหนด เมื่อถึงวันที่ทหารญี่ปุ่นจะไปตรวจค้นทางค่ายก็เรียบร้อยแล้ว ญี่ปุ่นไม่เห็นเป็นลักษณะค่ายเลยเห็นแต่พืชและต้นหญ้าขึ้นเต็มไปหมด ส่วนค่ายอื่นยังคงปกติ นายเต็งจึง ไปอยู่ตามค่ายอื่น⁴⁹

การปฏิบัติหน้าที่หัวหน้าเลรีไทยภาคอีสานของ นายเต็ง ศิริจันทร์ได้ประสบปัญหาอีกเรื่องหนึ่งกล่าวคือ เมื่อญี่ปุ่นใช้เครื่องบินตรวจการณ์พบสนามบินที่บ้านชานาคู

นาคุกกองทัพญี่ปุ่นได้นำเอาเรื่องสนามบินและพฤติกรรมที่หน้าสงสัยตามรัฐบาลไทย แม้รัฐบาลไทยจะให้การปฏิเสธ แต่ทหารญี่ปุ่นยังยืนยันจะมาตรวจ ซึ่งทำความลำบากใจให้แก่นายเตียงเป็นอย่างมาก เพราะการที่จะทำลายสนามบินที่ตนเองสร้างขึ้นด้วยหยาดเหงื่อของเสรีไทยนั้น เป็นสิ่งที่ทำลายจิตใจอย่างที่สุดและการทำลายสนามบินจะทำได้ด้วย วิธีใดก็ยังไม่รู้ด้วยซ้ำ⁵⁰ ในที่สุดนายสวล์ดี ตราซุ และนายสวล์ดี ตราซุสองพี่น้องเสรีไทยผู้ใกล้ชิด นายเตียงเสนอ ความคิดเห็นและขออาสาจัดการพรางสนามบินแห่งนี้ด้วย ขอฟลพรรค 500 คนให้ไปหากล้ามาคนละ 5 มัดแล้วเหลาไม้คนละอันทิ่มดินให้เป็นรู เอากล้าลงปักปลูกทำอยู่ แค่นี้ก็คืบหน้าขึ้นเองสนามบินกลายเป็นพุงนา รุ่งขึ้นทหาร ญี่ปุ่นร่วมกับทหารไทยบินขึ้นไปสำรวจพบแต่พุงนาทำให้นายเตียงและนายจำลองโง่อกไปเปเลาะหนึ่ง⁵¹

ต่อมาฝ่ายญี่ปุ่นได้ประกาศยอมแพ้สงครามต่อฝ่ายสัมพันธมิตร หน่วยเสรีไทยสกลนครภายใต้การนำของนายเตียง คีร์ชเนอร์ ได้รับคำสั่งจากนายปรีดี พนมยงค์ ให้เดินทางไปปลดอาวุธทหารญี่ปุ่นที่จังหวัดมุกดาหารและอุบลราชธานี นายเตียงได้นำขบวนการเสรีไทยหน่วยสกลนคร-นครพนมร่วมกันเดินสวนสนามที่สี่แยกโรงแรมเจริญสุข (ตลาดต้นตางวาง) สกลนคร โดยนายเตียงเป็นประธานรับการเดินสวนสนามก่อนพาเสรีไทยไปเดินสวนสนามฉลองชัยชนะที่กรุงเทพฯ โดยนายปรีดี พนมยงค์ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ได้เป็นประธาน

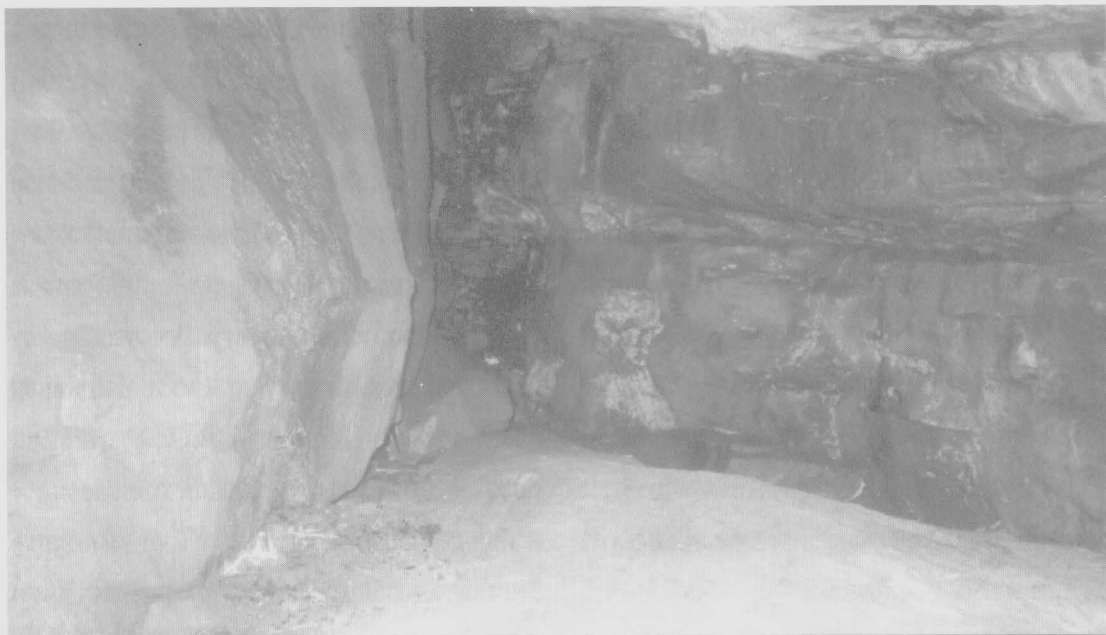
จึงอาจกล่าวได้ว่าจากบทบาททางการเมืองของผู้นำเสรีไทยภาคอีสานของนายเตียง คีร์ชเนอร์ที่ได้พยายามเคลื่อนไหวและต่อสู้ทางการเมือง ภายใต้บริบทของขบวนการเสรีไทย ได้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของขบวนการ ส่งผลให้ชื่อเสียงเกียรติภูมิของ นายเตียงได้รับการยอมรับในฐานะผู้มีบทบาทกล้าหาญเสียสละเพื่อประเทศชาติ

ดังปรากฏให้เห็นที่ความนิยมศรัทธาของประชาชน จากผลสะท้อนที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานทางการเมือง ของนายเตียง คีร์ชเนอร์ ในโอกาส ต่อมา

“นายเตียง คีร์ชเนอร์ กับสมญานาม ขุนพลภูพาน”

นายเตียง คีร์ชเนอร์ได้รับสมญานามจากสื่อมวลชนในขณะนั้นเป็น “ขุนพลภูพาน” จากเอกสารของนายสวล์ดี ตราซุ บันทึกว่าในคืนวันที่ 8 พฤศจิกายน 2490 นายเตียง คีร์ชเนอร์ เมื่อได้ทราบข่าว รัฐบาลหลวงธำรงนาวาสวัสดิ์ ถูกคณะรัฐประหารจับ นายเตียงได้ไม่รีรอรีบออกเดินทางมุ่งสู่เทือกเขาภูพานบ้านเกิดเป็นที่ตั้งหลักเมื่อถึงภูพานได้ นายเตียงก็ได้รับดมเหล่าพลพรรค ในท้องถิ่นนั้นเข้าอบรมเพื่อจะได้เล็ดรอดเข้ากรุงเทพฯ ทำการลอบโจมตีคณะรัฐประหารแย่งชิงอำนาจการปกครองคืน ขณะที่อบรมพลพรรคอยู่นั้น ได้ยินนายปรีดี พนมยงค์ ปราศรัยออกอากาศทางวิทยุกระจายเสียงจากสิงคโปร์ ห้ามมิให้พล พรรคต่อสู้กับคณะรัฐประหาร โดยอ้างว่าประวัติศาสตร์จะต่างพร้อย เพราะคนไทยฆ่ากันเองนายเตียงเป็นผู้เคารพ และศรัทธาต่อนายปรีดี พนมยงค์ เป็นอย่างยิ่งจึงได้ระงับการต่อสู้และได้เดินทางไปเคลื่อนไหวทางการเมืองอยู่บนเทือกเขาภูพานสกลนครบ้านเกิด และเรียกให้นายสนธิ ประสิทธิพันธุ์ และนายสวล์ดี ตราซุ ไปพบที่ลาดกะเมอเปลี่ยนแผนการต่อสู้ใหม่ โดยมอบให้นายสวล์ดีไปลักลอบก่อวินาศกรรมของทางราชการ เพื่อให้เป็นข่าว ในหน้าหนังสือพิมพ์ให้นานาชาติรู้ว่า มีการต่อต้านรัฐประหาร อยู่นานาชาติจะไม่ได้รับรองรัฐบาลที่มาจากการรัฐประหาร

นายสวล์ดี ตราซุ ได้ไปลักลอบถอดสลกรูเหล็กประกับรางรถไฟที่ป้ายหยุดรถบ้านหนองขอนแก่น แล้วคัดรางรถไฟให้แยกออกจากกัน แล้วเอาน้ำมันก๊าดชุบกระสอบป่านจุดไฟเผาไหม้หมอนคอสพานเหล็กห้วยไผ่พอเป็นพิธีไม่เกิดความเสียหายมาก ทำให้หนังสือพิมพ์

ถ้ำเสรีไทยบนเทือกเขาภูพาน จังหวัดสกลนคร เคยใช้เป็นที่เก็บอาวุธของเสรีไทย ระหว่างปี 2485 - 2488

สนามบินชาดนาคุ อ.นาคุ จ.กาฬสินธุ์ เคยใช้เป็นสนามบินของเสรีไทย เครื่องบิน Dakota ของฝ่ายสัมพันธมิตรเคยชนอาวุธมาลง 2 ครั้ง

ประโคนข้าวไปหลายวัน ทำให้นานาชาติไม่รับรองรัฐบาลที่มาจากการรัฐประหารจนกระทั่งจอมพล ป. พิบูลสงคราม ส่งทหารไปช่วยสหประชาชาติรบในประเทศเกาหลีและอนุญาตให้ อเมริกามาสร้างทางมิตรภาพจากสระบุรีถึงนครราชสีมา เพื่อเป็นทางยุทธศาสตร์สู่กับคอมมิวนิสต์อินโดจีน รัฐบาลรัฐประหารจึงได้รับการรับรองจากนานาชาติ

ฝ่ายรัฐบาลรู้ว่านายเตียง ศิริขันธ์ ขึ้นไปอยู่บนเทือกเขาภูพาน ได้ส่ง พ.ต.อ. หลวงพิชิต อรุณการไปเป็นผู้บังคับบัญชาการตำรวจภูธรจังหวัดอุดรธานี วางแผนตามล่านายเตียง ปรากฏว่า พ.ต.อ.หลวงพิชิต อรุณการใช้กำลังทหาร 5 กองพันจาก 5 จังหวัดที่ใกล้เคียงร่วมกับกองบังคับการตำรวจภูธรอุดรธานี ออกตามล่าค้นหา นายเตียงบนเทือกเขาภูพาน 2 เดือนเศษก็ไม่พบวี่แววใดๆ ที่จะพบตัวนายเตียงได้ จึงหันไปใช้นโยบายป่าเถื่อนเบียดเบียนชาวบ้าน โดยการจุดไฟอย่างข้าวบ้างก็ยิงสัตว์เลี้ยง เช่น หมู ไก่ เป็ด วัว ควาย ชาวบ้านมาประกอบอาหารโดยพลการ จับกำนันผู้ใหญ่บ้านและชาวบ้านมาข่มขู่ทำร้ายร่างกาย ให้อยอมรับสารภาพบอกที่หลบซ่อนนายเตียง แต่ก็ไม่มีผู้ใดยอมบอกจนกระทั่งนายเตียง ทนต่อความทรมานโหดร้ายของเจ้าหน้าที่ต่อชาวบ้านไม่ไหว จึงได้ติดต่อ คณะรัฐประหารไม่ไหวจึงส่งนายทองอินทร์ ภูริพัฒน์ ไปรับตัวเข้ามอบตัวผู้คิดในศาล การตามล่านายเตียง ศิริขันธ์ จึงยุติลงด้วยเหตุนี้สื่อมวลชนจึงให้สมญานามนาย เตียง ศิริขันธ์ ว่า **“ขุนพลภูพาน”** มีชื่อเสียงดังไปทั่วประเทศ และแถบอินโดจีน ผลการต่อสู้คดีศาลยกฟ้องทำให้พ้นมลทิน และกลับมามีบทบาททางการเมืองอีกในโอกาสต่อมา

จุดจบแห่งชีวิตทางการเมืองของขุนพลภูพาน

การกลับมามีบทบาทในสภาผู้แทนราษฎรสมัยที่ 4 พ.ศ. 2492 ของนายเตียง ศิริขันธ์ ยังคงรวมกลุ่มที่

มีแนวคิดสนับสนุนนายปรีดี พนมยงค์ ทำการโค่นอำนาจเผด็จการเนื่องจากการกลับเข้ามาใช้อำนาจทางการเมืองของจอมพล ป. พิบูลสงคราม ซึ่งขัดแย้งกับแนวคิดทางการเมืองของกลุ่มนายเตียง ศิริขันธ์ ที่ต้องการความยุติธรรมโดยผ่านทางรัฐสภา ดังเช่นที่ได้เคยต่อสู้มาแล้ว อีกทั้งการสูญเสียอำนาจของบรรดาผู้นำฝ่ายพลเรือน และฝ่ายทหารเรือที่ถูกกีดกันไม่ให้มีโอกาสทางการเมืองการเคลื่อนไหวต่อต้านรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม นำไปสู่ขบวนการประชาธิปไตย 26 กุมภาพันธ์ 2492 หรือที่เรียกกันว่า **“กบฏวังหลวง”**⁵³ นับเป็นความพยายามครั้งสำคัญของฝ่ายนายปรีดี พนมยงค์ ที่จะต่อต้านรัฐบาลซึ่งนายเตียงถือว่าเป็นปฏิปักษ์ที่ทำให้ลายระบอบประชาธิปไตยต่อมาได้ถูกฝ่ายรัฐบาลปราบปราม จับกลุ่มผู้ที่เอาใจฝักใฝ่ข้างนายปรีดี พนมยงค์อย่างถอนรากถอนโคนให้หมด โดยจอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้มอบอำนาจให้พลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์ เป็นผู้อำนวยการปราบปราม นายปรีดี พนมยงค์ ได้หลบหนีออกนอกประเทศจึงทำให้ถูกกักขังออกจากการเมืองโดยสิ้นเชิง⁵⁴ ส่วน 4 อดีตรัฐมนตรีเพื่อนร่วมอุดมการณ์ของนายเตียงได้แก่ ดร.ทองเปลว ชลภูมิ นายทองอินทร์ ภูริพัฒน์ นายถวิล อุดล และนายจำลอง ดาวเรืองถูกยิงตาย⁵⁵ ในกลางคืนวันที่ 3 มีนาคม 2492 ณ กิโลเมตรที่ 14-15 ถนนพหลโยธิน ฝ่ายตำรวจว่าเป็นการแย่งชิงผู้ต้องหาบนรถตำรวจระหว่างทาง⁵⁶ นับได้ว่าผลการปราบปรามและดำเนินคดีต่อสู้ผู้ต้องหา กบฏด้วยวิธีใช้ความรุนแรงครั้งนี้ก่อให้เกิดความสะเทือนขวัญต่อประชาชนอย่างยิ่ง

ส่วนนายเตียง ศิริขันธ์ หลังจาก 4 อดีตรัฐมนตรีถูกฆ่าตายอย่างทารุณ ยังคงดำเนินกิจกรรมทางการเมืองสืบทอดเจตนารมณ์ของกลุ่มต่อไป แต่ได้ถูกบีบให้ลดบทบาทลง ต่อมานายเตียงได้ถูกขจัดออกจากวิถีทางการเมืองโดยรัฐบาลได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติป้องกัน

กันการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ พ.ศ. 2495 ที่ต้องการมิให้มีการกระทำอันเป็นภัยต่อประเทศชาติและประชาชน ซึ่งเกิดจากการกระทำของพวกคอมมิวนิสต์และมิได้มีความประสงค์ที่จะปฏิบัติการต่อบุคคลใด ๆ อันเป็นการบั่นทอนเสรีภาพของพวกเขาเหล่านั้นรัฐบาลจะปราบปรามเฉพาะบุคคลที่ปรากฏหลักฐานอันชัดแจ้งว่าได้กระทำความผิดกฎหมาย⁵⁷ รัฐบาลภายใต้การดำเนินการโดย พล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ ได้จับกุมบุคคลที่เคยมีส่วนสนับสนุนทางการเมืองแก่ นายปรีดี พนมยงค์ ตลอดทั้งผู้เคยเข้าร่วมขบวนการเสรีไทยสายอีสาน โดยเฉพาะนายเตียง ศิริจันทร์ ถูกกล่าวหาว่ามีส่วนร่วมได้แก่ นายชาญ และนายเล็ก บุญนาค สองพี่น้องที่เคยมีประวัติขัดแย้งกับ พล.ต.อ.เผ่า มาก่อน และเป็นเพื่อนรักของนายเตียง สมัยทำงานเป็นเสรีไทยทั้งสามคนถูกฆ่าตายเมื่อเดือนธันวาคม พ.ศ. 2495 นำศพไปทิ้งที่ตำบลแก่งเลี่ยน อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี⁵⁸ อันถือว่ายุติบทบาททางการเมืองของนายเตียง ศิริจันทร์ โดยสิ้นเชิงด้วยวัยเพียง 43 ปี

สรุป

ตลอดระยะเวลาที่นายเตียง ศิริจันทร์ ได้ดำเนิน การตามวิถีทางการเมืองจะเห็นได้ว่า มีความตั้งใจอย่างแน่วแน่ที่จะสนับสนุนการปกครองระบอบประชาธิปไตย จากการเสนอร่างพระราชบัญญัติพรรคการเมือง พ.ศ. 2482 เพื่อให้มีพรรคการเมืองเกิดขึ้นในสยาม⁵⁹ และเป็น ผู้หนึ่งที่ ดำเนินการจัดตั้งพรรคสหชีพ ซึ่งเป็นพรรคที่มีแนวทางเด่นชัดด้านเสรีนิยมและสังคมนิยม (Socialism)⁶⁰ คล้ายกับเค้าโครงเศรษฐกิจของนายปรีดี พนมยงค์ การอภิปรายสนับสนุนร่างพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม (ฉบับที่ 9) ของรัฐบาล⁶¹ จนสำเร็จได้ชื่อว่าเป็น

ผู้ให้กำเนิดกรมประชาสัมพันธ์ นับเป็นการอภิปรายที่สร้างชื่อเสียงให้นายเตียงมากที่สุดในสภาฯ มีแนวคิดและบทบาททางการเมืองมีลักษณะมุ่งรักษาผลประโยชน์และมีความห่วงใยราษฎรในท้องถิ่นจังหวัดสกลนครเป็นสำคัญ ดังเห็นได้จากตั้งกระทู้ถามรัฐบาลให้ ความช่วยเหลือประชาชนชาวสกลทุกด้านเมื่อสภาปิดสมัยประชุมทุกครั้งนาย เตียงต้องรีบกลับสกลนครทันที ออกสู่ชนบทนำราษฎรสร้างสิ่งสาธารณประโยชน์ขึ้นในท้องถิ่นเป็นต้นว่า ถนนหนทาง ป่อน้ำ คูคลอง เขื่อนฝาย ตลอดจนการชลประทาน ไม่ว่า แห่งใด ตำบลใดในเขตพื้นที่จังหวัดสกลนครแทบทั้งสิ้นเป็น ต้นว่า ถนนนายเตียง ป่อน้ำนายเตียง คลองนายเตียง คูนายเตียง ฯลฯ ทำให้ประชาชนครุฑาต่อนายเตียงมาก

นอกจากนี้การมีส่วนร่วมสำคัญในการต่อต้านรัฐบาล โดยมีส่วนร่วมในการกบฏต่างๆ ตลอดจนการทำงานนอกสภาผู้แทนราษฎร เป็นหัวหน้าขบวนการเสรีไทยสายอีสานการทำความคุณประโยชน์ต่อประเทศเพื่อนบ้านโดยการก่อตั้งขบวนการกู้ชาติในอินโดจีน (กลุ่มพันธมิตรสันติบาตเอเชียอาคเนย์) ให้ความช่วยเหลือเสรีลาว กองโจรกู้ชาติ ญวน เขมร ฯลฯ เพื่อขับไล่จักรพรรดินิยม นำไปสู่เอกราช ประชาธิปไตยอันเป็นสิ่งที่นายเตียงปรารถนา ปัจจุบันคือกลุ่มอาเซียน ล้วนเป็นปัจจัยที่ส่งผลทำให้ นายเตียง ศิริจันทร์ เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มีบทบาทสำคัญคนหนึ่งในการเมืองไทยช่วง พ.ศ. 2480-2495 จึงสมควรยิ่งที่ทุกคน จะต้องตระหนักรำลึกถึงคุณูปการอันใหญ่หลวง ของนายเตียง ศิริจันทร์ ขุนพลภูพาน ที่มีต่อประเทศชาติและพี่น้องชาวสกลนคร

อดีตเสรีไทยสายสกลนคร มารวมพลกันอีกครั้งหนึ่ง ในงานแสดง แสง สี เสียง ขุนพลเตียง ศิริจันทร์ เมื่อ 8 ตุลาคม 2543 ณ สนามมิ่งเมือง จ.สกลนคร จากซ้ายไปขวา : เตียม ศิริจันทร์, อาคม พรหมสาธา ณ สกลนคร, สวัสดิ์ ทรายชู ค.วิสุทธิ บุญยกุล, สนิท ประสิทธิ์พันธ์, ประไพ ทรายชู และละม่อม ประสิทธิ์พันธ์

2 อดีตเสรีไทย จ.ส.ต. ผจก. ศิริมาศ (ซ้าย) และเตียม ศิริจันทร์ (ขวา) ถ่ายบริเวณหน้าถ้ำเสรีไทย บนเทือกเขาภูพาน สกลนคร

ฉบับเชิงอรรถ

¹ บทความนี้ปรับปรุงมาจากนายอภิสิทธิ์ กิจเจริญสิน “แนวคิดและบทบาททางการเมืองของนายเตียง คิริขันธ ฌมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดสกลนคร พ.ศ. 2480-2495” วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม พ.ศ. 2542 และบทความเรื่อง “บทบาททางการเมืองของขุนพลภูพานนายเตียง คิริขันธ” เอกสารประกอบการสัมมนา “หนึ่งศตวรรษปรดิ พนมยงค์” วันที่ 22-23 กรกฎาคม 2543 คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ในครั้งนั้นผู้เขียนได้ให้คำแนะนำที่ดียั้งจาก ผศ.ดร.ทวีศิลป์ สืบวัฒนง, อาจารย์ยุวดี ตปนิยากร, ผศ. ประสิทธิ์ แก้วสิงห์ และ ผศ.ธนอม ตะนา.

² สรศักดิ์ งามขจรกุลกิจ. **ขบวนการเสรีไทยกับความขัดแย้งทางการเมืองภายในประเทศไทยระหว่างพ.ศ. 2481-2492**. กรุงเทพฯ : สถาบันเอเชียศึกษา 2532 หน้า 36-39.

³ หัต ดาวเรือง. **ชีวิตและผลงานของ 4 อดีตรัฐมนตรี** (พระนคร : โรงพิมพ์อักษรศาสตร์, 2508) หน้า 7.

⁴ ประเสริฐ ปัทมสุคนธ์. **รัฐสภาไทยในรอบ 42 ปี (พ.ศ. 2475-2517)** กรุงเทพฯ : ชุมชนช่าง, 2517 หน้า 471.

⁵ สถาปน ศิริขันธ. “รำลึกถึงชีวิตคุณเฒ่าธนอม คิริขันธ”. ในหนังสือที่ระลึกงานพระราชทานเพลิงศพนางธนอมสิน คิริขันธ เป็นกรณีพิเศษ. (สกลนคร :

ก.พล. (1996) 2542) หน้า 7.

⁶ วิสุทธิ์ บุญกุล. “รำลึกถึงครูเตียง”, ใน **วีรบุรุษนักประชาธิปไตยขุนพลภูพาน เตียง คิริขันธ ผู้นำเสรีไทยภาคอีสาน** (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สุภาพใจ), 2540 หน้า 73

⁷ เทียม คิริขันธ. อายุ 81 ปี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, อภิสิทธิ์ กิจเจริญสิน เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 419/1 ถนนสุขเกษม ตำบลธาตุเชิงชุม อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร เมื่อวันที่ 25 มีนาคม 2542.

⁸ วิสุทธิ์ บุญกุล. อ้างแล้ว. หน้า 77.

⁹ เทียม คิริขันธ. อ้างแล้ว.

¹⁰ วิสุทธิ์ บุญกุล. อ้างแล้ว. หน้า 77.

¹¹ เทียม คิริขันธ. อ้างแล้ว.

¹² พริยา คุ้มณะศิริ. “แนวคิดและบทบาททางการเมืองของทองอินทร์ ภูริพัฒน์”. วิทยานิพนธ์ ปริญญา มหาบัณฑิต ภาควิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2533. หน้า 313.

¹³ สถาปน ศิริขันธ. อายุ 65 ปี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์. อภิสิทธิ์ กิจเจริญสิน เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 395 ถนนสุขเกษม ตำบลธาตุเชิงชุม อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร เมื่อวันที่ 27 มีนาคม 2542.

¹⁴ อนันต์ อมรรตชัย. **สังหารโหด 4 รัฐมนตรี**. (กรุงเทพฯ : องค์ศิลป์การพิมพ์) 2526. หน้า 80.

¹⁵ หัต ดาวเรือง. อ้างแล้ว. หน้า 6.

¹⁷ พริยา คุ้มณะศิริ. อ้างแล้ว. หน้า 13

¹⁸ สรศักดิ์ งามขจรกุลกิจ. อ้างแล้ว. หน้า 38.

¹⁹ นครินทร์ เมฆไตรรัตน์. “ระบอบรัฐธรรมนูญจอมพล ป. พิบูลสงคราม : การก่อรูปทางแนวคิดและความหมายทางการเมือง,” รัฐศาสตร์สาร.14(4) : 228-274 ; เมษายน, 2532.

²⁰ กองจดหมายเหตุแห่งชาติ. (2)สร. 35/19 ปีก 3. หนังสือพิมพ์เสรีราษฎร์. วันที่ 9 กรกฎาคม 2479. หน้า 4.

²¹ เตือน บุนนาค. **ท่านปรีดิรัฐบุรุษอาวุโสวางแผนเศรษฐกิจคนแรก.** (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์), 2501. หน้า 106.

²² ประเสริฐ ปัทมสุคนธ์. **รัฐสภาไทยในรอบ 42 ปี (พ.ศ. 2475-2517).** (กรุงเทพฯ : ช.ชุมนุมช่าง. 2517), หน้า 118-119.

²³ กองจดหมายเหตุแห่งชาติ.(2) สร.0201. 35.1/14. ใบปลิวเสียงทองของนายเตียง ศิริขันธ์. พ.ศ. 2480

²⁴ วิสุทธิ บุษกุล. “เมื่อข้าพเจ้าทำงานกับครูเตียง ศิริขันธ์” ใน **วีรบุรุษนักประชาธิปไตยขุนพลภูพานเตียง ศิริขันธ์ ผู้นำเสรีไทยภาคอีสาน.** (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สุภาพใจ, 2540). หน้า 54.

²⁵ เกื้อกุล ขวัญทอง. “พัฒนาการแนวความคิดสังคมนิยมในระบบพรรคการเมืองไทย พ.ศ.2511-2519.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต ภาควิชาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. 2539, หน้า 27.

²⁶ กองจดหมายเหตุแห่งชาติ. (2) สร. 0201. 35/19 ปีก 3. หนังสือพิมพ์เสรีราษฎร์. วันที่ 9 กรกฎาคม 2479. หน้า 4.

²⁷ เปลว สัจจามา. “34 ปีแห่งการถูกประหาร” ใน **ครุฑครอง จันดาวงศ์ ฆะตกรรมที่เลือกไม่ได้.** (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์พรรคพลังธรรม มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2539) หน้า 30

²⁸ อาคม พรหมสาขา ณ สกลนคร อายุ 81 ปี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, อภิสิทธิ์ กิจเจริญสิน เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 215/1 ถนนเปรมปรีดี ตำบลพระธาตุเชิงชุม อำเภอเมือง จังหวัดสกลนครเมื่อวันที่ 25 มีนาคม 2542.

²⁹ วิชัย บำรุงฤทธิ์. “อีสาน” ใน **เอกสารการสัมมนาประวัติศาสตร์อีสาน.** มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. 2521, หน้า 15.

³⁰ กองจดหมายเหตุแห่งชาติ.(2) สร.0201. 35.1/14. ใบปลิวหาเสียงของนายเตียง ศิริขันธ์. พ.ศ. 2481.

³¹ รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร.ครั้งที่ 21/2481 (สามัญ) สมัยที่ 2 ชุดที่ 2. 10 กันยายน 2481. หน้า 1450.

³² กองจดหมายเหตุแห่งชาติ.(2) สร.0201.35. 1/14. แลงการณ์เรื่องการยุบสภา โดยนาย เตียง ศิริขันธ์. พ.ศ. 2481. หน้า 2.

³³ กองจดหมายเหตุแห่งชาติ.(2) สร.0201. 35.1/14. แลงการณ์เรื่องราษฎรสกลนครเดือดร้อนและร้องทุกข์เสมอ.พ.ศ 2481.

³⁴ กองจดหมายเหตุแห่งชาติ.(2) สร.0201.35. 1/14. ใบปลิวเรื่องการหาเสียงของนาย เตียง ศิริขันธ์. พ.ศ. 2418.

³⁵ กองจดหมายเหตุแห่งชาติ .(2) สร.0201. 35.1/14 กล่อง 4 ปีก 18. ใบปลิวโฆษณาผู้สมัครรับเลือกตั้งสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดสกลนคร นายเตียง ศิริขันธ์. พ.ศ. 2481.

³⁶ แหล่งเดิม. หน้า 212.

³⁷ กองจดหมายเหตุแห่งชาติ.(2) สร.0201. 35/19 ปีก 2. หนังสือใหม่. วันที่ 14 กันยายน. หน้า 19.

³⁸ กองจดหมายเหตุแห่งชาติ.หน้าเดิม.

³⁹ พรวริรมณ์ เขียวกุล. **ประวัติศาสตร์ไทยสมัยใหม่เล่ม 1.** (กรุงเทพฯ : โอ.เอส.พริ้นติ้ง เฮาส์, หน้า 89.

⁴⁰ กรมวิชาการ. **ขบวนเสรีไทย.** (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2518). หน้า 4.

⁴¹ สมบูรณ์ คนฉลาด. **ไทยกับสถานการณ์สงครามโลกครั้งที่ 2** (พระนคร : ศิลปบรรณไตร, หน้า 570.

⁴² สวัสดิ์ ตราชู. **ลัษสุดยอดเมื่อข้าพเจ้าเป็นเสรีไทยกับขุนพลภูพาน เตียง ศิริจันทร์.** (กรุงเทพฯ : พิมพ์, 2527). หน้า 15.

⁴³ แอนดรูว์ กิลคริสต์. **ลัษสุดยอดเสรีไทยจากอังกฤษ.** แปลโดยดุสิต บุญธรรม. (กรุงเทพฯ : เทพอักษรการพิมพ์, 2527). หน้า 335.

⁴⁴ สวัสดิ์ ตราชู อายุ 82 ปี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, อภิสัทธี กิจเจริญสิน เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 40/937 ซอย ก/7 หมู่บ้านประชาชนเวศน์ 3 อำเภอเมือง จัหวัดนนทบุรี เมื่อวันที่ 13 กรกฎาคม 2542.

⁴⁵ อ้วน นาคทรพร. “หลังจากเสรีไทยในจังหวัดอุดรธานี” ใน **จุลสารโครงการตำราสังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์.** 2519, หน้า 68.

⁴⁶ ประจิต วราภรณ์. **วรรณกรรม “เสรีไทย”** (กรุงเทพฯ : ลามัคคีสาร (ดอกหญ้า) 2540, หน้า 128.

⁴⁷ นายฉันทนา (นามแฝง). **XO.Grop เรื่องภายในขบวนเสรีไทย.** (กรุงเทพฯ : สารศึกษาการพิมพ์, 2522), หน้า 289.

⁴⁸ กรมวิชาการ. **อ้างแล้ว.** หน้า 156.

⁴⁹ เอกสารบันทึกของนายเทียม ศิริจันทร์.

⁵⁰ วิรุทธิ์ บุญกุล. อายุ 80 ปี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 483 ซอยจุฬาลิมพันธ์ ถนนพระราม 9 เขตห้วยขวาง กรุงเทพฯ : เมื่อวันที่ 14 กรกฎาคม 2542.

⁵¹ สวัสดิ์ ตราชู. **อ้างแล้ว.** หน้า 157.

⁵² อติเรก บุญคง. **บทบาทของขบวนการเสรีไทยสายอีสานและบทบาททางการเมืองของสมาชิกหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 พ.ศ. 2484-2495.** ปรินญา นิพนธ์. 2536 หน้า 53.

⁵³ สุทธชัย ยัมประเสริฐ. “การเคลื่อนไหวทางการเมืองที่ต่อต้านรัฐบาลสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม พ.ศ. 2491-2500.” วิทยานิพนธ์อักษรศาสตร์มหาบัณฑิต อ.บ. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2532, หน้า 126.

⁵⁴ สว่าง ลานเหลือ. **37 ปีแห่งการปฏิวัติ.** (ธนบุรี : โพธิ์สามต้นการพิมพ์, 2512). หน้า 348.

⁵⁵ อนันต์ อมรรตัย. **สังหารโหด 4 รัฐมนตรี.** (กรุงเทพฯ : เอเชีย, 2526) , หน้า 84.

⁵⁶ นรนิติ เศรษฐบุตร. “การเมืองการปกครองไทย พ.ศ. 2490-2500” ใน **เอกสารสอนชุดวิชาประวัติศาสตร์สังคมและการเมืองไทย** มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช หน่วยที่ 12. 2527, หน้า 649.

⁵⁷ กองจดหมายเหตุแห่งชาติ. **บก.สูงสุด 1/668.** พระราชบัญญัติป้องกันการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์. พ.ศ. 2495.

⁵⁸ ณรงค์ ไตรวัฒน์. **เบื้องหลังการเมืองยุคหมื่น.** (กรุงเทพฯ : อุดมศึกษา, 2517). หน้า 184.

⁵⁹ รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร. ครั้งที่ 4/2482 (สามัญ) สมัยที่ 2 ชุดที่ 2. 22 กรกฎาคม 2482. หน้า 37.

⁶⁰ ขจัดภัย บุรุษพัฒน์. **การเมืองและพรรคการเมืองของไทย.** (พระนคร : บางสะแกการพิมพ์, 2511). หน้า 181.

⁶¹ รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร. ครั้งที่ 9/2483 (สามัญ) : สมัยที่ 2 ชุดที่ 3. 22 สิงหาคม 2483. หน้า 503.

ขุนพลเตียง คีร์ซัน (ซ้าย) ส.ส. นักสู้แห่งสกลนคร ผู้นำเสรีไทยสายอีสาน กับทองอินทร์ ภูริพัฒน์ (ขวา) ขุนพลแห่งอีสานใต้ ที่ร้านกาแฟใจกลางเมืองสกลนคร ในวันที่เตียง คีร์ซัน ได้รับการประกันตัวคดีที่ถูกยึดเย็ดให้เป็นกบฏแบ่งแยกดินแดน และท้ายสุดทั้งสองท่านก็ถูกล้างหาวอย่างทารุณ เป็นรางวัลตอบแทนการกู้ชาติ

รางวัลผลตอบแทนการทำงานกู้ชาติที่เสรีไทยกลุ่มหนึ่งได้รับ คือการตีตรวนล่ามโซ่ และถูกยึดเย็ดข้อหากบฏแบ่งแยกดินแดน คนกลาง (ตัวสูงสุด) คือ มีชัย (มาลี) อาสาเสน อดีตเสรีไทย ถ่ายบริเวณด้านหน้าสถานีตำรวจภูธรจังหวัดสกลนคร

เสวนาเรื่อง “ชีวิตและบทบาททางการเมือง ของขุนพลภูพาน เติง ศิริพันธ์”*

ผศ.นิพนธ์ อินสิน อธิการบดีสถาบันราชภัฏ
สกลนคร : การบ่มัธยมศึกษาพระคุณเจ้าและการเรียนท่าน
ผู้มีเกียรติที่เคารพทุกท่าน โครงการที่จัดเสวนาได้แก่
เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่น เรื่องของท่านเติง ศิริ
พันธ์ครั้งแรกพูดคุยกันในส่วนที่เป็นประวัติในช่วงชีวิตวัย
เยาว์วัย ครั้งนี้ก็เป็นรอบที่ 2 เราจะได้คุยกันต่อใน
ประเด็นที่มีประโยชน์และลึกซึ้งมากขึ้น ในนามของ
สถาบันราชภัฏสกลนคร ขอต้อนรับท่านผู้มีเกียรติทุกท่าน
ด้วยความยินดี และซาบซึ้งเป็นอย่างยิ่งที่ได้กรุณา
สละเวลา อันมีค่ามา บอกเล่าถึงสิ่งที่เกิดขึ้น สิ่งที่
ท่านได้ประสบได้ผ่านพบด้วย ตนเองมา เพื่อบันทึกไว้
เป็นส่วนหนึ่งของประวัติศาสตร์ท้องถิ่น บ้านเรา
ประวัติศาสตร์ของเมืองสกลนครประวัติศาสตร์ของ
ประเทศชาติเราเพื่อรุ่นลูกหลานที่เป็นนักเรียน นัก
ศึกษา ครูบาอาจารย์จะได้รับรู้ข้อมูลเหล่านี้ในทางที่ถูก
ต้องเป็นจริง แทนที่จะรับรู้ในข้อมูลที่เหมือนกับพร่า
เลือนอยู่ในบางตอน ทุกท่านก็จะทำให้ภาพเหล่านั้น
กระจ่างขึ้น ซึ่งจะเป็นคุณูปการอย่างยิ่งต่อลูกหลาน
ของเราในอนาคต ต่อการเรียนรู้ถึงรากเหง้าของพวกเขา
เราทุกคน ในรุ่นต่อ ๆ ไปผม ขอมอบหน้าที่ในการดำเนิน
รายการผ่านท่านรองอธิการบดี เลยครับ

ผศ.สุรัตน์ วรารักษ์รัตน์ : กราบขอบพระคุณ

ท่านอธิการบดีเป็นอย่างสูง ท่านแขกผู้มีเกียรติที่เคารพ
วันนี้เป็นวันที่สำคัญวันหนึ่งของประวัติศาสตร์สกลนคร
และประวัติศาสตร์อีสานด้วย สิ่งที่เราสกลนครภาคภูมิใจ
มาตลอดช่วงระยะเวลาไม่ต่ำกว่า 50 ปี ที่ผ่านมาก็คือ **เรื่อง
ราวของขบวนการเสรีไทย** ซึ่งสกลนครนั้นเป็นศูนย์กลาง
ของเสรีไทยภาคอีสานแต่สิ่งที่ลึกไปกว่านั้นก็คือ ทำให้เกิด
มีวีรบุรุษขึ้นมากมายหนึ่งก็คือ **ขุนพลเติง ศิริพันธ์** ซึ่งเป็น
เรื่องที่สำคัญมาก สำหรับรายการวันนี้ ทางคณะดีมีความ
เห็นว่าน่าจะได้มีการบันทึกเทปโทรทัศน์ไว้เพื่อใช้เป็นส่วน
หนึ่งของการเรียนการสอนรายวิชาแห่งอารยธรรม
สกลนคร เพราะฉะนั้น วันนี้เราจะคุยกันตั้งแต่เริ่มต้น
เหตุการณ์มาจนกระทั่งถึงสิ้นสุดยุคของขุนพลเติงศิริพันธ์
ซึ่งเป็นช่วงระยะเวลาที่ยาวนานมาก ทั้งนี้เพื่อให้เนื้อหา
ติดต่อกันและช่วยให้ นักศึกษาสามารถใช้เทป ม้วนนี้เป็น
สื่อประกอบการเรียนการสอนได้

ก่อนอื่นผมขออนุญาตปูพื้นฐานทางประวัติ
ศาสตร์เล็กน้อยว่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในช่วงปี พ.ศ. 2482
ที่เกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 ประวัติศาสตร์ตอนนี้ทุกคนรู้
ว่าการเกิดสงครามโลกครั้งนี้ทำให้เกิดสงครามย่อยขึ้น
มาในภูมิภาคที่เรียกว่า **สงครามมหาเอเซียบูรพา** ซึ่งเกิดขึ้น
ในปี พ.ศ. 2484 ในช่วงนี้เองที่ญี่ปุ่นยกกองทัพเข้า
ประเทศไทย จะเป็นเพราะเหตุความจำเป็นหรือความเสื่อม
ใสต่อญี่ปุ่นก็ตามที มีประเด็นถกเถียงกันว่า จอมพล

*ถอดเทป เสวนา “ชีวิตและบทบาททางการเมืองของขุนพลภูพานเติง ศิริพันธ์” จัดโดย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
สถาบันราชภัฏสกลนคร ณ ห้องประชุมรุ่งอรุณ (ส.1) เมื่อวันที่ 1 กันยายน 2543 ผู้ร่วมเสวนาประกอบด้วยผู้เคยร่วมงานการเมือง
ใกล้ชิดกับเติง ศิริพันธ์ และอดีตเสรีไทยสายสกลนคร

ป. พินุลสงครามเลื่อมใสญี่ปุ่นใช้หรือไม่ บางคนบอกว่าจอมพล ป. เลื่อมใสความกล้าหาญเข้มแข็งของกองทัพญี่ปุ่นจริง ๆ จึงได้ร่วมเป็นพันธมิตรด้วย บางคนก็บอกว่าถูกบีบบังคับด้วยความจำใจ อย่างไรก็ตามแล้วแต่ในที่สุดก็เกิดขบวนการที่เราเรียกว่า ขบวนการร่วมมือญี่ปุ่นโดยการเห็นสัญญา จุดนี้เองที่ทำให้เกิดพันธะระหว่างประเทศไทยกับญี่ปุ่นและในขณะเดียวกันเมื่อเกิดปัญหาขึ้นมาก็มีคำถามว่า พันธะต่าง ๆ เหล่านี้ถ้าลงท้ายด้วยความพ่ายแพ้แล้วประเทศไทยจะเป็นอย่างไรบ้าง

ท่ามกลางวิกฤตเหล่านี้ เราโชคดีที่มีขบวนการหนึ่งเกิดขึ้นที่เรียกว่า**ขบวนการเสรีไทย** ซึ่งเป็นขบวนการที่ใหญ่มากและมีแทบทุกจังหวัดสกลนครเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีการตั้งกองบัญชาการที่สำคัญ ควบคุมขบวนการเสรีไทยทั้งภาคอีสานเบื้องหลังลึก ๆ ลงไปนั้นขบวนการเสรีไทยนั้นมีบุคคลผู้หนึ่งที่สำคัญ คือ คุณเตียง ศิริขันธ์ เป็นที่น่าเสียดายว่าคุณเตียง ศิริขันธ์ มีอายุเพียงประมาณ 43 ปี ก็ถึงแก่กรรมเมื่อ พ.ศ. 2495 อย่างไรก็ดี ประวัติศาสตร์ของขุนพลเตียง ศิริขันธ์ ซึ่งเป็นชาวสกลโดยแท้ก็ยังเป็นที่ทราบกันไม่เท่าไรนักโดยเฉพาะอย่างยิ่งในอนุชนรุ่นหลังเราจะพบว่าบางคนไม่รู้ถึงขุนพลเตียงเลยทั้ง ๆ ที่บุคคลผู้นี้ เป็นคนที่กู้ชาติให้พ้นจากการกดขี่ข่มเหงของชาติตะวันตกเมื่อแพ้สงคราม แต่**ขบวนการเสรีไทย**นี้เองที่ทำให้**สหรัฐอเมริกา อังกฤษและฝรั่งเศส ตัดสินใจผ่อนหนักผ่อนเบาแก่ประเทศไทยเรา เพราะฉะนั้นขุนพลเตียง จึงเป็นบุคคลที่มีความสำคัญมาก** ผมคิดว่าเราจะเริ่มต้นด้วยการ ศึกษาประวัติของคุณเตียง ศิริขันธ์ ด้วยประโยคคำถามง่าย ๆ ว่า คุณเตียง ศิริขันธ์ เป็นคนที่มีสติปัญญาเฉียบแหลมมาโดยตลอด เรียนหนังสือเก่งความสามารถต่าง ๆ เหล่านี้ เราจะสะท้อนออกมาโดยดูประวัติการศึกษาของคุณ เตียง ตั้งแต่ประถมมัธยม จนกระทั่งกลับออกมาเป็นครูอาจารย์ ที่อุดรธานี ช่วงแรกนี้

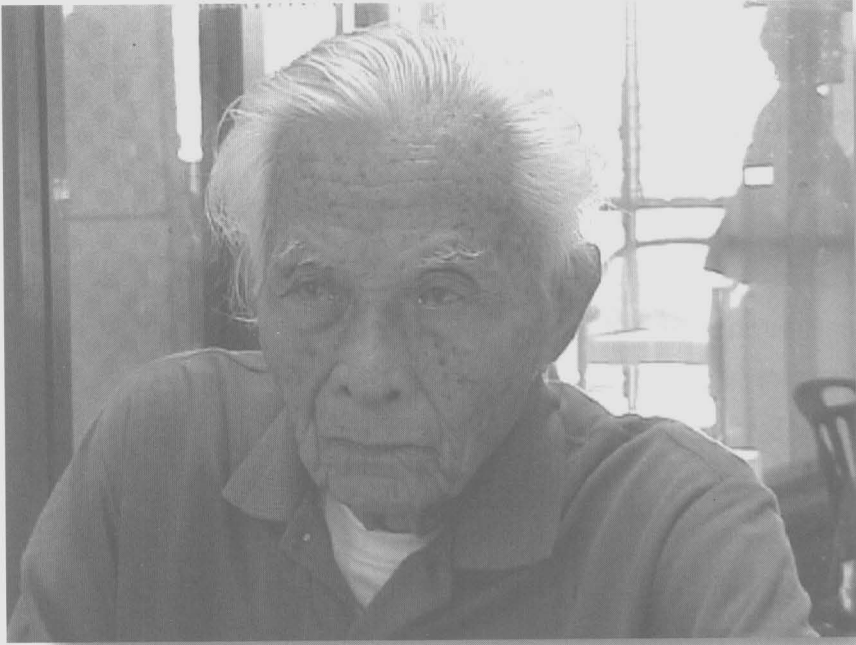
ผมอยากหาผู้ที่สนใจจะเริ่ม นำอภิปรายเกี่ยวกับประวัติกำเนิดของคุณเตียง ศิริขันธ์ นับตั้งแต่ได้มีการที่คุณพ่อ คุณแม่ออกไปค้าขายในต่างแดน จนกระทั่งได้ร่ำเรียนที่โรงเรียนสกลราชวิทยานุกูล ไม่ทราบ ว่าท่านใดจะเริ่มต้นก่อนในช่วงนี้ ผมขอเชิญคุณเทียม ศิริจันทร์ ครับ

คุณเทียม ศิริจันทร์² : ผมขอเรียกว่าพี่เตียงครับ ผมได้ทราบจากพ่อและ**อาจารย์แก้ว หอมไกรลาศ**³ ว่าพี่เตียง สมัยเด็กเรียนเก่งตั้งแต่ประถมถึงมัธยม 3 ที่เรียนอยู่สกลนครมีข้อสงสัยอะไรก็มักถามครูหรือถามเพื่อนที่รู้จักชอบเป็นผู้นำเพื่อน ๆ ตั้งแต่สมัยเด็ก ๆ เคยมีพรรคพวกเยอะแยะระหว่างเรียนที่สกลนคร ต่อมาตั้งแต่มัธยม 4-6 ก็ไปเรียนที่อุดรธานี

ผศ.สุรัตน์ วราภรณ์⁴ : ในช่วงนี้ขอทราบเรียนศ.วิสุทธิ ช่วยเสริมเกี่ยวกับระบบการศึกษาในช่วงนั้นว่าจัดการอย่างไร ทั้งระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา

ศ.วิสุทธิ บุญกุล⁵ : ถ้าพูดถึงระบบการศึกษาสมัยนั้น มีถึงระดับปริญญา การเรียนก่อนหน้าเข้ามหาวิทยาลัย มีอยู่ 12 ปี แต่นี้เราก็มีชั้นประถม 1-6 และมัธยม 1-6 รวมเป็น 12 ปี สมัยนั้นก็แบ่งเป็น 12 ปีเหมือนกัน แต่การแบ่งนั้นแบ่งแบบนี้ครับ พอเริ่มเข้าชั้นเรียนจะอยู่ชั้นมูล 1 แล้วก็ขึ้นชั้นประถม ปี 1-2-3 แล้วจึงขึ้นชั้นมัธยมอีก 8 ปี แบ่งออกเป็นมัธยมตอนต้น 3 ปี มัธยมตอนกลาง 3 ปี และมัธยมตอนปลายอีก 2 ปี รวมทั้งหมด 12 ปี การศึกษาภาคบังคับนั้นมียกชั้นประถมปีที่ 5 แต่คนที่ต้องการ จะเรียนชั้นมัธยมนั้น หลังจากเรียนถึงชั้นประถม 3 แล้วก็สามารถเรียนชั้นมัธยมได้ ต่อมาก็เปลี่ยนแปลงแทนที่จะเป็นชั้นมูลบวกกับประถม 1-2-3 และมัธยม 1-8 กลายเป็นประถม 1-4 ชั้นมูลไม่มีเป็นชั้นมัธยมเลยแต่รวม ความแล้วก็คือ 12 ปี

อย่างครูเตียง เท่าที่ผมทราบขอ.เสริมที่พี่เทียม

สนิท ประสิทธิพันธ์ รองแม่ทัพกองทัพลเรือรบแห่งขบวนการเสรีไทยอีสาน
ผู้ปฏิบัติงานใกล้ชิดกับขุนพลเต็ง ศิริพันธ์ (ภาพนี้ถ่ายขณะอายุ 91 ปี)
เมื่อ 8 ตุลาคม 2543

เสรีไทยหญิง ประไพ ตราชู ภรรยาสวัสดิ์ ตราชู และสนิท ประสิทธิพันธ์ (ขวา)
(ถ่ายเมื่อ 8 ตุลาคม 2543 งานทำบุญอุทิศส่วนกุศลแก่ 4 อดีตรัฐมนตรี
และครูครอง จันดาวงศ์ ครูทองพันธ์ สุทธิมาศ ณ สถาบันราชภัฏสกลนคร)

พูดก็ได้ยินว่าเรียนอยู่ที่สกลนครถึงชั้นมัธยม 3 แล้วก็ไปเรียนต่อที่อุดรธานี ถึงชั้นมัธยม 6 การศึกษาต่อจากนั้นของครูเท่าที่ทราบก็คือเรียนประโยคครูประถม (ป.ป.) ที่โรงเรียนฝึกหัดครูวัดบวรนิเวศน์ หลังจากนั้นเข้าเรียนต่อที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยอีก 3 ปี เหตุที่เรียนที่มหาวิทยาลัย 3 ปีก็เพราะว่าในสมัยที่ตั้งจุฬาลงกรณ์ฯ ใหม่ เมื่อ พ.ศ. 2459 คณะของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีเพียง 4 คณะ คือคณะอักษรศาสตร์และวิทยาศาสตร์ คณะวิศวกรรมศาสตร์ ตอนแรกชื่อว่าคณะโยธาวิศวกรรมศาสตร์ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ และคณะรัฐประศาสนศาสตร์ 3 คณะหลังมีปริญญา แต่คณะอักษรศาสตร์และวิทยาศาสตร์ไม่มีปริญญา เพราะตั้งขึ้นเพื่อที่จะสอนภาษาอังกฤษ ฝรั่งเศส และประวัติศาสตร์รวมทั้งสอนคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ได้แก่เคมี ชีวะ ฟิสิกส์ ให้แก่นิสิตคณะอื่นๆ ต่อมาคณะนี้มีหน้าที่ผลิตครู การผลิตครูนั้นมีหลักสูตร 3 ปี เมื่อจบแล้วได้ประกาศนียบัตรประโยคครูมัธยม (ป.ม.) หลังจากนั้นกระทรวงศึกษาธิการจึงได้เริ่มการสอบวิชาชุดครู มีชุดครูประถม และชุดครูมัธยม แต่ว่าเดิมที่สมัยครูเตียบดูเหมือนจะยังไม่มีการสอบชุดครู หลังจากครูเตียบจบแล้วปีหรือ 2 ปีก็เริ่มมีการสอบชุดครู

ผศ.สุรัตน์ วรางค์รัตน์ อยากให้คุณที่อาคมช่วยเสริมเกี่ยวกับชีวิตของครูเตียบ ที่อยู่อุดรฯ มี 2 ช่วง คือช่วงไปเรียนและช่วงที่กลับมาเป็นครู ความคิดทางการเมือง ของครูเตียบ เริ่มหรือยังทั้ง 2 ช่วง ในช่วงที่เรียนและที่ หลังจากก็กลับมาเป็นครู ที่อุดรมีข้อมูลอะไรบ้างที่บ่งชี้ว่า ครูเตียบมีความคิดเรื่องความยุติธรรม ประชาธิปไตย และการช่วยเหลือคนยากจน

อาคม พรหมสาธา ณ สกลนคร⁵ : อาจารย์เตียบตอนเรียนที่อุดรธานี นั้นผมยังไม่ทราบ ผมทราบแต่เพียงว่าตอนท่านกลับมาเป็นครู พ.ศ. 2477 ผมได้ไปเรียนที่อุดร มีท่าน ม.ล. มานิจ ขุมสาย ซึ่งสำเร็จจากมหาวิทยาลัย

ลัยอ็อกซ์ฟอร์ด ประเทศอังกฤษมาเป็นอาจารย์ใหญ่ในตอนนั้นภาคตะวันออกเฉียงเหนือไม่มีอาจารย์ใหญ่ มีแต่ครูใหญ่ม.ล. มานิจเป็นอาจารย์ใหญ่คนแรกของจังหวัดอุดร เดิมที่เรียกว่ามณฑลอุดร พออาจารย์เตียบย้ายมาก็คือเป็นผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่เพียงคนเดียว ผมเป็นศิษย์ผมซาบซึ้งในตัวอาจารย์เตียบ เด็กนักเรียนที่สกลราชวิทยานุกูล ครูสอนผมก็ดีทุกคนไม่ใช่ไม่ดี แต่พอไปเรียนที่อุดรผมรู้สึกว่าคุณ **อาจารย์เตียบ อาจารย์นวาง เอี่ยมศิลา** ก็ตาม **อาจารย์ปิ่น แก้วมัตย์** ก็ตามมีวิธีการสอนอย่างดีอย่างใจ โดยเฉพาะอาจารย์เตียบในตอนนั้นผมไม่ภาษีภาษาอะไร แต่มาตอนหลังจึงรู้ว่าเนื้อแท้ของ**อาจารย์เตียบอดิษฐ์ ความเป็นธรรมชาติเป็นประชาธิปไตย**ให้แก่เด็กนักเรียน

ผมจะขอยกตัวอย่างเช่น นักเรียนร่วมรุ่นของผมคนหนึ่งชื่อ “**เตียม**” แต่อายุมากกว่าผม มีสายเลือดเป็นชาวเวียตนามซึ่งเคยเป็นเด็กนักเรียนอยู่ที่โรงเรียนญวนในสกลนคร ตอนนี้อยู่ที่โรงเรียนญวนนั้นอยู่บริเวณศูนย์จักรกลของเทศบาล ใกล้ๆ กับมเหล็กษ์ ทางทิศตะวันออกของโรงเรียน แล้วไปเรียนต่อที่อุดร คุณเตียมทำอะไรชอบให้ทำด้วยความเสมอภาค อย่าให้มีระบบเจ้าขุนมูลนาย เขาไม่ชอบ เพราะตอนนั้น พ.ศ. 2477 เพิ่งเปลี่ยนแปลงการปกครอง มาได้ 2 ปี ระบบเจ้าขุนมูลนายยังติดอยู่ ท่าน ม.ล. มานิจ นอกจากเป็นอาจารย์ใหญ่แล้ว ยังเป็นผู้ตรวจการศึกษามาตรวจการศึกษาอยู่จังหวัดต่างๆ กลับไปทราบข่าวว่านาย เตียมชอบประชุมนักเรียน ด้วยการให้ความคิดว่าถ้าครูบาอาจารย์ไม่ให้เป็นธรรม เราอย่ายอมเราต้องต่อสู้ เราต้องกล้าพูดกล้าเสนอแนะต่อครูบาอาจารย์ นายเตียมให้เพื่อนของผมชื่อนายรังสรรค์เอง แดงค้อนเดียวขึ้นไปแขวนไว้บนต้นไม้ที่ตลาดศรีคุณเมือง เพื่อนของผมไม่รู้ภาษาอะไร เขาให้คำชมก็เอาขึ้นไปร้องอันนั้นก็รู้ว่ามีความหมายอะไร แต่ผู้ที่ศึกษาทางการเมืองจะรู้ว่าเป็นฝ่ายคอมมิวนิสต์ ม.ล.มานิจทราบข่าวก็

สวัลดี ตราชู เสรีไทยสายสกลนคร ผู้ทำงานใกล้ชิดกับ เตียง คิริซันต์

ปรีชา ธรรมวินทร คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
สถาบันราชภัฏสกลนคร

ว่าเป็นคอมมิวนิสต์แล้วจะทำโทษจะโบย 12 ที โบยยังไม่พอจะไล่ออกจากโรงเรียน อาจารย์เตียงก็ค้านว่า เอาละถึงแม้อาจารย์ ใหญ่เห็นว่ามีความผิดควรจะทำโทษเพียงอย่างเดียวถ้าจะโบย 12 ทีแต่ต้องให้เขาเป็นนักเรียนอุดรพิทยานุกูลต่อไป ไม่ใช่ว่าโบยด้วย ไล่ออกจากโรงเรียนด้วยจาริกชื่อในหนังหมา สมัยนั้นมีการจาริกชื่อในหนังหมาด้วย ต้องให้เอาอย่างเดียวเอา 2 อย่างไม่ให้ความเป็นธรรมแก่เด็ก เมื่อค้านกันเสียงกันแล้วพวกอาจารย์ปัน แก้วมาตย์ อาจารย์ญวง เอี่ยมศิลา ก็เข้าข้างอาจารย์เตียง ม.ส. มานิจก็ต้องยอมตาม มีสถานเดียวคือไล่ออกจากโรงเรียนแต่ไม่โบยครับ

นอกจากนั้นอาจารย์เตียงยังมีแนวโน้มทำให้เด็กนักเรียนมีความกล้า อยู่ที่สกลนครไม่เคยมี ยกตัวอย่างพวก ครูบาอาจารย์มีการโต้ว่าทักกันแล้วก็ให้นักเรียนฝึกโต้ว่าทักด้วย แล้วให้นักเรียนหัดพูดสนับสนุน ผมยังคิดภายหลังว่าอาจารย์เตียง ปู่กุงฝั่งนิสัยเด็กให้กล้าพูด กล้าทำกล้าเสนอแนวความคิด สมัยนั้นท่าน แคล้ว นรปติ ส.ว. ขอนแก่นก็เป็นลูกศิษย์ แต่เป็นคนตื้อหัวรั้น วงศ์ พลนิกร ก็เป็นลูกศิษย์อาจารย์เตียง พ.อ. สมคิด ศรีสังคม ส.ว. อุดรธานี ก็เป็นลูกศิษย์ด้วย ผมจึงมาคิดภายหลังว่า อาจารย์เตียงมีแนวโน้มอยากจะให้เด็กเป็นประชาธิปไตย และต้องเป็นตัวแทนของประชาชน ลูกศิษย์รุ่นนั้นของอาจารย์เตียงพอโตขึ้นก็มาสมัครผู้แทนกันเยอะ ส่วนอย่างอื่นนั้นผมยังนิยมชมชอบที่อาจารย์เตียง ท่านพูดจะฉานเป็นที่น่าสนใจและเก่งด้วยผมเชื่อว่าภาษาอังกฤษก็เก่งมาก ภาษาไทยก็เก่ง เมื่อท่านเป็นผู้แทนนั้น ท่านล้าลึกมาก ผู้แทนทุกคนจะเป็นหลานเหลนก็มาถึงเทียบกับอาจารย์เตียงแล้วใกล้เคียงมากครับ

ตอนหลังอาจารย์เตียงถูกจับข้อหาคอมมิวนิสต์ ร่วมกับอาจารย์ญวง เอี่ยมศิลา อาจารย์ปัน แก้วมาตย์ อีกคนเป็น ครูโรงเรียนราชินูทิศ ชื่อสุทัศน์ สุวรรณทัต รวม 4 คน แต่อาจารย์เตียงหลุดพ้นข้อหาเพียงคนเดียว ผมเคยถามว่าทำไมอาจารย์จึงหลุด อาจารย์บอกว่าได้ให้เหตุผลอย่างดี เขาหาว่ามีหัวคอมมิวนิสต์ที่บ้านอาจารย์ มีตำราภาษาอังกฤษเยอะเกี่ยวกับลัทธิการเมืองอาจารย์ บอกว่ามีไว้เพื่อศึกษามีใช้นิยมชมชอบเราจะศึกษา เพื่อเรียนรู้ ผิดด้วยหรือที่มีตำราคอมมิวนิสต์อยู่ในบ้านและที่ทำงาน การศึกษาเพื่อการเรียนรู้และเกิดปัญญาต้องให้อิสระแก่คน คนสามารถศึกษาเรียนรู้ได้ทุกภาษา ยิ่งดีอาจารย์เตียงให้การทำงานนี้ เลยหลุดเพียงคนเดียว คนอื่นติดคุกหมด

พระจำลอง นวลมณี⁶ : เรื่องของพี่เตียงนี้ อาตมาอยู่สกลนครไม่ได้ไปเรียนอุดร รู้เกี่ยวกับพฤติกรรมและความสามารถโดยเฉพาะเป็นนักพูด นักจิตวิทยา รู้ใจคนพูดถูกใจคนหมด ไม่ว่าเด็กผู้ใหญ่ชาวบ้านจึงชอบการพูดดึงดูดผู้ฟังเสียงท้าวหาญเสียงดังเด็ดขาดปลุกใจคน กลับจากสภาผู้แทนราษฎรทุกครั้ง จากอุดรตรงผ่าน สว่างแดนดินเอาคำพูดจากการประชุมสภา มาเล่าให้ชาวบ้านฟังถูกอกถูกใจคน จากสว่างแดนดินมาพรรณานิคมก็ พูดเรื่อยมา บางคนติดตามฟังจากสว่าง ๆ มาสกลนคร

สถาปน ศิริจันทร์⁷ : ผมคิดว่าชีวิตช่วงที่น้ำเตียง ศิริจันทร์ อยู่ที่อุดรคนที่รู้เรื่องดีคืออาสวัสต์ ตราชู เพราะว่าน้ำเตียงตอนเรียนที่อุดรไปพักอาศัยนอนอยู่บ้านอาสวัสต์ ฉะนั้นขอเชิญอาสวัสต์จะดีเลยครับ

สวัสต์ ตราชู⁸ : ตอนที่พี่เตียง ไปอาศัยอยู่ที่อุดรนั้นผมก็เป็นเด็กยังไม่รู้จักภาษาอะไร มาตอนที่ท่านกลับ

⁶ นายปัน แก้วมาตย์ ต่อมาเป็น ส.ส. จังหวัดนครพนม ส่วนนายญวง เอี่ยมศิลา เป็น ส.ส. จังหวัดขอนแก่น

ศาสตราจารย์วิสุทธิ บุญยกุล เสรีไทยสายสกุลนคร
ผู้ทำงานใกล้ชิดกับขุนพลภูพาน เตียง คิริชนันท์

เทียม คิริชนันท์ เสรีไทยสายสกุลนคร นายช่างใหญ่ผู้รับผิดชอบการสร้างถนน
สายสกุลนคร - กาฬสินธุ์ (เส้นภูพาน)

มาเป็นครู แล้วก็ได้อู๋ตอนนั้นผมอยู่ชั้น ม.3 ปีนั้นดูเหมือนมีการเลือกนางสาวประจำจังหวัด นางสาวสุบิน บ้านหมุ่มนได้เป็นนางงามคนแรกของเมืองอุดร บรรดาข้าราชการกลัดมันทั้งหลายต่างก็จ้องมองนางงามคนนั้น นายเตียงพานักเรียนไปพักแรมที่บ้านหมุ่มน ก็เห็นนางสาวสุบินมาปรนนิบัติตลอดเวลา 3 คืน ครั้นเสร็จจากนั้น ร.ต.ท. สมบูรณ์ เอนกเวียง ก็หมายมั่นปั้นมือเหมือนกัน คือ ต้องการแย่งนางสาวสุบิน ฝ่ายนางสาวสุบินไม่เล่นด้วย มาขอขายเตียง ตอนนั้นพวกญวนทิ้งใบปลิวตามตลาด ร.ต.ท. สมบูรณ์ ก็เลยหาเรื่องจับหาว่าเป็นคอมมิวนิสต์ แท้จริงเป็นเรื่องซู้สาวกัน และก็จับนายญวง และนายปันไปด้วยก็ส่งไปต่อสู้อัดกันที่กรุงเทพฯ ผลนายญวง เอี่ยมศิลา ถูกศาลพิพากษาจำคุก 10 ปี พอติดยางไปทำงานโรงพิมพ์อยู่พักหนึ่งแล้วก็มาสมัครผู้แทนปี พ.ศ. 2480 พอสมัครผู้แทนได้ ตอนนั้นนายปันก็พ้นคดีมาสมัครผู้แทนที่นครพนมซึ่งก็ได้เช่นเดียวกัน

ผศ. สุรัตน์ วรารักษ์รัตน์ : มีประเด็นที่น่าสนใจอยู่ 2 ประเด็น ประเด็นที่ 1 มีคำถามอยู่เสมอว่าความรู้ความสามารถในการสอนประวัติศาสตร์ก็ดี ภาษาอังกฤษก็ดี ครูเตียงได้มาอย่างไร ประเด็นที่ 2 ที่น่าสนใจก็คือมีอะไรสักอย่างในความสามารถของครูเตียง ที่สามารถปฏิเสธข้อหาของตำรวจได้ว่าตนไม่ใช่คอมมิวนิสต์ ผมคิดว่าคนที่น่าจะตอบคำถามนี้ได้คือ ศ.วิสุทธิ บุษยกุล ขอเรียนเชิญครับ

ศ.วิสุทธิ บุษยกุล : ถ้าพูดถึงความสามารถในด้านภาษา อันนั้นไม่มีปัญหาครับ การเรียนในสมัยฝึกหัดครู ภาษาอังกฤษยังไม่สูงพอ แต่ครูเตียงได้ไปเรียนในจุฬาฯ เป็นเวลา 3 ปี และครูเตียงเป็นคนที่มีหนังสือมาก และส่วนใหญ่เป็นภาษาอังกฤษ ผมเคยถามท่านว่า “ครูครับ ครูอ่านจบหมดหรือเปล่า” ครูเตียงตอบว่า “ไม่หมดครูตั้งใจอ่านอาทิตย์ละเล่ม แต่ทำไม่ได้หรอก

โดยเฉลี่ยอ่านได้เพียงเดือนละ 2 เล่ม” คำตอบเหล่านี้ผมได้ฟังตอนอยู่กับครูเตียง ในระหว่างหลังสงคราม ครับ ผมอยู่ที่บ้านของท่าน ทำหน้าที่คล้ายเลขานุการส่วนตัวของท่านแล้วก็เห็นว่าท่านมีหนังสือมากมายก็เลยชักถามท่าน ผมเองก็ได้ฟังหนังสือของท่านมาก

ส่วนทางประวัติศาสตร์ ท่านเคยสอนประวัติศาสตร์ที่โรงเรียนอุดรพิทยานุกูล ตอนนั้นผมเป็นนักเรียนชั้นมัธยม 7 รุ่นแรก ครูเตียงมาเป็นผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ ครูเตียงไม่สอนโดยตรง แต่ทว่าเมื่อครูคนอื่นขาดแล้ว ครูเตียงจะเข้า ผมเคยเรียนภาษาไทย ภาษาอังกฤษ ประวัติศาสตร์กับครูเตียง ข้อแตกต่างมีอยู่บางอย่างครับ เมื่อเวลาที่สอนประวัติศาสตร์ ครูเตียงจะไม่บอกว่ำนี้นั้น เติมนั้น ปีนั้น มีเหตุการณ์อย่างนั้นเกิดขึ้นเหมือนอย่างในหนังสือธรรมดา แต่ครูเตียงจะเอาข้อมูลเอาเรื่อง ต่างๆ เช่น กล่าวว่าไอน์มันน์เป็นเช่นนี้ แล้วนี่เป็นอย่างนี้ ไอน์มันน์เป็นอย่างนั้น ก็เธอคิดดูซิ ในเมื่อมันเป็นอย่างนี้ด้วยมัน โยงกันเป็นเหตุผล กันเพราะฉะนั้นครูสอนให้เข้าใจว่าทำไมเหตุการณ์จึงเป็นอย่างนั้น ทำไมคนจึงตัดสินใจอย่างนั้น ทำไมประวัติศาสตร์ จึงเป็นอย่างนั้น เพราะฉะนั้นผมซาบซึ้งในเวลาเรียนประวัติศาสตร์กับครูเตียง

ส่วนประเด็นที่ว่าท่านเรียนมากแค่ไหนผมไม่ทราบ แต่ทว่าหลักสูตรของคณะอักษรศาสตร์และวิทยาศาสตร์ของจุฬาฯ ในสมัยนั้น ก็มีหลักสูตรประวัติศาสตร์เป็นวิชาบังคับ ครูเตียงต้องเรียนมาจากที่นั่น แต่ท่านจะมีความคิดทางการเมืองสักแค่ไหน ตอนนั้นผมไม่ทราบ ผมขอเสริมเรื่องตอนที่ท่านถูกจับและท่านไปแก้คดีอยู่ที่กรุงเทพฯ ผมถามท่านว่า “ตอนสู้คดียากไหม” ท่านตอบว่า “ก็ยากละ แต่ดีตรงที่มีหนังสือมาก แล้วครั้งหนึ่งอ๊วะยังเคยขออนุญาตศาลอธิบายบางสิ่งบางอย่างที่เกี่ยวกับคดี” คือพูดง่าย ๆ อัยการคงมีความรู้แต่ จะรู้

นิยม รักษาพันธ์ (นายสีดอแก้ว) เสรีไทยสายสกุลนคร
ผู้รอบรู้เรื่องเสรีไทยภูพานมากที่สุดคนหนึ่ง

2 เสรีไทยหญิง สม่่อม ประสิทธิ์พันธ์ (ซ้าย) น้องสาวของ นายสนิท ประสิทธิ์พันธ์
และประไพ ทรายู (ขวา) ภรรยา สวัสดิ์ ทรายู

แค่ไหนผมไม่ได้ชักครูเตียง แต่ว่าครูเตียงขออนุญาตอธิบาย แล้วครูเตียงก็อธิบายความเป็นมาของลัทธิคอมมิวนิสต์ มันหมายความว่าอะไร และที่พูดว่าการมีหนังสือนั้นไม่ใช่มีไว้เพื่อเป็นคอมมิวนิสต์แต่มีไว้เพื่อเป็นความรู้ ตรงนี้ครูก็อธิบาย อย่างไรก็ตามไม่ได้ยกย่องชมเชย เป็นพิเศษว่าลัทธิคอมมิวนิสต์นั้นดี

ผศ.สุรัตน์ วรจรรย์รัตน์ : มีเอกสารบางเล่มเขียนไว้ว่าความสามารถของครูเตียงนั้นเกิดจากการ อ่านตำราภาษาอังกฤษ เพราะฉะนั้นความเป็นมาของลัทธิการเมืองต่างๆ ครูเตียงจึงสามารถอธิบายได้หมด อธิบายให้ตำรวจและศาลเข้าใจหมดจึงได้รอดพ้นมา และตำราภาษาอังกฤษนี้จะได้ในช่วงที่เรียนอยู่ที่จุฬาลงกรณ์ฯ หรือสถาบันการผลิตครูระดับ ป.ม. ซึ่งตรงนี้เองที่ยังไม่มีการค้นคว้า ผมอยากจะเรียนถามท่านอาจารย์ นิดหนึ่งว่าในช่วงที่ครูเตียงสอนที่อุดรมีการผลิตเอกสารตำราหรือ หนังสืออะไรขึ้นมาบ้างไหมครับ

ค.วิสุทธิ บุษกุล : ตอนที่ครูเตียงสอนอยู่ที่อุดรเท่าที่ผมทราบครูเตียงยังเขียนตำราชุดวิชาครู ส่วนหนังสือเล่มอื่นนั้นผมไม่ทราบ มีบางคนเอ่ยชื่อหนังสือบางเล่ม เช่น **ปฏิวัติใหญ่ฝรั่งเศส** ผมเองไม่ทราบ แต่ที่ทราบแน่ก็คือเมื่อตอนที่อยู่อุดร ครูเตียงนอนดึกทุกคืน และก็ทราบว่ายานชุดวิชาครู เพราะว่าสมัยนั้น วิชาครูสำหรับคนที่สอบชุดครู ไม่ใช่วิชาครูสำหรับพวกเรียนคณะอักษรศาสตร์และวิทยาศาสตร์ ตอนนั้นมีการสอบชุดวิชาครูแล้วครูเตียงเขียนร่วมกับคุณสหัส กาญจนะพงศ์เขียนรวม 5 เล่ม ได้แก่ **หลักการศึกษา ประวัติการศึกษาวิทยาวินิจฉัยวิชาเฉพาะและนักการศึกษา** เท่าที่ผมทราบมีแค่นี้

อาคม พรหมสาขา ณ สกลนคร : ผมได้ตำรามาแล้วที่น่าเสียดายต่อมาหายไป ผมได้จากเพื่อนของผมชื่อรังสรรค์ นาคโกษา ซึ่งเป็นลูกศิษย์ของอาจารย์เตียง

รักและเชิดชูอาจารย์เตียงมาก ตำราเล่มนั้นผมจำได้ว่าชื่อ **การปฏิวัติใหญ่ในฝรั่งเศส** โดยเตียง คีร์ซัน น่าเสียดายตอนนั้น เป็นช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อ ผมได้มาก็ยังไม่ได้อ่านมากมายเท่าไร ก็มีคนอื่นเอาไปอ่านแล้วก็หายไปผมคิดว่าถ้าหากสามารถจะได้ตำราเล่มนั้นมาก็จะเป็นประโยชน์ไม่มากนักน้อยไม่รู้อะไรจากไหน แต่ว่าก็ต้องมีละครับ เพราะพิมพ์หาพอสมควร

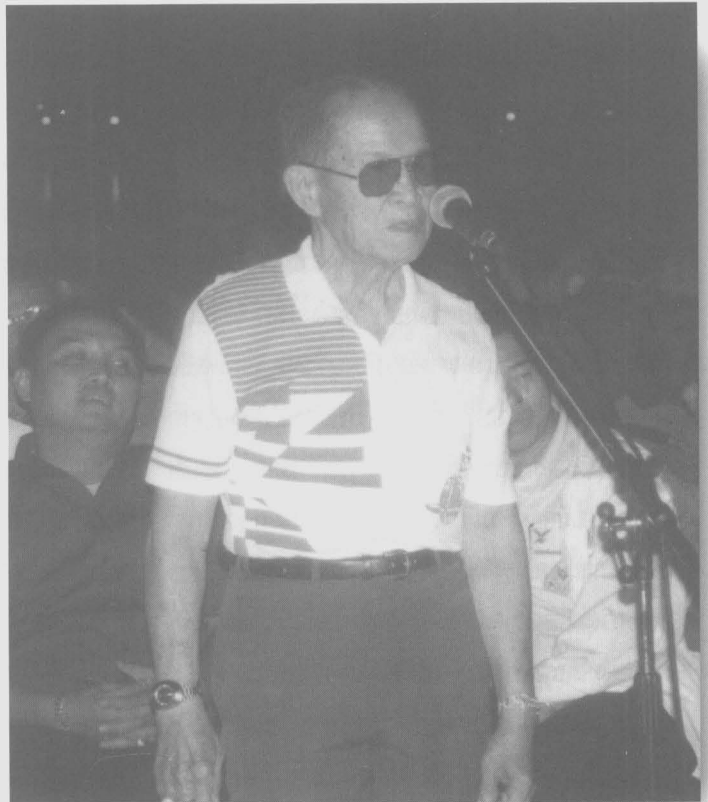
ผศ.สุรัตน์ วรจรรย์รัตน์ : ผมอยากเรียนถามคุณปรีชาว่าที่ธรรมศาสตร์พบเอกสารชิ้นนี้ไหมครับ

ผศ.ปรีชา ธรรมวินทร⁹ : เท่าที่ตรวจสอบที่ธรรมศาสตร์ห้องสมุดปรีดี พนมยงค์ ห้องหนังสือหายาก มีงานที่ท่านเตียง คีร์ซัน ได้เรียบเรียงร่วมกับคุณจำรัส สุขุมวัฒน์ หนาประมาณเกือบ 300 หน้าชื่อหัวใจปฏิบัติในฝรั่งเศส งานเล่มนี้ฉบับสมบูรณ์หนาประมาณ 1,000 หน้า ในคำนำท่านเตียงบอกว่า เนื่องจากภาวะเศรษฐกิจตกต่ำหนังสือ 1,000 หน้าคงขายลำบาก ก็ตีพิมพ์ประมาณ 300 หน้าในช่วงแรกก่อน **เขียนเสร็จปี 2480** ใกล้ๆ กับงานแปลเรื่อง **Emile** ของรุสโซคิดว่าทั้ง 2 เล่มสะท้อนความคิดเสรีนิยม (liberalism) เพราะปฏิวัติใหญ่ฝรั่งเศสเชิดชูหลักสิทธิเสรีภาพมาก เพราะฉะนั้นความคิดของท่านเตียงนั้นไม่ใช่เป็นแค่นักเลือกตั้งทั่วไป ท่านเป็นปัญญาชนที่ศึกษาประวัติศาสตร์การเมืองและเป็นประวัติศาสตร์การต่อสู้ของภาคประชาชน

ผศ.สุรัตน์ วรจรรย์รัตน์ : ก็เป็นที่น่าสนใจมากเลยครับที่เราพูดกันเกี่ยวกับตำราเล่มนั้น ตอนนี้พบแล้วครับที่ธรรมศาสตร์ ท่านอื่นมีความคิดอย่างไร ที่มีคนบอกว่าความคิดของครูเตียงไม่ได้อยู่ที่ตำราเท่านั้น แต่อยู่ที่เหตุการณ์ทางการเมือง ที่เกิดขึ้นในเอเชียโดยเฉพาะอินโดจีนได้มีส่วนหล่อหลอมให้ครูเตียงคิดถึงเรื่องลัทธิการเมือง คงไม่ใช่ลัทธิคอมมิวนิสต์ แต่เป็นการพูดถึงเรื่อง **การรวมตัวกันเป็นสหภาพ** อย่างใดอย่างหนึ่งที่ท่าน

พระจำลอง นวลมนี อดีตเสรีไทย
สายสกลนคร ปัจจุบันจำพรรษา
ที่วัดป่าสุทธาวาส

อาคม พรหมสาขา ณ สกลนคร อดีตเสรีไทยสายสกลนคร ผู้รักและศรัทธา
ในตัวขุนพลเตียง คีรีชนธ์ ปัจจุบัน (2543) อายุ 82 ปี
ดำรงตำแหน่งนายกเทศมนตรีเมืองสกลนครสมัยที่ 2

อื่นจะเสนอไหมครับในประเด็นนี้ ว่าอิทธิพลหรือความเคลื่อนไหว ทางลัทธิการเมืองที่อยู่ในลาวก็ดี เขมรหรือเวียดนามมีส่วนหล่อหลอมความคิดของครูเตียงในช่วงนี้ ก่อนที่ครูเตียงจะผันชีวิตไปเป็นนักการเมือง

นิยม รักษาพันธ์¹⁰ : ช่วงนั้นผมจำได้ว่าปี 2489 ตอนที่คุณเตียงหาเสียงเลือกตั้งผมไปวัดพระธาตุฯ ท่านกำลังหาเสียงอยู่ ท่านได้พูดถึงสหพันธ์อินโดจีน มีครูผมหลายคนไปทางแผนที่ออก แผนที่พม่า ลาว เวียดนาม เขมร ไทย ท่านพูดถึงว่าถ้าหากประเทศเหล่านี้รวมกันเป็นสหพันธ์ได้จะยิ่งใหญ่กว่าสหรัฐอเมริกา แล้วท่านก็ชี้แหล่งทรัพยากรธรรมชาติในแคว้นฉาน ลาว แหล่งัญญาหารในเขมร ผมก็เกือบจะลืมไปเรื่องเหล่านั้น มาสะดุดใจเมื่อลุงโฮจิมินห์ประกาศตั้งสหพันธ์อินโดจีนรวมเอาลาวเขมรเวียดนามเข้า ผมเลยคิดในใจว่าลุงโฮ จะเอาความคิดนายเตียงมาทำหรือนายเตียงนำความคิดของลุงโฮมาเข้าใจว่าฝ่ายทางลุงโฮจะเอาแนวความคิดของนายเตียงไป ใช้ตั้งสหพันธ์อินโดจีน

ผศ.สุรัตน์ วรจรรย์รัตน์ : ใครจะเสริมความคิดเรื่องนี้ครับ ซึ่งถือว่าเป็น Concept ใหม่ซึ่งเรามองดูการรวมประเทศต่าง ๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เข้าด้วยกัน ตั้งแต่ลอร์ดหลุยส์ เมท์แบตเดนที่พยายาม ที่จะพูดถึงเรื่องของการจำกัดขอบเขตในการสู้รบและเป็น คนแรกที่ตั้งคำว่า South East Asia ขึ้นมา ความคิด South East Asia นี้คงจะไม่ใช้มีแต่ของลอร์ดหลุยส์ เมท์แบตเดน เท่านั้น แต่คงจะมีความคิดของคนอื่นอีก ผมอยาก จะเชิญ ศ.วิสุทธ์อีกครั้งหนึ่งว่าความคิดอย่างนี้เป็นอย่างไรบ้างในช่วงนั้นและมีอิทธิพลต่อครูเตียงอย่างไร

ศ.วิสุทธ์ บุษยกุล : ผมไม่ทราบว่าครูเตียงจะคิดอย่างไรกับความคิดของคนอื่น ท่านเคยพูดแต่นี้ถึงเวลาที่เรจะต้องมาทำอะไรบางอย่าง พูดถึงเรื่องการรวมประเทศต่าง ๆ หรือว่าการตั้งสมพันธ์ ท่านพูดถึง

เมืองลาวว่าเมืองลาวมีนักการเมืองอยู่ 3 พวก พวกหนึ่งเป็นพวกผู้หลักผู้ใหญ่ในปัจจุบันเป็นนักปกครอง พวกนั้นยินดีที่จะเป็นข้าฝรั่งเศส อีกพวกหนึ่งคิดว่าไท่น ๗ ก็ตามเราเป็นอิสระแล้วอยากจะเป็นประเทศเอกราช แต่อีกพวกหนึ่งบอกว่าความคิด 2 อย่างนั้นเขาเองก็เคยคิดว่าถ้าอยู่กับฝรั่งเศสต่อไปจะได้เสียอย่างไร ปรากฏว่าเขาไม่ชอบเพราะการเป็นข้าฝรั่งเศส นั้นใช้ไม่ได้ เพราะฉะนั้นความคิดที่ 2 ก็คือเอกราชคำว่าเอกราชหมายถึงอะไร เอกราชก็คือการที่ตัวเองจะสามารถอยู่ได้โดยอิสระ สามารถทำอะไรได้โดยอิสระ ลาวไม่มีทางออกทะเล ถ้าลาวอยากอยู่รอดมีอยู่ทางเดียวคือคนลาวก็มาร่วมกับคนอีสาน แล้วกลายเป็นมณฑลหนึ่งของประเทศไทย และตอนนั้นความคิดเรื่องบ้านเมืองของไทยจะก้าวหน้ามาก ถ้าหากมารวมอยู่กับไทยก็จะหลายจังหวัดแต่ละจังหวัดก็จะมีผู้แทนราษฎร ถ้าหากว่าผู้แทนราษฎรเหล่านั้นมีความสามารถพอ เขาก็จะได้อยู่ในรัฐบาลของไทยปกครองบ้านเมืองของเขา วิธีนี้เป็นวิธีที่ดีที่สุดและครูเตียงก็บอกว่าวิธีนี้จะเป็นวิธีที่จะช่วยพี่น้องของเราได้ ความคิดนี้ผมไม่ทราบว่าเป็นความคิดของครูเตียงเองหรือว่ามาจากความคิดของท่านปรีดี แต่ทว่าทั้ง 2 คนนี้คือท่านปรีดีและครูเตียงสนิทกันมาก เขามีอะไรตรงกันมาตั้งแต่แรกแล้ว เพราะฉะนั้นผมคิดว่าความคิดอย่างนี้จะเป็นความคิดร่วมกัน หรือมาจากท่านปรีดี หรือมาจากครูเตียงก็ไม่แน่ใจ เพราะครูเตียงท่านก็คิดเรื่องเมืองลาวตลอด แล้วผมอยู่ที่บ้านราชวิทย อยู่ถนนราชดำเนิน ตรงสำนักงานสลากกินแบ่ง ผมอยู่ที่นั่น ญวนก็มาพบครูเตียง พม่าก็มา เมืองลาวไม่ต้องพูดถึง เพราะว่าทำวุ่นมาบ่อยเสียเหลือเกิน แล้วก็ทราบว่าการติดต่อกันทางมลายูด้วย เพราะฉะนั้นอย่างน้อยที่สุดครูเตียงเป็นคนที่มีกิจกรรมมากเกี่ยวกับเรื่องสมพันธ์ หรือการรวบรวมประเทศเหล่านั้นและครูเตียงเองก็เคยพูดว่า

ถ้าเราสามารถรวมประเทศต่าง ๆ เหล่านี้ได้ เราจะเป็นอิสระเราจะมีกำลังสนับสนุนทางเศรษฐกิจ ถ้าเอเชียตะวันออกเฉียงใต้รวมตัวกันได้แล้วเราจะสบายขึ้นมาเลย

ผศ.สุรัตน์ วรสารรัตน์ : ผมว่าเรื่องนี้เป็นประเด็นที่สำคัญที่เราจะต้องมาคุยกัน ก็คือ ความสัมพันธ์ระหว่างครูเดียวกับท่านปรีดี ซึ่งมีเอกสารเขียนไว้ ความสัมพันธ์ตรงนี้สำคัญมาก ช่วงที่ครูเดียวอยู่กรุงเทพฯ และเล่นการเมือง ก็ไปมาหาสู่ท่านข้าวเย็นกับท่านปรีดี แต่ความคิดอีกอันหนึ่งที่น่าจะเป็นไปได้ ถ้าหากครูเดียยสนใจประวัติศาสตร์จะพบว่าตั้งแต่ปี ค.ศ. 1848-1849 มีความพยายามรวมรัฐต่าง ๆ ในยุโรปเข้าด้วยกันที่เรียกว่า Young Italy และตอนหลังกลายเป็น Young Europe เป็นการรวมผู้คนให้เข้มแข็งมีพลังอำนาจพอที่จะขับไล่ผู้รุกรานผู้ ปกครองออกไป ฉะนั้นผมคิดว่าปัจจัยทางประวัติศาสตร์น่าจะมีผลต่อความคิดของครูเดียวในการรวบรวมรัฐต่าง ๆ เข้าด้วยกัน ก่อนจะเข้าไปถึงชีวิตของครูเดียยที่เริ่มเล่นการเมือง ท่านผู้ใดจะเสริมอีกไหมครับ แล้วเดี๋ยวจะพูดถึงชีวิตของครูเดียยที่เล่นการเมืองหลังจากลาออกจากชีวิตครูแล้ว

อาคม พรหมสาธา ณ สกลนคร : เกี่ยวกับแนว ความคิดต่าง ๆ นั้น ส่วนลึกในเรื่องญวน เขมร ผมไม่ทราบ ทราบแต่เพียงส่วนที่เกี่ยวกับลาว ซึ่งมี 3 พวกพวกหนึ่งจะสมยอมที่สุด ก็คือต้องการจะมารวมอยู่กับไทยก็คือพวก **ท้าวฮุ่น** ผมเองก็ต้องถูกครูเดียยเรียกถามว่าสมัครใจไหม ที่จะไปช่วยให้ลาวมารวมกับไทยสำเร็จได้ ผมก็บอกยินดีครับ ยิ่งผมเองมีสายเลือด อยู่เมืองลาวด้วยที่เมืองมหา ชัยผมยิ่งชอบ อยากให้ลาวมารวมอยู่กับไทย จึงมีการอบรม ขึ้นที่ดอนสวรรค์ กลางหนองหาน ใช้เวลาอบรม ตอนนั้น 1 เดือน พวกที่เข้าอบรมส่วนใหญ่เป็นครู ผมจำได้ว่าช่วง นั้นปี พ.ศ. 2489 ท่านปรีดี พนมยงค์ เป็นนายกรัฐมนตรี หลังจากเสรีไทย

สิ้นสุดอบรมเพื่อให้พวกผมไปเมืองลาวแล้ว ไปพูดคุยจะทำอย่างไรถึงเมืองลาวมารวมกับไทยก็มีแนวโน้มนอยู่แล้ว เพราะเรามีสายเลือดเดียวกัน แม่น้ำโขงซึ่งเป็นเส้นกันเขตแดน ก็อย่าให้เป็นเส้นกันเขตแดนเลย ให้เป็นเหมือนกับเส้นด้ายร้อยมาลัยแต่มีได้หมายความว่าเมืองลาวมารวมกับอีสานของไทยแล้วจะแยกเป็นอิสระไม่มีความหมายอย่างนั้น ตอนอบรมนั้นเป็นไปด้วยดี แต่ตอนจะส่งไปมีปัญหาครูเดียยบอกว่าอาจารย์ปรีดีพูดว่าไม่ใช่ลาไปหนีไปเลย ถ้าลาไปเดี่ยวเขาจะรู้ว่าเราทำอะไรเพราะพวกที่อบรมเป็นข้าราชการ ถ้าไปแล้ว 2-3 ปี สำเร็จหรือไม่ก็ตามกลับมาครูเดียยกับอาจารย์ปรีดีจะยืนยันใหม่ว่าจะให้กลับเข้ารับราชการเป็นครูเหมือนเดิม

ผมยกตัวอย่างครูที่เป็นทหารเกณฑ์ พอกลับจากเป็นทหารแล้วจะมาเป็นครูเป็นเรื่องยาก เรื่องนี้ครูเดียยยังรับปากไม่ได้ต้องเจอจากก่อนอันนี้เป็นความจริง นอกจากนั้นพอไปแล้วต้องเสียสละ ต้องทิ้งลูกทิ้งเมียไป อาชีพเรา ก็ทิ้งไป พวกผมอยากให้คนระดับผู้ใหญ่ไปด้วย เช่นศึกษาธิการจังหวัด ครูพลศึกษา อาจารย์ประสงค์ เสนาชัยไปด้วย ไม่ใช่เป็นครูฝึกเฉย ๆ พวกเหล่านี้ก็ไม่รับรองว่าจะไปได้พอเกิดเหตุการณ์บ้านเมืองผันผวน นายด่านทำบ่อถูกฝรั่งเศสบุกยิงตาย ครูเดียยก็ให้พวกผมบรรดาเสรีไทยไปรักษาชายแดนไปอยู่ที่วัดช้างเผือก ศรีเชียงใหม่ หนองคาย โดยมี วงศ์ พลนิกร เป็นหัวหน้า น้องชายครู เติง เรืออาการโทพิระ ศิริจันทร์ เป็นผู้ดูแล ครูเดียยได้เงินมาจากไหนไม่ทราบ จ่ายเป็นค่าอาหารคนละ 2 บาท **สรุปในขั้นนี้ว่าครูเดียยมีแนวโน้มจะให้ลาวมารวมกับอีสานของไทยไม่ใช่ว่าจะแยกอีสานออกจากประเทศไทย**

สถาปน ศิริจันทร์ : ขอเสริมอีกนิดหนึ่ง ช่วงนี้ผมอายุ 5-6 ขวบ ที่โรงเรียนศึกษาโรงเรียนชาย นายเตียงพูดว่าในยานนี้ทำไมเราไม่เอาลาว ญวน เขมรมาขึ้นกับไทย แล้วเรียกว่าสหประชาชาติไทย ผมไม่เข้าใจว่าสหประชาชาติไทยคือ

อะไรจนโตขึ้นผมเห็น สหส กาญจนพงศ์ มาคุยบ่อย วงศ์ พลนิกร และท้าวอุ่น ขณะนั้นมาคุยที่บ้านเป็นประจำ ผมเคยนัดให้ท่าน ท่านคุยกับท้าวอุ่นว่า “อุ่นเมื่อไรจะพร้อม ถ้าพร้อมเมื่อไรแล้วบอกเขาจะดำเนินการ” จากคำ ๆ หนึ่งที่ผมยืนยันได้ ผมมีความเข้าใจมากกว่า 50 ปี คนทั้งหลายทั้งปวงแม้แต่อาจารย์ใหญ่ที่โรงเรียนซึ่งผมไปสอนอยู่ ก็ยังพูดเชิงกล่าว่าพวกศิริจันทร์เป็นพวกคอมมิวนิสต์ ไม่นิยมกษัตริย์ นายเตียงพูดเสมอว่าถึงจะเป็นสหปาลิรัฐไทย หรือเป็นสหพันธรัฐไทยอะไรก็แล้วแต่ องค์พระมหากษัตริย์จะเป็นที่เกื้อหนุนหลักการระบอบราชาธิปไตย ผมได้ ยืนยันกับหูครับ ตอนนั้นผมก็โตพอจำความได้แล้ว เพราะฉะนั้นขอยืนยันว่าแนวความคิดที่จะรวมเอาประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มาเป็นปึกแผ่นประเทศเดียวกัน ท่านมีมาตั้งแต่ก่อนหน้านั้นแล้วครับ

ผศ.สุรัตน์ วรารักษ์รัตน์ : เนื่องจากเรามีเวลาไม่มากนัก แต่เรื่องที่จะพูดมีมากตอนนี้เพียงแต่เข้าสู่ช่วงชีวิตที่ 2 เท่านั้น ผมคิดว่าทุกคนอยากจะเล่าช่วงที่ 3 ซึ่งทุกคนอยากจะเล่า ถ้าหากว่าเราดูประวัติศาสตร์ของครูเตียง เราจะพบว่าครูเตียง ได้เป็นผู้แทนราษฎรหลายสมัย และมีตำแหน่งทางการเมืองระดับรัฐมนตรี เรื่องนี้ผมอยากจะให้คณาธิปไตยสรุปให้ฟังสักนิดว่ามีกี่ครั้งที่ ได้เป็นผู้แทนฯ เมืองสกลนคร และมีกี่ครั้งที่ เป็นรัฐมนตรีเพื่อเป็น background ที่จะพูดกันต่อไป

ผศ.ปรีชา ธรรมวินทร : นายเตียงเป็น ส.ส. 5 สมัย เป็นครั้งแรกในการเลือกตั้ง พ.ศ. 2480 ซึ่งเป็นการเลือกตั้งทางตรงครั้งแรกของไทยด้วยและได้รับเลือกตั้งทุกสมัยเป็น ส.ส. จนถึงปี 2495 เคยดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี 3 ครั้ง ในสมัยรัฐบาลของท่านทวี บุญยเกตุ ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช และ พลเรือตรีหลวงธำรงนาวาสวัสดิ์ เป็นนายกรัฐมนตรี ครั้งสุดท้ายเป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย

ผศ.สุรัตน์ วรารักษ์รัตน์ : ประเด็นที่สำคัญก็คือ ชีวิตการเมืองของครูเตียงมีปัจจัยอะไรบ้างที่ทำให้ครูเตียงคิดว่า เลิกเป็นครู หันมาเล่นการเมืองดีกว่า ตลอดจนเทคนิคในการเข้ากับประชาชน จนมีคนกล่าวว่าถ้าจะหาครูเตียงในหมู่คนสกลนครนี้หาไม่พบ ผมอยากจะคุยเรื่องนี้กับจำผญุครับ

จ.ส.ต. ผญุ ศิริมาศ¹¹ : ตอนเด็ก ๆ บ้านของผมกับบ้านพี่เตียงอยู่ตรงกันข้ามกัน ตอนอายุ 7 ปี ผมไปเรียนอยู่ที่หนองคาย ผมกลับมาก็ดอนคัดเลือกทหาร ปี 2482 และผมได้สมัครเป็นตำรวจ จำได้ว่า เมื่อครูเตียง กลับจากประชุมสภา มาสกลนครก็จะออกบ้านนอก และพูดคุยกับประชาชนทุกบ้านทุกแห่งไปเรื่อย ไม่ค่อยอยู่บ้าน จะพูดคุยเกี่ยวกับบทบาทในสภา เล่าถึงแนวคิดว่าจะทำอะไรให้บ้านเมืองเจริญขึ้น การพูดการจาของครูเตียงหาคนเป็นตัวอย่างยาก พูดแต่ละคำกินความรวมไปหมด ทำให้ผู้ฟังเกิดความเคารพศรัทธา เข้าบ้านไหนเรียกชื่อคนนั้นคนนี้ได้หมด การกินอาหารจะไม่ซื้อ ไปถึงกิน กับชาวบ้านทุกครั้ง แล้วจิตใจของครูเตียงชอบเพลงไทย พอกลับมาถึงบ้านก็จะประชันนักดนตรีไทยมารวมกันเพื่อเล่นดนตรีไทย ครูเตียงจะไม่มีเรื่องอคติกับข้าราชการ ในฐานะที่ผมเป็นตำรวจที่อยู่ใกล้ชิดครูเตียง ตอนที่ เป็นเสรีไทยก็ได้ไปอยู่ที่บ้านผมเห็นว่าครูเตียงเป็นนักการเมืองที่ยอดที่สุด ยอดจริง ๆ ครับ มีความซื่อสัตย์สุจริต เสียสละเพื่อชาติ และประชาชนอย่างแท้จริง

ผศ. ปรีชา ธรรมวินทร : ในการเลือกตั้ง พ.ศ. 2481 ใบปลิวหาเสียงของคุณเตียง มีข้อความที่น่าสนใจว่า

“ทองจะสุกต้องผ่านไฟ น้ำใจคนจะเด็ดจะต้องผ่านอุปสรรค..โชนเพียงสภาถูกยุบ จึงจะทำให้ข้าพเจ้ากังวล ชีวิตของข้าพเจ้าเท่านั้น ไม่กลัวตาย

ไม่กลัวอดและไม่กลัวใคร ๆ ในโลกอย่าว่าแต่เพียง การได้เสียงในสภาซึ่งเคยทำมาแล้วท่านจงคิดตรึกตรองดู ถ้าท่านจะใช้ข้าพเจ้า ยินดีสู้ถูกจนชีวิตหาไม่ หัวใจของ ข้าพเจ้าเป็นของชาวสกลนครทุกคนรวมกัน.....” แสดงให้เห็นความสามารถในการใช้วาทศิลป์โน้มน้าวให้คนรักและศรัทธาเพื่อที่จะลงคะแนนให้

เทียม ศิริจันทร์ : ในการพูด พี่เตียบบอกว่า ถ้าไปพูดที่ใดผู้ฟังมีความรู้ระดับเดียวกันพูดง่าย ถ้าผู้ฟังมีความรู้ต่ำหรือปานกลางจะพูดยากกว่า เพราะเราต้องระมัดระวังในคำพูด คือพูดแล้วบางคนไม่เข้าใจก็ไม่มีประโยชน์ พูดแล้วก็ต้องให้เขาเข้าใจในคำพูดมากที่สุด พี่เตียบไปหาเสียงที่ใดผมจะไปด้วย ชาวบ้านมาเขาก็พูดภาษาพื้นเมือง การพูดของพี่เตียบผู้ฟังจะซาบซึ้งมาก

ผศ.สุรัตน์ วรจรรย์รัตน์ : ผมคิดว่าคงจะไม่ใช่แต่เพียงเทคนิคการพูดเท่านั้นแต่ความจริงใจของคุณ เตียบ ศิริจันทร์นั้นปรากฏออกมาเป็นผลงานก็เยอะ ยกตัวอย่างเช่นการสร้างถนนหลายแห่งทางแถบต่างอยทางไปกาฬสินธุ์ นอกจากนี้ในเรื่องของการสานคดีความใคร ที่เดือดร้อนส่วนมากก็ต้องพึ่งครูเตียบ ครูเตียบก็หาหนาย ความช่วยเหลือ ใครจะช่วยเสริมในเรื่องของการช่วยเหลือชาวบ้านบ้าง

เทียม ศิริจันทร์ : เท่าที่จำได้จะมีชาวบ้านไปขอความช่วยเหลือพี่เตียบอยู่เสมอ ทั้งที่บ้านสกลนคร หรือกรุงเทพฯ บางทีก็ให้พาลูกไปเข้าเรียนตามโรงเรียนต่างๆ เพราะชาวบ้านไม่รู้จักรักรักรเรียน พาไปเองไม่ได้ให้คนอื่นพาไปแทน

ผศ.สุรัตน์ วรจรรย์รัตน์ : อยากจะถามพี่สถาปน ศิริจันทร์ ว่าจำความอะไรได้บ้างเกี่ยวกับเรื่องการหาเสียงของคุณเตียบ

สถาปน ศิริจันทร์ : ท่านพูดถึงความเสมอภาคในหมู่ประชาชนท่านพูดหลายครั้งที่ผมจำได้ว่า “เราจะต้อง

ถือนโยบายตาแดงตาซัง” คำว่า “ตาแดงตาซัง” ก็คือความยุติธรรมนั่นเอง นำเตียบเป็นคนที่จำคนแม่น แต่คนมาหาหรือคนพันคนแกจำไม่ได้หมดหรอกครับ มีอยู่วันหนึ่งมีคนมาหา ผมนวดแกอยู่ที่บ้าน แกบอกให้ไปดู ซิว่าใครมาหาแกเห็นทางหน้าต่างแล้ว แต่จำไม่ได้ว่าเป็นใครผมก็ลงไปถามว่าเป็นใครมาจากไหน ชื่อลุงโพธิ์ มาจากบ้านนาเพียง พอผมถามแล้วก็ไปบอกว่าลุงโพธิ์มาจากบ้านนาเพียง เมียแกชื่อนั้น มีอาชีพทำนา พอท่านแต่งตัวเสร็จ ออกมาเปิดประตูก็ทักว่า “เ้า โพธิ์เป็นยังงัย” ความจริงท่านจำไม่ได้หรอก ท่านให้ผมมาถามก่อนแล้ว พอเปิดประตูพูดว่า “เ้า! โพธิ์กินข้าวแล้วหรือยัง วันนี้มีเห็ด มาหรือเปล่า? “เมียเป็นยังงัย” ตรงนี้เป็นเทคนิคส่วน ตัวซึ่งใครก็คงคาดไม่ถึงลุงโพธิ์แกก็ขลุ่ย โอ้โหคนเยอะแยะจำชื่อแกได้ยอดมาก

เทียม ศิริจันทร์ : บ่อยครั้งที่มีคนมาหาพี่เตียบที่บ้านพี่เตียบก็พูดคุยด้วยอย่างเป็นกันเอง พอกลับไปได้ถามว่าคนที่มาทำอะไร แสดงว่าคนที่มาคุยด้วยพูดด้วยก็ดีใจ อันนี้เป็นลักษณะที่ทำให้พี่เตียบรู้จักคนมากและคนก็ยอมรับท่าน

ผศ. สุรัตน์ วรจรรย์รัตน์ : ช่วงต่อไปจะพูดถึงบทบาทของคุณเตียบในฐานะผู้นำคนสำคัญของขบวนการเสรีไทย เรื่องนี้คนที่จะพูดได้ดียังน้อยที่สุดก็คือท่าน ค.วิสุทธิ์ และอาจารย์นิยม ผมขอเชิญ ค.วิสุทธิ์ ก่อนครับว่าขบวนการเสรีไทยเกิดขึ้นได้อย่างไรมีวิธีการทำงานอย่างไรบ้างครับ¹²

ค. วิสุทธิ์ บุษยกุล : ในวันที่ 7 ธันวาคม 2484 ผมอยู่ที่สนามหลังศาลากลาง ขณะนั้นมิงานและวิทยุประกาศ เราไม่มีวิทยุแต่ก็มีคนวิ่งเข้ามาจากที่อื่น มาบอกว่าญี่ปุ่นบุกไทย เพราะฉะนั้นคืนวันนั้นพวกเราล้ม มีครูสำเร็จ สีหะวาระ ไชยณัฐ ธีระพัฒน์ และมิใครอีกผมจำไม่ได้ แต่เราคุยกันในเรื่องนี้ว่าทำไม จึงเป็นเช่นนั้นในเมื่อ

จอมพล ป. ท่านบอกว่า นโยบายของประเทศไทยคือเผาแผ่นดินให้สิ้นซากอย่าให้ศัตรูได้อะไรไปแม้แต่นิดเดียวแล้วยังทำไมปรากฏว่าพอตอนนั้นเราทราบว่าเขาบุกในที่สุดเราก็ต้องยอมทำสัญญาให้เขาเข้ามาได้ เรารู้สึกไม่พอใจ จากนั้นเราก็คูณกันแต่เราก็ไม่ทราบอะไร จนกระทั่งนายเตียงมาลาสกจนคร เราก็ตรงเข้าไปหาท่านกับบอกว่า “ในเมื่อเหตุการณ์เป็นอย่างนี้ เราอย่าพึ่งไปทำอะไรลงไปเดี๋ยวนี้เราทำอะไรยังไม่ได้ แต่ที่ว่าเราต้องพร้อม ที่จะทำให้เพราะฉะนั้นพวกเราต้องคอยดูต่อไป แล้วยังงี้ก็ตามครูก็ไม่ทิ้งพวกเธอ ถ้าครูมาพูดเมื่อไร ก็มาฟังก็แล้วกัน” ผมเองตอนนั้นยังไม่รู้เรื่องเกี่ยวกับเสรีไทย จนกระทั่งในตอนนั้นทราบว่ามีหน่วยงานเสรีไทยเกิดขึ้น และท่านก็เรียกผมไปพบ เราเคยพบท่านแล้วท่านก็เล่าเหตุการณ์ต่างๆ ให้ฟังว่ากองทัพเยอรมันเป็นอย่างนั้น ญี่ปุ่นเป็นอย่างนี้ ท่านอาจารย์ปรีดีเดียวนี่ก็เป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ เพราะญี่ปุ่นเขาบังคับพวกเราไม่รู้อะไรมากจนกระทั่งในตอนหลัง ท่านให้เด็กมาเรียกตัวไป ท่านก็บอกว่า “ครูจะถามเธอ เธอจะร่วมมือกับครูได้ไหม” ผมก็ถามว่า “เรื่องเกี่ยวกับอะไร” ท่านก็ตอบว่า “เรื่องเกี่ยวกับบ้านเมือง” ผมก็ตอบว่า “ผมยินดี” เพราะฉะนั้นความคิดของท่านเกี่ยวกับเรื่องเสรีไทยผมไม่ทราบขั้นตอน เพราะท่านกับบอกแต่แรกเลยว่าอย่าถามอะไรก็ตามที่ท่านบอกไป อย่าถามเหตุผล รับฟังเพียงอย่างเดียว ห้ามบันทึก ตอนนี้มีองค์การเสรีไทยเกิดขึ้น ถ้าลือทำได้เข้ามาทำ ผมก็บอกว่า “ผมไม่ใช่ฝ่ายญี่ปุ่น ผมญี่ปุ่นเป็น” ท่านก็บอกว่า “ลือทำได้ อ้าวมีงานให้ทำ” ผมก็ตอบ “ตกลง” เพราะฉะนั้น ให้คำตอบไม่ได้ว่า ความคิดขั้นตอนเป็นอย่างไร ทำไมท่านถึงไปเข้ากับท่านปรีดี แต่ท่านบอกว่าท่านปรีดีเป็นหัวหน้าใหญ่ แล้วใครเป็นคนคิดเรื่องนี้เป็นคนแรกท่านกับบอกว่า “ท่านปรีดี” แล้วขั้นตอนเป็นอย่างไรท่านก็ตอบว่า “บอกแล้วว่าอย่าถาม” เพราะ

ฉะนั้นผมตอบอะไรมาไม่ได้ แต่ผมเห็นว่าคนอย่างครูเตียง ผมศรัทธามาก ฉะนั้นเมื่อท่านไม่ให้ถาม ผมก็เชื่อว่าท่านเป็นคนดี คนเก่ง โดยเฉพาะท่านปรีดีผมก็เคารพ ผมจึงยินดีไม่ถาม เป็นอย่างไรก็เป็นกัน ตกลงเข้าร่วมงานเสรีไทย

ผศ.สุรัตน์ วรารักษ์รัตน์ : ผมอยากจะถามอาจารย์นิคม บ้างในฐานะที่เขียนหนังสือเล่มหนึ่ง ว่าขบวนการจัดตั้งเสรีไทยทั้งในกรุงเทพฯ และต่างประเทศเขาระดมความคิดกันอย่างไร ที่แบ่งเป็น ABC

นิคม รักษาพันธ์ : เรื่องราวต่างๆ นั้น ผมเองว่าไปแล้วก็ไม่รู้รายละเอียดมากนัก แม้ตัวผมเองที่เข้าไปทำงานเสรีไทย ก็ดูเหมือนจะถูกหลอกให้เข้าไปทำด้วยซ้ำไป เมื่อข้าพเจ้าถูกหลอกให้กู้ชาติ ศ.วิสุทธ์ เป็นครูประจำชั้น ผมมัธยมปีที่ 6 ปี พ.ศ. 2487 แม้กระทั่งท่านหายไปทำงานเสรีไทย ผมยังไม่รู้ว่าท่านไปทำอะไร หลังจากเปิดเทอมต้นแล้วผมไม่เห็นท่าน เพื่อน ๆ ผมก็บอกว่าอาจารย์วิสุทธ์ สลับไปเป็นผู้พิพากษาอัยการได้ท่านไปทำงานอยู่กรุงเทพฯ ช่วงที่ท่าน ไปทำงานเสรีไทยผมไม่ได้พบท่านเลยแม้กระทั่งที่ค่าย A ที่ตงพระจำ ก็ไม่เห็นท่านมาที่ค่าย B ที่เต่างอยก็ไม่เห็นท่าน ช่วงแรก ๆ ของการเริ่มขบวนการเสรีไทยในสกลนคร คงจะให้ทางด้านพิทักษ์ผุดก่อน เพราะผมเข้าไปในช่วงปลาย ๆ แล้วช่วงเดือนกุมภาพันธ์ 2488 เข้าไปที่ค่าย A ก็เห็นครูประชาบาลสะพานยาวอุดเต็มไปหมด ที่ค่าย B ก็เห็นครูประชาบาลมาประจำการเรียบร้อยแล้ว

สถาปน ศิริพันธ์ : ตอนนั้นผมจำได้ว่าในช่วงนั้นผมเรียนอยู่ ม. 2 จะขึ้น ม.3 นายเตียงมาจากกรุงเทพฯ ให้คนไปบอกที่บ้าน เพราะที่บ้านผมเลี้ยงม้าไว้เยอะท่านให้เอาม้าตัวที่ดีที่สุดมา ผมก็ไปกับท่านที่บ้านก้านันละเอียด ผมก็เห็นปืนจำลองที่ทำด้วยไม้ประมาณ 30 กระบอก หลังจากนั้นผมก็ได้ขึ้นไปเต่างอยที่วัดเต่างอยก็เห็นยุวชน

ทหารกำลังฝึกกันอยู่ หลังจากนั้นอีกประมาณ 3 เดือน จึงได้เข้าไปในค่ายที่หุบเขา เห็นคนในนั้นประมาณ 5-6 พันคน ถึงรู้ว่าเขาทำงานเสรีไทยกัน

อาคม พรหมสาขา ณ สกลนคร : พูดถึง เสรีไทย พูดถึงครูเตียบง ก็อดหุดใจไม่ได้ที่คนดี ๆ ต้องเป็นอย่างนี้ เกี่ยวกับขบวนการเสรีไทย ผมเองไม่ทราบตอน เริ่มต้นแต่เมื่อไร แต่ที่สกลนครผมเพิ่งทราบตอนปี 2487 โดยทราบจากครูเตียบงว่า **“เดี๋ยวนี้ครูต้องทำงานเกี่ยวกับชาติด้านเมืองลูกศิษย์จะทำได้ด้วยไหม”** ก็เหมือนกับที่ ศ.วิสุทธิพุด **ถ้าครูเตียบงชวนทำอะไรก็จะทำหมด เพราะมันครึกครื้นในตัวคนแล้ว และเชื่อมั่นว่าคนอย่างครูเตียบงต้อง ทำในทางที่ดีเพื่อประโยชน์ของสังคมส่วนรวมมากกว่าส่วนตัวเสียอีกสำหรับผมแล้วยินดีที่จะร่วมงานกับครูเตียบง**

ครูเตียบงบอกผมว่า **“เราต้องทำงานกู้ชาติ ช่วยชาติเพราะญี่ปุ่นบุกไทยเสรีไทย จะช่วยประเทศไทย และยังเชื่อมั่นว่าญี่ปุ่นจะต้องแพ้สงครามอย่างไม่มีปัญหา ถ้าเราไม่มีหน่วยกู้ชาติ ชาติของเราจะต้องพบกับความหายนะ จะเอากับครูไหม?”** ผมก็ตอบว่า **“เอาครับ”** และครูเตียบงยังบอกว่า เดี่ยวนี้ล้มพันธมิตรมาทั้งอาวุธให้เราแล้วที่บ้านลาดกระแฉะ ถ้าเธอจะร่วมงานเสรีไทย พรุ่งนี้เข้าไปเดินทางไปที่บ้านโพนนาแกปลาลา เพราะจะมีหน่วยที่ตั้งขึ้นใหม่ เป็นหน่วยที่สำคัญยิ่ง

สรุปว่าผมก็ไป ไปแล้วก็เจอเพื่อนหลายคนที่บ้านโพนนาแกปลาลา มีสภาพเป็นทุ่งนา ตั้งเป็นค่าย ปลุกเป็นกะตือบยาว กลางคืนอาจารย์อัมพรก็เป็นหัวหน้าจุดไฟเป็นกลาง ไว้กลางทุ่งนา เป็นรูปตัว L บ้าง ตัว T บ้าง จุดไฟ เพื่อให้เครื่องบินฝ่ายสัมพันธมิตร มาทิ้งอาวุธให้เป็นถึงเกล็ดกลมา เมื่อทิ้งแล้วก็นำมาเก็บไว้ในค่าย ระยะเวลาเริ่มต้นอยู่ที่ค่ายบ้านโพนนาแกปลาลา ประมาณเดือนกว่าก็ต้องย้ายฐานขึ้นไปอยู่ค่ายใหญ่ที่ต่างอยแต่ผมไม่ได้

ขึ้นค่ายใหญ่ ผมอยู่ส่วนหน้า อยู่กับอาจารย์อัมพร เช่นเดียวกับที่บ้านโนนหอมอยู่หน่วยวิทยุ และเป็นหน่วยอบรมย่อย

ผศ.สุรัตน์ วราภรณ์ : ผมคิดว่าเกือบทุกท่านในห้องนี้ผ่านชีวิตการเป็นเสรีไทยทั้งสิ้นผมอยากทราบว่าแต่ละท่านทำงานเสรีไทยอยู่ที่ไหน

พระจำลอง นวลมณี : ตอนนั้นอาตมา กำลังเป็นครู ร.ร.การช่างใหม่ ๆ ก็ยังไม่รู้ แต่ตอนที่มีการประชุมพรรคพวกของครูเตียบง ถึงได้รู้ ตอนนั้นอาตมาทำหน้าที่อยู่ที่บ้าน คล้าย ๆ กองอำนวยการ ท่านนายก อาคม ท่านถือน้อยอยู่ส่วนหน้า อาตมา รู้ว่าล้มพันธมิตร ทั้งร่มอาวุธที่หนองพอกที่หนึ่ง ต่อมาก็ทิ้งที่โพนนาแกปลาลา โนนหอม ริมหนองหาน บ้านโพนบก พี่เตียบงใช้งานอาตมา วงในไม่ได้ออกท้องที่

เทียม ศิริจันทร์ : ผมทำงานอยู่นครพนม เป็นช่างโยธาธิการ รับผิดชอบงานสร้างถนน พี่เตียบงก็มอบหมายให้ผมดูงานเคลื่อนไหวกองทหารญี่ปุ่นและญวนอพยพว่าเป็นอย่างไร แล้วรายงานให้ทราบเป็นระยะ พวกญวนอพยพนั้นตำรวจนครพนมชอบไปข่มเหงหรือรังแก ผมก็รายงาน วันหนึ่งพี่เตียบงพาผมไปกินข้าวที่ร้านอาหารใกล้กับพวกญวนอพยพ และก็มีตำรวจไปพบตีพวกญวนอพยพ หาวว่ามาขายของไม่เรียบร้อย เพราะเขาไม่รู้ภาษาไทย พี่เตียบงก็สงสัยถามผมว่า **“พฤติกรรมแบบนี้มีบ่อยหรือ”** ผมก็ตอบว่า **“มีบ่อย ๆ ทุกวัน”** พี่เตียบงก็ให้ผมจดชื่อตำรวจที่ไปรังแกญวนอพยพ ผมก็จดให้ หลังจากพี่เตียบงกลับไปกรุงเทพฯ ไม่นานพวกตำรวจเหล่านั้นย้ายหมดแล้วมาจัดระบบความเป็นอยู่ของญวนอพยพใหม่ ให้มีการจัดการโดยเอาญวนเก่าที่คนญวนเชื่อถือเป็นหัวหน้า และพวกอพยพก็เป็นหัวหน้าด้วย มาปรึกษาหารือกัน ให้อยู่ในความควบคุมของผู้ว่า พวกญวนอพยพก็เรียบร้อย ญวนอพยพบางคนก็จนมากครับ ทุ่งกระสอบป่าน ถือ

กะลามาขออาหาร พี่เดียวกำลังทานข้าวอยู่ก็เลยแบ่งอาหารให้ไป และบอกกับผมว่า **“สงสารมนุษย์ด้วยกันเขาจนก็เหมือนเราจน ต้องช่วยกัน”** ต่อมาปี 2486 ผมก็ย้ายมาอยู่แขวงทางสกลนครควบคุมงานอยู่ที่สายสกลนคร-กาฬสินธุ์ ตอนนั้นผมก็ยังไม่รู้ว่าเสรีไทยคืออะไร พี่เดียงไม่บอก ช่วงนั้นเห็นส่งคนไปลาว ผมก็ไม่ได้ถาม ทราบภายหลังว่าส่งไปคุมมึง ให้ผมติดตามดูว่าเขาเดินไปถึงหรือยัง ผ่านเมืองลาวได้หรือยัง ตอนนั้นผมไปเมืองลาวบ่อย

ผศ.สุรัตน์ วราภรณ์รัตน์ : จำผจญ โกลัซิดครูเดียงมากอยากให้อยู่แล้วได้ช่วยงานเสรีไทยกับครูเดียงอย่างไรที่ไหน

จ.ส.ต. ผจญ ศิริมาศ : ตอนนั้นผมเป็นตำรวจตอนตั้งเสรีไทยใหม่ ๆ ตำรวจไม่รู้เรื่องเพราะปิดเป็นความลับ ตอนหลังผู้กำกับเรียกไปหาบอกให้ผมไปทำงานกับครูเดียง แล้วกำชับว่าครูเดียงใช้อะไรให้ทำอย่าพูดมาก เมื่อไปอยู่กับครูเดียงท่านก็มอบหมายให้ผมมีหน้าที่ดูทหารญี่ปุ่นว่า เข้า-ออกอย่างไร ต้องระวังว่าอย่าให้รู้ ว่าครูเดียงอยู่ที่ไหน และดูพฤติกรรมทหารญี่ปุ่นว่าเป็นอย่างไร เพราะได้ข่าวว่าญี่ปุ่นจะโจมตีเสรีไทย ต้องดูด้วยว่าญี่ปุ่นมีกำลังพลเท่าไร กำลังทหารญี่ปุ่นตั้งอยู่ที่โรงเรียนแดงหน้าโรงพยาบาลสกลนคร ปัจจุบันคือโรงเรียนเทศบาล 1 ผมก็ปลอมตัวซื้อขนมไปนั่งกินกับทหารญี่ปุ่นอยู่เรื่อย ๆ

ผศ.สุรัตน์ วราภรณ์รัตน์ : ผมคิดว่าขบวนการเสรีไทยไม่ได้ทำอย่างโดดเดี่ยว แต่เป็นขบวนการที่มีกลุ่มสัมพันธ์ระหว่างประเทศถึง 3-4 ประเทศด้วยกัน ในเรื่องนี้ผมอยากให้ ศ.วิสุทธิช่วย Brief ให้ฟังว่าความร่วมมือระหว่างอเมริกา จีน อังกฤษ กับเสรีไทยของเรามีเครือข่ายกันอย่างไร และอีกประเด็นหนึ่งที่น่าสนใจคือ ขบวนการเสรีไทยจากมหาสารคาม อุบลราชธานี รวมทั้งลาวด้วย ขอกราบเรียนท่าน อ.วิสุทธิ ช่วยพูดถึงเรื่องของการติดต่อ

ระหว่างเสรีไทยกับพันธมิตร 3 ชาติ

ศ.วิสุทธิ บุญยกุล : ส่วนอย่างอื่นที่รู้เพราะได้จากการสังเกตเป็นพิเศษ งานครั้งแรกของผมหลังจากรับปากกับครูเดียงว่าผมจะทำงานด้วย ก็คือถูกส่งไปกรุงเทพฯ ครูเดียงมอบหมายให้ทำงานถอดรหัสที่ส่งมาจากต่างประเทศ ต่อมาก็ไปร่วมที่เขาสามร้อยยอด จ.ประจวบคีรีขันธ์ ที่หน่วยหัวหินของคุณชาญ บุนนาค เป็นการร่วมครั้งแรกของประเทศ เมื่อกลับมา เราที่ขึ้นมาที่บ้านโนนหอม หน้าที่ของผมก็อยู่กับคุณอาภรณ์¹⁴ ที่ผมเคยพูดว่าอัมพร ความจริงคืออาภรณ์ คุณอาภรณ์ตั้งให้ผมเป็นผู้ช่วย ทั้ง ๆ ที่ผมเองไม่อยากจะจับอาวุธเลย ก็ทำอย่างนั้นจนกระทั่งเราตั้งสถานีวิทย์ จึงได้เริ่มงานที่แท้จริงของผม ผมมีหน้าที่ถอดรหัสข่าววิทยุที่เป็นภาษาอังกฤษมาจากอินเดีย แล้วก็ส่งให้คุณอาภรณ์ คุณอาภรณ์เขียนจดหมายตอบ พอตอบแล้วผมก็เข้ารหัส ส่วนคนที่ส่งวิทยุสมัยนั้นก็คือคุณอาภรณ์เอง นั่นเป็นงานขั้นแรกของผม

สำหรับการติดต่อระหว่างเสรีไทยกับทางอเมริกาและจีน ผมไม่ทราบรายละเอียดเพราะงานของผมเป็นงานของหน่วยอินเดียโดยเฉพาะ คุณอาภรณ์ทำงานที่สถานีวิทย์ ติดต่อกับหน่วยกำลัง 136 ที่อินเดีย การส่งวิทยุก็ส่งเพียงวันละครั้งเราส่งไปวันนี้ วันรุ่งขึ้นเราตอบแล้ววันต่อไปเราก็ส่งยกเว้นถ้ามีเรื่องด่วนเราก็อาจจะตกลงว่า พอส่งวันนี้ และขอให้ตอบเวลาเท่านั้น ๆ เพราะเราจะไม่เปิดวิทยุตลอดเวลา

ส่วนการติดต่อระหว่างหน่วยในสกลนคร ตอนนั้นยังไม่มีติดต่อเพราะที่สกลนคร มีหน่วยเดียวคือหน่วยโนนหอม เตาอยู่ยังไม่มี ทางด้านตาดภูวงและคงพระเจ้ายังไม่มี บางครั้งบางครั้งผมได้รับอนุญาตให้เข้าไปในเมืองเพราะต้องมาเอาหนังสือบางอย่างของครูเดียงด้วย ผมก็เข้ามาแล้วก็รู้ว่ามีการทหารญี่ปุ่นอยู่ ช่วงแรกมีทหารญี่ปุ่นประมาณ 20 คนเท่านั้น

สำหรับเรื่องของท่าน ปรีดี ท่านจะติดต่อยังไร ผมเองตอบไม่ได้ แต่ทว่าผมจำได้ว่าเมื่อผมไปสอบที่ธรรมศาสตร์ผมเห็นฝรั่งกำลังตัดหญ้า ตอนนั้นครูเตี้ยงเล่าให้ผมฟังว่าท่านปรีดียอมให้ฝรั่งพวกนี้ไปอยู่ที่ธรรมศาสตร์เพราะถ้าไม่เช่นนั้นแล้ว ฝรั่งพวกนี้จะถูกญี่ปุ่นจับไป ถ้าจับไปแล้วพวกนี้ก็จะตายหมดเพราะจะถูกส่งไปทำทางรถไฟสายพม่า การประกาศสงครามของจอมพลป.นั้นท่านปรีดีไม่เห็นพ้องด้วย ท่านไม่ยอมลงนาม พอประกาศสงคราม ฝรั่งอเมริกา อังกฤษ ก็กลับเป็นชนชาติศัตรูแล้วให้เอาผมขังไว้ที่ธรรมศาสตร์ ในเวลาเดียวกันท่านใช้บุคคลเหล่านี้ ที่สามารถมีสายอะไรก็ได้ก็แล้วแต่ ก็พยายามให้พวกนี้ติดต่อกับทางอังกฤษ เท่าที่ทราบพวกนี้บางคนก็มีส่วนช่วยอย่างมากทำให้ท่านปรีดีสามารถติดต่อกับทางอังกฤษได้ ส่วนทางอเมริกานั้นเป็นเรื่องของทาง ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช ซึ่งช่วงแรกค่อนข้างไม่เล่นด้วย ไม่ยอมรับทางด้านฝ่ายไทย ตอนที่คุณจำกัด พलगูร ไปเมืองจีน จีนเองก็ติดกันไม่อยากจะให้ไปติดต่อกับอังกฤษและอเมริกา ทางอเมริกาก็ไม่ไว้วางใจคน ๆ นี้คือใครผมเห็นจะเรียนให้ทราบได้เพียงแค่นี้ครับ

ผศ.สุรัตน์ วรางค์รัตน์ : เป็นความรู้ในขั้นละเอียดครับ โดยปกติเราเข้าใจแต่เพียงว่า เมื่อเราติดต่อกับอเมริกา อังกฤษก็ที่เราได้รับการต้อนรับเป็นอย่างดี เท่าที่เรารู้ผิวเผินเพิ่งมารู้ลึกซึ้งถึงวันนี้ว่ามีการปฏิเสธหรือกีดกันอยู่ ประเด็นที่น่าสนใจก็คือว่า มีการเผชิญหน้ากับญี่ปุ่นหรือไม่ ในแถบสงครามถ้าหากว่ามีการเผชิญหน้าจากที่หวาดเสียวที่สุดคือตอนไหน เช่นจากที่ค่ายต่างอยหรือวชิรภูมิ ใครจะช่วยพูดได้ทั้งที่มีข่าวว่าญี่ปุ่นบุกเข้ามาขอรับรองรัฐบาลไทยขอตรวจดูว่ามีขบวนการเสรีไทย จริงไหม ตอนที่น้องชายของครูเตี้ยงเป็นผู้พาญี่ปุ่นเข้าไปในค่าย และในที่สุดก็สามารถปรับปรุงสนามบินให้เป็นห้องนาภายในวันเดียว ตอนนี้จะช่วยอธิบายได้

สวัสดิ์ ตราชู : ที่ท่านคิดเดียวเป็นความคิดของสวาสดี ตราชู พี่ชายของผม ที่ตาตั่ววง อ.วชิรภูมิ วันนั้นทางที่กรุงเทพฯ วิทยุบอกว่าญี่ปุ่นจะขอคืนสนามบินขอให้ทางนี้เตรียมการ นายเตี้ยง ศิริจันทร์ นายจำลอง ดาวเรือง และนายดิลก บุญเสริม ก็อยู่ด้วย นายสวาสดีก็เลยอาสาขอพลพรรค 500 คน ให้ไปหากล้ามาคนละ 5 มัด เอามาแล้วก็เลยไม่ทำเป็นหลุมแล้วก็เอาต้นกล้วยัด คั้นเดียวก็เป็นทุ่งนา รุ่งขึ้นเครื่องบินญี่ปุ่นมาตรวจก็ไปรายงานว่าเป็นทุ่งนาเลยถอยไป

ศ.วิสุทธิ บุญยกุล : ถ้าพูดถึงเรื่องเหตุการณ์คับขันตอนหนึ่งก็คือ พ.ต.สโมเลย์ ความจริงแกเป็นแค่พันตรี แต่เมื่อแกพูดกับลอร์ดหลุยส์ เมาท์แบตเต็น เขาใช้สรรพนามเรียกกันด้วยชื่อต้น ทราบว่าเป็นเพื่อนกัน ตอนอยู่อินเดีย พ.ต.สโมเลย์ ก็พักอยู่กับลอร์ดหลุยส์ เมาท์แบตเต็น คน ๆ นี้ได้รับคำสั่งให้มาควบคุมงานอยู่ที่หน่วยของครูเตี้ยงในภาคอีสาน ตอนที่ผมอยู่สโมเลย์มาที่บ้านชาดานาคู ที่มีสนามบินของคุณจำลอง ดาวเรือง หน่วยมหาสารคามแล้วสโมเลย์ กับคุณอาภรณ์ รู้จักกันดี คุณอาภรณ์บอกว่าจะไปเยี่ยมสโมเลย์ และก็เลือกเอาผมไปด้วย แล้วก็ให้คุณประเสริฐ คุณะดิลก เป็นคนเฝ้าทางหน่วยโนนหอม ส่วนผมก็ทำหน้าที่ถอดรหัส พอไปถึงก็ไปเยี่ยมสโมเลย์ ก็ไปตรวจดูสนามบิน สนามบินเรียบร้อย แล้วเครื่องบินจากอินเดียเอาอาวุธมาส่งให้แทนที่จะมาทิ้งร่มจำนวน 13-18 ร่ม ซึ่งได้อาวุธจำนวนจำกัด ส่วนที่บรรทุกเครื่องบินมาครั้งเดียว พวกพลพรรคที่นั่นดีใจที่ได้อาวุธมากมาย และไม่ต้องไปเก็บในป่า เพราะชนอาวุธจากสนามบินไปยังหน่วยระยะไม่ไกลนัก หน่วยนี้ปรากฏว่าญี่ปุ่นสงสัยเหมือนกัน ฉะนั้นหลังจากเครื่องบินมาลง ผมก็เลยได้ไปอินเดียไปกับเครื่องบินนั้น หลังจากนั้นญี่ปุ่นก็ถามไทยว่า สนามบินนั้นคือสนามบินอะไร ท่านปรีดีก็บอกว่าเป็นสนามบินพาณิชย์ แต่ครูเตี้ยงก็พูดเองว่า

“ญี่ปุ่นเขาไม่เชื่อหรอก” จะเป็นสนามบินพาณิชย์ได้อย่างไร เพราะไม่มีถนนเชื่อมระหว่างสนามบินกับตัวเมือง หลังจากนั้นผมก็ไปอินเดีย ก็ไม่รู้เรื่องอะไร จนกระทั่งจะเดินทางกลับ ก็ไปพบสโมเลย์ แกก็เล่าให้ฟังว่าหลังจากที่เครื่องบินไปส่งอาวุธให้แล้วไม่กี่วัน ประมาณสัก 1-2 อาทิตย์ก็มีหน่วยลาดตระเวนญี่ปุ่น เข้ามาบริเวณนั้นเพื่อที่จะหาว่ามีสนามบินหรือไม่ ทางหน่วยลาดตระเวนของเรารู้อย่างนั้นก็วิ่งมาบอก แล้วก็ปรากฏว่าพวกพลพรรคเสรีไทยได้รับคำสั่งให้ให้ออกกระจายไปข้างนอก ส่วนสโมเลย์กับนายสิบทหารอีกคน ซึ่งเป็นฝรั่งก็ออกไปข้างนอกเหมือนกัน พร้อมด้วยกระเป๋ากเอกสาร ซึ่งเป็นกระเป๋าชนิดพิเศษ ตัวคนที่ไม่มีจักรทาสพยายามเปิดมันจะเปิดทันทีแล้วแกก็หัวกระเป๋ากเอกสารนั้นไป ไปถึงเห็นต้นไม้มันล้มอยู่ก็นั่งตรงนั้นขณะที่นั่งอยู่เพราะ อะไรไม่ทราบ กระเป๋านั้นก็เกิดระเบิดขึ้น พ.ต.สโมเลย์ ได้รับบาดเจ็บเป็นแผลไฟไหม้ที่คอและแขน ในที่สุดทางอินเดียก็ส่งเครื่องบินมาที่สนามบินนั้นอีกครั้ง **สรุปก็คือสนามบินบ้านชาตนาคูใช้ 2 ครั้ง ครั้งแรกใช้ตอนชนเครื่องบินมาลง ครั้งที่ 2 มาจับสโมเลย์** หลังจากนั้นไม่ช้า กองทัพญี่ปุ่นก็ยอมแพ้ เพราะฉะนั้นก็เลยไม่ได้ใช้อีก

ในครั้งนั้น มีเรื่องที่ค่อนข้างจะอลหม่านมาก เพราะทางอังกฤษบอกอย่างเดียห้ามทำอะไรก่อนอันติเดีย จะทำได้ก็ต่อเมื่อทุกหน่วยในประเทศไทย พร้อมทั้งจะทำและทำพร้อมกัน ห้ามทำแต่เพียงหน่วยเดียว ไม่ว่าจะเป็นอย่างไร ก็แล้วแต่ห้ามทำเด็ดขาด ถ้าจำเป็นให้หนั้นเป็นหลังของอังกฤษ เพราะฉะนั้น พวกนี้จึงหนีออกจากค่ายและการหนีออกจากค่ายก็ทำให้เกิดโกลาหลอย่างที่ว่า เข้าใจว่าญี่ปุ่นเองก็ต้องสงสัยและไม่กล้าเข้า เขาเข้ามาระยะหนึ่งแล้วก็เดินอ้อมไปอีกด้านหนึ่งหายไปเลย นี่ละครับเป็นเหตุการณ์ที่ทำให้บ้านชาตนาคูอลหม่านก็มีเพียงครั้งเดียว ส่วนทางด้านอื่น ๆ ด้านสกลนคร ผมไม่ทราบ

ครับว่ามีเหตุการณ์อื่นได้อีกหรือเปล่า

ผศ.สุรัตน์ วรจรรย์รัตน์ : ในช่วงสุดท้ายของขบวนการเสรีไทย อยากให้ อ.นิยม ซึ่งเคยเขียนบันทึกลับภูพาน ได้เล่าให้ฟังสักนิดจนกระทั่งไปถึงวันที่เดินขบวนแห่งชัยชนะที่กรุงเทพฯ

นิยม รักษาชันส์ : เหตุการณ์ฉะลอมทุก เมื่อตอนญี่ปุ่นรู้ว่ามิขบวนการเสรีไทย ช่วงนั้นผมอยู่ที่บ้านโนนหอม อยู่กับคุณอาจารย์เป็นหน่วยรักษาความปลอดภัย ซึ่งย้ายลงมาจากค่ายใหญ่ลงมาอยู่ที่โนนหอม เขารายงานมาว่ามีญี่ปุ่นขึ้นไปสำรวจค่ายใหญ่ ญี่ปุ่นรู้แล้วว่ามิขบวนการเสรีไทยที่นั่น ตอนกลางคืนญี่ปุ่นมานอนที่ตงหลวง บ้านนายอ ขึ้นไป เขามีคำสั่งให้ไปล้อมจับญี่ปุ่น พวกผมก็ไปกัน หน่วยจากต่างกองก็ลงมาจากทางไหน ๆ ก็มาพากันไปล้อมญี่ปุ่น เสรีไทย 200 กว่าคนไปล้อมญี่ปุ่น 12 คน แล้วผมมีคำสั่งบอกว่าถ้าฆ่าตายไม่หมดห้ามยิง ญี่ปุ่นหนีไปได้ มันจะไปในทางที่เราไม่นึกว่าจะไป ฝ่ายเสรีไทยการวางกองกำลังอยู่ทางบ้านโพนนาทังปลา ทางต้นดงคอยดักญี่ปุ่นจะมา ตั้งปืนกลไว้ส่วนทางเกวียนที่เข้าบ้านดงหลวงและบ้านนายอ ไม่มีหน่วยไหนตั้งปืนรอรับเลย ญี่ปุ่นก็เลยเดินผิวปากเข้ามาถึงตัวเมืองเลย

หลังจากนั้น พอพวกผมถอนกำลังกลับไปทีโนนหอม ก็ได้รับคำสั่งบอกให้ขึ้นไปตีค่ายใหญ่ พอขึ้นไปตีค่ายใหญ่เมื่อก่อนมีกำลัง 2-3 พันคน เหลือคน 7-8 คน พวกมันสลายตัวไป เดินลงเขาไปทางบ้านห้วยทาบ มีเหตุการณ์ที่น่าระทึกใจคือตอนล้อมญี่ปุ่น เล็งยิงไปทางไหนก็เป็นเสรีไทยของเรา ไม่เห็นญี่ปุ่นสักคนตอนนั้นผมเข้าใจว่า พ.ต. สโมเลย์ คงจะไปอยู่ที่บ้านชาตนาคูแล้ว เพราะพวกผมเป็นเด็กเกินไปเลยไม่ให้เป็นผู้บังคับหมู่ ผู้บังคับหมวด ก็เลยให้เป็นกองกำลังรักษาฝรั่ง ที่แรกก็ขึ้นมาเป็นหน่วยรักษาความปลอดภัยของสโมเลย์และกันเนอร์ผมไปติดบุหรืที่นั่น

ผศ.สุรัตน์ วราภรณ์ : อยากให้อ.นิยมพูด ถึงตอนเสรีไทยจากสกลนครไปสวนสนามที่กรุงเทพฯ หลังจากพวกที่ไปปลดอาวุธ ทหารญี่ปุ่นกลับมาจากมุกดาหารก็มารวมตัวกันที่ท่าแร่ แล้วก็กลับมาที่ตัวเมืองเขาก็ก๊ปล่อยให้กลับบ้าน สำหรับผมตั้งแต่ 7-8 เดือน ก็ได้เข้าบ้านมาอยู่บ้านได้สัก 1-2 อาทิตย์ เขาเรียกไปซ่อมเดินสวนสนาม หลังจากนั้นเขาก็พาไปขึ้นรถไฟที่อุดรธานี รถไฟที่บรรทุกพวกผมไปเป็นรถไฟบรรทุกสินค้า เขาเรียก “ตมู” รถไฟสมัยนั้น ออกจากอุดรเข้าไปถึงโคราชก็ต้องนอนโคราช 1 คืน จึงจะได้เดินทางเข้ากรุงเทพฯ ไปถึงหัวลำโพงก็ค่าพอดิไปพักที่วัดสุทัศน์ พวกผมไปก็ไม่ได้เดินสวนสนาม เขาจัดให้เป็นหน่วยรักษากาญจน์ สะพายปืนเตร่ตามแถวรอบ ๆ อนุสาวรีย์ประชาธิปไตย พวกชาวบ้านเขาก็มองดูเราอย่างคล้าย ๆ จะไม่เคยเห็น รองเท้าก็ไม่มีแม้แต่ผ้าพันแข้ง กางเกงขาสั้น เท้าเปล่า แต่เขาดูอาวุธแล้วเขากล่าวว่าพวกนี้เป็นพวกไหนกันแน่ ในปืนมีกระสุนและระเบิด ผมเห็นท่านปรีดีครั้งแรกวันนั้น เมื่อก่อนเคยเห็นแต่ในธนบัตร หลวงประดิษฐมนูธรรม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง ช่วงระยะที่ไปพักวัดสุทัศน์เขาจ่ายเบี้ยเลี้ยงให้วันละ 5 บาท ให้ซื้อกินเอง ตอนขากลับเขาจ่ายให้ซื้อข้าวของอีกคนละ 50 บาท แต่เผอิญครูคนที่จ่ายเงินผม บอกว่าใครอยากซื้อเองก็จะให้ยืมเงิน คนละ 50 บาท พอมาถึงบ้านก็เลยบอกแม่ว่าเป็นหนี้เขา 50 บาท ช่วยเองเงินไปใช้เขาหน่อย แม่รีบคว่ำมาทั้งบ้านมี 55 บาทต้องเอา 50 ไปใช้ครู แต่ตอนหลังมารู้ว่าไม่ใช่เงินให้ยืมเป็นเงินที่เขาจ่ายเป็นเงินบำรุงความสุขหมายความว่าตอนนั้นไม่มีเงินเดือนรายได้อะไรไปทำงานกลับมาโดนเขาโกงอีก 50 บาท

ศ.วิสุทธิ บุญกุล : ผมอยากจะทำเพิ่มเติมนิดหน่อย ชีวิตในหน่วยเสรีไทย ไม่ใช่มีแต่เรื่องของความสนุก บางครั้งก็มีเรื่องเศร้า อย่างที่โนนหอม มีคนไปฝึก

อาวุธแล้วมีเหตุการณ์ที่น่าสงสาร วันนั้นเขาฝึกยิงปืนสำหรับต่อสู้รถถัง มีคนหนึ่งที่จะยิงต้นไม้ ทุกคนก็นึกว่าต้นไม้คงจะขาดกลาง ทุกคนได้รับคำสั่งให้ยิง แต่ว่ามีคน ๆ หนึ่งยืนยิง พอยิงไปถึงต้นไม้ไม่ขาดกลาง แต่หัวกระสุนมันแฉลบ ซึ่งเป็นจรวดแฉลบไปถูกหน้าผาแล้วระเบิด คนที่ยิงก็ล้มในวันเกิดเหตุผมไม่ได้ไป แต่ขณะกำลังกินข้าวอยู่ก็มีคนมาบอกว่าวันนี้มีคนเจ็บ ผมเองมีหน้าที่จ่ายยาด้วย ก็ไปดูแกนอนอยู่ที่ค่ายและแกไม่รู้รู้สึกตัวเลย ทุกครั้งที่หัวใจเต้นจะมีสีขาว ๆ ไหลออกมาจากขมับของแก แผลลึกในขมับคงจะเกิดจากการหินที่กระเด็นด้วยความแรงมาโดนขมับแล้วก็ฝังโน ผมนอนอยู่กับเขา 2 วัน วันที่ 3 แกก็สิ้นใจเศร้าคร่ำทุกคนก็เศร้า เพราะฉะนั้นเรื่องอย่างนี้ผมอยากเรียนว่าพวกเสรีไทยเขาละเอียดคน ๆ นั้น ทราบว่าเป็นครูประชาบาล แต่ไม่ทราบว่ามีชื่ออะไรแน่

อ.นิยม รักษาพันธ์ : เสรีไทยคนนั้นชื่อ เกษม เกษมคานต์ ผมเคยเขียนไว้ในบันทึกกลับเสรีไทย

ผศ.ปรีชา อรรถวินทร : ผมอยากให้ใครในที่นี่พูดอะไรสั้น ๆ ถึงอนุชนรุ่นหลัง ว่าท่านภูมิใจอย่างไรเกี่ยวกับวีรกรรมของเสรีไทย

อาคม พรหมสาขา ณ สกลนคร : สิ่งหนึ่งซึ่งผมภูมิใจและไม่เสียใจ ภูมิใจที่ได้มีโอกาสเป็นเสรีไทยรับใช้ชาติ แต่ที่เดียวเคยบอกว่าเสรีไทย ความจริงคนทุกคนถ้าหากว่ามีจิตใจช่วยบ้านช่วยเมือง ก็ถือว่าเขาเป็นเสรีไทยเหมือนกัน การกู้ชาติไม่ใช่เฉพาะพวกเรากู คนที่ให้ความร่วมมือก็มีส่วนกู้ชาติ คนที่ไม่ให้ความร่วมมือ นั้นแหละถ้าอยู่เฉย ๆ ไม่เป็นไรแต่ถ้านำความลับไปบอกญี่ปุ่นก็ถือว่าเป็นคนขายชาติ ผมเองที่ว่าเป็นเสรีไทยผมทำงานทุกอย่างโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผมถนัดที่ใช้กำลังและผม เป็นครูฝึกด้วยการรับมรดกทุกครั้ง ผมเองชอบผจญภัย และกล้าเป็นพิเศษ การทิ้งร่มลงมา บางที

ทั้งในทุ่งนาแต่ลมพัดร่มลอยไปตกที่ป่าบางครั้งติดบนต้นไม้ ไม่มีใครกล้า ช่วงนั้นผมอายุ 28-29 ปี ก็มีความกล้า ขึ้นต้นไม้ ถือพรวาไปด้วย เพื่อให้ร่มตกลงมายังดิน มี ฉะนั้นแล้ว เราก็รับของจากร่มไม่ได้ ผมเป็นครูฝึกส่วน มากประจำอยู่ที่โนนหอม แต่บางจังหวะก็ไม่ได้เจอกับท่าน ศ.วิสุทธิ เนื่องจากบางช่วงเขาส่งผมไปฝึกอยู่ที่บ้านนาตาล บ้านม่วงบ้านนาอาน โดยใช้ปิ่นทอมปล้นบ้าง โดยเฉพาะ อย่างยิ่งปิ่นคาบิณ ซึ่งพลพรรคบางคนยังไม่เคยสัมผัสกับ ปิ่น ไข่เต่งปิ่นไม้ ก็ต้องเอาปิ่นเหล่านี้ไปสอน แต่บังเอิญ ผมป่วยด้วย โรคมาเลเรียที่เตียงจึงให้ไปรักษาตัวในเมือง พอตึกได้ยื่นข่าวว่า อาจารย์เกษม เกษมสานต์ ซึ่งไป ฝึกยิงปืนนาซูกา เกิดอุบัติเหตุขณะฝึกอาวุธเสียชีวิต ตอนไปสวนสนามไม่มีโอกาสไปเพราะป่วย ผมภูมิใจที่ได้ ทำงานเพื่อชาติ แต่ผมได้ยินว่าสุนทรพจน์ของท่าน อาจารย์ปรีดี มีความลึกซึ้งจับใจมาก ทราบบว่าท่านไม่ได้ ยกย่องตัวท่าน หรือเสรีไทยอย่างเดียวที่กู้ชาติ อยาก ให้พูดถึงสุนทรพจน์ ของท่าน อ.ปรีดี เพื่อจะได้รับทราบ ทุกคน

ผศ.ปรีชา ธรรมวินทร : ท่านอ.ปรีดี พนมยงค์ หรือ “รัฐ” ในฐานะหัวหน้าใหญ่ของขบวนการเสรีไทยได้ กล่าวคำปราศรัยต่อหน้าผู้แทนของกองกำลังเสรีไทย หน่วยต่าง ๆ ทั่วประเทศ มีใจความโดยย่อดังนี้

“สหายทั้งหลาย ในโอกาสนี้ ข้าพเจ้า บรรณาที่จะแสดงเปิดเผยในนามของสหายทั้งหลาย ถึงเจตนาอันบริสุทธิ์ ซึ่งเราทั้งหลายได้ถือเป็นหลัก เป็น คติในการ รับใช้ชาติครั้งนี้ว่า เรามุ่งจะทำหน้าที่ใน ฐานะที่เราเกิดมาเป็น คนไทย ซึ่งจะต้องสนองคุณชาติ เราทั้งหลายไม่ได้มุ่งหวังทวงเอาตำแหน่งในราชการ มาเป็นรางวัลตอบแทน การกระทำทั้งหลายไม่ใช่ทำ เพื่อประโยชน์ของบุคคลหรือหมู่คณะใดแต่ได้ทำไป เพื่อประโยชน์ของคนไทยทั้งมวล....

ผู้ที่ได้ร่วมงานกับข้าพเจ้าคราวนี้ ถือว่าทำ หน้าที่เป็นผู้รับใช้ชาติ มิได้ถือว่าเป็นผู้กู้ชาติการกู้ชาติ เป็นการกระทำของคนไทยทั้งปวง ซึ่งแม้ผู้ไม่ได้ร่วมใน องค์การนี้โดยตรง ก็ยังมีอีกประมาณ 17 ล้านคน ที่ ได้กระทำโดย อิสระของตนในการต่อต้านด้วยวิถีทาง ที่เขาเหล่านั้น สามารถจะทำได้หรือเอากำลังใจช่วย ขับไล่ให้ญี่ปุ่นพ้นไปจากประเทศไทยโดยเร็วก็มีหรือ แม้แต่คนไทยที่นี้อยู่โดยไม่ทำการขัดขวางผู้ต่อต้าน ญี่ปุ่นหรือผู้รับใช้ชาติ ซึ่งเท่า กับเปิดโอกาสให้ผู้รับใช้ ชาติทำการได้สะดวก.....”

จสท. ผจญ ศิริมาศ : สำหรับการทำงานของ เสรีไทยทั้งหมด ผมขอเรียนว่า เป็นงานปิดทองหลังพระ ซึ่งไม่ต้องการอะไรเลยแล้วทำเพื่ออะไร ก็ทำเพื่อประเทศ ชาติ ทุกคนทำด้วยความจริงใจและรักชาติ เอาชีวิตเป็น ประกัน ลูกเมียก็ไม่รู้ว่าไปทำอะไร บ้านเมืองเจริญรุ่งเรือง ได้ก็เพราะเสรีไทย ผมรู้สึกภูมิใจครับ แล้วที่ภูมิใจที่ สุดก็คือวิญญาณของนายเตียง จงได้รับส่วนคุณล้นนี้ด้วย ครับ (พูดด้วยเสียงล้นเครือ)

ผศ.สุรัตน์ วรางค์รัตน์ : ยังมีอีก 2 จุดครับ รัฐประหาร 2490 มีผลกระทบอย่างไรต่อเสรีไทยและครู เติงของเรา

สวสดี ตราชู : รัฐประหาร 2490 นั้นตรงกับ วันที่ 8 พฤศจิกายน เป็นการกระทำของพรรคประชาธิปัตย์ ซึ่ง มรว. คึกฤทธิ์ ปราโมช มีส่วนร่วมด้วยของหลวง อารังนาวาสวัสดิ์ คราวนั้น อภิปราย 7 คืน 8 วัน มีเรื่อง ที่เขาต้องการทำลายท่านปรีดี พอดีกับสงครามยุติใหม่ ๆ ทางจอมพล ผิน ชุณหะวัณ เป็นแม่ทัพไปยึดเชียงตุง แพ้ สงครามกลับมา ถูกลาวคง อภัยวงศ์ ปลดกลางอากาศ ตั้งแต่ยังกลับมาไม่ถึงกรุงเทพฯ จอมพลผิน ก็เลยไม่พอใจ

ที่นี้ยังมีหลวงกาจสงคราม ก็เป็นเสรีไทยอีกเหมือนกัน อาสาท่านปรีดี จะไปติดต่อกับพันธมิตร ลงเรือญี่ปุ่นไป ไปถึงฮ่องกงญี่ปุ่นไม่ให้ขึ้นแผ่นดินใหญ่ ให้อยู่ฮ่องกงนั้นจนสงครามเสร็จกลับมาแล้วมาขอเงินท่านปรีดี 2 แสนบาท ท่านปรีดีก็บอกว่ายังมีอีกหลายคนที่ย้ายลงให้ไปหาหลักฐานมา ทางนี้จะหาเงินงบประมาณตั้งให้ ท่านก็ให้นายเตียงมาถามหานายสวสดี ตราฐู พี่ชายของผม ผู้เป็นสปอนเซอร์ของนายเตียง ให้ไปเอาหลักฐานมา จะหาเงินให้ นายสวสดีก็ว่าจะเอาหลักฐานอะไร เพราะงานเสรีไทยเป็นงานลับ ถ้าจะไปเขียนเขาก็เป็นการเทีจะชื่อนายสวสดี ก็เลยไม่เอาหรอก เพราะเห็นว่าได้เอกราชอธิปไตยคืนมาแล้ว ก็เป็นบุญนักหนาแล้ว ทีนี้ไปถามคุณสงวน เกษมทรัพย์ ซึ่งเป็นสปอนเซอร์ของนายถวิล อุดล แกก็ไม่เอาเหมือนกัน ตกหลวงกาจสงครามก็ไม่ได้ ก็ตกเป็นเครื่องมือของคิกฤทธิ ปราโมช แล้วร่วมกับจอมพลผิน ทำการรัฐประหารครั้งนั้น

ผศ.ปรีชา อธรรมวินทร : ผมอยากเชื่อมโยงประวัติศาสตร์ลัทธิคณะราษฎร หลังจากที่เขาจบการเสรีไทย ประสบความสำเร็จหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ผู้นำจากสายเสรีไทยได้ขึ้นมาบริหารทางการเมือง ไม่ว่าจะเป็นควง อภัยวงศ์ ทวี บุณยเกตุ ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ปรีดี พนมยงค์ ซึ่งมีบทบาทโดดเด่นมากในเวลาเดียวกันผมคิดว่ากลุ่มอนุรักษ์นิยมทั้งหลายและพรรคการเมือง โดยเฉพาะพรรคประชาธิปัตย์ ก็พยายามจะลดบทบาทหรือทำลายเครดิตของนักการเมืองสายปรีดี พนมยงค์ ซึ่งเป็นปีกที่ก้าวหน้า หรือจะเรียกได้ว่ามีความคิด ค่อนข้างซ้ายในเวลานั้นก็ได้ โยงกับการถูกลดบทบาทของ จอมพลผิน ชุณหะวัณ* ซึ่งไปรบแพ้เชียงตุงกลับมา พอดีกับที่รัชกาลที่ 8 สวรรคต ก็ได้ช่องทางที่จะอาศัยเหตุการณ์นี้มาทำลายล้าง ปรีดี พนมยงค์ และนักการเมืองสายพรรคสหชีพ ซึ่งรวมทั้ง

นายเตียง ศิริจันทร์ด้วย ตรงนี้ผมคิดว่ารัฐประหารเมื่อ 8 พ.ย. 2490 ส่งผลกระทบให้ปรีดี พนมยงค์ต้องลี้ภัยไปช่วงเวลาที่หลบหนีลี้ภัยทางการเมืองมาโยงกับการสะสมกำลังข้างบนภูพาน ซึ่งเดิมมีพลพรรคเสรีไทยอยู่แล้ว จึงได้รับการขนานนามว่า **“ขุนพลภูพาน”** ผมอยากให้ใครก็ได้ขยายความตรงนี้ อยู่บนภู ทำอะไร อยู่ตรงไหนกับใครทางรัฐบาลเขาส่งคนมาทำอะไรบ้าง ที่ว่าเป็นกบฏแบ่งแยกดินแดนนะจริงไหม แล้วนายเตียงมอบตัวหรือถูกจับกันแน่ ตรงนี้เป็นภาพค่อนข้างจะพรางๆ

จสต.ผจญ ศิริมาศ : ตอนที่นายเตียงหนีมาบ้ายิ้ม ได้มาบอกผมว่านายเตียง หนีรัฐประหาร ให้ผมไปรับที่บ้านลาดกระแฉะ ไปตอนกลางคืน พอไปถึงก็พบไฟฉาย ก็พากันลงจากม้าเข้าไปหา ก็ใช่จริง ๆ นายเตียงก็บอกว่า **“กูหนีมาไว้อย่า! มึงเอาปืนมาให้กู แล้วมาเปลี่ยนเสื้อกัน”** นายเตียงเอาเสื้อขาวให้ผมแล้ว เอาเสื้อของผมไปและให้จัดการรถจักรยานจะเผาหรือฝังอย่างไรให้เขาเห็น ตอนนั้นนายเตียงเป็นคนทำถนนสายสกลนคร-กาฬสินธุ์ มีภูวนอพยพเป็นแรงงานเยอะ

จากนั้น นายจันทร์ คอสายก็รีบไปอยู่บ้านหนองคล่อง และนายเตียงก็ให้ผมลงไปบอกท่านละเอียดบ้านโนนหอมให้ไปพบนายเตียงที่บ้านหนองคล่อง ตอนนั้นไม่มีการสะสมกำลังอะไรกัน ทางคณะรัฐประหารได้ประกาศจับนายเตียง จะไปตั้งกองกำลังที่ไหนได้ หนีไปหนีมา ตอนหลังก็ลงมาในเมืองสกล กำลังตำรวจทหารหากันไปหมด ผมก็ได้พูดคุยกับนายเตียงว่า **“จะเอาอย่างไรกัน”** ผมก็เสนอให้ข้ามไปบ้านแป้นเป็นคนข้ามไปเองเลยไปบ้านอาจารย์ แล้วก็ไป อ.พรรณานิคม ไปได้ 3-4 วัน พอวันที่ 5 ก็ถูกจับที่บ้านจั่ว ผมเคยไปเยี่ยมที่บ้านจั่วครั้งหนึ่ง ตอนนั้นกำลังเจรจาจะขอมอบตัวก็เลยไว้ว่างใจไม่ได้ รมั้ตระวังตัวเป็นผาหน้าไม้ก็แขวนไม้ นุ่งผ้าขาวม้าอกินลาบปลา ชาวบ้านจับปลามาจากน้ำอูน 10 ไม่งกว่า ๆ ก็

ถูกจับครับ จับจริง ๆ ครับ นั่นเป็นวาระสุดท้ายของแก ตอนจับมีตำรวจกว่า 20 คน มีจ่าวัง นวลมณี ไปจับด้วย จับแล้วก็เอาเข้ามาในเมือง แล้วก็ประณันตัวพีเจียมเป็นคนเจรจาจะมอบตัว

นิยม รักษาพันธ์ : จักรภาพที่ถ่ายคู่กับนายทองอินทร์ ภูริทัตน์ ที่ร้านแปะยี่ในตัวเมืองสกลนครก็เป็นภาพภายหลังการประณันตัว หลังถูกจับโซ่ใหม่ครับ

จ.ส.ต. ผจญ ศิริมาศ : ใช้ครับ

เทียม ศิริพันธ์ : ตอนนั้นผมพักอยู่ที่คำเพิ่ม ที่บ้านของกรมทางหลวง เพราะผมคุมงานก่อสร้างถนนจากบ้านนาคำไปถึง กม.60 ตอนกลางคืนมีคนไปบอกว่า พี่เตี้ยงให้ไปหาที่บ้านลาดกะเมอ ผมก็ไปตอนกลางคืน แล้วก็เห็นพี่เตี้ยงขี่ม้าหลายวันต่อมาพี่เตี้ยงก็ย้ายไปอยู่บ้านแก่งหนองคลอง พี่เตี้ยงก็ให้เงินผมไปซื้ออาหารและยาจากในเมืองมาไว้ใช้ ระยะนั้นผมมีโอกาสเจอจ่าวัง ซึ่งเป็นหัวหน้าตำรวจตามจับพี่เตี้ยงหลายครั้ง

จ.ส.ต. ผจญ ศิริมาศ : ตอนลงมาจากเขามาอยู่ในเมือง ผมเองคิดดูแล้วก็จะไปรอดหรือเพราะทหารตำรวจตามตลอด ถ้าจะมอบตัวก็มอบเสีย ถ้าไม่มอบตัวก็ให้ผมจับ ผมก็พูดหลายครั้ง แกก็บอกไม่ให้จับ

อาคม พรหมสาขา ณ สกลนคร : ผมขอเสริมที่จ่าผจญ พูดตอนหนึ่ง ซึ่งอาจจะลืมไปได้ วันที่เราเดินทางกลางคืนไปจับพี่เตี้ยง หลังจากนั้นไม่เกิน 10-15 วัน พวกผมก็รวมกำลังกันบวกกับหลายคนผมมีอาวุธปืนติดตัวที่พี่เตี้ยงมอบให้ อาวุธ ปืนทอมป์สัน 1 กระบอก จ่ายให้ตั้งแต่เสรีไทยเสร็จเมื่อ ปี 2488 ตอนนั้นปี 2490 ปืนกระบอกนั้นอยู่กับผม ผมก็นำปืนกระบอกนั้นติดตัวไปเพื่อจะทำงานขึ้นสำคัญ ถ้าหากว่าทำงานขึ้นสำคัญนั้น ถ้าดวงไม่ดีผมคงไม่มีอายุยืนอย่างนี้ เรื่องอะไรท่านครับ เรื่องที่ว่าเราทุกคนที่เป็นเสรีไทยที่มีความจงรักภักดีต่ออาจารย์ปรีดี เราจะต้องลุกฮือขึ้นเพื่อยึดอำนาจคืน

ต้องการให้ท่านอาจารย์ปรีดี กลับคืนแผ่นดินไทย ในลักษณะที่มีชัยชนะพูดด้วยความจริงนะ ทำอย่างไร เมื่อรวมกำลังกันแล้ว ได้วางแผนว่าจะเข้ายึดกรมทหาร (ที่ตั้งปัจจุบันนี้) โดยแบ่งออกเป็นหลายพวก พวกหนึ่งเข้าใจโหมติหาร เป็นหน่วยจู่โจมอีกพวกเข้ายึดสถานีตำรวจเพื่อยึดอาวุธปืน อีกพวกหนึ่งไปดักอยู่ที่สะพานหิน ผมไปอยู่ หน่วยที่ไปดักอยู่ที่สะพานหิน ถ้าหากว่าทหารทะลักเข้ามาเราต้อง ชุมนุมโดยมีอาวุธปืนทอมป์สัน และมีลูกกระเบิดเพียงไม่กี่ลูก คิดว่าเสร็จแน่นอน

แต่ว่าเอาละ เราเชื่อมั่น อาจารย์ปรีดี คิดว่าบุคคลผู้นี้ทำงานทำประโยชน์ได้แก่ประเทศชาติส่วนรวมจริง ๆ อย่างอื่นไม่มี ตกลงกันเรียบร้อยแล้ว ผมจำได้แม่นยำว่าพี่เตี้ยงถามว่า ใครบ้างจะกล้าเป็นหัวหน้าเข้ายึดค่ายทหาร ที่แรกผมจะตัดสินใจ แต่ท่านแขวงพินัย แสงพันธ์ พุดรับเป็นหัวหน้าก่อนผมก็สบายใจไป ตกลงได้เคลื่อนกำลัง ลงมาอีก 1 กิโลเมตรนครครับแล้วมีคนตามมาอีกบอก ว่าพี่เตี้ยงสั่งให้คืนกลับไป พี่เตี้ยงสั่งว่า ให้เลิกเด็ดขาด ที่มีแผนว่าจะยึดค่ายทหารในวัน D-Day ลูกน้องของพวกเสรีไทยหรือพวกตำรวจทหารบางส่วนที่มีความจงรักภักดีต่ออาจารย์ปรีดี อยู่ตอนนั้นก็มีความกลัวว่าร่างนาว่าสวัสดิ์พรรคการเมืองแนวรัฐธรรมนูญ พรรคสหชีพ พี่เตี้ยงบอกว่าอาจารย์ปรีดี มีวิทยุบอกมาให้เลิกเด็ดขาด อย่าให้คนไทย เสรีไทยหรือตำรวจทหารที่นิยมชมชอบท่านต้องรบกันเสียชีวิตเปล่า จะทำอะไรต่อ พี่เตี้ยงก็ว่าเลิกแล้วก็สลายกลับไปบ้านใครบ้านมัน ผมก็มอบปืนทอมป์สันไว้กับพี่เตี้ยง อันนี้เป็นตอนสำคัญอีกตอนหนึ่งครับ

ขอเสริมอีกสักนิดครับว่า เสรีไทย เราทำงานเพื่อบ้านเมืองไม่มีผลประโยชน์ส่วนตัว จึงใคร่ขอกราบเรียนด้วยความจริงใจว่า ผมบูชาในอุดมการณ์ของพี่เตี้ยง และของอาจารย์ปรีดี พี่เตี้ยงเคยบอกว่ามีพระองค์เดียว

ที่พี่เตียงยึดก็คือท่านปรีดีพนมยงค์ เพราะเชื่อมั่นว่าคน ๆ นี้ทำเพื่อประเทศชาติจริง ๆ นับถือองค์พระมหากษัตริย์เหนือชีวิตจริง ๆ ถึงแม้ว่าจะมีแนวความคิดด้านซ้าย แต่ไม่ใช่ซ้ายสุด เป็น Socialist ด้านเศรษฐกิจ คลองระบายน้ำต่าง ๆ ก็เกิดขึ้นสมัยพี่เตียง เช่นที่ม่วงไข่ หรือ พังขว้างที่เป็นจุดเริ่มต้นของท่านบ หรือชลประทาน ผมยังเชื่อมั่นว่าอุดมการณ์ของพี่เตียงทำเพื่อส่วนรวม ตอนนั้นปลายแห่งชีวิตไม่มีอะไรเลยจน จน จน ไม่เหมือนผู้แทนสมัยนี้ รวย รวย รวย จะรวยเพราะเหตุใดผมไม่ทราบครับ

ผศ.สุรัตน์ วรารักษ์รัตน์ : มีคำถามอีกหลายประเด็นที่อยากถาม แต่เวลาจำกัด เช่น มีคนอยากรู้ว่ากำลังเสรีไทยสายสกลนครมีสักเท่าไร ก็ห็นคน อยากทราบว่าชีวิตในตอนท้ายของครูเตียง ทำไม่ถึงได้ตกหลุมพรางของความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องของญาติมิตรไว้มากจนไปจนกระทั่งถูกจับไปฆาตกรรม ผมคิดว่าเรื่องเหล่านี้ เป็นสิ่งที่คนสกลนครอยากรู้ การพูดคุยวันนี้ผมถือว่าสำคัญมาก อย่างน้อยก็ได้ประโยชน์ 3 ประการ คือ

ประการที่หนึ่ง การพูดคุยเสวนาอย่างนี้ ทำให้เรื่องทั้งหลายคนไม่รู้ก็ได้รู้

ประการที่สอง ผมคิดว่าข้อมูลต่าง ๆ เหล่านี้เป็นข้อมูลขั้นต้น ผู้ที่อยู่ร่วมในเหตุการณ์จริง ได้วิพากษ์วิจารณ์ ซึ่งต่อไปลักษณะของข้อมูล แบบนี้จะหาไม่ได้อีกแล้ว

ประการที่สาม ประโยชน์ที่ได้มากที่สุดก็คือสามารถนำเอาข้อมูลที่ท่านทั้งหลายได้เล่าให้ฟังไปตรวจสอบกับข้อมูลเอกสารซึ่งมีความจำเป็นมากในการทำงานทางวิชาการ จะต้องนำเอาข้อมูลทั้งปากคำและเอกสารมาตรวจสอบซึ่งกันและกัน

อาจกล่าวได้ว่า ทั้งหมดเหล่านี้ ทำให้เห็นภาพได้ชัดว่า ขบวนการเสรีไทยและความพลิกผัน ทางการเมือง

รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงของรัฐบาลทำให้เป็นปัจจัยที่สำคัญในการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองต่อมา

ผศ.นิพนธ์ อินสิน : ตลอดเวลาเกือบ 4 ชั่วโมงผมได้มีโอกาสรับฟังสิ่งที่มีความค่าเหล่านี้ ก็ใคร่อยากขออย่าว่าข้อมูล หรือสิ่งที่ท่านบอกเล่าทั้งหมดเป็นสิ่งที่มีความค่าสำหรับ คนรุ่นลูก รุ่นหลาน ซึ่งเราจะพยายามถ่ายทอดสิ่งเหล่านี้ไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง ทั้งคนในสกลนคร คนจังหวัดใกล้เคียง และคนในประเทศไทย และผมว่าจริงๆ ก็คือคนรักความเป็นธรรมทั่วทั้งโลก เราพยายามนำข้อมูลเหล่านี้ให้เป็นระบบระเบียบ แล้วก็นำเสนอในที่ประชุมสัมมนา รวมจัดพิมพ์เป็นรูปเล่มที่จะกระจายสิ่งเหล่านี้ออกไปสู่สังคมในวงกว้าง

แต่สิ่งที่ผมประทับใจที่สุดในวันนี้ นอกจากข้อมูลเชิงประวัติศาสตร์ ผมว่าสิ่งสำคัญอันหนึ่งที่ผมตระหนักมากในวันนี้ก็คือคุณค่าด้านจิตใจที่กล้าหาญทำอะไรเพื่อส่วนรวม ของท่านเตียง ศิริขันธ์ ของพวกคุณลุง ทุกคนที่ได้มีส่วนร่วมอยู่ในเหตุการณ์เหล่านั้น จิตใจเหล่านั้น ผมว่าเป็นจิตใจที่จะสืบทอดไปสู่นักศึกษาของเราไปสู่คนรุ่นต่อไป ข้อมูลบางอย่างอาจจะถูกลบล้างไปด้วยข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ แต่สิ่งที่ยืนยันอยู่ คือจิตใจที่เสียสละจิตใจที่เชื่อมั่นในคุณงามความดี จิตใจที่เชื่อมั่นในการทำงานเพื่อผู้อื่นโดยไม่หวังผลประโยชน์นั้นจะเป็นสิ่งที่คงทนต่อการพิสูจน์อย่างยืนยาวแน่นอนและผมเชื่อมั่นว่านักศึกษาที่ได้ฟังข้อมูลทั้งหมดเหล่านี้คงมองเห็นถึงจิตใจ ที่วีระอาหาญ ซึ่งซ่อนอยู่ในตัวของท่านเตียง ศิริขันธ์และในคุณลุงทุก ๆ คน ที่ได้มีส่วนร่วมสร้างสิ่งที่ติดตามเหล่านั้นไว้ในประวัติศาสตร์หน้าหนึ่งของสกลนครของเรา ขอขอบคุณทุกท่านครับ.....

ดัชนีเชิงอรรถ

¹พศ.สุรัตน์ วรารักษ์รัตน์. รองอธิการบดีฝ่ายศิลปวัฒนธรรมสถาบันราชภัฏสกลนคร ผู้เชี่ยวชาญศิลปวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ท้องถิ่นภาคอีสาน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เรื่องของสกลนคร.

²เทียม คิริขันธ. อายุ 82 ปี (พ.ศ. 2543) เป็นบุตรของขุนอภิบาลวรเดช (ชาน คิริขันธ) ซึ่งเป็นลุงของเตียง คิริขันธ.

³แก้ว หอมไกรลาศ. อายุ 99 ปี (พ.ศ. 2543) เป็นครูประจำชั้นของเตียง คิริขันธ ที่โรงเรียนสกลราชวิทยานุกูล ให้สัมภาษณ์ตอนหนึ่งว่า “เตียง คิริขันธ เรียนร่วมชั้นกับครอง จันดาวงศ์ และอดีตผู้ว่าโบแดง จันตะเสน มีนิสัยชอบซักถาม พุดจาจะฉาน ฉลาดเฉลียว เก่งคำนวณ สอบได้ที่ 1-2 มีความประพฤติดี และเป็นหัวหน้าห้อง” สัมภาษณ์โดย ปรีชา ธรรมวินทร เมื่อวันที่ 11 สิงหาคม 2543.

⁴วิสุทธิ บุษยกุล. อายุ 81 ปี (พ.ศ. 2543) เคยร่วมงานเสรีไทยใกล้ชิดกับเตียง คิริขันธ เพราะศรัทธาเตียง คิริขันธ ซึ่งเคยเป็นครูสอนตนสมัยเรียนที่โรงเรียนอุดรพิทยานุกูล ต่อมารับราชการดำรงตำแหน่งศาสตราจารย์ ประจำคณะอักษรศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

⁵อาคม พรหมสาขา ณ สกลนคร. อายุ 82 ปี (พ.ศ. 2543) เคยเป็นลูกศิษย์ของเตียง คิริขันธ ที่โรงเรียนอุดรพิทยานุกูล เคยร่วมงานเสรีไทย ปัจจุบันดำรงตำแหน่งนายกเทศมนตรีเมืองสกลนคร สมัยที่ 2.

⁶พระจำลอง นวลมณี. อายุ 82 ปี (พ.ศ. 2543) อดีตเสรีไทย ผู้เชี่ยวชาญมวยโบราณ ปัจจุบันบวชอยู่ที่วัดป่าสุทธาวาส.

⁷สถาปน คิริขันธ. อายุ 67 ปี (พ.ศ.2543) เป็นลูกของถนอมสิน คิริขันธ พี่สาวเตียง คิริขันธ เคยเป็น ส.ส.สกลนคร 3 สมัย.

⁸สวัสดิ์ トラชู. อายุ 83 ปี (พ.ศ.2543) เป็นน้องชายของสวาสดี トラชู ทั้งสวาสดี -สวัสดิ์ トラชู เป็นลูกคหบดีเมืองอุดรธานี พี่เตียง คิริขันธคุ้นเคยมาตั้งแต่เด็ก ๆ เพราะเตียง คิริขันธ เคยไปอาศัยพักอยู่ด้วยเมื่อครั้งเรียนมัธยม 4-6 ที่โรงเรียนอุดรพิทยานุกูล ภายหลัง 2 พี่น้องสวาสดี-สวัสดิ์ トラชู ได้ร่วมงานเสรีไทยอย่างใกล้ชิด กับเตียง คิริขันธ ด้วยจิตใจที่เปี่ยมไปด้วยความเสียสละเพื่อประเทศชาติ.

⁹พศ.ปรีชา ธรรมวินทร. คนบดัดคนมนุชศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏสกลนคร.

¹⁰นิยม รักษาพันธ์. หรือนายสีตอกกวาว อายุ 71 ปี (2543) อดีตเสรีไทย มีผลงานเขียนเรื่อง “บันทึกลับภูพาน” และ “ครูอีสานภูชาติ”.

¹¹จ.ส.ต.ผจญ คิริมาศ. อายุ 83 ปี (2543) เคยเป็นตำรวจติดตามใกล้ชิดเตียง คิริขันธ.

¹²การประชุมเตรียมการทำงานเสรีไทยอีสาน เริ่มเมื่อปี 2485 ประชุมกันที่โรงแรม トラชู บริเวณท่าแยก ต.หมากแข้ง อ.เมือง จ.อุดรธานี มีแกนนำประกอบด้วยเตียง คิริขันธ สนิท ประสิทธิพันธ์ สวาสดี และสวัสดิ์ トラชู หลังจากนั้นเตียง คิริขันธ ได้ตั้งโรงเลื่อยไม้ที่บ้านพาน ต.พังขว้าง อ.เมือง จ. สกลนคร เพื่อปันน้ำสำหรับการเคลื่อนไหวกองเสรีไทย และให้แกนนำหาเพื่อนตายทำงานลับคนละ 2 คน ต่อ ๆ กันไปเป็นลูกโซ่ ต่อมาจึงได้ตั้งค่ายบ้านโนนหอมและค่ายด่านนกยูงที่ต่างอย เป็นค่ายฝึกทหารพลเรือน (ท.พ.ร.) แต่ละรุ่น

ผศ.สุรัตน์ วรารักษ์รัตน์. รองอธิการบดีฝ่ายศิลปวัฒนธรรมสถาบันราชภัฏสกลนคร
ผู้เชี่ยวชาญศิลปวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ท้องถิ่นภาคอีสาน
โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เรื่องของสกลนคร.

ใช้เวลาฝึกประมาณ 15 วัน ประมาณ ได้ว่ามีกองกำลัง
เสรีไทยสายสกลนครรวมทั้งเสรีไทยหน่วย ไกล่เคียงที่
ผ่านการฝึกจากสกลนคร เช่น สายมหาสารคาม ทั้งหมด
ประมาณ 3 หมื่นคนเศษ. สัมภาษณ์สวัสดิ์ トラชู โดยปรีชา
ธรรมวินทร เมื่อ 9 ตุลาคม 2543 #

¹³ABC เป็นการเรียกชื่อย่อของค่ายเสรีไทย A
ย่อมาจาก American มีที่ตั้งอยู่ตมพระเจ้า บริเวณ ต.
หนองหลวง อ. สว่างแดนดิน ค่าย A มีครอง จันดาวงศ์
เป็นหัวหน้าและสวัสดิ์ トラชูเป็นผู้ช่วย B ย่อมาจาก British
มีที่ตั้งอยู่ตมอ่างและโนนหอมเป็นกองบัญชาการใหญ่

สุดของเสรีไทย สายอีสาน มีเตียง คีรีชนธ์เป็นหัวหน้า
C ย่อมาจาก China มีที่ตั้งอยู่ โพนนาแก้งปลา นาย
กระจำง ตูลารักษ์ รับผิดชอบการรับส่งวิทยุ.

¹⁵หลังการรัฐประหาร 8 พฤศจิกายน 2490
เตียง คีรีชนธ์ ได้มอบหมายให้คนสนิท คือ สนิท
ประสิทธิ์พันธ์ และสวัสดิ์ トラชู ไปก่อวินาศกรรม เพื่อให้
เป็นข่าวว่าประชาชนต่อต้านคณะรัฐประหาร ต่างประเทศจะ
ได้ไม่ให้การยอมรับ สัมภาษณ์สวัสดิ์ トラชู โดย ปรีชา
ธรรมวินทร เมื่อ 9 ตุลาคม 2543.

แถลงเรื่อง - การยุบสภา โดย เติง ศิริจันทร์*

เพื่อประโยชน์ที่จะให้ราษฎรเข้าใจรัฐธรรมนูญ โดยถูกต้องไม่ฟังคนยุแห่ ชำพเจ้าจึงขออธิบายข้อความบางอย่าง ดังนี้

1. การยุบสภา ฯ หมายความว่า การบอกเรื่องราวที่สภาผู้แทนราษฎรมีความเห็นขัดกับรัฐบาลอย่างแรงนั้น ไปให้ราษฎรทั้งชาติทราบ และให้ราษฎรเป็นผู้ตัดสินว่า ความเห็นของฝ่ายใดผิดฝ่ายใดถูก ถ้าราษฎรเห็นว่าความเห็นของรัฐบาลถูก ก็อาจเลือกเอาคนใหม่ไปเป็นผู้แทน ชำพเจ้าขออ้างรัฐธรรมนูญมาตรา 35 และคำอธิบายมาตรานี้ ซึ่งสำนักงานโฆษณาการพิมพ์ขึ้นเป็นพะยาน

2. การยุบสภา ฯ ไม่ใช่รัฐบาลเป็นผู้สั่งยุบ แต่พระมหากษัตริย์เป็นผู้สั่งรัฐบาลไม่มีอำนาจสั่งยุบสภาได้ ให้ดูรัฐธรรมนูญมาตรา 35 ซึ่งมีข้อความว่า **“มาตรา 35 พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจที่จะยุบสภาผู้แทนราษฎร เพื่อให้ราษฎรเลือกตั้งสมาชิกใหม่ ในพระราชกฤษฎีกาให้ยุบสภา ฯ เช่นนี้ ต้องมีกำหนดให้เลือกตั้งสมาชิกใหม่ภายในเก้าสิบวัน”**

3. ในการยุบสภา ฯ นั้น มีใช้พวกผู้แทน ฯ เท่านั้นที่ออกจากตำแหน่งหน้าที่ แต่รัฐบาลก็ต้องออกด้วย แต่ระหว่างที่ยังไม่ได้ตั้งรัฐบาลใหม่รัฐบาลเก่าต้องรักษาหน้าที่คอยอยู่จนกว่าผู้แทนราษฎรจะได้รับเลือกเข้าไปและตั้งรัฐมนตรีใหม่ ให้ดูรัฐธรรมนูญมาตรา 51 ซึ่งมีข้อความว่าดังนี้ มาตรา 51 รัฐมนตรีทั้งคณะต้องออกจากตำแหน่งเมื่อสภาผู้แทนราษฎรลงมติไม่ไว้วางใจในคณะ หรือเมื่อสภาผู้แทนราษฎรที่ให้ความไว้วางใจแก่คณะ

รัฐมนตรีในขณะเข้ารับหน้าที่นั้นสิ้นสุดลง ในกรณีทั้งสองนี้ ท่านว่าคณะรัฐมนตรีที่ออกนั้น ต้องอยู่ในตำแหน่งเพื่อดำเนินการไปจนกว่าคณะรัฐมนตรีที่ตั้งขึ้นใหม่จะเข้ารับหน้าที่

นอกจากนี้ความเป็นรัฐมนตรีจะสิ้นสุดลงเฉพาะตัวโดย

- (1) ตาย
- (2) ลาออก
- (3) ขาดคุณสมบัติตามมาตรา 20(4)
- (4) สภาผู้แทนราษฎรลงมติไม่ไว้วางใจ

4. ผู้แทนราษฎรกับรัฐบาลเดียวกัน ไม่ตกลงกันเรื่องอะไร จึงถึงกับต้องยุบสภา ฯ เติงกันเรื่องเงินแผ่นดิน ทั้งรายได้ และรายจ่าย ผู้แทนราษฎรเถียงเพื่อจะได้ประโยชน์แก่ราษฎร คือเถียงกันว่า เมื่อรัฐบาลจะประมาณการเก็บรายได้, รายจ่าย รัฐบาลควรชี้แจงรายการละเอียดให้ผู้แทนราษฎรรู้ตามสมควร เช่น รายได้จะเก็บจากอะไร เก็บอย่างไร เก็บที่ไหน เก็บเมื่อไหร่ การเก็บมีหลักเกณฑ์อย่างไร รายจ่าย จะจ่ายทำอะไร ทำให้แก่เมืองไหน เงินเท่าไร จะทำนานกี่ปีจึงจะเสร็จ เช่นนี้เป็นต้น การที่ผู้แทน ฯ ต้องการรู้ดังนี้ก็เพราะเงินรายได้ของประเทศ ซึ่งเป็นจำนวนเงินมิใช่บาทสองบาท เงินตั้งกว่า 100,000,000 บาท (ร้อยล้านบาทขึ้นไป) นั้นเป็นที่ราษฎรผู้ยากจนน่าสงสารของเราทุกคนเป็นผู้เสียให้แก่รัฐบาล เช่น เงินส่วย, เงินค่าตีพิมพ์วัวพิมพ์ควาย, เงินค่าไร่ค่านาค่าสวน (ซึ่งบางจังหวัดเขาก็เก็บแล้ว แต่จังหวัดเรายังไม่เก็บ) เพราะฉะนั้นราษฎรทุกคน

*เอกสารจากหอจดหมายเหตุแห่งชาติ ใบปลิว แถลงเรื่องการยุบสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2481 (พิมพ์ตามต้นฉบับเดิม)

เติง ศิริจันทร์

เป็นเจ้าของเงินนี้รวมกัน ไม่ใช่ของคนใดคนหนึ่งผู้เดียว ผู้แทนราษฎรมีหน้าที่ควบคุมรัฐบาลในการเก็บรายได้รายจ่าย ผู้แทน ๑ จึงจำเป็นต้องชักใช้ไล่เลียงรัฐบาลในเรื่องการเก็บการจ่ายโดยละเอียดตามสมควร เช่นเงินที่จะทำการบำรุงจังหวัดต่าง ๆ ผู้แทน ๑ ก็อยากจะทราบว่าเป็นจังหวัดของตนจะได้ก่อสร้างอะไรบ้าง เงินเท่าไร จะทำเมื่อไร และถ้าจะเก็บภาษีอากรอันไม่สมควรจากราษฎร ผู้แทน ๑ ก็พยายามขัดขวางคัดค้านโดยให้รัฐบาลชี้แจงเหตุผล ความจำเป็น ตลอดจนหลักเกณฑ์การที่จะเก็บนั้นโดยละเอียด เรื่องเหล่านี้รัฐบาลว่าทำตามคำขอของผู้แทน ๑ ไม่ได้ จึงเกิดความเห็นขัดแย้งกันขึ้นอย่างแรงทางฝ่ายผู้แทนก็ไม่ยอมเพราะเกี่ยวกับผลประโยชน์ของราษฎร ผู้แทน ๑ ได้ต่อสู้ด้วยเหตุผล เพื่อประโยชน์ของ

ราษฎรอย่างกล้าหาญ ทางรัฐบาลก็ยอมไม่ได้ เมื่อเป็นดังนี้จึงต้องยุบสภา ๑ เพื่อให้ราษฎรเป็นผู้ตัดสินว่า ความเห็นของฝ่ายใดถูก ถ้าหากราษฎรเห็นตามทางฝ่ายผู้แทนราษฎรก็เลือกเอาผู้แทน ๑ คนที่ถูกยุบเข้าไปในสภาอีก ถ้าเห็นตามอย่างรัฐบาลก็เลือกเอาคนใหม่ การตัดสินนี้ราษฎรต้องชั่งใจด้วยความยุติธรรม ไม่ต้องเกรงกลัวโทษภัยทางใด การไปลงคะแนนเสียงเป็นสิ่งสำคัญในการตัดสินครั้งนี้

ฉะนั้น ท่านจะเอาใคร ท่านจะเอาผู้ที่ยอมรัฐบาลเสมอ หรือเอาผู้คัดค้านรัฐบาลเพื่อราษฎร ถ้าจะเอาคนยอมรัฐบาล ท่านอย่าเลือกเอาข้าพเจ้า แต่ถ้าท่านต้องการคนสู้ คนชน คนคัดค้านเพื่อท่าน ท่านจงเลือกเอาข้าพเจ้า

เติง ศิริจันทร์

- นายเติง ศิริจันทร์ ผู้พิมพ์โฆษณา 2481 - พิมพ์โรเนียวที่บ้านนายเติง ศิริจันทร์

คำแถลงเรื่องที่ราษฎรสกนนคร เดือดร้อนและร้องทุกข์เสมอ*

ข้าพเจ้าได้เป็นผู้แทน ฯ เมื่อ พ.ศ. 2480 ปลายปีได้พยายามปิดเป่าความเดือดร้อนของราษฎรอย่างเต็มความสามารถ แต่ข้าพเจ้าไม่ได้คุยได้ว่า จะทำสำเร็จทุกอย่าง ใครคุยเช่นนั้นเพื่ออวดให้ราษฎรเชื่อ ก็เท่ากับดูถูกรราษฎรว่า ใจเงาเต่าตุนั่นเอง ใครจะทำสำเร็จอย่างไรเล่ามิใช่หรือหนัด แต่งานที่ทำได้มาแล้ว เปรียบกับเวลาที่เขาดำรงตำแหน่งนั้นประการหนึ่ง ก็ชื่อเสียงที่เขาทำให้จังหวัด เป็นต้นว่าในหน้าหนังสือพิมพ์ประการหนึ่ง นั้นแหละเป็นเครื่องวัดความสามารถของเขา.

ขอให้ราษฎรจงใคร่ครวญให้ได้ว่า ข้อเดือดร้อนต่าง ๆ เกิดขึ้นในสมัยของใคร สมัยข้าพเจ้าเป็นผู้แทนหรือ เปล่าเลย ข้าพเจ้าเป็นผู้แทนเมื่อ ปี พ.ศ.2480 ปลายปี ท่านอย่าลืมเสียข้อเดือดร้อนที่ราษฎรร้องทุกข์กันอยู่ทุกวันนี้ เช่น

(1) การตัดไม้ซึ่งต้องห้ามตามพระราชบัญญัติรักษาป่าฉบับเก่า และฉบับออกเมื่อ พ.ศ.2479 ปีนี้ข้าพเจ้าเป็นผู้แทนแล้วหรือ ถ้าไม่ใช่ข้าพเจ้า ใครเล่า

(2) การปั่นบัว หมอยา หมอเป่า ต้องห้ามตามกฎหมายควบคุมการประกอบโรคศิลปะ พ.ศ.2479 และพระราชบัญญัติควบคุมการขายยา พ.ศ. 2479 ในปีนั้น ข้าพเจ้าเป็นผู้แทนแล้วหรือ ใครเล่า

(3) การเก็บเงินค่าธรรมเนียมการค้าสัตว์และส่วนของสัตว์ เช่น ค้าวัว 30 บาท หมู 15 บาท นี้เก็บ

ตามกฎหมายกระทรวงเศรษฐการ ซึ่งออกกฎหมายจัดการป้องกันโรคระบาดปศุสัตว์และสัตว์พาหนะ พ.ศ. 2474 และแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2478 ถ้าไม่ใช่ข้าพเจ้า ใครเล่า

(4) การจับจองที่ดินต้องเสียค่าภาษีนั้น เป็นไปตามกฎหมายออกโฉนดที่ดินฉบับที่ 6 พ.ศ. 2479 ปีนี้ขึ้นเจ้าเป็นผู้แทนแล้วหรือถ้าไม่ใช่ข้าพเจ้า ใครเล่า

กฎหมายบางฉบับที่กล่าวมาแล้ว ออกก่อนข้าพเจ้าเป็นผู้แทน ข้าพเจ้าได้พยายามปิดเป่าผ่อนหนักเป็นเบาบ้างแล้ว แม้ข้าพเจ้าได้เข้าประชุมในสภาเพียง 6 เดือนกว่า ขอให้ท่านนึกดูความเดือดร้อนที่ราษฎรร้องทุกข์เสมอ ๆ ในเขตสกนนคร ล้วนแต่เป็นเรื่องเก่า ที่เขาทำไว้มาแสดงผลให้ราษฎรเห็น เมื่อข้าพเจ้าเป็นผู้แทนก็มีแสดงผลมาก่อนก็มี ข้าพเจ้าต่างหากเป็นผู้ปิดเป่าอยู่และจะปิดเป่าต่อไป จะต่อสู้นกว่าจะหลุดออกจากปาก

ขอให้พี่น้องจงไว้วางใจเถิด ข้าพเจ้าไม่ถอย ขอให้ข้าพเจ้าพูดมากเลย ข้าพเจ้าเชื่อว่าทุกคนฉลาดพอที่จะพิจารณาเอาเอง ข้าพเจ้าไม่ใช่คนที่งกกล่าวทับถมใครและก็ไม่ใช่ว่าคนที่จะอาฆาตผูกพยาบาทไม่รู้จักสูญเสีย ชาวสกนนครเป็นชาวเมืองที่เคร่งในศาสนาซึ่งเป็นของดีอยู่แล้ว ข้าพเจ้าไม่อยากจะให้คนในจังหวัดสกนนครมีความมัวหมองแม้เท่าไยบัว ขอความสวัสดิ์จงมีแด่ท่านทั้งหลายเทอญ

ด้วยความเคารพ

เจียง จีรังนธ์

*เอกสารจากหอจดหมายเหตุแห่งชาติ คำแถลงชี้แจงชาวสกนนคร ของเตียง ศิริจันทร์ ผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หมายเลข 2 ในการเลือกตั้ง พ.ศ. 2481

ใบปลิวถึงเพื่อนครู จังหวัดสกลนคร

ติ่ง ติ่งน้อย

การเคลื่อนไหวของเสรีไทย
สายอีสานบนภูพาน

นายบัน แก้วมดัย อดีตเสรีไทย (ซ้ายมือ)
เคยถูกจับข้อหาคอมมิวนิสต์
พร้อมกับนายเตียง คีรีจันทร์
เมื่อครั้งเป็นครูโรงเรียนอุดรพิทยานุกูล

พืชมงคล ที่วัดทุ่งนาค

๑. การที่ผู้เขียนได้มีโอกาสได้ไปศึกษาและสังเกตการณ์เกี่ยวกับ
 การดำเนินงานของหน่วยงานราชการในจังหวัดเชียงใหม่ ได้พบว่า
 การดำเนินงานของหน่วยงานราชการในจังหวัดเชียงใหม่ ได้มี
 การเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของการ
 จัดตั้งหน่วยงานราชการใหม่ และการปรับปรุงโครงสร้าง
 องค์กรของหน่วยงานราชการเดิม ซึ่งการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้
 ได้มีผลทำให้การดำเนินงานของหน่วยงานราชการในจังหวัด
 เชียงใหม่ มีความมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้น
 โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของการให้บริการแก่ประชาชน
 และการดำเนินงานตามนโยบายของรัฐบาลและกระทรวง
 กรมที่เกี่ยวข้อง

ในบรรดาเหล่าที่ร่วมพระภิกษุสงฆ์ที่เห็นแก่ตัวอยู่ในสังฆาภิบาล

[illegible]

การวิวัฒนาการของสังคมมนุษย์ในอนาคที่จะบอกหลักการว่า
 ชนชาติที่ล้าหลังกว่ากันจะเจริญขึ้นมากน้อย อันเป็นเงื่อนไขในการให้ชนส่วน
 หนึ่งช่วยกันพัฒนาให้ชาติอื่นได้พัฒนาด้วย (เช่น ชนชาติที่ ๑ เจริญขึ้น
 ว่า ประเทศที่พัฒนาแล้วนั้น ย่อมพัฒนาประเทศที่ยังล้าหลังได้ ประเทศที่ ๑ เจริญขึ้น
 ดุลยภาพของชีวิตชีวิต ย่อมพัฒนาต่อไปได้ ที่พัฒนาแล้วนั้น ย่อมพัฒนาต่อไปได้
 เพราะฉะนั้นจึงมีผู้กล่าวว่า ชนชาติที่ล้าหลังนั้น จะพัฒนาต่อไปได้ก็เพราะชนชาติที่
 ล้าหลังนั้น มีผู้พัฒนาให้ชนชาติที่ล้าหลังได้พัฒนาต่อไปได้

น้ำหรือบางกรณีของยวดยานที่... ใช้น้ำหรือบางกรณีของยวดยานที่... รับตัวแต่

๖๓ อภิปรายใน การรับรองมติศาล ที่จัดตั้งกรมวิปชาลว่า รัฐบาลจะฉีกใบหยกให้กระทรวงมหาด
 ทัวไกลขึ้นอีก และกระทรวงมหาดจะฉีกใบว่า รัฐบาลรับว่า การที่ท้าวจะท้าวไกลขึ้นอีก และตาม
 ประสงค์ที่จะท้าวไกลขึ้นอีกต่อไป ทำขึ้นอีกต่อไป ประสงค์ที่จะท้าวไกลขึ้นอีกต่อไป และตาม
 ตามที่รับไว้ในใบที่รับไว้ ทำขึ้นอีกต่อไป ประสงค์ที่จะท้าวไกลขึ้นอีกต่อไป และตาม
 ๖๔ ๖๕ ๖๖ ๖๗ ๖๘ ๖๙ ๗๐ ๗๑ ๗๒ ๗๓ ๗๔ ๗๕ ๗๖ ๗๗ ๗๘ ๗๙ ๘๐ ๘๑ ๘๒ ๘๓ ๘๔ ๘๕ ๘๖ ๘๗ ๘๘ ๘๙ ๙๐ ๙๑ ๙๒ ๙๓ ๙๔ ๙๕ ๙๖ ๙๗ ๙๘ ๙๙ ๑๐๐

๑. การวางตัวและท่าทางในการปฏิบัติหน้าที่
 การวางตัวและท่าทางในการปฏิบัติหน้าที่ หมายถึง การวางตัวและท่าทางในการปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งต้องคำนึงถึง
 ๒. การวางตัวและท่าทางในการปฏิบัติหน้าที่
 การวางตัวและท่าทางในการปฏิบัติหน้าที่ หมายถึง การวางตัวและท่าทางในการปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งต้องคำนึงถึง
 ๓. การวางตัวและท่าทางในการปฏิบัติหน้าที่
 การวางตัวและท่าทางในการปฏิบัติหน้าที่ หมายถึง การวางตัวและท่าทางในการปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งต้องคำนึงถึง

[illegible]

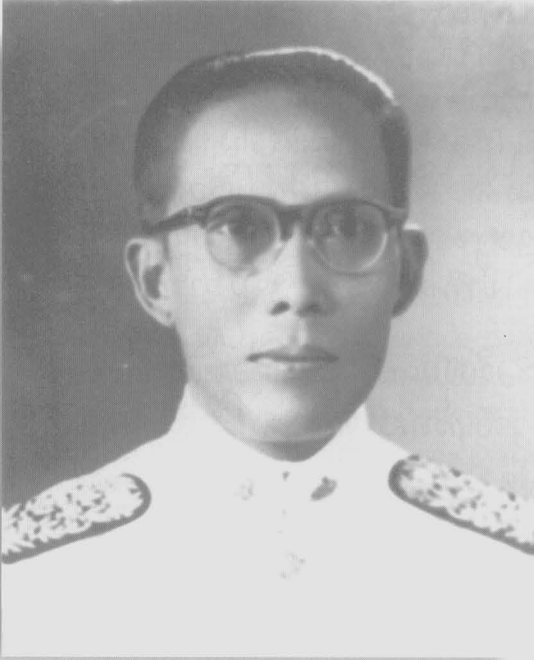
ไม่ทราบรายละเอียดในนั้น เราจะหาข้อในหลักมูลสัตว์ไว้ให้เขาทำก็ได้สองข้อ
 1. เขาทำเรื่องเกี่ยวกับกรรมในภพหลัง เขาถามข้อนี้ว่า ไม่มีวิธี ไม่มีขั้นตอนอะไร
 2. ข้อนี้เขาได้ดู สัมมุติว่า เขามอบเงินทองเราให้ใช้แต่คนนั้นไปใช้แล้วแล้วมีอีกทำ
 3. ข้อนี้เขา ได้ดูในนั้นไม่ยอมบอกเราว่าเขาจะซื้อด้ายดักตัว งูอะไรมาดักตัว งูอะไรมา
 4. ข้อนี้เขาได้ดูในนั้นเขาได้ถามเราว่า เขาถามข้อนี้หรือไม่? เขาถาม
 5. ข้อนี้เขาถามว่าทำไมเราถามเรื่องนั้น? เงินทองของเราไปให้หรือเงินทอง
 6. ข้อนี้เขาได้ดูในนั้น เขาได้ถามว่าทำไมเราถามเรื่องนั้น? และเขาถามว่า
 7. ข้อนี้เขาได้ดูในนั้น เขาได้ถามว่าทำไมเราถามเรื่องนั้น? ข้อนี้เขาได้ดูในนั้น
 8. ข้อนี้เขาได้ดูในนั้น เขาได้ถามว่าทำไมเราถามเรื่องนั้น? ข้อนี้เขาได้ดูในนั้น
 9. ข้อนี้เขาได้ดูในนั้น เขาได้ถามว่าทำไมเราถามเรื่องนั้น? ข้อนี้เขาได้ดูในนั้น
 10. ข้อนี้เขาได้ดูในนั้น เขาได้ถามว่าทำไมเราถามเรื่องนั้น? ข้อนี้เขาได้ดูในนั้น

[illegible][illegible]

(๑) เพื่อให้เกิดภาพที่ไม่ผิดเพี้ยนไปเป็น เวลาเหตุการณ์หรือ
 วัตถุในแผนภูมิปริศนาอยู่โดย ท้ายละ - ละที่ติดต่อกัน
 ที่ใดที่นั่นเลย ถ้าจะมีหลักฐานเฉพาะเช่นนี้แล้วการกระทำก็แล้วมาที่
 ที่หนึ่ง. ส่วนที่ส่งมาแสดงด้วยแผนที่แล้ว. หันไปเป็นเพียง ๔๔๔๔
 การที่ผู้แทนของทางหนึ่งนั้นมาเพียง ๔๔๔๔ ๔๔๔๔ ๔๔๔๔ ๔๔๔๔
 ทางหนึ่งได้ให้ข้อสังเกตที่หนึ่ง.

[illegible]

สีขุนพลอีสาน

นายเตียง คิริชินธ์ ส.ส. สกลนคร

นายทองอินทร์ ภูริพัฒน์ ส.ส. อุบลราชธานี

นายจำลอง ดาวเรือง ส.ส. มหาสารคาม

นายวุฒิ อุทล ส.ส. ร้อยเอ็ด

ตำนานดวงดาวชาวอีสาน

ดาวหนึ่ง “ทองอินทร์” นั้น	เลือดคอบล	เลือดดีร์จุนตรี	ผู้ใดตี เพื่อถูกต้อง
ดาวหนึ่ง “เตียง” เลือดดลก	เลือดลู้	ประชาธิปไตย	อาบเลือดของสี่คนจริง
ดาวหนึ่ง “ถวิล” เลือดคน	ร้อยเอ็ด	อีสานถึงเชื้อชื่อ	แต่กล้าหรือก็กล้ายัง
ดาวหนึ่ง “จำลอง” กอบกู้	เลือดเนื้อสารคาม	ก็บินถึงยืนยง	ยังมีสิ่งยิ่งกว่าบิน
เสียงลือเสียงเล่าอ้าง	เขตไทยทางคมใบขวาน	นั่นคือศักดิ์ศรีมนุษย์	ถึงที่สุดก็สุดฟิน
ก่อนนี้มีตำนาน	ดาวอีสานด้านการเมือง	ยิ่งหยามยิ่งหยดเย็น	ปลุกคนตื่นเป็นตัวตน
ยังมีสั่นก่ต่อสู้	ได้เรียนรู้ ได้รู้เรื่อง	เป็นประชาธิปไตย	เป็นเนื้อไทยทุกแห่งหน
หวังถิ่นจักรุ่งเรือง	จนลือเลื่องเป็นดาวลภา	เป็นเชื้อประชาชน	คนอีสานถูกขานนาม
รักถิ่น รักประเทศ	หลายลาเหตุแห่งสืบทา	เลือดเนื้อสั่นก่สู้	เป็นปยุอยู่คู่สยาม
มันคงในครุฑธา	ทั้งแกร่งกล้าในสังขธรรม	ต้นกล้าค่อยเติบโตงาม	ผ่านห้วงยามอันยากเย็น
อีสานนับล้านแล	เป็นดินแดนอันด้อยต่ำ	ผู้แทนราษฎร	ยุคเก่าก่อนสะท้อนเห็น
ถูกทิ้ง ถูกกระทำ	ถูกเหยียบย่ำจากส่วนกลาง	ขุนพลผู้พึงเป็น	ลู่ล่าเคียวเพื่อล้างคม
ส.ส.แหงศรีศักดิ์	กู้ความรักศักดิ์ศรีสร้าง	หลายปีที่ล่วงไป	บ้านเมืองไทยยังขึ้นชม
เพื่อไทจงแผ้วทาง	ชีวิตวางเป็นเดิมพัน	อีสานยังชานชม	ทุกขระมร่อผู้แทน
ในลภา นอกลภา	ชาวประชาต่างกล่าวขวัญ	ล.ส. ยุคเสื่อมทรุด	ทุกขมนุญยังสุดแสน
นักสู้ผู้สามัญ	บยอมยื่นเผด็จการ	โกง กิน เป็นเกียรติแทน	อุดมการณ์ อุดมกุ
ในยามยามวิกฤต	ใจยังคิด ยิ่งขับขาน	คนไทยในวันนี้	เพรียกความดีสั่นก่สู้
แนวนร่วมด่าขาน	อุดมการณ์ทาบปรีดี	ขานชื่อไว้เชิดชู	ประกาศชาติ ประกาศชัย
เป็นไท มิใช่ทาส	ศึกประกาศมิอาจหนี	การเมืองเป็นเรื่องจริง	มิใช่สิ่งจะเล่นได้
ชีพพร้อมและยอมพลี	เสริมศักดิ์ศรีเสรีไทย	การเมืองเป็นเรื่องใจ	การเมืองไทยต้องพัฒนา
การเมืองเป็นเรื่องจริง	มิใช่สิ่งจะเล่นได้	กราบคารวะสั่นก่สู้	อีสาน นานเวย
การเมืองเป็นเรื่องใจ	เป็นเรื่องให้ ใจเรื่องเอา	เลือดลูกหลอมเลือดหลาน	เลือดเนื้อ
แต่แล้วสั่นก่สู้	ก็ถูกผู้ขี่ลาดเขลา	ดวงดาวจิตวิญญาณ	เจ็ดจรัส เกิดหนอ
จับกุมโทษรุนแรง	เป็นเรื่องเล่าอันร้าวราน	แสงสว่างพรพรพรางเชื้อ	ต่อเชื้อประชาชน ฯ
มีหน้ายังถูกฆ่า	อำนาจบ้าทำประหาร		
กฎหมายเผด็จการ	ดาวอีสานดับลงดิน	“ไพบรินทร์ ขาวงาม”	
ตายทั้งยังถูกล่าม	เกินทางถามความโหดหิน	แต่ขึ้นในฐานะลูกหลานชาวอีสานคนหนึ่ง	
เหลือแต่ชื่อ “ทองอินทร์”	“เตียง” “ถวิล” และ “จำลอง”		

ร่วมอ่านในงานรำลึกดวงวิญญาณสี่รัฐมนตรียุคอีสาน ท่านทองอินทร์ ภูริพัฒน์, ท่านเตียง ศิริพันธ์, ท่านจำลอง ดาวเรือง, และท่านถวิล อุดล ผู้สร้างประวัติศาสตร์ของนักการเมืองที่อุทิศชีวิตเพื่อบ้านเมืองอย่างแท้จริง..... 8 ตุลาคม 2543 พหลโยธิน

ครูครอง จันดาวงศ์

สว่างแดนดิน	คนได้ยินชื่อเสียงดังก้อง
นามครูครอง	จันดาวงศ์ คงคู่สว่างฯ
ครูประชาบาลนักต่อสู้	นำสู่เส้นทาง
ฝากชื่อเอาไว้ไม่จาง	มวลชนเอ๋ยอ้างจดจำ
ต่อคุณตระกูล	ไม่อ้างขวางจิตใจนักสู้
ศักดิ์ศรีครูของประชาชน	มิใช่คนต่ำ
ฟ้าเผด็จการมันกาฬ	ปายสีมืดดำ
ครูครองถูกจับจองจำ	ไม่มีความผิดอันใด
เผด็จการโหด	สั่งลงโทษยิงเป้าให้ตาย
ครูยังกล้าท้าทาย	มันคงไม่คิดหวั่นไหว
พวกเราทุกคน	ขอศึกษาบูชาจิตใจ
บันทึกจารึกเอาไว้	นามครูครอง จันดาวงศ์

ครุครอง จันดาวงศ์ : ผู้ครองใจประชาสามัญ

90 นัดชดร่างร่าง	รานขวัญ
ม. 17 ลงทัณฑ์	ท่าวล้ง
สฤษดิ์ปลิดชีวิต	วายุวด
35 ปีที่สร้าง	สิทธิผู้ศัตรูชน
พลิตนทนเทียบท่า	ทมิฬมาร
จับชีพไขว่สาน	สุดสู้
อนาคตนิรันดร์นาน	นับเนื่อง
ชนจักพลีชาติกู้	กอปรแก้วอุดมการณ์
สืบสานสว่างด้าว	แดนดิน
สกลนครินทร์	รับรู้
กบฏสันติภาพภินท์	พังพ่าย
สันติภาพชนทุกผู้	พ่ายแพ้ทุกมี
เสรีจกยั่วแย้ม	ยวนเมือง
สิทธิจักรองเรือง	รุ่งรุ่ง
ปวงชนจักป้องเปลื้อง	ปลิดชีพ
ประทีปอีสานฟุ้ง	เฟื่องฟ้ามาตุคาม
เผด็จกามเผด็จเกล้า	กดคน
เผด็จกิจพิชิตชน	ชั่วช้า
เผด็จการประหารกมล	มัวมืด มีญา
ประชาธิปไตยเจิดจ้า	แจกแจ่งแสงธรรม

จันทร์ที่ 11 มีนาคม 2534

ปกรณ์ รวีร

กรุงเทพ ฯ

จากยอดโดมสู่เทือกเขาภูพาน

จากยอดโดมถึงดินถิ่นภูพาน	ธรรมศาสตร์บัญชาการที่สามพัน	เสรีไทยเพื่อไทยได้ก่อเกิด	ถือกำเนิดอุดมการณ์อันยิ่งใหญ่
สิทธิ์เสรีที่ใครใครเรียกหา	รัฐบุรุษผู้นั้นได้ป็นมา	เพื่อรักษาอำนาจอธิปไตย	ให้คงอยู่คู่ไทยนานเท่านาน
ธรรมศาสตร์พ่อปรีดีนี้ได้สร้าง	ปูแนวทางการเมืองไทยเอาไว้หน้า	อุดมการณ์ส่งผ่านผลงานจิต	แนวความคิดเสรีไทยสายอีสาน
วางรากฐานสยามรัฐวัฒนา	สู่ระบอบแห่งประชาธิปไตย	พ่อเติงเคียงคู่บัญชาการ	เทือกภูพานจึงเป็นที่เสรีชน
ด้วยเลื่อมล้ำทางสังคมที่จมดิ่ง	ไม่ประวิงเห็นคำว่าตัวใหญ่	ไทยถูกย่ำจิ้งห็นมาจับอาวุธ	เพื่อชิงยุทธหฤศธรรมไกลไปให้พ้น
ใช้อำนาจแห่งเจ้าขุนมูลนาย	จนล้มไปคุณค่าคำว่าคน	แม้สิ้นชีพจะมีจิตชีวิตตน	จะสู้ทนให้ลมชื่อภูคือไทย
สมบูรณาญาสิทธิราชย์	กุมอำนาจไทยไว้ทุกแห่งหน	แม้ยามนอนตาหลับมือจับปืน	แม้ยามตื่นตั้งมั่นไม่หวั่นไหว
คำว่า “ทาส” คือค่าของคนจน	น้ำตาหล่นอาบเลือดเขาเชือดคอ	สิ้นอาวุธจะยืนอยู่สู้ด้วยใจ	ให้ความตายเป็นสักขีพยาน
เหมือนเวรกรรมปางใดที่ไทยสร้าง	กำหนดดวงเส้นตายไว้ให้หนอ	แม้ถูกเขาคณกล่าวก้าวขาบด	ว่าเป็นใจคิดคดยังดันดัน
จากกลุ่มคนชนชาติขาดความพอ	รุกรานต่อลูกหลานตาดำดำ	ตายด้วยคิดเห็นค่าประชาชน	ถิ่นสลกเป็นที่ตั้งหวังเสรี
พี่น้องไทยฆ่าไทยก็ใหญ่หลวง	ยังอักษะรูปดวงอาทิตย์ซ้ำ	เขาตามล่าหาตัวพ่อไม่ได้	เขาจึงให้เล่ห์กลทำปณปี
เข้าในไทยฆ่าไทยหนอก่อเวรกรรม	ไถ่ย่นขอบกินย่ำคันดิสตรีไทย	นี่หรือการกระทำของคนว่าตนดี	ด้วยวิธีเช่นฆ่าประชากร
มันชี้นิ้วตรงตรงอย่างคมมัน	ให้รู้กันลึกซึ้งถึงความหมาย	ชีวิตพ่อชีวิตเดียวแลกอีกร้อย	เคลื่อนลงดอยด้วยหวังไปสั่งสอน
สัญลักษณ์แทนวาจาอันหยาบคาย	“กูอยากได้ อันนั้น” มึงเอามา	พ่อปรีดีสั่งมาอย่ารีบร้อน	จงดูก่อนนั้นก็พ่อแม่เรา
ไทยบางกลุ่มยังรุมเข้าเป็นทาส	ด้วยซ้ำลาดหวาดกลัวตัวอักษา	แม้บัดนี้ขุนพลแห่งภูพาน	อวสานชีวิตด้วยความเศร้า
หวังอำนาจสุขสบายจะได้มา	ร่วมเช่นฆ่าพวกพ่อพี่น้องตน	เหลือไว้อุดมการณ์มีผลาญเผา	ให้ไทยเราเป็นเอกราชชาติยังมี
แต่ชาติไทยยังไม่ไร้ซึ่งนักสู้	จะกอบกู้สยามยามลับสน	ไม่เป็นทาสปฏิกรรมสงครามใหญ่	ไม่เป็นฝ่ายพ่ายแพ้แก่คัคคีศรี
จะก่อการต้านศัตรูจะสู้ทน	อุทิศตนกู้ชาติประกาศไท	เป็นชนวนจุดใจไทยทุกที	มอบชีวิเพื่อชาติอย่างอาจอง

*** หัวใจมุงหน้า ***

แต่ครูครอง-ครูทองพันธ์

แต่คุณครอง ทองพันธ์	จันเคารพ
ไม่สยบกัมหัว	กลัวประหาร
เกียรติศักดิ์ท่านเปรี๊ยะ	กระเดื่องนาน
ตลอดกาลตราปล้น	แผ่นดินไทย ฯ

กวีนิพนธ์ชาวอีสาน แต่งสดุดีวีรชนคนกล้า
 “ครอง จันดาวงศ์ และทองพันธ์ สุทธิมาศ” ปลายปี 2505

ครูครอง จันดาวงศ์ ผู้ต้องขังคดีกบฏสันติภาพ ถูกจับ พ.ศ. 2495 ถ่ายรูปร่วมกับเพื่อนนักโทษคดี
การเมือง เช่น กุหลาบ สายประดิษฐ์ สมัย บวรवास เปลื้อง วรณศรี
ในวันพ้นคุก พ.ศ. 2500

ครูครอง จันดาวงศ์

ชีวิตเพื่อประเทศชาติและประชาชน

สมศักดิ์ ภู่อุวรรณ*

ประวัติโดยสังเขป

เกิดเมื่อ วันที่ 28 มกราคม พ.ศ. 2451 ณ บ้านคุ้ม
วัดศรีสะเกษ ตำบลธาตุเชิงชุม อำเภอดุสิต
(ปัจจุบัน คือ อำเภอเมือง) จังหวัดสกลนคร

ชื่อบิดา นายที จันดาวงศ์ มีบรรดาศักดิ์เป็น หมื่นศรี
ศักดิ์ภักดี มีเชื้อสายไทย

ชื่อมารดา นางเขียนวัน จันดาวงศ์ มีเชื้อสายไทย ครุครอง
เป็นบุตรคนสุดท้อง ในบรรดาพี่น้อง 9 คน

การศึกษา ระดับประถมศึกษาที่โรงเรียนวัดศรีสะเกษ
ระดับมัธยมศึกษาที่โรงเรียนสกลราชวิทยานุกูล
ประโยคครูมัธยม

ครอบครัว สมรสกับคุณมุกดา บุตรสาวกำนันตำบล
บงเหนืออำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดสกลนคร
มีบุตรชาย 1 คน ชื่อ จิรเดช ต่อมาหย่าร้าง
กันเป็นทางการ สมรสครั้งที่สองกับคุณแดงอ่อน
มีบุตรชาย 2 คน ชื่อ วิฑิต และ อารัง บุตร
สาว 1 คน ชื่อ ควรครอง

การทำงาน ครูประจำโรงเรียนวัดตาลโกน ตำบล
ตาลเนินอำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดสกลนคร
ครูใหญ่โรงเรียนวัดบ้านบงเหนือ ตำบลบงเหนือ
อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดสกลนคร
ครูใหญ่โรงเรียนวัดบ้านทรายมูล ตำบลพันนา
อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดสกลนคร
ครูใหญ่โรงเรียนสว่างวิทยาอำเภอสว่างแดนดิน
จังหวัดสกลนคร

ผู้อำนวยการโรงเรียนมัธยมศิริจันทร์ 2
เคลื่อนไหวคัดค้านการล่าอาณานิคม เข้าร่วม
ขบวนการเสรีไทย พ.ศ. 2484

ลาออกจากราชการครู 28 พฤษภาคม พ.ศ.
2485

สมาชิกสภาจังหวัดสกลนคร เขตอำเภอสว่างแดนดิน พ.ศ. 2493

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดสกลนคร
พ.ศ. 2500

ถูกจับในข้อหา กบฏแบ่งแยกดินแดนและกบฏ
ในราชอาณาจักร เมื่อวันที่ 12 มีนาคม
พ.ศ. 2491 ถูกดำเนินคดีเกือบ 3 ปี ศาลจึง
สั่งยกฟ้อง

คัดค้านการแทรกแซงเกาหลี

วันที่ 10 พฤศจิกายน พ.ศ. 2495 ถูกจับคดี
กบฏสันติภาพได้รับการปล่อยตัวโดยกฎหมาย
วันที่ 6 พฤษภาคม พ.ศ. 2504 ถูกจับ
วันที่ 31 พฤษภาคม พ.ศ. 2504 เวลา
12.13 น. ถูกประหารชีวิต โดยไม่ผ่าน
กระบวนการยุติธรรม

*ผู้ประสานงานชมรมรวมใจไทยอีสาน

การเคลื่อนไหวกองเสริมไทยสายอีสานบนภูพาน

หัวหน้าขบวนการถูกส่งตัวเข้า ก.ท. เขย

ไม่ทวนบ.17!

รองประธานาธิบดีขึ้นรถเมลไต้หวันไทย

ภาพข่าวหนังสือพิมพ์ สารเสรีจอมพลสฤษดิ์ อนุวัชต์ ใช้อำนาจตามมาตรา 17
ดำเนินคดีกับ ครอง จันดาวงศ์ และ ทองพันธ์ สุทธิมาศ

การเคลื่อนไหวคัดค้านการรุกราน จากต่างชาติ การเคลื่อนไหว คัดค้านการล่าอาณานิคม ขบวนการเสรีไทย

วันที่ 27 พฤศจิกายน พ.ศ. 2483 ญี่ปุ่น เยอรมัน อิตาลี ได้ทำสัญญาไตรภาคี แบ่งพื้นที่ให้ญี่ปุ่น สถาปนาระบอบใหม่ในเอเชียบูรพา

วันที่ 11 ธันวาคม พ.ศ. 2483 ญี่ปุ่น เยอรมัน อิตาลี ได้ทำสัญญากันใหม่ ว่าด้วย การจัดระเบียบโลก ซึ่งญี่ปุ่นจะรับผิดชอบซีกโลกด้านตะวันออก

วันที่ 7 ธันวาคม พ.ศ. 2484 กองทัพ อากาศญี่ปุ่นโจมตีฐานทัพเรือสหรัฐอเมริกาที่เพิร์ลฮาร์เบอร์ ฮาวาย มีทหารอเมริกันเสียชีวิตและบาดเจ็บประมาณ 3,640 คน

คืนวันที่ 7 ธันวาคม พ.ศ. 2484 ญี่ปุ่นส่ง กองพันไอซิดะ สังกัดกองทหารรักษาพระองค์ ยกพลขึ้นบกที่บางปู จังหวัดสมุทรปราการ และกองพลที่ 5 ของ ญี่ปุ่น ยกพลขึ้นบกที่จังหวัดสงขลา และกระจายกำลังทหาร ไปที่ ปัตตานี นครศรีธรรมราช สุราษฎร์ธานี ชุมพร ประจวบคีรีขันธ์ รวมทั้ง จังหวัดชายแดนภาคอีสาน

วันที่ 8 ธันวาคม พ.ศ. 2484 รัฐบาลไทย โดย จอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรี ยอมให้ กองทัพญี่ปุ่นเดินทัพผ่านไทย ร่วมมือกับญี่ปุ่นประกาศ สงครามกับฝ่ายสัมพันธมิตร

ข้อตกลงระหว่างผู้แทนไทยและญี่ปุ่น

1. เพื่อจัดการกับสถานการณ์เร่งด่วนในเอเชีย ตะวันออก ประเทศไทยจะอนุญาตให้กองทหารญี่ปุ่นผ่าน ดินแดนของประเทศไทยไปได้ และจะให้ความสะดวกทุก

อย่างเท่าที่จำเป็นเพื่อการผ่านดังกล่าว ตลอดจนการ ดำเนินการต่างๆ โดยทันที เพื่อหลีกเลี่ยงความเป็น ปฏิปักษ์ต่อกันอันอาจเกิดขึ้นได้ระหว่าง กองกำลังทหาร ญี่ปุ่น กับกองกำลังทหารไทย

2. รายละเอียดเพื่อการปฏิบัติตามวรรคแรก จะต้องตกลงกันระหว่างเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารของ ทั้งสอง ประเทศ

3. ประเทศญี่ปุ่นให้ประกันว่า เอกราชอธิปไตย และเกียรติยศของประเทศไทยจะได้รับการเคารพ

(ลงชื่อ) ดิเรก ชัยนาม

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ

(ลงชื่อ) ท. ชูโงกามิ

เอกอัครราชทูตญี่ปุ่นประจำประเทศไทย

ทำไว้เป็นสองชุด ที่กรุงเทพ ฯ เมื่อวันที่ 8 ธันวาคม ค.ศ. 1941

23 ธันวาคม พ.ศ. 2484 รัฐบาลแถลงให้
รัฐสภาทราบถึงการเข้าร่วมวงศ์โพลีในสงครามกับญี่ปุ่น

25 มกราคม พ.ศ. 2485 เวลา 12.00 น.
รัฐบาลไทยโดย จอมพลป. พิบูลสงครามได้ประกาศ
สงครามกับอังกฤษ และสหรัฐอเมริกา

ประชาชนผู้รักชาติ ปฏิเสธการรุกรานของต่าง
ชาติ คัดค้านการล่าเมืองขึ้น ได้มีการจัดตั้งองค์กรลับ
ต่อต้านการรุกรานของกองทัพญี่ปุ่น เช่น กองอาสาต่อต้าน
ญี่ปุ่น คณะไทยเอกราช คณะกู้ชาติไทย สันนิบาตต่อต้าน
ญี่ปุ่นแห่งประเทศไทย ขบวนการเสรีไทย คุรุครองเป็น
กำลังสำคัญ ของขบวนการเสรีไทยเขตภูพาน ร่วมกับผู้
รักชาติ ในการตั้งค่ายฝึกกำลังพล สร้างสนามบินลับหลาย
แห่งในเขตจังหวัดสกลนคร เพื่อสนับสนุนเครื่องบินฝ่าย
สัมพันธมิตรจากนอกประเทศ ทำหน้าที่จัดหาหน่วยล่าเสีย
อาวุธ และ เวชภัณฑ์ หัวหน้าหาข่าว ส่งข่าว ให้แก่เพื่อน
ที่เป็นฝ่ายบัญชาการในภาคอีสาน คุรุครองลาออกจาก
ราชการ เมื่อวันที่ 28 พฤษภาคม พ.ศ. 2485 มา
ประกอบการค้าเพื่อสร้างเงื่อนไขช่วยงานกู้ชาติอย่างเต็ม
ที่ในขบวนการเสรีไทย

27 กรกฎาคม พ.ศ. 2485 รัฐบาลไทยประกาศ
รับรองแมนจูว

ตุลาคม พ.ศ. 2485 ญี่ปุ่นเริ่มใช้เฮลิคอปตร
ก่อสร้างทางรถไฟสายมรณะในพม่า ตั้งต้นที่ปลายทาง
รถไฟชานบยุชยัต ได้เมืองมะละแหม่ง ส่วนในไทยจาก
กาญจนบุรี มาบรรจบกันที่ ด่านเจดีย์สามองค์ ความยาว
ทั้งสิ้น 250 ไมล์ แล้วเสร็จ วันที่ 25 ตุลาคม พ.ศ.
2486

14 มีนาคม พ.ศ. 2486 คณะเสรีไทยสาย
อเมริกา รุน 1 ออกเดินทางจากสหรัฐอเมริกา โดยทางเรือ

4 กรกฎาคม พ.ศ. 2486 พล.อ.โตโจ นายก
รัฐมนตรีญี่ปุ่น เดินทางมากรุงเทพฯ เข้าพบ จอมพล ป.

พิบูลสงคราม เจริญากดินแดนที่กองทัพไทย ติได้ให้แก่ไทย
คือ รัฐเชียงตุง บางส่วนของแหลมมาลายู และเมืองพาน

20 สิงหาคม พ.ศ. 2486 ไทย ญี่ปุ่น ลงนาม
ร่วมกันในสัญญาว่าด้วยอาณาเขตประเทศไทย ทำให้
ไทยได้ปกครองรัฐล้านตัน ตรังกานู เคตะ ปลิส เชียงตุง
เมืองพาน

9 มีนาคม พ.ศ. 2488 กองทัพญี่ปุ่นยึดอินโดจีน

24 เมษายน พ.ศ. 2488 ก่อตั้งสหประชาชาติ
ที่เมืองซานฟรานซิสโก สหรัฐอเมริกา ประกอบด้วยสมาชิก
26 ประเทศ

6 สิงหาคม พ.ศ. 2488 สหรัฐอเมริกาทิ้งระเบิด
ปรมาณู ที่อิโรชิมาของญี่ปุ่น ทำให้มีประชาชนชาวญี่ปุ่น
เสียชีวิตประมาณ 66,000 คน บาดเจ็บ 69,000 คน

9 สิงหาคม พ.ศ. 2488 สหรัฐอเมริกาทิ้งระเบิด
ปรมาณู ที่เมืองนางาซากิของญี่ปุ่น ทำให้ประชาชนชาว
ญี่ปุ่นบาดเจ็บราว 25,000 คน เสียชีวิตอีกราว 170,000
คน

14 สิงหาคม พ.ศ. 2488 ญี่ปุ่นประกาศยอม
แพ้สงคราม

16 สิงหาคม พ.ศ. 2488 ประเทศไทยประกาศ
พระบรมราชโองการว่า การประกาศสงครามกับอังกฤษ
และสหรัฐอเมริกาคือเป็นโมฆะ

จากความร่วมมือของประชาชนไทยทั่วประเทศ
ในการดำเนินการต่อต้านการรุกรานของญี่ปุ่น ด้วยเงื่อนไข
ขบวนการเสรีไทยร่วมมือกับฝ่ายสัมพันธมิตรต่อต้านญี่ปุ่น
จึงได้รับการรับรองจากสหรัฐอเมริกา ให้การประกาศ
สงคราม ของรัฐบาลไทย ต่อ ฝ่ายสัมพันธมิตร เป็นโมฆะ
และประเทศไทยไม่อยู่ในฐานะผู้แพ้สงคราม

ต่อมา นายเดียง ศิริจันทร์ ได้เป็นรัฐมนตรีใน
รัฐบาลพลเรือตรีหลวงธำรงนาวาสวัสดิ์ เสนอให้คุรุครอง
กลับเข้ารับราชการ แต่คุรุครองปฏิเสธและคงประกอบ

การค้า ทำนา เลี้ยงไก่ เลี้ยงหมู เลี้ยงปลา และค้าขาย เล็ก ๆ น้อย ๆ ต่อสู้กับความยากลำบาก และฐานะที่ยากจนลงจากการเสียสละในงานกู้ชาติ

4 กันยายน พ.ศ. 2488 อังกฤษเสนอร่างความตกลง 21 ข้อ ต่อคณะผู้แทนไทย

8 กันยายน พ.ศ. 2488 ไทยทำสัญญาสันติภาพกับอังกฤษ

25 กันยายน พ.ศ. 2488 มีการสวนสนามของคณะเสรีไทยที่พระนคร

24 ตุลาคม พ.ศ. 2488 มีสมาชิก 51 ประเทศ

12 ธันวาคม พ.ศ. 2488 อังกฤษเรียกร้องไทยเป็นมูลค่าประมาณ 2,000 ล้านบาท ตามสัญญาสมบูรณแบบ คือ

ค่าเลี้ยงทหารอังกฤษ ปีละ 96 ล้านบาท

ค่าเลี้ยงทหารออสเตรเลียและเชลย 36 ล้านบาท

ค่าเลี้ยงทหารญี่ปุ่น 80 ล้านบาท

ค่าข้าว 1.5 ล้านตัน 740 ล้านบาท

หนี้สงคราม 15 ล้านปอนด์ 1,350 ล้านบาท

16 ธันวาคม พ.ศ. 2489 ประเทศไทยเข้าเป็นสมาชิกองค์การสหประชาชาติ

7 มกราคม พ.ศ. 2490 รัฐบาลไทยต้องเสียเงิน 50 ล้านบาท ตามที่อังกฤษเรียกร้อง สาเหตุจากญี่ปุ่นสร้างทางรถไฟในพม่า ซึ่งแล้วเสร็จในวันที่ 25 ตุลาคม พ.ศ. 2486 ส่วนที่อยู่ในประเทศไทย รัฐบาลไทยต้องเสียเงินในฐานะผู้แพ้สงคราม

รัฐบาลที่มี พลเรือตรีวัลย์ อ่างนาวาสวัสดิ์ เป็นนายกรัฐมนตรี ได้มอบให้ นายติเรก ชัยนาม ซึ่งได้รับแต่งตั้งเป็นเอกอัครราชทูตไทยประจำกรุงลอนดอน เมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ. 2490 เจรจา กับรัฐบาลอังกฤษเพื่อขอยกเลิกสัญญาสมบูรณแบบ ด้วยเหตุผลว่าประเทศไทยเป็นสมาชิกองค์การสหประชาชาติ ย่อมต้อง

ปฏิบัติตามพันธกรณีและข้อผูกพันต่าง ๆ ขององค์การสหประชาชาติ ความตกลงสมบูรณแบบถูกยกเลิกเมื่อวันที่ 14 มกราคม พ.ศ. 2497

การจัดผู้รักชาติ รักประชาธิปไตย

กบฏแบ่งแยกดินแดน และกบฏในราชอาณาจักร

พ.ศ. 2489 มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ รัฐบาลหลวงอึ้งนาวาสวัสดิ์จัดให้มีการเลือกตั้งนายเดียง ศิริขันธ ได้รับเลือกตั้ง และดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย ในขณะที่กลุ่มอำนาจเก่าพยายามเข้ามามีบทบาทและอำนาจทางการเมือง

8 พฤศจิกายน 2490 จอมพลผิน ชุณหะวัณ นำคณะนายทหารทำรัฐประหารโค่นล้มรัฐบาล และแต่งตั้งนายดวง อภัยวงศ์ หัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์ ขึ้นดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ต่อมาถูกบังคับให้ลาออก หลังจากทำหน้าที่ผู้นำประเทศได้ 4 เดือน จอมพล ป.พิบูลสงคราม กลับมาดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีอีกครั้ง ได้จัดตั้งรัฐบาลทหารขึ้นปกครองประเทศ เป็นผลให้ ดร.ปรีดี พนมยงค์ ต้องลี้ภัยการเมืองไปยังสิงคโปร์ นายเดียง ศิริขันธ ต้องหลบหนีไปอยู่บนภูพาน เป็นที่น่าสังเกตว่า ผู้เข้าร่วมเสรีไทยภูพาน และนักการเมืองที่สัมพันธ์กับ ดร.ปรีดี พนมยงค์ จะถูกจับกุมเป็นจำนวนมาก

ต่อมา นายเดียงล้มป่วย ครูครองทราบบ่าวจึงขึ้นไปดูแล พร้อมกับนำหมอบไปรักษา เมื่อกลับจากภู วันที่ 12 มีนาคม พ.ศ. 2491 ครูครองก็ถูกจับกุม ด้วยข้อหา “กบฏแบ่งแยกดินแดนและกบฏในราชอาณาจักร” นายเดียงยอมมอบตัวโดยเสนอเงื่อนไข ต้องให้ผู้ต้องหาทั้งหมด 18 คน ที่ถูกจับในคดีนี้ได้ประกันตัวทุกคน รัฐบาลยอมรับเงื่อนไข

10 พฤษภาคม พ.ศ. 2491 ผู้ต้องหายกขึ้นฟ้องต่อศาลจังหวัดสกลนคร ได้แก่

1. นายเตียง ศิริขันธ์ 2. นายพินัย แสงพันธ์
3. นายอุกฤษ ทศนเี่ยม 4. เรืออากาศโท พิระ ศิริจันทร์
5. นายทอง วงศ์กาฬสินธุ์ 6. นายสิงห์ เมืองโคตร
7. นายครอง จันดาวงศ์ 8. นายธาดา คานดินรินทร์
9. นายสนิท นวลมณี 10. นายจันทร์ ศรีแก้ว
11. นายสว่าง ปริญญาพล 12. นายเชียน จันลาโสม
13. นายมีชัย อาสาเสน 14. นายคล้าย ทาพวง
15. นายประพันธ์ เฟ่งพินิจ 16. ร.ต.เสรี นวลมณี
17. ร.ต. ประหยัด บำเพ็ญสิทธิ์ 18. นายเล็ก เตมียชาติ

ต่อมาทางการ โดยนายอิสระ หงษ์เทศ พนักงานอัยการ ซึ่งเป็นโจทก์ อ้างว่าจำเลยเป็นผู้มีอิทธิพล จึงยื่นคำร้องต่อศาลขอโอนคดีมาที่ศาลอาญากรุงเทพ สร้างความยากลำบากให้กับจำเลยและครอบครัวเป็นอย่างมากในการเดินทาง ไปกลับกรุงเทพฯ-สกลนคร ถูกดำเนินคดีเกือบ 3 ปี ศาลจึงพิพากษายกฟ้อง เนื่องจากพยานหลักฐานไม่เพียงพอ

29 ตุลาคม พ.ศ. 2491 หลังจากครุครองถูกจับแล้ว ตำรวจได้จับกุมบุคคลอื่น ๆ อีก ได้แก่

นายทิม ภูมิพัฒน์	ส.ส. จังหวัดขอนแก่น
นายพอง สิทธิธรรม	ส.ส. จังหวัดอุบลราชธานี
นายสุนา เมืองโคตร	
นายจำลอง ดาวเรือง	ส.ส. จังหวัดมหาสารคาม
นายถวิล อุดล	ส.ส. จังหวัดร้อยเอ็ด

นายทองอินทร์ ภูมิพัฒน์ ส.ส. จังหวัดอุบลราชธานี อดีต รมต. กระทรวงอุตสาหกรรม

ครุครองมีโอกาสนพบผู้รักชาติและรักความเป็นธรรม บทเรียนการเคลื่อนไหวที่ผ่านมา ประกอบกับการใช้ชีวิตร่วมกับชาวนาชาวไร่ จึงอุทิศตัวทำกิจกรรมเพื่อสังคมมาโดยตลอด จนเป็นที่นับถือของชาวบ้าน ในปี พ.ศ.

2493 จึงได้รับเลือกเป็นสมาชิกสภาจังหวัดสกลนคร เขตอำเภอสว่างแดนดิน เพื่อเป็นตัวแทนของชาวบ้าน

ในยุคเผด็จการทหารปกครองประเทศไทย ได้มีการกวาดล้างจับกุมผู้รักชาติรักประชาธิปไตยจำนวนมาก เช่นในปี พ.ศ. 2492 มีการคุมตัวอดีตรัฐมนตรี ไปยังทั้งที่ทุ่งบางเขน ได้แก่ นายทองอินทร์ ภูมิพัฒน์ นายถวิล อุดล นายจำลอง ดาวเรือง นายทองเปลว ชลภูมิ เมื่อเวลาประมาณ 03.00 น. วันที่ 4 มีนาคม พ.ศ. 2492 บริเวณหลักกิโลเมตรที่ 13 ถนนพหลโยธิน กรุงเทพฯ - บางเขน ในรถยนต์นั่งของตำรวจ ทะเบียน กท. 10371 โดยการควบคุมของ พ.ต.อ.หลวงพิชิต อูการ ผู้ช่วยผู้บัญชาการสอบสวนกลาง และกำลังตำรวจอีกจำนวนหนึ่ง นอกจากนี้ยังมีการลอบสังหารบุคคลต่างๆ ที่วิพากษ์วิจารณ์การทำงานของผู้นำประเทศ เช่น นายสุรีย์ ทองวานิช บรรณาธิการหนังสือพิมพ์เสียงไทย นายอารีย์ สีวีระ ผู้อำนวยการหนังสือพิมพ์พิมพ์ไทย และสยามนิกร และนายเตียง ศิริขันธ์ (ถูกจับไปสังหารโหดกลางป่า จังหวัดกาญจนบุรี ในปลาย ปี พ.ศ. 2495)

กบฏสันติภาพ

การเคลื่อนไหวคัดค้านการแทรกแซงกิจการภายใน

ประเทศเกาหลี เป็นจุดยุทธศาสตร์ที่สำคัญของภูมิภาคตะวันออกไกล เกาหลีเป็นเส้นทางที่ญี่ปุ่นสามารถส่งกำลังทหารขึ้นไปโจมตีจีน และ รัสเซีย จีนและรัสเซีย ต่างก็ขยายอิทธิพลเข้าไปในเกาหลี จนเกิดการปะทะกันหลายครั้ง ทำให้เกิดความไม่สงบในประเทศเกาหลี ประชาชนเกาหลีได้พยายามต่อต้าน การรุกรานจากต่างชาติมาโดยตลอด เช่น การรวมตัวกันของประชาชน กรณี กบฏตงอัก (Tonghak Rebellion) พ.ศ. 2437 การรวมตัวกันเพื่อลงนามในประกาศอิสรภาพและการอ่านประกาศนั้นโดยเปิดเผย พร้อมทั้งการเดินขบวนของประชาชนเกาหลีไปตามหมู่บ้านต่าง ๆ อย่างสงบ เมื่อ

วันที่ 1 มีนาคม พ.ศ. 2462

29 สิงหาคม พ.ศ. 2453 ญี่ปุ่นได้บีบบังคับให้เกาหลีลงนามในสนธิสัญญาผนวกดินแดน (The Korea - Japan Treaty of Annexation) ทำให้เกาหลีตกเป็นดินแดนภายใต้การปกครองของญี่ปุ่น จนกระทั่งวันที่ 15 สิงหาคม พ.ศ. 2488 ญี่ปุ่นประกาศยอมจำนนอย่างไม่มีเงื่อนไขในสงครามโลกครั้งที่ 2 สหรัฐอเมริกายอมรับการยอมจำนนของญี่ปุ่นในเกาหลีในพื้นที่ได้เส้นขนานที่ 38 ลงมา และให้สหภาพโซเวียตเป็นฝ่ายยอมรับการจำนนของญี่ปุ่นในเกาหลีในพื้นที่เหนือ เส้นขนานที่ 38 ขึ้นไป คือสหรัฐอเมริกาและสหภาพโซเวียต แบ่งเขตปลดอาวุธญี่ปุ่นในเกาหลี โดยอาศัยเส้นขนานที่ 38 เป็นเส้นแบ่งเขต

8 กันยายน พ.ศ. 2488 กองทัพน้อยที่ 24 ของสหรัฐอเมริกา ได้ยกกำลังจากเกาะโอกินาวา ไปยกพลขึ้นบกที่เมืองอินชอน ทางตะวันตกของกรุงโซล ประกอบด้วยกองพลทหารราบที่ 6, 7 และ 40 ปี พลตรีอาร์โนลด์ (Maj - Gen. Archibald V. Arnold) ผู้บัญชาการกองพลทหารราบที่ 7 ของสหรัฐอเมริกา ทำหน้าที่หัวหน้ารัฐบาลทหารของกองทัพบกสหรัฐอเมริกา ในเกาหลี (United States Army Military Governor in Korea : USMGIK)

สหภาพโซเวียต ก็จัดการปกครองโดยรัฐบาลทหารเช่นกัน สะท้อนให้เห็นแนวโน้มที่จะใช้เส้นขนานที่ 38 เป็นเส้นแบ่งเขตถาวรในการยึดครองเกาหลี และมีการจัดตั้งรัฐบาลโดยมีคนเกาหลีที่แต่ละฝ่ายให้การสนับสนุน ทั้งรัฐบาลสาธารณรัฐเกาหลี(เกาหลีใต้) และรัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนเกาหลี (เกาหลีเหนือ) ต่างอ้างว่าเป็นรัฐบาลที่มีอำนาจปกครองประเทศแต่ผู้เดียว

12 ธันวาคม พ.ศ. 2491 สมัชชาใหญ่องค์การสหประชาชาติ ระหว่างประชุมสมัยที่ 3 ณ กรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศส มีมติรับรองรัฐบาลสาธารณรัฐเกาหลี

(เกาหลีใต้) ด้วยคะแนนเสียง 48 ต่อ 6 และให้ถอนทหารทั้งหมดออกจากเกาหลี แต่ในประเทศเกาหลียังเต็มไปด้วยกองทหารต่างชาติ

29 กันยายน พ.ศ. 2493 เกิดสงครามระหว่างเกาหลีเหนือกับเกาหลีใต้ โดยฝ่ายเกาหลีใต้เพลี่ยงพล้ำ สหรัฐอเมริกาอาศัยมติสหประชาชาติส่งกำลังเข้าโจมตีเกาหลีเหนือ จากแนวเส้นขนานที่ 38 ที่หมู่บ้านปันมุนจอม ไปจนถึงชายแดนจีนด้านแม่น้ำยาลู สาธารณรัฐประชาชนจีนจึงกล่าวหาว่าสหรัฐอเมริกาไม่เคารพอธิปไตย จึงส่งกองทัพด้านการรุกของสหรัฐอเมริกาจนถอยร่น จึงมีการขอเจรจาสงบศึก และด้วยเหตุดังกล่าว จึงมีการประชุมสภาสันติภาพสากล ณ กรุงสต็อกโฮล์ม ประเทศสวีเดน เพื่อประณามประเทศที่มีความเสี่ยงที่จะก่อสงคราม และผู้ที่ถือครองระเบิดปรมาณู และเรียกร้องให้ประชาชนทั่วโลกร่วมรณรงค์สนับสนุนสันติภาพ จัดตั้งองค์การสันติภาพในประเทศ

20 กรกฎาคม พ.ศ. 2493 คณะรัฐมนตรีลงมติให้ส่งทหารไทยเข้าร่วมสงครามเกาหลี ด้วยเหตุผลร่วมมือกับนานาประเทศในการรักษาความยุติธรรมระหว่างประเทศ และผดุงสันติของโลก โดยจัดกำลังทหาร กรมพลที่ 21 จำนวน 1 กรม ขึ้นตรงต่อกองพลทหารราบที่ 2 กองทัพน้อยที่ 1 ของสหรัฐอเมริกาเริ่มปฏิบัติการเมื่อวันที่ 22 พฤศจิกายน พ.ศ. 2493 เสร็จสิ้นภารกิจวันที่ 23 มิถุนายน พ.ศ. 2515 โดยมีพื้นที่ดูแลหมู่บ้านซันตานิ (SANTANI) เมืองชอร์วอน (CHORWON) บริเวณเขาทีบอน (T - BONE) มีการปรับเปลี่ยนกำลังพลจากกองทัพไทยทั้งสิ้น 23 ผลัด

ปลายปีพ.ศ. 2493 นายเพทาย โชตินุชิตบรรณาธิการหนังสือพิมพ์การเมือง ได้ริเริ่มเชิญชวนคนไทยให้ร่วมลงนามในใบประกาศห้ามใช้อาวุธปรมาณูทำสงคราม มีประชาชนให้การสนับสนุนอย่างมากมาย

ปีพ.ศ. 2494 ได้มีการก่อตั้ง องค์การสันติภาพแห่งประเทศไทย โดยมีนายแพทย์เจริญ สืบแสงเป็นประธานคณะกรรมการ ได้ออกแถลงการณ์เชิญชวนให้คนไทยร่วมลงนามคัดค้านการส่งทหารไปร่วมรบในสงครามเกาหลี ปรากฏว่ามีผู้ร่วมลงนาม 258091 คน

29 พฤศจิกายน พ.ศ. 2494 คณะรัฐประหารชุดเดิม คือ จอมพลผิน ชุณหะวัณ ทำการยึดอำนาจตัวเองเพื่อประกาศยุบสภาผู้แทนราษฎร ยกเลิกรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2492 และนำรัฐธรรมนูญ ปี พ.ศ. 2475 มาใช้ชั่วคราว โดยให้มีสภาเดียว แต่มีสมาชิก 2 ประเภท โดยมีจอมพล ป. เป็นนายกรัฐมนตรี

ต้นปีพ.ศ. 2495 การเคลื่อนไหวเพื่อสนับสนุนสันติภาพ คัดค้านสงคราม ยังมียุ่อย่างต่อเนื่องทั่วทุกภาคประเทศ เช่น ที่ศาลาการเปรียญวัดโพธิ์ศรี อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดสกลนคร ได้มีประชาชนจำนวนมากพากันเข้าร่วมชุมนุม และลงนามคัดค้านการส่งทหารไทยไปร่วมรบในเกาหลี และได้มีการประชุมองค์การสันติภาพแห่งประเทศไทยอย่างเป็นทางการ ที่โรงแรมสุริยานนท์ กรุงเทพฯ ครูครองได้รับเลือกให้เป็นตัวแทนคนหนึ่งของคนที่จะไปร่วมประชุมสภาสันติภาพที่กรุงปักกิ่ง แต่มาถูกจับ เมื่อวันที่ 10 พฤศจิกายน พ.ศ. 2495 ในข้อหาทกบฏสันติภาพ

มีผู้ถูกจับในคดีกบฏสันติภาพหลายคน ถูกนำเข้าสู่การพิจารณาของศาลอาญา โดยอัยการแบ่งสำนวนฟ้องออกเป็น 3 สำนวน ประกอบด้วย

เกี่ยวกับขบวนการกู้ชาติ มีจำเลย 25 คน ได้แก่

1. นาวาอากาศตรี พ่วงเพชร บุญยรัตพันธุ์
2. นายสุภัทร สุคนธาภิรมย์
3. นายสุพจน์ ด้านตระกูล
4. นายสุชาติ ภูมิบริรักษ์
5. นายบุญมี ลัทธิประสาตร์

6. ร้อยเอกพิมพ์ ยูวะนิม
7. พันโทสาส์ ธนวิบูลย์
8. นายอนันต์ ทัดตานนท์
9. นายพินิจ ปทุมรส
10. นายปาล พนมยงค์
11. นาวาตรี มนต์ จารุภา
12. พันจ่าโท มนูญ สุทธิวงศ์
13. จ่าโท ไสว วงษ์หุ่น
14. จ่าเอกโสตร์ เสวตพันธ์
15. จ่าเอก บุญส่ง ประสมแสง
16. จ่าเอก สงขลา กระจำพจน์
17. จ่าอากาศเอก เมียน เดชาติวงศ์
18. พันจ่าเอก นาค ปิ่นแก้ว
19. จ่าโท บุญนาน รัตนไพร
20. จ่าโท ยิ่ง รัตนจักร์
21. จ่าโท ไพโรจน์ มนไทวงศ์
22. จ่าโท ทองอินทร์ ครามนา
23. จ่าโท ประสิทธิ์ ใจอุ่น
24. จ่าโท มา ทองแท้
25. จ่าตรี ประดิษฐ์ หุณสนเสรี

การเคลื่อนไหวสันติภาพ จำเลย 13 คน ได้แก่

1. นายแพทย์ เจริญ สืบแสง
2. นายสุน์ กิจจำนงค์
3. นายกุหลาบ สายประดิษฐ์
4. นายสมัคร บุราวด
5. นายอุทธรณ์ พลกุล
6. นายฉัตร บุญยศิริชัย
7. นายเปลื้อง วรณศรี
8. นายครอง จันดาวงศ์
9. นายมงคล ณ นคร
10. นายไสว มาลัยเวช

11. นายสัมพัล พิงประดิษฐ์
12. นายอารีย์ อิมสมบัติ
13. นายสิงห์ชัย บังคตานรา

การกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ จำนวน 4 คน ได้แก่

1. นายซัง แซ่คู
2. นายอะ แซ่ลัม
3. นายฮางเฮ้า แซ่โง้ว
4. นายชาย เองกุล

จำนวนในคดีดำ ที่ 158 คือ นายประสิทธิ์ เทียนศิริ
จำนวนในคดีดำ ที่ 202 จำนวน 11 คน ได้แก่

1. นายภู ชัยชาญ
2. นายสาร โนนใหญ่
3. นายวิเศษ คักดีสิทธิ์คันคร
4. นายบัว จันทา
5. นายน้อย จันทา
6. นายณรงค์ ชัยชาญ
7. นายบุญ ชัยชาญ
8. นายสุบรรณ จันทรแก้ว
9. นายปิ่น เสียงขอบ
10. นายสอน เสนา
11. นายภู จันทเขต

ในขณะนั้นรัฐบาลเร่งออกพระราชบัญญัติป้องกันการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ พ.ศ. 2495 และเร่งให้สภาลงมติรับรองเป็นการเร่งด่วน

18 - 20 พฤษภาคม พ.ศ. 2496 อัยการยื่นฟ้องจำเลยกบฏสันติภาพจำนวน 54 คน ใช้เวลาพิจารณาคดี 1 ปี 8 เดือน

15 มีนาคม พ.ศ. 2498 ศาลพิพากษาให้จำเลยในคดีกบฏสันติภาพจำนวน 38 คน รวมทั้งครูครอง จันดาวงศ์ ให้จำคุกคนละ 13 ปี 4 เดือน จำเลยอีก 16 คนได้รับการปล่อยตัว

ผลจากการเคลื่อนไหวสันติภาพ ทำให้สงครามในคาบสมุทรมลายูยุติลงในปี พ.ศ. 2496 แต่กองทัพไทยยังคงส่งกำลังทหารเข้าประจำการในเกาหลี และสงครามระหว่างฝรั่งเศสผู้รุกราน กับ เวียดนามยุติลงในปี พ.ศ. 2497

18 - 24 เมษายน พ.ศ. 2498 อินเดีย อินโดนีเซีย พม่า ปากีสถาน ศรีลังกา ได้รวมตัวกัน และเชิญประเทศต่าง ๆ ในแอฟริกา และเอเชีย เข้าร่วมประชุมอย่างเป็นทางการ ที่เมืองบันดุง ประเทศอินโดนีเซีย รวมกันเป็นกลุ่มประเทศไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใดหรือมีผู้เข้าร่วมกว่า 20 ประเทศ ผลการประชุมเป็นการประกาศ “**บัญญัติสิบประการแห่งการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ**” และในการประชุมสุดยอดครั้งที่ 7 ที่เมืองคาจันนา ประเทศโคลัมเบีย เมื่อวันที่ 23 ตุลาคม พ.ศ. 2538 มีสมาชิกเข้าร่วม 113 ประเทศ

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดสกลนคร

ปีพ.ศ. 2500 เนื่องในโอกาสวาระสำคัญครบรอบกึ่งพุทธกาล 25 ศตวรรษ รัฐบาลได้ออกกฎหมายนิรโทษกรรมแก่นักโทษการเมืองทั้งหมด และประกาศให้มีการเลือกตั้งทั่วไป ในวันที่ 26 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2500 ครูครองขอประกันตัวออกไปสมัครรับเลือกตั้งที่จังหวัดสกลนคร โดยมีผู้คุมติดตามไปด้วย จนไม่อาจหาเสียงได้ก่อนลงคะแนนเลือกตั้ง 5 วัน ครูครองได้รับการปล่อยตัวชั่วคราว จึงใช้เวลาเดินทางไปหาเสียงบริเวณอำเภอสว่างแดนดินเท่านั้น เป็นสาเหตุหนึ่งที่ครูครองไม่ได้รับการเลือกตั้งในการเลือกตั้งคราวนั้น ผู้ที่ได้รับการเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบรวมเขตของจังหวัดสกลนคร 3 คน ได้แก่ 1. นายตาบชัย อัครราช

2. นายทองปาน วงศ์สง่า 3. นายวิกรานต์ โสติดิสวัสดิ์
การเลือกตั้งในคราวนั้นถูกประชาชนและสื่อมวลชนโจมตีว่าพรรคการเมืองของรัฐบาลจอมพล ป.โกการ

เลือกตั้งครั้งใหญ่ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ จึงถือเป็นเงื่อนไขทำรัฐประหาร ในวันที่ 16 กันยายน พ.ศ. 2500 โดยแต่งตั้ง นายพจน์ สารสิน เป็นนายกรัฐมนตรี และประกาศให้มีการเลือกตั้งทั่วไปในวันที่ 15 ธันวาคม พ.ศ. 2500

ครุครอง ได้รับการปล่อยตัว เมื่อวันที่ 20 กันยายน พ.ศ. 2500 จึงตัดสินใจลงสมัครรับเลือกตั้งอีกครั้ง สังกัดพรรคเศรษฐกิจ หัวหน้าพรรคคือ นายเทพ โชติสุขิต เลขานุการพรรคคือ นายแคล้ว นรปิต คุครองต้องใช้จักรยานไปหาเสียงทั่วทั้งจังหวัด พร้อมกับเพื่อนอีก 5 - 6 คน ได้แก่ ครูทองพันธ์ สุทธิมาศ (ซึ่งเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งอีกท่านหนึ่ง ต่อมาถูกประหารชีวิตพร้อมกับครุครอง) นายภักดี พงษ์สิทธิศักดิ์ (น้องชายของภรรยาครุครอง) นายอบ พลงงษา นายบัน มิ่งขวัญ ฯลฯ

ครุครองได้รับการเลือกตั้ง พร้อมกับนายทองปาน วงศ์สง่า และร้อยตรีประทีป ศิริจันทร์ (หลานนายเตียง ศิริจันทร์) สังกัดพรรคสหภูมิ

ผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดสกลนคร พ.ศ. 2500 ลำดับที่รายชื่อผู้สมัครรับการเลือกตั้ง หมายเลข พรรคการเมือง คะแนน มีดังนี้

รายชื่อ	เบอร์	พรรค	คะแนน
1. นายทองปาน วงศ์สง่า	9	สหภูมิ	15,582
2. ร.ต. ประทีป ศิริจันทร์	4	สหภูมิ	14,144
3. นายครอง จันดาวงศ์	14	เศรษฐกิจ	13,113
4. นายดาบชัย อัครราช	6	เสรีประชาธิปไตย	9,945
5. นายสถาปน ศิริจันทร์	19	ไม่สังกัดพรรค	9,612
6. นายเสาร์ พันธราธิ	10	ไม่สังกัดพรรค	9,551
7. หลวงปวิตรตรวิจิตร	2	ไม่สังกัดพรรค	8,738
8. นายทองพันธ์ สุทธิมาศ	20	สังคมนิยม	7,951
9. นายวิกรานต์ สโตธิสวัสดิ์	7	เสรีประชาธิปไตย	7,493

10. นายณรงค์ วงศ์สกุล	8	ประชาธิปไตย	6,887
11. ร.ต.เสรี นวลมณี	11	ไม่สังกัดพรรค	6,431
12. นายประสิทธิ์ บุญยามย์	3	สหภูมิ	6,049
13. นายประสิทธิ์ สุวรรณรงค์	5	ไม่สังกัดพรรค	4,983
14. นางสาวลดี ตราฐู	15	เศรษฐกิจ	4,845
15. นายสุรพล หาญมนตร	1	สหภูมิ	4,173
16. นายบุญไทย นามประกาย	16	ไม่สังกัดพรรค	3,018
17. ร.ต.ประยัด บำเพ็ญสิทธิ์	13	ไม่สังกัดพรรค	2,601
18. จ.อ.กานก่อง โคตริชย	17	ไม่สังกัดพรรค	2,092
19. นางเฉลา ทองธีราช	18	ไม่สังกัดพรรค	1,879
20. นายไชย ธนะ	12	ไม่สังกัดพรรค	1,670

20 ตุลาคม พ.ศ. 2501 จอมพลสฤษดิ์ ทำรัฐประหาร ประกาศยุบสภา ยกเลิกรัฐธรรมนูญ ยกเลิกพรรคการเมือง ยกเลิกสหภาพแรงงาน ออกกฎหมายให้ตนเองมีอำนาจเบ็ดเสร็จ โดยไม่ผ่านขบวนการยุติธรรม

ครุครองหันมาทำการผลิตภาคเกษตรกรรม ส่วนภรรยาก็หาบของไปขายที่ตลาด ในเวลานั้นประชาชนได้รับความยากลำบาก ครุครองจึงเสนอแนวคิดการพึ่งพาตนเอง และการช่วยเหลือกันเองในท้องถิ่น ในรูปแบบหน่วยสามัคคีแลกเปลี่ยนแรงงาน โดยนำประเพณีการลงแขกมาปรับปรุงใช้ เพื่อลดต้นทุนการผลิตภาคการเกษตร ช่วยเหลือกันปรับปรุงพื้นที่การผลิต ช่วยเหลือกันสร้างที่อยู่อาศัย ช่วยกันแก้ไขปัญหาความยากจนในหมู่ประชาชน ช่วยกันเพาะกล้าไม้แจกจ่ายในหมู่บ้านมิตร และชาวบ้านทั่วไป เป็นต้น ได้รับความสนใจ และความร่วมมือจากชาวบ้านโดยทั่วไป

นับแต่อดีตในภาคอีสานจะมีประเพณีในการใช้แรงงานร่วมกัน คือการขอแรงกันในการทำงาน เช่น ดำนา เกี่ยวข้าว สร้างบ้าน ถางป่า ถางสวน ฯลฯ เจ้าภาพจะไปบอกกล่าวขอแรงเพื่อนบ้านมาช่วยทำงาน โดยเฉพาะงานเร่งด่วนที่แรงงานในครอบครัวทำไม่ทัน

ทั้งนี้ เจ้าภาพจะเป็นผู้จัดหาอาหารมาเลี้ยงดูผู้มาช่วยงาน ซึ่งต้องมีค่าใช้จ่ายมากพอควร

ครูครองได้พัฒนาให้ประเพณีการลงแขกมีประสิทธิภาพสูงขึ้น และลดค่าใช้จ่ายของเจ้าภาพ ให้สิ้นเปลืองน้อยลง ผู้มาช่วยงานให้นำอาหารมากินกันเอง เพื่อลดภาระของเจ้าภาพลง และให้หมุนเวียนช่วยกันให้ทั่วทุกคนในกลุ่ม ภายหลังชาวบ้านเรียกว่า “เข้าแรงกัน” โดยเริ่มต้นในฤดูเก็บเกี่ยวข้าวในปี พ.ศ. 2502 ประเพณีนี้ได้รับความนิยมจากชาวบ้าน จนชาวบ้านนำไปใช้ในหลายหมู่บ้านในเวลาต่อมา

ยุคเผด็จการ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์

16 กันยายน พ.ศ. 2500 จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ทำการรัฐประหารครั้งแรก เพื่อขับไล่ จอมพล ป. พิบูลสงคราม และพลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์ ออกไปนอกประเทศ

20 ตุลาคม พ.ศ. 2501 จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ทำการรัฐประหารอีกครั้งหนึ่งเพื่อเพิ่มอำนาจแก่ตนเอง ในฐานะนายกรัฐมนตรี ผู้บัญชาการทหารสูงสุด และอธิบดีกรมตำรวจ ได้กระทำการจับกุมคุมขัง ประหารชีวิต ผู้คนจำนวนมาก โดยไม่ผ่านขบวนการยุติธรรม ไม่ว่าจะเป็นคู่แข่งทางการเมือง ผู้คัดค้านการยึดครองประเทศของญี่ปุ่น ผู้ต่อสู้เพื่อสันติภาพคัดค้านการส่งทหารไทยไปร่วมรุกรานเกาหลี ผู้คัดค้านการมีฐานทัพสหรัฐอเมริกาในประเทศไทยเพื่อรุกรานประเทศเพื่อนบ้าน

รัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ ได้ดำเนินการทุกอย่างตามความต้องการของกลุ่มทุนต่างชาติ โดยเฉพาะสหรัฐอเมริกา ได้แก่

1. ย้ายข้ออ้างต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์ ยอมให้ มีฐานทัพต่างชาติในประเทศไทยเพื่อรุกรานประเทศเพื่อนบ้านปราบปรามคู่แข่งทางการเมืองและประชาชนที่รักความเป็นธรรม

2. ย้ายข้ออ้างการพัฒนาประเทศ จากธนาคารโลกสถาบันการเงินระหว่างประเทศยอมให้กลุ่มทุนต่างชาติเข้ามาครอบงำทรัพยากรธรรมชาติของไทย

ปลายปี พ.ศ. 2503 ครูครอง ร่วมกับ ครูทองพันธ์ สุทธิมาศ ไปทำไร่ในเขตคำอ้อบ้าน ในดงผาลาด ปัจจุบันคือบ้านชัยยานนท์ อำเภอบ้านม่วง จังหวัดสกลนคร ที่ดินแปลงดังกล่าวนั้น ครอบครัวจันทาวงค์ปล่อยให้ชาวบ้านเข้าถือครองกรรมสิทธิ์โดยไม่เคยได้หักทวงแต่ประการใด

4 พฤษภาคม 2504 ครูครองกลับบ้าน เพื่อเตรียมสัมภาระและพบเพื่อน เข้าตัววันที่ 6 พฤษภาคม พ.ศ. 2504 เจ้าหน้าที่ตำรวจได้นำกำลังมาล้อมจับ และถูกนำมาขังที่สถานีตำรวจภูธรอำเภอสว่างแดนดิน

ในการจับกุมคราวนั้นทางการอ้างว่า บุคคลดังกล่าว เป็นสมาชิกองค์การสามัคคีธรรม บางส่วนเป็นพลพรรคขบวนการประเทศลาว บางส่วนติดต่อกับสมาคมไทยพลัดถิ่น บางส่วนเป็นโจร ผู้ร้าย และเป็นพวกพ้องของครูครองทั้งสิ้น มีบางส่วนเข้ามามอบตัวกับเจ้าหน้าที่ มีจำนวนทั้งหมด 148 คน ได้แก่

1. นายครอง จันทาวงค์
2. นายทองพันธ์ สุทธิมาศ
3. นายวิฑิต จันทาวงค์
4. นายภักดี พงศ์สิทธิศักดิ์
5. นายบุญมา พงษ์บุ๋ม
6. นายด้วย สุริยะชัย
7. นายทอง สุวรรณกิจ
8. นายรินทร์ ราชพลี
9. นายประวัติ สวัสดิ์
10. นายคำมี แสนสำราญ
11. นายสมพงษ์ พาโคกหม

12. นายคาน พิลารักษ์
13. นายช่วย ครกทอง
14. นายสีลา มัลลอินทร์
15. นายบุญมา จันทมภู
16. นายที พรหมจรรย์
17. นายพวย พิลารักษ์
18. นายเสน ฤทธิแสน
19. นายผา สอนสา
20. นายปาน นันตะสูตร
21. นายสงค์ จันทวงษ์
22. นายเขียน บุตรวงศ์
23. นายหัส โคตสิมมา
24. นายคำบ่อ แสนอนุบล
25. นายทอ พรหมลา
26. นายโอม ธงอาษา
27. นายดวง สัจจุมลาย
28. นายบุญเที่ยง ภัคดี
29. นายพรหมา ก้อนคำ
30. นายคาน ชื่นบุญ
31. นายเขียน อังคะปาน
32. นายแอม บุราณสาร
33. นายไทย บุราณสาร
34. นายสวัสดิ์ รักเสมวงศ์
35. นายน้อย สุวรรณทา
36. นายทองไคร ป่าหวาย
37. นายบุญคล้าย มุ่งมาตย์
38. นายโสภา รักเสมวงศ์
39. นายหนาย มุ่งมาตย์
40. นายบุญทัน ยางชัย
41. นายก้อน ป่าเกตุ
42. นายแพง ชฎามน
43. นายเคน จันชนะ
44. นายดำ แก้วอัดอาด
45. นายสมัย ดวงจันทร์
46. นายเดือน ทัพภูเวียง
47. นายสมศรี ปาลันทม
48. นายพัน ปาลันทม
49. นายทองทิพย์ ศรีเมืองไพร
50. นายปาน ศรีสถาน
51. นายเชิง ทิดงเย็น
52. นายกอง ดีแท้
53. นายอินตา สัตราข
54. นายแดง พรหมคักดี
55. นายสมพงษ์ ราชพลี
56. นายสมบูรณ์ วงศ์ทอง
57. นายทองไสย์ พงษ์บุ
58. นายทอง อุปะเทพ
59. นายเพ็ง โอมป่า
60. นายพรหมา แสนทิพย์
61. นายพี พลเยี่ยม
62. นายก้าน พลเยี่ยม
63. นายกาย คำไหล
64. นายวงศ์ ประหยัด
65. นายปิ่น ศิลาฤทธิ
66. นายกาไล เรือเร่รัก
67. นายทองคำ ทองทิพย์
68. นายบัวลอง บัวบด
69. นายจันดา สังวาลย์วงศ์
70. นายสีทา พินธุนิมาตร
71. นายก้อน พังน้อย
72. นายลุย นาไฮ
73. นายบัวลี มาลินี

74. นายวัน ผาทอง
75. นายช่วย พรหมวงษ์
76. นายอ่อนจันทร์ หงษ์โสภา
77. นายคำพันธ์ ธาตุเสียว
78. นายจุมลี ผาจง
79. นายสีนวล พงศ์สาร
80. นายคำพันธ์ พินธุนิบาตร์
81. นายเสียน อินทฤชัย
82. นายประมวล พรหมประวัน
83. นายไพทอง คลังชำนาญ
84. นายวันดี ศรีสร้างคอม
85. นายฉลอง อ่อนสา
86. นายสุตตา ยางขันธุ์
87. นายจันทร์ ชาลียงาม
88. นายนาถ เมืองศรี
89. นายมุก รักษาพนธ์
90. นายวิรัตน์ ศรีดามา
91. นายวงศ์ โสภณนี
92. นายพุทธ โสภณนี
93. นายคำสี คำจัน
94. นายคุณ ธรรมชน
95. นายสาย โพธิ์จุมพล
96. นายทา คุยลำเจียม
97. นายคำดี หาฝ่ายเหนือ
98. นายสุมา โพธิ์จุมพล
99. นายลัด แสงยอด
100. นายอิน การะจัด
101. นายบุญทัน ท้าวจำคำ
102. นายคุ้ม ตะโคตร
103. นายคำมูล บุตโต
104. นายที สุวรรณวาด
105. นายผ่อน ยวดยาน
106. นายบัวมา สอนเมือง
107. นายโสภา เสี่ยงล้ำ
108. นายบุญมา อุดมทอง
109. นายหาว ป้าคักดี
110. นายหัตตา ยวดยาน
111. นายอำคา บัวผัน
112. นายบุญ บุษสะดา
113. นายสมฤทธิ์ ศรีดา
114. นายสมดี แซ่คำ
115. นายสาน ศรีจันทร์
116. นายแสง หันเสนา
117. นายจันดี แก้วหยอด
118. นายอวน ทองละมัย
119. นายพรหมา บุตรศรี
120. นายบุญ โยธะวงษ์
121. นายกันหา นันทพันธ์
122. นายหนูไกร บุญคำ
123. นายล้าน ยี่โถ
124. นายหนู ทัพทิมอ่อน
125. นายรด ทาปทา
126. นายสีดา ยี่โถ
127. นายหนู ยี่โถ
128. นายจุม ลูกแก้ว
129. นายปั่น ผาลือคำ
130. นายจันทร์ เสี่ยงล้ำ
131. นายกายนต์ หล้าหีบ
132. นายทองวัน ต่างโอด
133. นายพี รัชหมุน
134. นายพุทธ วินาจอน
135. ส.ต.ท.สิงห์ ทองวงษา

136. นายคำพัน บุญรักษา
137. นายลี จันทรไธย
138. นายมอญ ปักคมา
139. นายทองพล สุประเสริฐ
140. นายลอน อุปการะ
141. นายศิลา อุปเทพ
142. นายหา พิระวรรณ
143. นายวิรัช ถาบุตร
144. นายการี บุตรละคร
145. นายแก้ว ธงชัย
146. นายปน บุรีเพี้ย
147. นายเลิต สุริยะวงสา
148. นายพรมมา บุตกันหา

31 พฤษภาคม 2504 ครูครอง จันดาวงศ์ และครูทองพันธ์ สุทธิมาศ ถูกนำตัวไปพบ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ที่สถานีตำรวจ อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดสกลนคร เพื่อเข้าสู่หลักประหาร โดยมีพล.ต.ท.ประชา บุรณนิต เป็นประธานการดำเนินการประหารชีวิตด้วยการยิงเป้า เมื่อเวลา 12.13 น. ขณะนั้นครูครอง จันดาวงศ์ มีอายุ 53 ปี 4 เดือน 3 วัน

คุณแดงอ่อน ศรีภรรยา ของครูครอง และเพื่อนบ้าน ได้ช่วยกันนำศพครูครอง และครูทองพันธ์ บรรจุโลงฝังไว้ที่ป่าช้า วัดป่าศรีสว่าง อำเภอสว่างแดนดินจังหวัดสกลนคร พร้อมทั้งประกอบพิธีทางพุทธศาสนาและมีโอกาสทำพิธีฌาปนกิจศพ เมื่อวันเสาร์ที่ 11 พฤศจิกายน พ.ศ. 2538

นับแต่วันที่ครูครองถูกจับ กระทั่งหลังจากวันประหารชีวิตครูครองแล้ว ครอบครัวของครูครองยังถูกรังครานอยู่ตลอดเวลา โดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ วิทิต จันดาวงศ์ บุตรชายถูกจับขณะไปเยี่ยมครูครองที่สถานีตำรวจภูธรอำเภอสว่างแดนดิน และถูกจำคุกนานถึง 7

ปี อ้างจันดาวงศ์ และ ครูครอง จันดาวงศ์ บุตรชาย และบุตรสาว จำต้องหนีไปลี้ภัยในต่างประเทศหลายปี และ ในวันที่ 5 มกราคม พ.ศ. 2506 นางแดงอ่อน จันดาวงศ์ ถูกจับไปขังที่อำเภอโนนสัง จังหวัดอุดรธานี แล้วย้ายมาขังลี้ภัยอีก 1 ปี 7 เดือน ที่กองบังคับการสันติบาล กรุงเทพฯ โดยไม่มีการสอบสวนจนกระทั่งจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เสียชีวิต คุณวิทิต จันดาวงศ์ บุตรชายที่ถูกขังอยู่ที่ลาดยาว ได้เขียนคำร้องให้คุณแดงอ่อนลงชื่อ แล้วยื่นคำร้องต่อ พล.ต.อ.ประเสริฐ รุจิรวงศ์ อธิบดีกรมตำรวจว่า หากมีหลักฐานขอให้ส่งฟ้อง หากไม่มีหลักฐานก็ขอให้ปล่อยตัว คุณแดงอ่อนจึงได้รับการปล่อยตัว แต่ก็ต้องหนีไปลี้ภัยในต่างประเทศในเวลาต่อมา

เอกสารประกอบการเรียนเรียง

กรมยุทธศึกษา กองบัญชาการทหารสูงสุด
กระทรวงกลาโหม, **ประวัติการรบของไทยในสงคราม**
เกาหลี พิมพ์ครั้งที่ 2 พ.ศ. 2541

คมสันต์ มาตุคาม, **ครอง จันดาวงศ์ เขาคือใคร :**
โครงการทำหนังสือเผยแพร่ข้อเท็จจริงในสังคมไทย บริษัท
พิทักษ์ประชา จำกัด พ.ศ. 2521

ทศ พันธุมาสเสน และ จินตนา ยศสุนทร, **จาก**
มหาสงครามสู่สันติภาพ : คณะกรรมการ ดำเนินงานฉลอง
100 ปี ชาตกาลนายปรีดี พนมยงค์ รัฐบุรุษอาวุโส
16 สิงหาคม พ.ศ. 2542

เปลว สัจจาภา, ระลึก ครอง จันดาวงศ์ ใน
โอกาสครบรอบ 34 ปี แห่งการถูกประหาร 31 พฤษภาคม
2504 : **ผู้จัดการรายวัน** ฉบับวันที่ 29 และ 31
พฤษภาคม 2538

วัชร เพ็ชรทอง, **31 พฤษภาคม หวนรำลึกถึงวัน**
ยิงเป้า ครูครอง จันดาวงศ์ วีรบุรุษของประชาชน : พิมพ์
ไทย ฉบับวันที่ 6 มิถุนายน พ.ศ. 2539

วิฑิต จันดาวงศ์ และ แคน สาริกา, **ครอง จันดา**
วงศ์ ชะตากรรมที่เลือกไม่ได้ : อนุสรณ์เนื่องในงาน
ฌาปนกิจศพ นายครอง จันดาวงศ์ และ นายทองพันธ์
สุทธิมาศ 11 พฤศจิกายน 2538 บริษัทดวงกลม
วรรณกรรม จำกัด

สวัสดิ์ ศรีสุข, **เสรีไทย** : โรงพิมพ์ไตรณสาร
กรุงเทพฯ พ.ศ. 2528

ไสว ธาณี, **พลิกตำนานนักรบประชาชน “ครอง**
จันดาวงศ์” แต่กรรมมารดร - สู่หลักประหารปลายทาง
จิตกาธาน : เนชั่น สุดสัปดาห์ ฉบับวันที่ 3 - 9, 10 -
16 และ 17 - 23 พฤศจิกายน พ.ศ. 2538

คุณแม่แดงอ่อน จันทวงศ์ ภรรยาคุณชีวิต ครูครอง จันทวงศ์

ชีวิตที่เลือกเกิดไม่ได้

แตงอ่อน จินดาวงศ์*

สมัยเสรีไทย

สภาพชีวิตครอบครัวมีความยากลำบากมาก มาย เมื่อหัวหน้าครอบครัวไม่อยู่ ไม่มีรายได้เข้ามา จุนเจือครอบครัว ลูกชายสองคนยังเล็ก แม่ที่กำลังป่วย อยู่เดินไม่ได้ก็ไม่มีมารักษา เลี้ยงหมูไว้ก็ไม่เงินซื้อรำ ให้หมูกิน หมูผอมขายไม่ได้ แม้แต่คนก็ยังอดอยาก

สมัยสงครามญี่ปุ่น ขาดแคลนเสื้อผ้า และยารักษาโรค ใครป่วยไข้ก็ต้องหารากไม้ หาพืชสมุนไพรมาต้มกิน หรือนำมาฝนกิน เสื้อผ้าก็หาฝ้ายมาปั่นเป็นเส้นด้าย ฉันทำไม่เป็นก็ต้องหัดทำพอให้เป็นผืนผ้า แต่ก็ไม่พอใช้ มีฝ้ายที่ปั่นเป็นเส้นด้ายขาย กิโลกรัมละ 25 บาท ทอเป็นผืนผ้าขนาดกว้าง 70 เซนติเมตร ขายในราคา เมตรละ 7 บาท

ระยะแรกของการเคลื่อนไหวเสรีไทยครูครองยังไม่บอกให้ฉันรู้ เมื่อมารู้ภายหลังก็พากันล่ำเลียงอาวุธปืน ส่วนหนึ่งมาไว้ที่บ้านซึ่งเป็นบ้านหลังเดียวปลูกอยู่กลางป่า

เมื่อรัฐบาลจอมพล ป. ประกาศรวมวงศ์ใหญ่ลงกับญี่ปุ่นทางการได้ประกาศให้ราษฎรทำหลุมหรือหาที่หลบภัย ถ้าได้ยินเสียงกลองสัญญาณก็ให้เข้าที่หลบภัย จึงพากันไปตัดกิ่งไผ่ที่ริมห้วยหนองขอน ซึ่งหน้าแล้งน้ำจะแห้งมากทำเป็นทางลงไปหลบภัย วันหนึ่งขณะที่ถือจานใส่กล้วยต้มจะเอามาให้ลูกกินตอนกลางวัน เสียงกลองสัญญาณดังขึ้น มือหนึ่งถือจานใส่กล้วยต้ม มือหนึ่งอุ้มลูก เลี้ยมหลานสาวอาทองคายวิ่งมาช่วยพาลงจากบ้าน พากันวิ่งลงไปที่ห้วยซึ่งห่างจากบ้านราว 2 เส้น เมื่อกลองดังขึ้นอีกครั้งจึงพากันกลับบ้าน ตอนกลางคืนเมื่อลูกหลับแล้วฉัน

ก็ปั่นด้าย เสียงกลองดังขึ้นก็ไม่ได้ยิน จนกระทั่งอาหนูพรมาคะประตูปอกให้ดับไฟ มีญาติคนหนึ่งมีร้านค้าอยู่ที่ตลาดสว่างแดนดินกำลังปั่นด้ายอยู่ใน เวลากลางวัน พอเสียงกลองดังขึ้นก็แบกเอาเครื่องปั่นด้ายวิ่งไปที่ลำห้วยหลังตลาด ปรากฏว่าทั้งลูกคนที่สองซึ่งเล็กอยู่และกำลังนอนหลับอยู่ในเปล เมื่อเพื่อนถามถึงลูกจะวิ่งกลับไป ก็พอดีมีสัญญาณกลองพ่นภัย

เนื่องจากตรากตรำงานมาก ฉันแต่งลูกคนที่สามนอนสลบอยู่ ลุงเต็ม อินทรพานิช พ่อค้าที่ตลาดสว่างแดนดินซึ่งเป็นญาติกับครูครองมาช่วยเหลือ โทรเลขไปบอกคุณเตียงที่สำนักงาน คุณเตียงให้คนไปตามครูครองจากบ้านเต่างอยบนภูพาน ครูครองรีบกลับมาแล้วพาไปหาคุณหมอเหลือ นนตะ แพทย์ประจำอำเภอสว่างแดนดิน ซึ่งเป็นเพื่อนกัน เมื่อหายดีแล้วครูครองก็กลับไปทำงานเสรีไทยตามเดิม

ต่อมาเปิดร้านอาหาร โดยเช่าห้องแถวของลุงเต็ม อินทรพานิช ตรงข้ามกับที่ว่าการอำเภอสว่างแดนดิน พวกเคลื่อนไหวเสรีไทยก็แวะมากินอาหารที่นี่ด้วย ขณะเดียวกัน คุณสวลดี ตราชู ก็เปิดโรงแรมตราชู ที่ท่าแขกจังหวัดอุดรธานี เพื่อให้พวกเสรีไทยได้เข้าพัก เคยไป ส่งอาจารย์ฉลบขลย ภรรยาอาจารย์จำกัฒ พลังกูรณ อยู่ธยา (ภายหลังทราบว่าอาจารย์จำกัฒเสียชีวิตที่ประเทศจีน) ไม่นานฉันกับลูกก็กลับมาอยู่ที่บ้านหนองขอนตามเดิม

หลังจากฝ่ายสัมพันธมิตรทิ้งระเบิดปรมาณูที่อิโรชิมาและนางาซากิของญี่ปุ่น และญี่ปุ่นยอมแพ้สงคราม

แล้ว แต่สินค้าต่าง ๆ รวมทั้งยารักษาโรคยังขาดแคลน ชาวบ้านได้เงิน 4,000 บาท แล้วมาเช่าห้องแถวที่ตลาดสว่างแดนดิน ไปรับยาไทยจากห้างพระธรรมขันธ์โฮสท์ที่ขอนแก่น เจ้าของห้างเป็นญาติของคุณสวาสดี ตราฐและยาไทยจากนายห้างกมล ที่กรุงเทพฯ นำมาขาย ครูครองกับพวกที่ร่วมงานเสรีไทย มีคุณสมบัติ พงษ์สิทธิศักดิ์ (น้องชาย) คุณดลิต เทพประสิทธิ์ คุณละมุนเอายาใส่รถม้าไปเร่ขายตามหมู่บ้านต่างๆ ชื่อจักรเย็บผ้าซิงเกอร์เก่าคันหนึ่ง ราคา 950 บาท ให้หลานสาวซึ่งเรียนจบโรงเรียนช่างเย็บที่สกลนครมารับจ้างเย็บผ้าได้เรียนไปกับเขาด้วย ค่าจ้างเย็บเสื้อ ตัวละ 3 - 4 บาท ต่อมาเมียจากต่างประเทศเข้ามาจำหน่ายเป็นจำนวนมาก ทำให้ยาไทยขายไม่ได้จึงเลิกกิจการ ยกบ้านให้คุณหมอชาตา คานดินันตรกับคุณหมอนิตินารถ ลดาวัลย์ ดำเนินกิจการต่อกลับไปอยู่ที่หนองซอน หาไม้ปลูกกระถ่อม ทำนา เลี้ยงไก่ เลี้ยงปลาเก็บผักไปขาย 2 กำ 1 สดางค์

กบฏแยกอีสาน

เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2490 จอมพลผิน พูนหวัดน์ ร่วมกับหลวงกาจสงคราม (เจ้าของรัฐธรรมนูฉบับได้ตุ้ม) ทำรัฐประหารล้มรัฐบาลหลวงธำรงนาวาสวัสดิ์ ทำให้คุณเตียง ศิริขันธ์ ซึ่งเป็นรัฐมนตรีร่วมรัฐบาลต้องหลบภัยไปอยู่ที่ภูพาน ขณะนั้นอากาศหนาวจัดต้องก่อไฟผิงขาของคุณเตียงไม่ดี ขนาดถูกไฟไหม้ไม่รู้สึกรู้ส ผู้ใหญ่จันลีแก้ว (จันคอลาย) ลงจากเขามาตามครูครองไปดูอาการ ครูครองรับหมอชาตาไปรักษา เมื่อครูครองกลับบ้านจึงถูกจับกุมพร้อมหมอชาตาและคนอื่น ๆ รวม 16 คน คุณเตียงและผู้ใหญ่จันยังจับไม่ได้ รัฐบาลขอให้คุณเตียงมอบตัว คุณเตียงเสนอเงื่อนไขให้ผู้ถูกจับในคดีนี้ทั้งหมดได้ประกันตัว รัฐบาลยอมรับเงื่อนไข ทำให้มีผู้ต้องหาทั้งหมด 18 คน

หลังจากได้ประกันตัวแล้ว ทางรัฐบาลอ้างว่าจำ

เลยเป็นผู้มีอิทธิพล จึงโอนคดีมาฟ้องที่ศาลอาญารุงเทพระหว่างที่ยังไม่ได้ประกันตัว แม่ของจันซึ่งป่วยอยู่แล้วได้ถึงแก่กรรม จึงจัดการศพของแม่ที่ตลาดเก่า ลูกชายคนโตที่เกิดจากภรรยาคนแรกของครูครอง ชื่อจिरเดช ก็ป่วยหนัก พอครูครองได้ประกันตัวลูกชายก็เสียชีวิต ต้องเสียเวลากว่า 2 ปี ขึ้นๆลงๆมาสู่คดีที่กรุงเทพฯ จนไม่เป็นอันทำมาหากิน ต่อมาศาลยกฟ้อง เมื่อกลับมาอยู่บ้านก็เตรียมทำนา หาลูกจ้างไม่ได้ ควายก็ต้องเช่าเขามาตัวหนึ่ง กับที่มีอยู่ตัวหนึ่ง หัดไถนาช่วยเขา ไม่เป็นก็ล้มลุกคลุกคลาน เมื่อครูครองเป็นสมาชิกสภาจังหวัดไปประชุม ลูกก็ไปโรงเรียน อยู่บ้านคนเดียวจึงจูงควายไปเลี้ยงตามคันนา น้ำกัดตามซอกนิ้วเท้าถูกหญ้าที่มจนเสียดออก จึงขี่หลังควายออกไปเลี้ยงเป็นครั้งแรกที่ขี่หลังควาย พอควายกินอิ่มประมาณเที่ยงวันจะนำมาผูกที่คอก บังคับให้ควายเดินไปตามทางก็ไม่ไป กลับลงลุยน้ำที่บ่อปลาแล้วขึ้นตรงขอบบ่อที่ชัน จึงหงายหลังตกลงไปในน้ำ ไม่เจ็บมากแต่ก็ทำให้เอวมีปัญหามาจนถึงทุกวันนี้

กบฏสันติภาพ - กบฏ 10 พ.ย.

พอเริ่มเก็บเกี่ยวข้าวเบา ครูครองก็เริ่มเคลื่อนไหวสันติภาพ คัดค้านการทำสงครามรุกรานเกาหลี โดยมีนายแพทย์เจริญ สืบแสง อดีต ส.ส.ปัตตานี เป็นประธาน มีบุคคลหลายอาชีพเข้าร่วมประชุม ภายหลังการประชุมไม่นาน เมื่อกลับมาบ้านครูครองก็ถูกจับและถูกนำตัวไปขังที่กรุงเทพฯ นายธน คงสุวรรณ นายอำเภอสว่างแดนดิน นำกำลังตำรวจไปตรวจค้นในบ้าน รื้อบ้าน ขุดรื้อเล่าไก่ เพื่อค้นหาอาวุธปืน แต่ไม่พบอะไรเลยแม้แต่กระสุนปืนเพียงนัดเดียวก็ไม่มี เวลาผ่านไปแรมเดือนจึงได้ปล่อยบ้าน

ข้าวที่เกี่ยวไว้แล้วต้องหัดมัดเอง เพื่อนบ้านเห็นเข้าก็ลงสารมาช่วยกันมัดให้ หาบข้าวเข้าลานนวดกับน้อง

สาวสองคน กำลังนวดข้าวอยู่นั้น หลานชายซึ่งเป็นลูกของพี่สาวคนโตและไม่มีพ่อแม่อาศัยอยู่กับเด็กป้าวยและเสียชีวิต ต่อมาเตี้ยซึ่งมีอายุ 75 ปีแล้วก็เสียชีวิตอีก จัดการศพแล้วจึงได้มานวดข้าว นำข้าวขึ้นยุ้งแล้วก็ออกไปขายล้มตำที่ตลาดสว่างแดนดิน ขออาศัยหน้าร้านป่าทองศรีตอนบ่ายหลังจากขายของเสร็จแล้วก็ไปยกยอที่ห้วยสานจอต เอาปลามาทำอาหารเย็นให้ลูกกิน ตอนเช้าตีสามไปซื้อมะละกอจากตลาด บางวันไม่มีขายต้องนั่งรถไปซื้อที่บ้านตาย

ปีต่อมาเอานาให้เขาเช่าทำไปทำซุบหน่อไม้ ผักดอง ข้าวต้มมัด ไปขายที่ตลาด น้องชายคนสุดท้องมารับจ้างขุดหาบดินของชลประทาน ได้เงินมาก็แบ่งช่วยค่าใช้จ่ายในบ้าน ต่อมาเขาสอบได้ เป็นเจ้าหน้าที่ป่าไม้ ไปทำงานที่อุดรดิตถ์ ถึงฤดูข้าวใหม่ออก ก็ตัดต้นแก่นคูณที่กินกับหมากนำไปแลกข้าวเปลือกตามหมู่บ้าน เช่น บ้านทุ่งบ่อ บ้านนาลิ้นวล บ้านเหล้า บ้านเหล้าใหญ่ บ้านดง บ้านโคกพุทรา บ้านเปือย นำข้าวไปขายเอาเงินเพื่อไปเยี่ยมครูครองมีบางคนฝากผ้าขาวม้าไปให้ เมื่อบอกว่าถ้าได้หลายผืนจะนำไปฝากผู้ที่ถูกจับคนอื่นๆด้วย ปรากฏว่าพวกพี่น้องเขาให้มา รวบรวมได้ 60 ผืน มีผู้ถูกขัง 54 คน ผ้าขาวม้าทั้งหมดมอบให้คุณอุทธรณ์ พลกุล จัดการแจกจ่าย

ต่อมาเสานบ้านไม้พลวงขาด ยามฝนตกหนักน้ำไหลมาท่วมบ้าน กระดานชนวนบ้านที่อยู่ข้างล่างลอยน้ำ คุณหม่ม แก่นจำปา เพื่อนบ้าน กับลูกชาย จูงมือกันเดินทวนน้ำที่ไหลเชี่ยวสูงเลยเขามาดูบ้านใกล้พัง เพื่อนบ้านหมู่บ้านอื่นๆ ทราบข่าวก็พากันมาเยี่ยม และช่วยกันตัดไม้เพื่อทำเสานบ้าน คนที่มีเกวียนขนเสามาให้ ผ่านที่ทำการป่าไม้อำเภอ เจ้าหน้าที่มาตรวจและขอใบอนุญาตชักลาก เมื่อไม่ มีเจ้าหน้าที่จะจับ ลุงนี้บอกว่าเป็นของน้ำแดงอ่อน ป่าไม้จึงปล่อยไป ส่วนไม้ซ้อ แปะ พ่อสิงห์บ้านคอนหนองขามให้ลูกชายซื้อค้ำภา กับเชียงปุ่นมาช่วยเลื่อย เมื่อได้

อุปกรณ์ครบแล้ว เพื่อนบ้าน จากบ้านห้วย บ้านง่อน บ้านถ่อน บ้านดงขวาง ก็มาช่วยกันยกเสานบ้าน มุงหลังคาจนแล้วเสร็จ ไม่ตงข้างล่างวางไว้แล้วแต่ยังไม่ได้ปูพื้นบ้าน ยกสูงมีบันได 7 ขั้น วันไหนลูกชายสองคน อายุ 12 - 13 ปี หยุคเรียน แม่ลูกก็พากันปูพื้น ตาอินทร์ กับ อ้ายจันท์ที่อยู่ใกล้กันได้ยินเสียงตอกตะปู ก็มาช่วยปูพื้น ตีฝาบ้านจนเสร็จ ข้างแดงมาช่วยตั้งประตู ต่อมาได้ต่อขายออกมาห้องหนึ่ง (บ้านมีสองห้อง) ไม่มีครัว อาศัยอยู่ด้วยกันกับลูกชายและทำซุบหน่อไม้ขาย

ปี พ.ศ. 2500 กิ่งพุทธกาล จอมพล ป. ลี้ ปล่อนักโทษการเมือง ครูครองได้กลับบ้าน จึงวานเพื่อนบ้านเลื่อยไม้ทำซานบ้านและเรือเถียนนาเก่าสมัยคุณตาอุทธรณ์มาบุกเบิกนาหนองซอน เอามาทำครัว

สมัยเป็น ส.ส.

ปี พ.ศ. 2501 ฝนแล้ง พี่น้องประชาชนทำนาได้ผลน้อย ข้าวไม่พอกิน นายขอให้ ส.ส.ช่วย ครูครองจึงพาไปขอความช่วยเหลือจากทางการ แต่นายสุวิญญ์ พรหมศิริ นายอำเภอสว่างแดนดิน บอกว่าไม่มีงบประมาณช่วยเหลือเรื่องนี้ ครูครองขอให้นางบประมาณก่อสร้างถนน สายสว่างแดนดิน-โคกสี มาช่วยเหลือประชาชน แต่ได้รับการปฏิเสธ ครูครองขอให้นางบประมาณมาให้ประชาชนทำงานสร้างทางสายนี้ รับรองจะทำถนนจากข้างที่ว่าการอำเภอสว่างแดนดินถึงบ้านสนามชัยให้ แล้วเสร็จภายใน 3 วัน นายอำเภอคิดว่าคงทำไม่ได้จึงอนุญาต พี่น้องประชาชนที่เตรียมพร้อมอยู่แล้วจึงพากันลงมือทำงานได้ทันที แล้วเสร็จตามกำหนด แต่ยังไม่ได้รับเงินค่าแรงงาน จำต้องไปซื้อข้าวสารจากร้านค้ามาแจกจ่ายไปก่อน และนำเงินไปชำระเมื่อได้รับเงินค่าจ้าง นายอำเภอถือโอกาสนำชื่อพ่อของตนมาเป็นชื่อถนนว่า “ถนนไชยสงคราม” จนถึงปัจจุบันนี้

ครูครองได้ร่วมมือกับพี่น้องหลายหมู่บ้าน เช่น บ้านอ่อน หนองพะเนา บ้านถ่อน บ้านดงขวาง บ้านเมือ บ้านเหล่า บ้านดง บ้านทุ่งนาครินวล บ้านโคกพุทรา บ้านห้วย ช่วยกันสร้างกุฏิถวายวัดโพธิ์ศรี ซึ่งมีพระครูบริรักษ์ชูการ (อาจารย์ เผย) เป็นเจ้าอาวาส พี่น้องประชาชนช่วยกันบริจาคไม้ ครูครองจ่ายค่าเขียนแบบ อุปกรณ์การก่อสร้างอื่น ๆ ทั้งหมด เมื่อสร้างเสร็จ ชาวบ้านเสนอให้ใช้ชื่อ จันดาวงศ์ แต่ครูครองเห็นว่าเป็นผลงานของประชาชนที่ร่วมใจกันทำ จึงใช้ชื่อว่า **“ประชา นิมิตร”**

ครูครองได้ร่วมมือกับพี่น้องประชาชนตัดทาง กฐินเลียบดงพินนา ไปทอดที่วัดทุ่งนาครินวล

ครูครองได้พาประชาชนหาที่ดินทำกิน โดยเข้า จับจองป่าเสื่อมสภาพ ไม้ไม้ใหญ่ ซึ่งปัจจุบันคือบ้านเหล่าใหญ่ โดยที่ครูครองไม่ได้ถือครองกรรมสิทธิ์ที่ดินในบริเวณดังกล่าว

ต่อมา จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้ทำรัฐประหาร เป็นครั้งที่ 2 เมื่อวันที่ 6 พฤษภาคม พ.ศ. 2504 ครูครองก็ถูกจับ พร้อมกับภักดี พงษ์สิทธิศักดิ์ (น้องชายดิฉัน) วิฑิต จันดาวงศ์ (บุตรชาย) และเพื่อนบ้านอีกหลายคน จากหลายหมู่บ้าน โดยถูกนำตัวมาขังที่สถานีตำรวจภูธร อำเภอสว่างแดนดิน หลังจากถูกขังได้ 2 วัน เขาจะย้ายไปขังที่อื่นไม่รู้ว่าเขาจะเอาไปไว้ที่ไหน ขณะที่ตำรวจคุมตัวลงมาขึ้นรถยนต์ ลูกสาววิ่งไปจะขึ้นรถด้วยแต่ไม่ทัน ได้แต่เกาะท้ายรถยนต์และถูกลากไปตามทางไม่รู้ตัวลูกสาวล้มลงเมื่อไร วิ่งตามออกไปก็ถูกตำรวจคนหนึ่งขวางและจับแขนทั้งสองข้างไว้ เมื่อสะบัดไม่หลุดจึงถีบไล่ห่างขา ตำรวจคนนั้นจนผงะ แล้ววิ่งตามรถยนต์ออกไปสู่ถนนสายอุดรธานี - สกลนคร ตำรวจจระจกสิบตำรวจเอกคนหนึ่งเดินมาบอกให้รีบขึ้นรถยนต์โดยสารตามไป พอติดเครื่องยนต์โดยสารมาจอด ขึ้นไปบนรถยนต์โดยสารแล้วมอง

ลงมาทางร้านค้า เห็นคนยืนดูอยู่เต็มไปหมด เมื่อไปถึงอำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี เด็กหญิงที่ขายไถ่อย่างบริเวณที่จอดรถยนต์โดยสารบอกว่า ทางตำรวจนำผู้ที่ถูกจับไปไว้ที่สถานีตำรวจภูธรอำเภอหนองหาน จึงลงจากรถยนต์โดยสาร เดินเข้าไปที่สถานีตำรวจ จนกระทั่งเวลาเย็นครูครองบอกให้กลับไปบ้าน

วันต่อมา เมื่อไปที่อำเภอหนองหาน เด็กที่ขายไถ่อย่างบอกว่าตำรวจนำผู้ที่ถูกจับขึ้นรถยนต์ไปทางจังหวัดอุดรธานี เมื่อตามไปก็ไม่พบ คุณสวาสดี ตราชู ก็ไม่รู้เรื่องสองแม่ลูกพากันกลับบ้าน ลูกสาวตัดสินใจไม่เรียนต่อน้องสะใภ้กับหลานเล็ก ๆ 2 คน และน้องสาวเขาคือคนหนึ่งมาอยู่ด้วยกันที่บ้าน รวม 6 ชีวิต เป็นผู้หญิงทั้งหมด อารังค์ (ลูกชายคนที่สอง) อยู่บ้านไม่ได้ จึงลี้ภัยไปอยู่ในลาว และเดินทางต่อไปจีน

หลังจากครูครองถูกนำตัวไปขังที่กรุงเทพา มีนายตำรวจสันติบาลยศพันตำรวจตรี นำกำลังตำรวจจากสว่างแดนดินพร้อมอาวุธหลายนาย มีคนหนึ่งนำเสื้อยัดไม้มาด้วย ส่วนตำรวจศักดิ์สิทธิ์แห่งดง แบบชาวบ้านใส่กางเกงขาก๊วยสีดำสามส่วน พากันเดินผ่านหน้าบ้านเดินเลยข้ามลำห้วยหนองขอมไปที่สวนมะม่วงของทิดจันสี ซึ่งอยู่ทางทิศตะวันออกของบ้านฉัน จึงพาลูกสาวตามไปดูเห็นตำรวจวิ่งปืนไล่ต้นมะม่วงเสร็จแล้วให้ตำรวจศักดิ์สิทธิ์เอามือชี้ที่เขารั้วปืนไล่ ว่าที่นี่แหละครูครองพาลูกน้องมาซ่อนยิงปืน พร้อมกับถ่ายรูปขณะกำลังเอามือชี้ แล้วก็เอาเสื้อยัดต้นมะม่วงบริเวณที่มีรอยกระสุนไป นายพันตำรวจตรีคนนั้นเอากระดากมาให้ฉันลงลายมือชื่อ ฉันไม่ทำตามและเดินกลับไปบ้าน เวลานั้นก็ยังไม่รู้ว่าตำรวจทำอะไรอยู่ภายหลังจึงเข้าใจได้ว่าตำรวจพยายามสร้างหลักฐานเท็จเพื่อประหารสามี หลายวันต่อมา ตำรวจสว่างแดนดินนำเงินมาจ่ายค่าต้นมะม่วงของทิดจันสี 200 บาท ไม่เข้าใจเหมือนกันว่า ถ้าครูครองพาลูกน้องไปซ่อนยิงปืนจริง

ตำรวจสถานีตำรวจภูธรอำเภอสว่างแดนดินคงหุนหวากันหมดที่ไม่ได้ยื่นเสียเงิน ทั้งๆ ที่ห่างจากที่ว่าการอำเภอสว่างแดนดินและสถานีตำรวจเพียง 1 กม.

ต่อมาไม่นานตำรวจก็พากันมาค้นบ้านกระจุยกระจาย แล้วยึดเอาหนังสือปกแข็ง หนังสือห้องสมุด โรงเรียนศิริพันธ์ที่ถูกยุบแล้วนำมาเก็บไว้ที่บ้าน เพราะครูครองเป็นผู้จัดการโรงเรียน หนังสือผู้ชนะสิบทิศปกแข็ง หนังสือของหลวงวิจิตรวาทการ หนังสือแปลเรื่องเขาถูกบังคับให้เป็นขุนโจร หนังสือเหล่านี้มีวางขายทั่วไปตามร้านขายหนังสือ แต่ตำรวจอ้างว่าเขาไปเป็นหลักฐาน

31 พฤษภาคม พ.ศ. 2504 ต้นปีฝนค่อนข้างแล้งเพิ่ม (หลานชาย) มาช่วยทำนา พากันวิดน้ำเตรียมหว่านกล้า ประมาณเที่ยงวันได้ยื่นเสียเงินยี่สิบหลายนัด ฉันกำลังหว่านกล้า เก่ง (เมียพงษ์) ตะโกนเรียกแม่ บอกว่าเขาเอาพ่อไปมาที่สนามบิน ฉันทิ้งตะกร้าใส่ข้าวลง อยากวิ่งไปแต่ก้าวขาไม่ออก ได้แต่เดินข้ามคันดิน ออกไปที่สนามบิน ไปถึงชายป่าพบยง (หลานชาย) มาจากพังโคน น้ำตาไหลไม่พูดอะไร แต่เอาเงินให้ 400 บาท เดินไปที่ศพนอนเคียงกันอยู่สองศพ มีผ้าห่มผืนละ 12 บาท ปิดหน้าลงมาแค่เข่า มีไม้กางเขนติดครึ่งวางทับไว้ มีชาวบ้านยืนดูอยู่ห่าง ๆ ฉันไปเปิดดูศพเห็นริมฝีปากข้างล่างลงมาถึงคางเหวอะหวะ ที่ท้องก็มีแต่รอยลูกปืนเต็มไปหมด ฉันปิดผ้าไว้แล้วไปเปิดดูศพคุณทองพันชั่ง แขนข้างหนึ่งยังสวมกุญแจมืออยู่ อีกข้างหนึ่งข้อมือหัก ที่ท้องมีรอยกระสุนปืน ฉันปิดผ้าแล้วก้มลงกราบศพสามีพร้อมกับสาปแช่ง **“สาธุเด้อ ปีนกระบอกโดมันสังหารผัวผู้ชั่ว โดยไม่ได้ทำผิดคิดร้ายต่อใครก็ขอให้ปีนกระบอกนั้นคืนตอบสนอง มันทุกตัวคน”** นั่งอยู่ครู่หนึ่งก็มีเสียงบอก ให้หาโลงมาใส่ศพ จึงเอาเงิน 400 บาท ที่หลานชายให้ไว้ ให้เพื่อนบ้านช่วยหาซื้อโลง พวกเขา ก็กลัว ไปซื้อโลงคนขายก็ไม่อยากขายให้ สุดท้ายได้มาสองโลง เพื่อนบ้าน

ช่วยกันยกศพใส่โลงทั้งครูครองและคุณทองพันชั่ง บรรทุกเกวียนไปฝังไว้ที่ป่าช้าวัดป่าศรีสว่างฯ ฝังเสร็จแล้วก็พากันกลับ พวกนายรอด นายชู พ่อคำไทยที่ตลาดสว่างแดนดินแบกจอบกลับมา ตำรวจก็เรียกไปสอบสวน ยง (หลานชาย) ก็โดนสอบสวน เดินกลับมาถึงตลาดสว่างแดนดินเพื่อไปซื้อยาหอม ยาหม่องที่ร้านสว่างเวช เห็นนายตำรวจสันติบาลและผู้กองสว่างฯ กำลังตีเมล็ดสำลีแล้วเสกเอากันอยู่ นายตำรวจสันติบาลคนหนึ่งเห็นฉันเดินเข้ามาก็รีบเดินเข้าห้องน้ำ จำได้ว่านายตำรวจคนนั้นฉันเคยไปขอพบแกลงถูกพล.ต.ต. ประชา บุรณะธนิต สอบปากคำ

กลับมาถึงบ้านมีเพื่อนบ้านและพี่น้องบ้านเปือยมาอยู่เป็นเพื่อน นิมนต์พระอาจารย์เผย เจ้าอาวาสวัดโพธิ์ศรีมาสวดมนต์เย็น คืนนั้น วันที่ 31 พฤษภาคม พ.ศ. 2504 มีฝนตกลงมา พวกชาวบ้านบอกว่าฝนท่าแก่วตกลลงมาชะเลือดครูครอง ครบ 3 วัน ก็ทำบุญเลี้ยงพระอีกครั้ง

หลังจากนั้นก็เลิกขายของ เก็บพริกที่ลูกชายคนที่สองปลูกเอาไว้ ให้หลานสาวไปขายที่ตลาด ปีนันพริกทั้งดกทั้งสวย ปลาในบ่อก็มีมากปลิงก็ชุม ตอนเย็นฉันเอาอวนไปซั้งดักปลาในบ่อ ตอนเช้าไปกู้อวน ฉันใส่เสื้อดำแขนยาวกับผ้าถุงดำ พอขึ้นจากน้ำมีแต่รอยมือปลิง บางตัวยังเกาะที่น่อง ฉันเอามือดึงออก หลานสาวถามว่าป้าไม่กลัวหรือ ฉันว่าไม่กลัว เดียวนี้ป้ามันดำแล้ว อะไรก็ไม่กลัวทั้งนั้น ปลดปลาออกแล้วเอาดอกมาร้อยเป็นพวงให้หลานสาวเอาไปขายที่ตลาดพวงละ 1 บาท พอมีเงินซื้อข้าวสาร ซื้อเกลือ ไก่ที่เหลือตาย 10 ตัว หมู 1 ตัว ก็ถูกอันธพาลลูกน้องตำรวจสถานีตำรวจภูธร อำเภอสว่างแดนดินขโมยไปหมด สิบตำรวจโทโส ทำงานแผนเกี่ยวกับชาวญวนอพยพพลถานีตำรวจภูธร อำเภอสว่างแดนดินเอาเหไปเหวี่ยงปลาที่บ่อ ฉันเดินลงไปดูก็ยังเหวี่ยงแหหน้าตาเฉย ฉันก็ไม่พูดอะไร ต่อมาสิบโทคน

นั้นก็ถูกไฟฟ้าดูดตาย

ขณะที่ฉันกับหลานสาวกำลังถอนกล้าไถดำนา ตำรวจจากสถานีตำรวจภูธรอำเภอสว่างแดนดิน ก็เดินมาเรียกให้ฉันไปพบนายตำรวจสันติบาลที่มาจากกรุงเทพฯ ฉันอาบน้ำเปลี่ยนเสื้อผ้าแล้วเดินไปที่หอประชุมอำเภอสว่างแดนดิน วันนั้นเป็นวันประชุมครูประชาบาล ครูประชุมอยู่ข้างล่าง ฉันถูกลอบอยู่ที่พื้นที่เขายกสูงแค่อก คำแรกที่ถูกถามคือวันที่ทราบศพได้กล่าวสาปแช่งใคร ฉันตอบว่า ฉันขอถามดูว่า ขณะนั้นถ้าคุณเอาใจฉันไปใส่ใจคุณ คุณจะคิดอย่างไร เขาถามอีกว่าครูครองไปทำอะไรมาบ้าง ฉันปฏิเสธว่าไม่รู้ เขาพูดว่าฉันกับครูครองรักกันมาก ครูครองไปทำอะไรมาจะไม่บอกให้ฉันรู้บ้างเลยหรือ ฉันจึงถามกลับไปว่าเวลาคุณมีงูเล็ก มีนางาเรออยู่นอกบ้าน คุณเคยบอกให้มึงใหญ่ ให้ภรรยาคุณรู้บ้างไหม เขาไม่พูดได้แต่ถามวกไปวนมาตั้งแต่ 4 โมงเช้าถึง 4 โมงเย็น จนพวกครูเลิกประชุม เขาจึงปล่อยฉันออกมา ฉันมานั่งพักอยู่หน้าร้านขายของที่ตลาดสว่างแดนดิน พวกครูเดินผ่านไปมาได้แต่ชำเลืองมอง มีครูบ้านถ่อนซึ่งเป็นแฟนของเพื่อน เห็นฉันนั่งอยู่จะแฉะเข้ามาหา ฉันโบกมือต่า ๆ ไม่ให้เข้ามาหา แทะเข้าใจจึงเดินผละไป

ประมาณ 4 โมงเย็นทุกวัน ตำรวจศักดิ์สิทธิ์จะมาซ้อมยิงปืนไล่ต้นตะบักที่นาตาไทย ห่างจากบ้านฉันไม่ไกล ครอบครัวยกถูกคุกคามมาก ลูกสาวอยู่ไม่ได้ จึงหนีไปหาพี่ชายที่ไปลี้ภัยอยู่ต่างประเทศ

หลังจากขายของที่ตลาดแล้ว ฉันกับหลานสาวก็รีบกินข้าวเพื่อไปยกยอกกับเพื่อนบ้าน ห่อข้าวไปกินกลางวันด้วย น้ำลืกถึงไหลจึงจะได้ปลามาก ได้ปลาขนาดเล็ก กุ้ง เอามาทำปลาจ่อมไปขายที่ตลาด ส่วนน้องสะใภ้กับเด็กที่มายุด้วยก็เตรียมของไว้ขายตอนเช้า

ปี พ.ศ. 2505 ฉันไปช่วยงานบุญ 100 วัน ที่บ้านดงสวรรค์ ตอนเช้ามีดตำรวจไปจับฉันที่บ้าน แต่ไม่

พบตำรวจคุมตัวกลับมาที่บ้านแล้วเรื่องของกระจุยกระจายแต่ไม่ได้อะไร ฉันจะเก็บเสื้อผ้าใส่กระเป๋าก็ไม่ได้ จึงมีแค่เสื้อผ้าที่ใส่ติดตัว ไม่มีเงินติดตัวแม้แต่สตางค์แดงเดียว ตำรวจนำตัวไปอุดรธานี แล้วนำไปขังรวมกับผู้ที่ถูกจับมาก่อนแล้ว 106 คน มีพวยคาน ชั่วธรรม ด้วง ฯลฯ อยู่กันแออัดมาก ที่นอน หมอน มุ้งไม่มี ต้องผลัดกันนอน บางคนเอาผ้าขาวม้ามาผูกเปล ที่มุมห้องข้าง เขาเอาฉันทิ้งไว้ในห้องเล็ก ๆ ตอนเย็นจึงเอาฉันทิ้งไว้ที่ห้องขังสถานี ตำรวจภูธรจังหวัดอุดรธานี เลือดก็ชุม ยุ้งก็ชุม มีผู้หญิงลาวคนหนึ่งถูกจับฐานลักลอบเข้าเมือง พร้อมกับลูกสาวอายุประมาณหนึ่งขวบ ส่วนสามีหนีไปได้ ผู้หญิงลาวคนนั้นให้เขาซื้ออาหารแบ่งให้ฉันกินด้วย เวลานอนก็ให้นอนมุ้งเดียวกัน ฉันนอนไม่หลับ มองเห็นเด็กถูกเลือดกัดมันก็คัน มองดูตามข้างมุ้งเห็นตัวเลือดไต่ย้วยเยิ้มเต็มไปหมด จนขณะนี้ฉันยังคิดถึงความมีน้ำใจของผู้หญิงลาวคนนั้นทั้งๆ ที่แกก็อยู่ในภาวะลำบากขนาดนั้น จนถึงวันนี้ฉันยังไม่เคยลืม

เช้าวันรุ่งขึ้นตำรวจนำฉันออกจากห้องขังไปขึ้นรถยนต์ ฉันถามก็ไม่ยอมบอกว่าจะพาไปไหน เมื่อเข้าเขตอำเภอหนองบัวลำภู มองไปเห็นทิวเขา ฉันคิดว่าเขาคงเอาฉันมาฆ่าทิ้งแถวนี้ ก็คิดเอาว่าไม่เป็นไร เกิดเหตุนี้อย่างเดียว ที่หนองบัวลำภู ร.ต.ต.ประสาธ อยู่ที่โนนสังซึ่งจะเดินทางไปอุดรธานีจ่อรถลงมา เพื่อดูหน้าเมียครูครอง ฉันถูกนำตัวไปขังที่อำเภอโนนสัง ญาติมิตรไม่ทราบข่าวของฉันเลย ฉันถูกขังเดี่ยวอยู่ 4 - 5 วัน มีญวนอพยพคนหนึ่งไปขายไคร้ริมมองเห็นฉันนั่งอยู่ จึงแฉะขึ้นไปขายบนสถานีตำรวจ เรียกให้พวกตำรวจซื้อ พอแก่กลับไปจึงนำข่าวไปบอกทางบ้านว่าฉันถูกขังอยู่ที่อ.โนนสัง ตีอกหลานสาว กับอาหวันจึงไปเยี่ยม เอาผ้าห่ม เสื้อผ้าและเงินไปให้ หลานสาวเล่าว่า เขากับถ้ำ ลูกสาวอ้ายฉันตีพากันมา

ตามหาฉันที่อุดรฯ แต่ไม่พบ ฉันบอกให้หลานกลับบ้านไปทำมาหากินไม่ต้องเป็นห่วงฉัน ระหว่างถูกคุมขังถูกกักทางประสาทตลอดเวลา มีวิทยุตำรวจบอกว่าจับลูกน้องนายครองได้อีกแล้ว จับโบกเบี้ยเหล้าเถื่อนคนละอำเภอ คนละจังหวัดก็ว่าเป็นคอมมิวนิสต์ เป็นลูกน้องนายครอง

ตำรวจโนนสังซึ่งบางคนก็ตี เวลามาอยู่เวรกลางวัน ให้ภรรยาเขาเอาอาหารมาเพื่อฉันด้วย แกบอกที่ได้เลื่อนยศเป็นสิบตำรวจตรีก็เพราะคดีของครูครองต่างๆ ที่ไม่ได้ทำอะไร นอกจากที่นายสั่งเท่านั้น บางคนก็เลวมาก เช่น ส.ต.ต.บุตติ ที่ได้ยศตอนใกล้เกษียณ ฉันจ้างเด็กดักน้ำใส่โถงไว้หน้าโรงพัก แกเป็นเวอร์เล้งมั่ว ก็พาม้ามากินน้ำจนหมด ยาแก้ปวดกระป๋อง 500 เม็ดก็เอาไป อีกคนหนึ่งคือตำรวจเพิ่ม ฉันฝากเขาซื้อกล้วยมาแขวนไว้ ก็เอาไปกินจนหมดหัวอย่างน่าตาเฉย

ต่อมาตำรวจโนนสังซึ่งได้เลื่อนยศในการปราบปรามคอมมิวนิสต์ได้ผลที่เป็น ร.ต.อ.ก็ได้เป็นพ.ต.ต. ที่เป็น ร.ต.ท.ก็ได้เป็น ร.ต.อ. ที่เป็น ร.ต.ต. ก็ได้เป็น ร.ต.ท. จึงจัดงานฉลองยศเป็นการใหญ่ หลังจากนั้น ก็พากันไปอยู่ตัวจังหวัดหมด แล้วให้หมวดเจริญจาก อ.บ้านฝ้าว มาแทน แกเห็นฉันไม่ได้อาบน้ำจึงพาไปอาบน้ำที่สระน้ำของอำเภอ แต่น้ำไม่สะอาด จึงพาไปอาบน้ำที่บ้านหมู่พิมพ์ ตอนกลางวันก็ปล่อยให้ฉันออกมานั่งนอกห้องขัง ซื้อหมากพลумаให้ฉันเห็นว่าแกเป็นตำรวจที่ดี หลังจากฉันได้รับการปล่อยตัวก็ยังถามถึงและฝากความดีใจมาด้วย

อีกไม่กี่วันต่อมา ชาวบ้านรอบ ๆ โนนสังซึ่งจับมาที่โรงพัก เล่นโบกเบี้ยกันตั้งแต่เดือนเมษายน ปี 2504 มาจับเอาปี 2505 พวกเขาว่าจับโบกแห้ง ในจำนวนนี้มีหญิงแม่ลูกอ่อนคนหนึ่งถูกจับใน ข้อหาต้มเหล้าเถื่อนฉันออกมานอนนอกห้องขังอีก

เช้าวันหนึ่ง มีรถยนต์ตำรวจมาจอดที่บันไดโรง

พัก แล้วบอกให้ฉันเก็บของไปขึ้นรถ ฉันเก็บของแล้วบอกลาผู้ต้องหาคณอื่น แล้วเดินมาขึ้นรถ ผู้ต้องหาชายคนหนึ่งตะโกนเรียกพร้อมกับนำผ้าห่มที่ฉันสืมาส่งให้ ฉันถามตำรวจว่าจะพาตัวไปไหน เขาก็ไม่บอก ข้าเข้าก็ยังไม่ได้อีก เมื่อมาถึงสถานีรถไฟอุดรธานี ตำรวจนำฉันไปนั่งที่ห้องเล็กๆ ของสถานี มีนายตำรวจยศพันตำรวจโทอยู่ในห้องนั้น เมื่อใกล้เวลารถไฟออก มีนายตำรวจไม่แต่งเครื่องแบบและตำรวจยศ ส.ต.ท. คนหนึ่ง คุมไปนั่งรถไฟที่นั้งธรรมดา พอรถไฟออกก็บอกให้ลูกน้องไปทำอะไรก็ได้ จะคุมเอง พอรถไฟไปถึงสถานีย่อย ก็ซื้อข้าวเหนียว ไก่ย่างให้กิน แล้วบอกให้ฉันเอาผ้าปิดหน้า แกบอกว่าไม่ต้อง การให้นักข่าวเห็น และสั่งไม่ให้ฉันพูดอะไรกับนักข่าว เพราะจะไม่เป็นผลต่อฉัน มาถึงโคราชก็ซื้อไก่ย่างให้หนึ่งตัว พร้อมข้าวเหนียวอีกหลายห่อ พอมาถึงอยุธยา มี นักข่าวหลายคนรออยู่ พวกเขารับมาบนรถไฟเดินไปตุนันตุนี่ เมื่อมาถึงตู้ที่ฉันนอนอยู่ นักข่าวถามตำรวจว่าใครนอนอยู่ เมื่อฉันลุกขึ้นนั่ง นักข่าวถามอะไรฉันก็บอกไม่รู้ พวกนักข่าวบนกันใหญ่ ว่าจะส่งพวกคอมมิวนิสต์ 106 คนมาจากที่คุมขังอุดรธานี ทำไมจึงมีแต่ผู้หญิงมาคนเดียวฉันมารู้ภายหลังว่าเป็นเพราะข่าวรั่ว ตำรวจจึงแอบส่งฉันมา ตำรวจคนนี้คือ พ.ต.อ.ประสาธ แต่คนละคนกับประสาธที่โนนสังซึ่งเขานำตัวฉันไปมอบให้ผู้กำกับการสันติบาล กอง 2 ตั้งแต่ 3 โมงเช้า ก็ไม่เห็นสอปากคำอะไร นั่งสูบบุหรี่มวนแล้วมวนเล่า จน 3 โมงเย็น จึงให้ตำรวจส่งขึ้นไปชั้นสอง ซึ่งไว้ห้องเดียวกับ ครูนฤมล แซ่เตีย ครูโรงเรียนราชบุรี (คุณหญิงเฮียะ สามีก่อกับด้วย ซึ่งอยู่กับลุงนวน คนนวน อำเภอกะนวน จังหวัดขอนแก่น) ครูนฤมล ให้ความรู้แก่ฉันหลายอย่าง ทั้งแนะนำสภาพผู้ต้องหาในห้องขังด้วย ว่าคนไหนเป็นอย่างไรรซึ่งเป็นคำแนะนำที่ดีแก่ฉันในเวลาต่อมา ผู้ต้องหาในนั้นมีคนสุพรรณบุรีหลายคน ซึ่งถูกจับในคดี ครอบครอง (ถูก

ยิ่งเมื่อวันที่ 24 เมษายน พ.ศ. 2505) ได้แก่คุณจำเริญ สุชาญวนิชกุล เจ้าของโรงสีโพธิ์ทอง คุณแสง รุ่งนิรันดร์กุล (ภายหลังได้รับการปล่อยตัว แต่มาถูกยิงตายที่สถานีรถยนต์โดยสาร ฉันได้ทราบข่าวจากหนังสือพิมพ์ขณะอยู่ต่างประเทศ) คุณวิเชียร ร.ต.อ.จำลอง (เป็นผู้กองนครพนม นักปราบคอมมิวนิสต์ด้วย ถูกผู้กำกับนครพนมสังเวย โจรฉกทรัพย์ จับกุมข้อหาเป็นคอมมิวนิสต์) ตอนบ่ายเขาปล่อยแกออกมาวิ่งที่ห้องซอย แกพยายามมาพูดคุยกับฉัน ฉันก็ระวังคำพูด

2-3 วันต่อมา ครุฑมุล และสามี ได้ประกันตัวเสื้อผ้า กระดาษหนังสือพิมพ์ที่เหลือจากที่เคยแบ่งให้ฉันปูนอน เพราะห้องซึ่งเป็นพื้นซีเมนต์ ก็ทิ้งไว้ให้สภาพอาหารการกินในห้องซึ่งเขาให้กินเช้า-เย็น กินไม่ได้ก็ต้องอดทนกิน ตอนกลางวันต้มน้ำร้อนท้องอยู่หลายวัน คุณจำเริญ สังเกตเห็น จึงส่งถ้วยเตี้ยมาให้ฉันกินตอนกลางวัน วันแรกฉันไม่กล้ากิน เพราะไม่มีเงินให้เขา คนส่งของบอกว่าคุณจำเริญ เขาสั่งให้เอามาให้ คุณแสงรับเงินมาหนึ่ง ก็เอาเงินให้ฉัน 100 บาท

23 เมษายน 2506 ครบรอบ 1 ปี การเสียชีวิตของคุณรวม วงษ์พันธ์ คุณประดิษฐ์ ภรรยาของคุณรวมทำบุญให้คุณรวม แล้วนำอาหารมาให้คุณจำเริญ คุณจำเริญก็แบ่งอาหารให้ฉันด้วย ต่อมา มีข่าวว่าจะส่งคอมมิวนิสต์หญิง 3 คน จากนครพนม 2 คน คือ ป้าวันทิโต และกาเล แสงเดชา (ลุงแนม พ่อของกาเล ถูกขังอยู่ที่อุดรฯ) ทองเลี่ยม กลางสาร ส่งมาจากขอนแก่น (สามีของป้าวันทิโต และสามีครูทองเลี่ยม ถูกขังอยู่ที่อุดรฯ) ถูกส่งมาขังอยู่ที่กอง 4 ชั้นล่าง ซึ่งมีเจ้าคุณพระพิมลธรรม วัดมหาธาตุฯ ทำพระจันทร์ และคุณชนินทร์ เรืองสันติถูกคุมขังอยู่

หลังจาก 3 คน มาถูกขังไม่นาน มีคุณจำลองสันติบาลมีอายุสักหน่อยเป็นหัวหน้าเวร มาอยู่เวรวัน

อาทิตย์ พาฉันไปนมัสการหลวงพ่อกุญแจ และมีโอกาสพูดคุยกับคุณชนินทร์ ทำให้ทราบว่า ป้าวันทิโตตายถูกผู้ใหญ่บ้านกลั่นแกล้ง จับยึดข้อหาเป็นคอมมิวนิสต์ โดนขังลี้ม 2 - 3 ปี อีก 2 - 3 เดือนต่อมา ฉันขอย้ายมาอยู่ห้องข้างล่าง อยู่ห้องละ 2 คน กลางวันได้อาบน้ำที่โถมอญจากหลวง พ่อกส่งปันโต ท่านฉันเหลือก็ยกมาให้พวกเรากิน ห้องชั้นล่างลี้มเต็ม น้ำเหม็นออกมา จะท่วมเตี้ยซึ่งสูงแค่คืบกว่า ๆ คุณจำเริญ ซึ่งย้ายไปอยู่อาคาร 8 ศูนย์ฝึกนครบาล บางเขน มาโรงพยาบาล แกแวะเข้าไปเยี่ยม เมื่อเห็นสภาพของเรา จึงบอกให้พวกเราขอย้ายไปบางเขน ห้องซึ่งเป็นตึก 5 ชั้น ชั้น 5 เป็นตึกฟ้า ผู้ต้องขังการเมืองไม่แออัด อากาศก็ดีด้วยพวกเรา 4 คนปรึกษากัน แล้วให้ครูทองเลี่ยมเขียนคำร้องโดยไม่บอกหลวงพ่อก เมื่อทราบเรื่อง หลวงพ่อกก็เตือนว่า อยู่ที่ไหนก็ห้องซึ่งเหมือนกัน พวกเราไม่กล้าพูด แต่ฉันมีเหตุผลที่ขอย้าย ก็เพื่อจะได้ติดต่อกับลูกชาย (วิฑิต จันดาวงศ์) และน้องชาย (ภักดี พงษ์สิทธิศักดิ์) ซึ่งถูกขังอยู่ที่ลาดยาว โดยอาศัย พ่อย คาน น้ำช่วย และคนอื่นๆ ที่ถูกจับในคดีเดียวกัน เวลาไปศาลจะได้ทราบข่าวพวกเขาบ้าง

วันที่มีข่าวย้าย หนังสือพิมพ์พาดหัวข่าวว่า ย้ายนางแดง ไปฝากขังที่บางเขน อยู่มาไม่นาน พวกแม่ลูกอ่อน 3 คน ถูกจับที่อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี ข้อหาเป็นคอมมิวนิสต์ อีกคนมาตลอดที่ห้องซึ่ง คุณไสว มาลัยเวช ก็ถูกส่งมาขังที่นี่ ปลัดคำนึง พรหมสาขา ณ สกลนคร คุณไพศาล วงศ์วันทะนีย์ คุณอารีย์ ภิรมย์ อยู่ชั้น 3 ที่ชั้น 4 ชิกหนึ่งเป็นผู้ต้องหาการเมือง อีกชิกหนึ่ง เป็นผู้ต้องขังข้อหาเลพติด พวกเรา 4 คน ถูกขังอยู่ห้องกลางมี 2 เติง เป็นเตี้ย 2 ชั้น เห็นสภาพผู้ต้องขังแล้ว ทำให้นึกถึงคำอีสาน “ตีนช้างเหยียบปากนก” พุดอะไรไม่ได้ ไม่มีหลักฐานก็ยึดข้อหาอันธพาล ขังลี้มไปเลย

พวกเรา 4 คน โดยเฉพาะฉัน ไม่มีญาติพี่น้องที่จะคอย
ส่งเสียเงินทองให้ สมบัติอื่น ๆ ก็ไม่มี จึงปรึกษากัน ให้
ฉันขายส้มตำที่ห้องโถง ครูทองเลี่ยม กาเล รับจ้าง
ซักรีดเสื้อผ้าของผู้ต้องขังบางท่าน ตำรวจบางท่าน ป้า
วันที่ก็มานุหรีขาย กล่องมานุหรี ลูกชายฝากมาให้
จากลาตยาว ฉันหัดทำดอกบัวกับครูทองเลี่ยม มีคนซื้อก็
ขาย รายได้ทั้งหมดเอามารวมกัน เงินที่เหลือจากราย
จ่ายก็เอามาแบ่งกันใช้ ฉันยังใช้เวลาถักยอปลาชิว
สีเหลี่ยมขนาด 1.70 เมตร อีกผืนหนึ่งเป็นยอปลาเข็ม
ขนาด 1.10 เมตร ใช้เวลาถักอยู่หลายเดือน ครูทอง
เลี่ยมเห็นแล้วสงสาร จึงขอซื้อไปให้พี่สาว แกให้ 100 บาท
ส่วนผืนเล็กฉันเก็บไว้เอง

การใส่ร้ายป้ายสีมีอยู่ในฆาตสาช คุณจำริญ เอา
หนังสือพิมพ์มาให้อ่าน มีข่าว นางแดงอ่อน เมียนายครอง
ไปปลุกระดมสตรีในเขตสกลนคร ฉันถูกขังอยู่ในห้องขัง
จะหายตัวไปปลุกระดมได้อย่างไร นายตำรวจสันติบาล
ระดับผู้บังคับการให้ข่าวหนังสือพิมพ์ฝรั่งเศสฉบับหนึ่งว่า นาย
วิทิต จันดาวงศ์ ลูกชายนายครอง เป็นหัวหน้าโจรปล้น
รถยนต์โดยสารสายอุดรธานี - สกลนคร ทั้งๆ ที่เขายัง
ถูกขังอยู่ที่ลาตยาว เพื่อสืบหาต้นตอคนให้ข่าว จึงยื่นฟ้อง
หนังสือพิมพ์ฝรั่งเศสฉบับนั้นแต่หนังสือพิมพ์ไม่กล้าบอก ยอม
ชดใช้ค่าเสียหาย ลูกหลานที่รับราชการใช้นามสกุล
จันดาวงศ์ ก็ถูกกีดกันในการทำงาน

วิทยุออกข่าว จอมพลผัวขาวม้าแดงม้ามแตก
ตาย พวกที่ถูกขังที่บางเขนทั้งตึกพากันไชโยให้ร้อง ตำรวจ
ที่คุม อยู่ก็ไม่พูดอะไร มีข่าวว่าทางลาตยาวเขียนข้อความ
ติดหน้า ห้องขังว่า **“ชื่อเหมือนปลา หน้าเหมือนเหี้ย
มีเมียเป็นร้อย”** ฉันถูกขังลิมอยู่ 1 ปี 7 เดือน ลูกชาย
ที่ถูกขังที่ลาตยาวเขียน คำร้องมาให้ฉันลงชื่อ แล้วยื่น
คำร้องต่อ พล.ต.อ. ประเสริฐ รุจิรวงศ์ อธิบดีกรมตำรวจ
ให้ส่งฉันฟ้องต่อศาล ถ้าหากมีหลักฐาน ถ้าไม่มีหลักฐาน

ก็ขอให้ปล่อยตัว เมื่อคำสั่งปล่อยตัวออกมา ก็ตั้งข้อแม้
ว่าต้องไปอบรม ที่ลาดบัวขาว อำเภอสีคิ้ว นครราชสีมา
คุณทองปาน วงศ์สง่า กับเพื่อน ๆ พากันไป แต่ฉันไม่ไป
จะปล่อยก็ให้ปล่อยที่กรุงเทพ ฯ เมื่อจอมพลถนอม เป็น
นายกอีกครั้ง จึงสั่งปล่อยพร้อมคนอื่น ๆ ฉันถูกนำตัวมา
ไว้ที่ สโมสรตำรวจ จนกระทั่งคุณทองปาน มาจากลาด
บัวขาว ได้พบคุณอุทรณ์ พลกุล จึงมีโอกาสนำฉันไป
เยี่ยมลูกชาย และน้องชายที่ลาตยาว

เมื่อคุณทองปาน กับผู้ร่วมชะตากรรม มาจาก
ลาดบัวขาว เข้าวันรุ่งขึ้น ตำรวจก็พาไปรับฟังคำสั่งปล่อย
ตัวจาก พล.ต.ท.เกษียณ ศรุตานนท์ รองอธิบดีกรมตำรวจ
พร้อมกับให้เงินค่ารถกลับบ้านคนละ 300 บาท พอทราบ
ข่าวการปล่อยตัว คุณพรชัย แสงชัย อธิบดี ส.ส.จังหวัด
ศรีสะเกษ ให้คุณทองชมภู (ภรรยา) ไปรับมาพักที่บ้าน
ฝั่งธนบุรี

ออกมา 4 - 5 วัน ยังไม่ได้กลับบ้าน เพื่อน
บ้านทางสว่างแดนดิน เกิดความสงสัยและเป็นห่วง พ่อ
เลี้ยวจาร์ยลี่ อยู่บ้านได้อ่างเก็บน้ำชลประทาน เขียนจด
หมายไปหาประสงค์ (ลูกชาย ที่บวชเป็นพระอยู่ที่วัด
มหารณพ) ว่ามีข่าวปล่อยตัวแม่แดงอ่อนหลายวันแล้ว
แต่ไม่เห็นกลับบ้าน ให้ช่วยตามหาด้วย ประสงค์ตามหา
ฉันจนพบ จึงรับไปอยู่ที่วัดมหารณพ 2 - 3 วัน ฉัน
กลับถึงสว่างแดนดิน ประมาณเที่ยง จึงไปดูหลุมศพครู
ครองที่วัดปากลับ เข้าไปชักบังสุกุลให้ป้าบัวก่องที่วัด
โพธิ์ศรี จนถึง 5 โมงเย็น จึงกลับ ถึงบ้านหนองซอน เพื่อน
บ้านหญิงชายมารอกันเต็มบ้าน เพื่อผูกแขนให้

ฉันกลับมาบ้านแล้วก็ช่วยน้องสะใภ้และหลาน
สาวทำซุบหน่อไม้ หาบไปขายที่ตลาดเช้าตามเดิม ตอนเย็น
ทำแกง หาบไปขายตามห้องแถวตลาดสว่างแดนดิน

เดือนกันยายน ฝนตกหนักชลประทานจึงเปิด
อ่างเก็บน้ำระบายน้ำออก ฉันเฝ้าอยู่ที่ถักไว้ในห้องขัง ไป

ยกยอปลาเข็มบริเวณใต้อ่างเก็บน้ำ นั่งตากฝนจนถึงกลางคืน ทางชลประทานจึงหยุดระบายน้ำ ได้ปลาเข็ม ปลาชิว เามาทำปลาจ่อมขาย พอน้ำตามลำห้วยลดลง จันกับตอก (หลานสาว) รีบกลับจากตลาด กินข้าวแล้วรีบไปยกยอกับเพื่อนบ้าน น้ำตื้นได้ปลาไม่มาก จันว่ายน้ำไม่เป็น แต่ต้องลงน้ำลึกถึงรักแร้ จึงจะได้ปลามากหน่อย

เดือนพฤศจิกายนของทุกปี ชาวจีนที่ตลาดสว่างแดนดิน จะจัดงานมีงั่วแสดง 7 คืน จันกับหลานไปซื้อไม้ไผ่บ้านอ่อน ที่บ้านห้วย เามาทำข้าวหลามไปขายในงานจ้งตอนกลางคืน การซื้อไม้ไผ่ต้องป็นตอขึ้นไปตัดเองกว่าจะดึงลงมาได้ก็เล่นเอาเหงื่อออก มีไม้ลำหนึ่งตัดแล้ว หล่นลงมาตั้งอยู่กลางกอ ตั้งอยู่ไม่ล้ม ไม่ล้มล้มแต่คนล้ม จันตกจากที่ยืนอยู่ ชายผ้าถุงเกี่ยวกิ่งไผ่ห้อยต่อแต่งถูกหนามไผ่เกี่ยวหลายแผล พอดี แปน เดบิตา คนบ้านโคก บ้านห้วย ผ่านมาเห็นเข้า ทั้งสองจึงช่วยกันดึงไม้ไผ่ให้ จันกับหลานแบกกลับบ้านคนละลำ จันทำมาหากินสุจริตยังถูกตำรวจคอยรบกวน บางคนมาข่มขืนยืมเงิน ข้าง ๆ บ้าน จันทำข้าวหลามขายจนงานจ้งวันสุดท้าย ชายข้าวหลามหมดกลับบ้าน 5 ห่ม เก็บข้าวของ ประมาณตี 1 หลานชายก็มารับเดินทางตอนกลางคืน มีเงินไปไม่กี่บาท พอดีจ้งเลิก พวกที่มาดูจ้งพากันกลับบ้าน เงินที่ขายของได้เหลือ 200 บาท ก็เอาให้น้องสะใภ้ไว้เลี้ยงหลาน หลังจากจันไปไม่นาน น้องสะใภ้ที่อยู่กับน้องสาวและลูกเล็ก ๆ ก็ถูกอันธพาลในคราบ อ.ส. นุกขึ้นบ้านจะไปข่มขืนน้องสะใภ้จึงหอบลูกไปอาศัยอยู่บ้านตาอินทร์ แล้วจึงไปอยู่กรุงเทพฯ บ้านไม่มีคนอยู่ดูแล สิ่งของเสื้อผ้า ผ้าไหมหลายผืน โต๊ะ เก้าอี้ หายหมด

เดินทางไปพักกลางดง 2 - 3 วัน จึงขึ้นภูพานไปถึงสันผาลม พากันนั่งพักเหนื่อย มองลงไปข้างล่างเห็นแสงไฟฟ้าวับ ๆ แวม ๆ จากอำเภาวาริชภูมิ เนื้อเพลงของขุนจิตร์ ภูมิศักดิ์ “.....สู่พายุโหมพายุ.....” ก็

แต่งที่ผาลมนี้เอง เมื่อไปถึงที่พัก ได้พบกับพี่น้องจากหมู่บ้านในเขตอำเภอสว่างแดนดิน และจากที่อื่นๆ ซึ่งอยู่บ้านไม่ได้อีกหลายคน ที่มาจากกรุงเทพฯ ก็มี เช่น คุณสนอง มงคล บรรณาธิการหนังสือพิมพ์เสียงอ่างทอง พร้อมภรรยา อาหารการกินลำบากหน่อย บรรดาผู้เฒ่าเกรงว่าร่างกายของจันจะสู้ไม่ไหว พ่อสมนึก ออกไปข้างนอกเห็นผักป่าที่กินได้อยู่นบนต้นไม้สูง ก็ปีนขึ้นไปเก็บเามาฝากโดยที่เจ้าตัวไม่ยอมกิน ตู้จารย์แสงไปเห็นรังผึ้งที่มันทำรังขวางตะวัน ชาวบ้านไม่กล้าปีนขึ้นไปเา แต่เก็บขึ้นไปเาตัวผึ้งจับตามตัวแต่ไม่ตอยลักตัว ได้นำผึ้งก็เาไปให้ผู้รับ ผิดชอบ ส่วนแบ่งของเาเามาให้จันกินโดยเจ้าตัวไม่กินเลย ได้พบ คุณจิตร ภูมิศักดิ์ อยู่ที่นี่ด้วย คุณจิตร ได้ยินเาชวนชายร้องเพลง “**กลิ่นโคลนสาบควาย**” จึงแต่งเป็นเพลงเนื้อหาใหม่ ทำนองเดิม ชื่อเพลง “**ทุ่งรวงทอง**” นอกจากนั้นก็มีเพลง “**เลือดต้องล้างด้วยเลือด**” แต่งขึ้นเป็นเพลงร้องรำประกอบอาวุธสำหรับเาชวนชายหญิง ส่วนจันช่วยทำอาหาร จันมีเข็ม ด้าย ชีผ้า ใส่ไว้ในถุงเล็กๆ ช่วยปะเสื้อผ้า กางเกงของคุณจิตร ขาดจันก็ปะให้

พักอยู่ถึงเดือนมีนาคม จึงเดินทางต่อไปพักอยู่ริมแม่น้ำโขง คืนหนึ่งมีเรือมารับ พอลงเรือมองดูน้ำกับกาบเรือห่างกันเพียงคืบกว่า ๆ หันไปมองทางฝั่งไทยแล้วใจหายนึกถึงคำกลอนบทหนึ่งของ ท่านสุนทรภู่ “**อนิจจาตัวเราก็คือนี้ ไม่มีที่พสุธาจะอาศัย**” จันอธิษฐานในใจกราบลาพระแม่ธรณี ขอให้ช่วยปกป้องคุ้มครองผู้ข้าให้เดินทางโดยปลอดภัย ถ้าบุญหลายสายยาวก็ขอให้กลับสู่แผ่นดินไทยอันเป็นบ้านเกิดเมืองนอนอีก พายเรือไปถึงกลางลำน้ำโขง จึงติดเครื่องยนต์ มุ่งหน้าไปทางนครพนม มีเสียงเรือ น.ป.ข. ดังมาจากทางหนองคาย และนครพนม แต่ยังไม่ถึงเรือของเรา จึงนำเรือขึ้นไปทางฝั่งลาว พักพอสายเหนื่อยก็เดินทางต่อไปขึ้นภูพานอนที่นั่นจนรุ่งเช้า หลังจากกินข้าวเช้าเสร็จแล้ว ก็ไปคุยกับแม่แก้ว จึงได้รู้ว่าเป็นคน

บ้านโคกกอง หนองอู อูริมหนองหาร สกลนคร แกะให้ดูว่าพวกเรา จะขึ้นภูภูนี้แหละ พวกเราพากันแหงนดู เห็นยอดภูสูงมาก คิดอยู่ว่าจะผ่านภูภูนี้ไปได้หรือเปล่า

เช้าวันใหม่ หลังจากกินข้าวเสร็จก็ออกเดินทางผ่านป่าทึบและภูสูงหลายลูก พักนอนกันกลางป่า ภูบางลูกตอนกลางทำเป็นบันไดไม้กลม ๆ มัดเชือก 9 ชั้นก็มี 11 ชั้น ก็มี พวกเราไปด้วยกัน 4 คน มีชาย 1 หญิง 3 คนนำทางพูดให้กำลังใจพวกเราว่า **“ถึงภูจะสูงสักเท่าใด มันก็อยู่ได้หัวเข่าของเรานี้แหละ”** ตามทางเดินบางแห่งเป็นดงทาก (ปลิงเข็มบก) พอได้ยินเสียงคนเดินมาก็ชูหัวกันสละน ขนาดเอาม้าล่ำเลียงผ่านทาง ทากกินเลือดม้าตายไปบ้างก็มี ทางเกยขาวเขาเขือกมัดไว้สองแห่งก็ยังคงมันเกาะ มีพวกเราสองคนพากันวิ่ง คนนำทางบอกว่า ถ้าวิ่งจะเกิดเสียงดังมากขึ้น ทากจะยิ่งมากันมาก ส่วนทากเขียวอยู่บนต้นไม้ จะต่อตัวกันลงมาเหมือนเถาวัลย์ห้อยลงมาจากต้นไม้ พอคนเดินผ่านก็จะปล่อยตัวลงมาติดอยู่ที่บ่าบ้าง ที่หมวกบ้าง พอลงจากภู ผ่านทุ่งนาเวลากลางวันก็แบกก็ไม่คนละกั เพื่ออำพรางเครื่องบิน เดินทางได้ครึ่งเดือนกว่า ก็มาถึงชายแดนลาว-เวียดนาม พักอยู่ที่นั่นหนึ่งวัน เวลากลางคืนเขาเอารถจี๊ปมารับเดินทางเข้าเวียดนาม พักอยู่ 2-3 วัน พากันวิ่งลงหลุมหลบภัย 2-3 ครั้ง หลังจากนั้นเขาก็เอารถจี๊ปมารับเพื่อเดินทางต่อไปยังอานอยคนขับรถชำนาญทางมาก สองข้างทางเต็มไปด้วยหลุมระเบิดที่เครื่องบินของอเมริกันนำมาทิ้ง ระเบิดบางลูกก็ยังไม่แตก รถก็ใช้ไฟต่ำสไลด์เลี้ยวตลอดทาง ไปถึงอ่าวโฮฟองประมาณ 3-4 ทุ่ม มีเรือมาจอดอูริมฝั่ง พวกเราลงจากรถรถวิ่งไปขึ้นเรือ คนก็รีบเดินไปเกาะที่ข้างรถทั้งสองข้าง พอไปถึงกลางอ่าว มีเสียงกลองเตือนภัย มีเครื่องบินอเมริกามาทิ้งพลูไฟ 3 ดวง สว่างไปทั่วทั้งอ่าว เสียงปืนต่อสู้อากาศยานบนภูก็ดังขึ้น เรือลำนั่นใช้ความเร็วเต็มที่ เครื่องบินก็หนีไปได้ทั้งระเบิด พอเรือจอดพวกเราขึ้น

ฝั่งพร้อมกับรถพวกเรารับขึ้นรถรีบออกไปจากที่นั่นโดยเร็ว ไปจนถึงดงมะพร้าวซึ่งเขาเห็นว่าปลอดภัย จึงหยุดพักกินน้ำมะพร้าวอ่อนเขาเล่าให้ฟังว่า เคยมีทหาร 8 คน เดินทางมาพักทุ่งข้าวกินตอนกลางวัน มีควันไฟลอยขึ้นไปเหนือยอดมะพร้าว เครื่องบินอเมริกาเห็นเข้าจึงมาทิ้งระเบิดใส่เสียชีวิตทั้งหมด พักอยู่ไม่นานก็เดินทางต่อไปถึงกลางทางที่จะเข้าอานอย มีรถยนต์เก๋งสีดำจอดอยู่ มารับพวกเราไปจนถึงอานอยประมาณ 6 ทุ่ม ผู้รับผิดชอบบอกว่า ถ้าได้ยินเสียงกลองให้พวกเรารีบลงหลุมหลบภัย พวกเราพักอยู่ที่นั่น วิ่งลงหลุมหลบภัย 2-3 ครั้ง แต่ไม่ได้ยินเสียงลูกระเบิด มีแต่เสียงปืนต่อสู้อากาศยาน ทั้งๆที่อยู่ในสภาวะยากลำบาก พวกเรายังได้รับการต้อนรับอย่างดี แม้ครึ่งเป็นคนที่เคยไปอยู่อีสาน ทำกับข้าวแบบอีสานให้พวกเรากิน เวลานั้นฉันกินอาหารไม่ได้ แพ้อากาศท้องอืด นอนไม่หลับ อากาศที่อานอยทั้งร้อนและชื้น เขาก็พาหมอมารักษา และพาไปตรวจรักษาที่โรงพยาบาลเวียดโซ ซึ่งได้รับความช่วยเหลือจากโซเวียต ในภาวะสงครามจึงขาดแคลนทั้งหมดและยา

วันต่อมาเขาพาไปชมโรงงานทอผ้า 8 มินา (เป็นโรงงานที่ได้รับความช่วยเหลือจากจีน) กรรมการหญิงที่นี่มีปืนสะพายอยู่ข้างหลังทุกคน ทำงานไปต้องคอยฟังเสียงเครื่องบินไปด้วยแสดงให้เห็นถึงจิตใจกล้าต่อสู้เพื่อปกป้องชาติอันสูงส่งของสตรีเวียดนาม

ขณะที่พักอยู่นั้น เขาเตรียมเสื้อผ้าให้สำหรับเดินทางต่อไปจีน เขาตัดชุดผ้าไหมสีขาวให้ฉัน 1 ชุด ฉันขอแสดงความคารวะอย่างสูงต่อทางการเวียดนาม และพี่น้องประชาชนชาวเวียดนาม ที่ให้การต้อนรับอย่างดี เวลาเช้ามีวันที่ 27 เมษายน 2509 มีรถมารับไปสนามบินซึ่งอยู่คนละฝั่งแม่น้ำแดงของอานอย แม่น้ำแดงกว้างใหญ่มาก เมื่อรถยนต์ผ่านไปมองเห็นทหารรักษาราชการเป็นจุดๆ หลายแห่ง (ฉันไปอยู่จีนไม่นานก็มีข่าว

ว่า เครื่องบินอเมริกาที่จะเบ็ดที่สะพานข้ามแม่น้ำแดงนี้เสียหายบางส่วน) ไปถึงสนามบินยังไม่สว่าง ขึ้นเครื่องบิน 4 เครื่องยนต์ ของสายการบินปักกิ่ง-อานฮุย ขึ้นที่สนามบินเจียงหนาน-จิน พักกินข้าวกลางวันที่สนามบินอู๋อัน มีคนของทางการจีนให้การต้อนรับเลี้ยงอาหารกลางวัน ขณะขึ้นเครื่องบินจะไปปักกิ่ง ทางปักกิ่งแจ้งมาว่าสภาพอากาศไม่ดี เครื่องบินไปไม่ได้ จึงเปลี่ยนเส้นทางไปคุนหมิง สภาพอากาศไม่ดี เครื่องบินตกหลุมอากาศ พี้น้องชาวลาว 3 คน ที่จะไปร่วมงานวันกรรมกรสากลที่ปักกิ่ง ต้องให้ออกซิเจน พวกเรา 4 คน เวียนหัวนิดหน่อย เครื่องบินไปลงพักที่เมืองกุ้ยหยาง เมืองเอกของมณฑลกุ้ยโจว บ้านพักอยู่ริมลำธาร อากาศดีมาก รุ่งเช้าจึงบินไปปักกิ่ง มีลำนไรรีบที่สนามบิน ขณะนั่งรถ มองเห็นสองข้างทาง มีป้ายบอกเกี่ยวกับการประชุมเอเชีย-แอฟริกา ที่ประชุมเสร็จผ่านไปไม่กี่วัน ลำนพาไปพักที่โรงแรมปักกิ่งชั้น 3 ชาวต่างประเทศที่ไปประชุมบางคนยังไม่กลับ พักอยู่ที่นั่น

เช้าวันที่ 1 พฤษภาคม ค.ศ. 2509 เริ่มงานฉลองใหญ่ ประกอบการปฏิบัติใหญ่ทางวัฒนธรรมกำลังเริ่มต้น มีผู้คนไปชุมนุมกันที่จัตุรัสเทียนอันเหมิน มากมาย มีเสียงฆ้อง เสียงกลอง ดังสนั่น ทั่วหน้ ใจ เอ็น ไหล ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ประธาน เหมา เจ๋อตง ดำรงตำแหน่งประธานพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย

หลังจากฉลองวันกรรมกรสากล เขาก็พาฉันไปเที่ยวชมสถานที่สำคัญๆ ตามมณฑลต่างๆ หลายแห่ง อีก 3-4 วันต่อมาก็กลับปักกิ่ง พักอยู่ไม่กี่วัน ลำนหญิงก็พาฉันไปตรวจร่างกายที่โรงพยาบาลปักกิ่ง หมอตรวจพบมะเร็งในปากมดลูก เมื่อกลับมาถึงที่พักมีอาการไข้ ลำนจึงพาไปรักษาที่โรงพยาบาล หมอไม่ทราบว่ามีสาเหตุจากอะไร เนื่องจากอาการไข้แบบนี้ไม่มีในเขตแดนชั้นใน ภายหลังการปลดปล่อย จึงเชิญหมอจากชายแดนมาตรวจรักษา จึงได้รู้ว่าเป็นไข้มาลาเรีย นอกจากนั้นยังเอาน้ำดื่มมาตรวจ

พบพยาธิที่ตับ เมื่อรักษานอนอาการดีขึ้น เขาจึงส่งฉันไปโรงพยาบาลย้อดง เพื่อรักษามะเร็ง อยู่ 7 วัน ฉายแสง 2 ครั้ง กินข้าวไม่ได้ หมอจึงฉีดยาเคมีให้ หลังจากนั้นให้ฉันไปตรวจมะเร็งเดือนละ 1 ครั้ง เป็นเวลา 6 เดือน แล้วให้ตรวจอีก ปีละ 1 ครั้ง เป็นเวลา 5 ปี ตรวจที่โรงพยาบาลไหนก็ได้ ฉันย้ายกลับมาอยู่ที่โรงพยาบาลปักกิ่งไม่กี่วันก็ออกจากโรงพยาบาล

ต่อมาย้ายไปอยู่ที่คุนหมิง เมืองเอกของมณฑลยูนนาน เป็นบ้านพักริมทะเลสาบ ช่างหลังบ้านเป็นภูเขาอากาศดีมาก ฝั่งตรงข้ามถนนเป็นโรงพยาบาล ฉันเข้าออกโรงพยาบาลบ่อยครั้ง ส่วนใหญ่จะกินยาจีน (ยาต้ม) สุขภาพฉันดีขึ้น อาหารการกินอุดมสมบูรณ์ กะปิ ปลาจ๋า ก็ทำกินเอง พืชผักหลายอย่างก็ปลูกเอง ฉันเห็นเขาตัดต้นไม้จีนต้นใหญ่ออกเพื่อสร้างที่พัก ฉันจึงเอามาทำไม้คาน ไม้หาบปุ๋ย ได้สับกว่าอัน สานกระด้ง สุ่มซังไก่ ไว้ใช้

อากาศที่คุนหมิงดี มีสองฤดู คือฝน และหนาว แต่พอถึงเดือนเมษายน เขาก็พาไปชมสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ตามมณฑลต่างๆ บางแห่งฉันไป 2 ครั้ง เช่นที่เยนอาน ไปอีกครั้งก็ไปผ่าตัดไส้ติ่งที่นั่น หมอเห็นเราเป็นแขกต่างประเทศไม่กล้าผ่า แต่ท่านนายกฯ ใจ เกรงคนไข้จะกระทบกระเทือน จึงให้ผ่าที่นั่น เมื่อหมอลงมือผ่าตัดแล้วจึงรู้ว่า ถ้าช้ากว่านั้นไส้ติ่งจะแตกเป็นอันตราย ขณะพักฟื้นมีพยาบาลดูแลจนกระทั่งดีไหมและหายดี จึงขึ้นเครื่องบินกลับ ฝีมือการผ่าตัดของหมอเยี่ยมมาก จนปัจจุบันนี้เอามือคาลำดูไม่เหมือนเคยผ่าตัด ฉันเป็นคนไข้คนแรกของหมอ คนต่อมาเป็นชาวแอฟริกา ก็ไปผ่าตัดไส้ติ่งที่นั่น

เดือนเมษายน ปีต่อมา เขาพาฉันไปเที่ยวมณฑลยูนนาน ใหม่ของสิบสองปันนา พิธีปีใหม่ของชนชาติไต มีแข่งแข่งบั้งไฟไปจุดที่หาดริมแม่น้ำล่านช้าง ถ้าบั้งไฟของหมู่บ้านไหน จุดไม่ขึ้น เขาก็จะจับเจ้าของบั้งไฟลงโคลน เหมือน

ครุฑทอง จันดาวงศ์ และครุฑทองพันธ์ สุทธิมาศ เดินเข้าหลักประหารอย่างไม่พริ้งพริ้ว

บุญบังไฟทางอีสานของไทย แล้วก็เล่นสากรานต์ สาดน้ำกัน มีพ่อนกลองยาวแห่น้ำไปรดผู้หลักผู้ใหญ่ที่เคารพนับถือ เขาพาขบวนพ่อนกลองยาว โดยมีรองหัวหน้าเขตนำขบวน พ่อน พวกเราก็อ่วมขบวนพ่อนไปด้วย ทำให้คิดถึงบ้านเกิด เมืองนอนของตนเอง คนโตที่นั่นรูปร่างดี ไม่ว่าแก่หรือสาว ไม่เห็นมีคนไหนอ้วน ลาว ๆ มีผิวขาวเนียนเหมือนคนเชียงใหม่ เกล้าผมมวย ภาษาพูดหลายคำฟังเข้าใจ คนแก่ คนเฒ่ายังรักษานขนบประเพณีและภาษาเดิมไว้ ส่วนหนุ่มสาวพูดคำโตปนจีนกลาง เขาเล่าให้ฟังว่า ที่เรียกสิบสอง ปันนา เพราะมีเจ้าผู้ครองแคว้น 12 คน จึงแบ่งที่ดินออก เป็น 12 ส่วน ให้แต่ละคนปกครอง

ไปดูสุริยคราสที่เขตเตอหง ชายแดนพม่า มีผู้เชื่อว่าชาวจีน ชาวต่างประเทศ และนักท่องเที่ยวต่างประเทศไปดูกันเยอะ ที่นั่นมีชนชาติไตเป็นส่วนใหญ่มิตลาดนัดทุกอาทิตย์ มีของขายเยอะ สินค้าไทยที่คนพม่าเอาไป

ขายก็มี ที่นั่นเขาใช้เงินหยวนของจีน

ฉันขอคารวะอย่างสูงต่อทางการจีน และพี่น้องประชาชนชาวจีน ที่ให้การเอาใจใส่เป็นอย่างดีต่อพวกเราสามแม่ลูก ที่ลี้ภัยหนีร้อนมาพึ่งเย็น บนแผ่นดินเกิดของเตี้ย

หลังจากได้กลับมาสู่แผ่นดินไทยอันเป็นบ้านเกิดเมืองนอนอีกครั้งตามคำอธิษฐานต่อแม่ธรณี ลูกชายคนโต (วิทิต จันดาวงศ์) จิงพาจัน และ อ่างรงค์ จันดาวงศ์พร้อมภรรยา ไปรายงานตัวต่อ กอ.รมน. จังหวัดสกลนคร ฉันช่วยลูกทำมหากินโดยค้าขายเล็กน้อยๆ ที่กรุงเทพฯ พอเลี้ยงชีพไปวันๆ ไม่นานลูกชายคนโตก็ถูกจับเมื่อ ร.ส.ช. เข้ายึดอำนาจการปกครองยังต่อสู้อยู่ในศาลจนบัดนี้ ทั้งๆ มีการประกาศใช้กฎหมายนิรโทษกรรม อายุฉันมากขึ้น โรคภัยไข้เจ็บก็มีไม่น้อย ไปหาหมอบ่อยๆ มีหลายท่านให้การอุปการะ ฉันขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ปรีดี พนมยงค์ คงนาม
ดี งามนำใจให้สูงส่ง
พนม มือถือธรรมไทธำรง
ยงค์ ยิ่งยงอยู่ในใจนิรันดร์

เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์

ดาวหนึ่งทองอินทร์นั้น	เลือดอุบล
ดาวหนึ่งเตี้ยงเลือดสกล	เลือดสุ
ดาวหนึ่งถวิลเลือดคน	ร้อยเอ็ด
ดาวหนึ่งจำลองกอบกู้	เลือดเนื้อสารคาม

ไ พ ว ร ิ น ท ร ี ข า ว ง า ม

แต่ครูครอง ทองพันธ์	ฉันทะพร
ไม่สยบกัมหัว	กลัวประหาร
เกียรติศักดิ์ท่านเปรี๊ยะ	กระเดื่องนาน
ตลอดกาลตราบสิ้น	แผ่นดินไทยฯ

ก ี ร์ น ิ ร ุ น ำ ม ข า ว อี ส ำ น